

הוכן מתוכנת תורת אמת, מותר להפיץ בכפוף לתנאי רשיון - [CC BY-NC-SA 2.5](#) אסור
בשימוש מסחרי

וספרי ויקיטקסט תחת רשיון GNU Free Doc. License
- כל הזכויות שמורות (c) ל' ר' פנחס ראובן שליט"א ולויקיטקסט על פ' הרמב"ם

משנה מסכת שבת (מ)

[פרק א](#) • [פרק ב](#) • [פרק ג](#) • [פרק ד](#) • [פרק ה](#) • [פרק ו](#) • [פרק ז](#) • [פרק ח](#) • [פרק ט](#) • [פרק י](#) • [פרק יא](#) • [פרק יב](#) • [פרק יג](#) • [פרק יד](#) • [פרק טו](#) • [פרק טז](#) • [פרק יז](#) • [פרק יח](#) • [פרק יט](#) • [פרק כ](#) • [פרק כא](#) • [פרק כב](#) • [פרק כג](#) • [פרק כד](#)

פרק א

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#) [משנה ח](#) [משנה ט](#) [משנה י](#) [משנה יא](#)

פרק ב

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#)

פרק ג

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#)

פרק ד

[משנה א](#) [משנה ב](#)

פרק ה

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#)

פרק ו

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#) [משנה ח](#) [משנה ט](#) [משנה י](#)

פרק ז

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#)

פרק ח

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#)

פרק ט

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#)

פרק י

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#)

פרק יא

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#)

פרק יב

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#)

פרק יג

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#)

פרק יד

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#)

פרק טו

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#)

פרק טז

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#) [משנה ח](#)

פרק יז

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#) [משנה ח](#)

פרק יח

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#)

פרק יט

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#)

פרק כ

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#)

פרק כא

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#)

פרק כב

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#)

פרק כג

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#)

פרק כד

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#)

א

פרק

פרק א - משנה א

יְצִיאֹת הַשָּׁבֶת {א} שְׁתַּיִם שֶׁהֵן אַרְבַּע בְּפָנִים,
וּשְׁתַּיִם שֶׁהֵן אַרְבַּע בַּחוּץ {ג}. כִּי צָד. הָעֲנִי עוֹמֵד
בַּחוּץ וּבַעַל הַבַּיִת בְּפָנִים, פָּשַׁט הָעֲנִי אֶת יָדוֹ
לְפָנִים וְנָתַן לְתוֹךְ יָדוֹ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת, אוֹ שֶׁנִּטַּל

מתוכה והוציא, העני חיב ובעל הבית פטור. פשט בעל הבית את ידו לחוץ ונתן לתוך ידו של עני, או שנטל מתוכה והכניס, בעל הבית חיב והעני פטור. פשט העני את ידו לפניו ונטל בעל הבית מתוכה, או שנתן לתוכה והוציא, שניהם פטורין. פשט בעל הבית את ידו לחוץ ונטל העני מתוכה, או שנתן לתוכה והכניס, שניהם פטורין:

ר"ע מברטנורה יציאות השבת. הוצאות שמרשות לרשות האמורות אצל שבת, והכנסות נמי קא קרי יציאות הואיל ומוציא מרשות לרשות (ב). והאי דתני יציאות ולא תני הוצאות, לישנא דקרא נקט, דכתיב (שמות טו) אל יצא איש ממקומו, ומניה דרשינן הוצאה, אל יצא איש עם הכלי שבידו ללקט המון: **שתיים שהן ארבע.** שתיים מן התורה, הוצאה והכנסה לבעל הבית העומד בפנים ברשות היחיד, ועל שתיים אלו חיב על שגגתו חטאת, ועל זדונו כרת, ועל התראתו סקילה, כמו בכל שאר מלאכות של שבת: **שהן ארבע.** מדבריהם הוסיפו שתיים, לאסור לכתחלה היכא שהמלאכה נעשית על ידי שנים זה עוקר וזה מניח, דשנים שעשאוה פטורים, שנאמר (ויקרא ד) בעשותה אחת מכל מצות ה', העושה את פלה ולא העושה מקצתה, וכן בכל מלאכות של שבת אמרינן יחיד שעשאה חיב, שנים שעשאוה פטורים: **ושתיים שהן ארבע בחוץ.** שתיים מן התורה, הוצאה והכנסה לעני העומד בחוץ ברשות הרבים: **שהן ארבע.** מדבריהם הוסיפו שתיים לאסור לכתחלה, כשזה עוקר וזה מניח: **פשט העני את ידו.** ובתוכה קפה או הסל שמקבל בו כפרות מבעל הבית (ד). ולהכי נקט הוצאה בלשון עני ועשיר, דאגב אורחיה קא משמע לן דמצוה הבאה בעבירה אסורה וחביבין עליה: **ונתן לתוך ידו של בעל הבית.** דעביד ליה עקירה מרשות הרבים והנחה ברשות היחיד: **או שנטל מתוכה והוציא.** החפץ, והניח ברשות הרבים, דעביד עקירה והנחה: **העני חיב.** שעשה מלאכה שלמה. והרי שתיים מן התורה לעומד בחוץ. ואף על גב דבעינן עקירה ממקום שיהיה בו ארבעה טפחים על ארבעה טפחים והנחה במקום שיהיה בו ארבעה על ארבעה וליכא, דיד העני ובעל הבית אין בה מקום שיהיה ארבעה על ארבעה, אמרינן בגמרא דידו של אדם חשובה כארבעה על ארבעה, כיון שהיא עשויה להניח בה ולטל ממנה חפצים, ואפלו גדולים הרבה: **ובעל הבית פטור.** פטור ומתר גמור, דהא לאו מידי עבד (ה): **פשט בעל הבית כו' בעל הבית חיב.** הרי שתיים מן התורה לעומד בפנים: **פשט העני כו'.** דעביד העני עקירה מרשות הרבים: **ונטל בעל הבית מתוכה.** והניח בפנים,

וְעֵבִיד לַיהוָה בְּעַל הַבַּיִת הַנְּחָה בְּרִשּׁוֹת הַיְחִיד : או שְׁנַתן לְתוֹכָהּ. דְּעֵבִיד לַיהוָה בְּעַל הַבַּיִת עֲקִירָה מִרִשּׁוֹת הַיְחִיד : וְהוֹצִיא. הָעֲנִי וְהַנִּיחַ בְּרִשּׁוֹת הָרַבִּים : שְׁנֵיהֶם פְּטוּרִים. שְׁלֹא עָשָׂה שׁוּם אֶחָד מֵהֶם מְלָאכָה שְׁלֵמָה. אֲבָל אֲסוּרִים לַעֲשׂוֹת כּוֹן, שְׁמָא יָבִאוּ כָּל אֶחָד בְּפָנָי עֲצָמוּ לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה שְׁלֵמָה בְּשַׁבָּת. הָרִי שְׁתִּים מִדְּבָרֵיהֶם, אַחַת לָעֲנִי בַחוּץ וְאַחַת לְבַעַל הַבַּיִת בְּפָנָי. וְהָא דְלֹא חָשִׁיב שְׁנֵים לְכָל אֶחָד, עֲקִירָה לָעֲנִי וְעֲקִירָה לְבַעַל הַבַּיִת, הַנְּחָה לָעֲנִי וְהַנְּחָה לְבַעַל הַבַּיִת, מִשּׁוּם דְלֹא חָשִׁיב אֶלָּא עֲקִירוֹת שְׁהוּ תַחֲלַת הַמְּלָאכָה וְאִיכָּא לְמִיחָשׁ שְׁמָא יִגְמְרָנָה (ו), אֲבָל הַנְּחֹת שְׁהוּ סוּף הַמְּלָאכָה לֹא קַחְשִׁיב : (ר"ע מברטנורא).

עיקר תוי"ט (א) יציאות השבת. וְאִף עַל גַּב דְּמְלָאכָה זֹו מְנוּיָה בְּסוּף אַבוֹת מְלָאכּוֹת בְּפֶרֶק ז' הַקְדִּימוּהָ, לְפִי שְׂזֵאת הַמְּלָאכָה הִיא נִמְצְאָת תַּדִּיר, וּבִהּ יִכְשְׁלוּ בְּנֵי אָדָם עַל הָרַב, לְפִי שְׁאִינְם צְרִיכִים בָּהּ לְכָלוּם. וְטַעַם שְׁנֵי לְלַמְדָנוּ שְׁהִיא מְלָאכָה, אִף עַל פִּי שְׁהַנְרָאָה מְמַנָּה שְׁאִינָה מְלָאכָה. הַרְמַב"ם : (ב) וּמָה לִּי אֲפוֹקִי מָה לִּי עֵיזוּלִי. גְּמָרָא רִישׁ פֶּרֶק הַזֹּרֵק. וּבְמַסְכַּת שְׁבוּעוֹת דָּף ה' (וּבְמַכִּילֵתִין) אָמְרִינָן וְטַעַמָּא מָאִי, תַּנָּא כָּל עֲקִירַת חַפֵּץ מִמְקוֹמוֹ הוֹצָאָה קָרִי לָהּ : (ג) בַּחוּץ. וְכַתְּבוּ הַתּוֹסְפוֹת תִּימָה לְר"י אֲמָאִי צְרִיד לְמַתְנֵי תַרְתִּי דְעֲנִי וְדְבַעַל הַבַּיִת, מָה לִּי עֲנִי מָה לִּי עֲשִׂיר. וְנִרְאָה דְאִינְצְטְרִיד לְאֲשְׁמוּעִינָן מִשּׁוּם דְּהוֹצָאָה מְלָאכָה גְרוּעָה הִיא, דְּמָה לִּי מוֹצִיא מִרִשּׁוֹת הָרַבִּים לְרִשּׁוֹת הַיְחִיד מָה לִּי מוֹצִיא מִרִשּׁוֹת הַיְחִיד לְרִשּׁוֹת הַיְחִיד, וְלֹא הָוָה גְּמָרִינָן דְּבַעַל הַבַּיִת מְעַנִּי וְלֹא דְעֲנִי מִבַּעַל הַבַּיִת, וְלִהְיֵי אִינְצְטְרִיכִי תַרִּי קְרָאִי, חַד אֵל יֵצֵא, וְחַד וַיִּפְּלֵא הָעַם מִהִבִּיא, דְּבָרִישׁ פֶּרֶק הַזֹּרֵק : (ד) אֲוֹרְחָא דְּמַלְתָּא נְקִיט דְּבָעִי לְפָרוּשֵׁי דְרוּצָה לְקַבֵּל צְדָקָה מִטַּעַמָּא דְּמִפְרָשׁ : (ה) מִצַּד אֲסוּר שְׁבַת הוּא דְּקֶאֱמְרִינָן פְּטוּר וּמַתָּר, וְלֹא דִיקִינָן הַשְׁתָּא בְּאֲסוּר דְּלַפְנֵי עוֹר, דְּבָלָאוּ דִידִיָּה לֹא מִיָּרִי. הַר"ן : (ו) כְּלוּמַר וְיָבֵא לִיָּדִי חַיִּיב חֲטָאָת. וְהַתּוֹסְפוֹת הַקְּשׁוּ עַל זֶה דְּעֲקִירָה בְּלֹא הוֹצָאָה אִינוּ אֶלָּא טְלִטוּל בְּעַלְמָא, וְאִין בָּהּ דְּרָרָא דְּחַיִּיב חֲטָאָת כְּלָל וְעוֹד הַקְּשׁוּ כו', וּמִפְרָשׁ רִיב"א דְּאוֹתוֹ שְׁפוּשֵׁט אֶת יָדוֹ וּמְכַנְּסָהּ אוֹ מוֹצִיאָהּ, הִיא קַחְשִׁיב דְּמַצִּי אֶתְיָא לִיָּדִי חַיִּיב חֲטָאָת : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם יציאות השבת שתיים שהן ד' בפנים ושתיים שהן ד' בחוץ כו' : קודם שאתחיל בפירוש אקדים ההקדמות שהאדם צריך לעמוד עליהם ואז יתבארו עניני זאת המסכתא והמסכתא אשר אחריה ומהם כי שנוי המקומות בדיני השבת ארבעה והם הנקראים רשויות שבת. אחד מהם נקרא רשות הרבים והוא מקום שידרכו בו כל העם כלם ובתנאי שיהיה בלי קירווי ושיהיה רחבו שש עשרה אמה או יותר ושלא יהיה תוך דלתים או חומת מדינה כי המדינה כשהיא מוקפת חומה ודלתותיה נעולות אינה רשות הרבים אבל יש לה דינין עוד נבארם בפרק חמישי ממסכת עירובין ואולם כי רשות הרבים הוא כמו המדברות היערים והדרכים המפולשין להם. והשני רשות היחיד והוא המקום שאין דורכין בו רבים והוא שיהיה

גבהו עשרה טפחים וארכו ארבעה טפחים ורחבו ארבעה טפחים או יותר על אלו השיעורים אבל אם היו פחות מאלו השיעורים ברוח מן הרוחות השלשה אינו רשות היחיד ואין חלוק בין שיהיה עמוד עומד בשטח הארץ בזה השיעור או חפירה בארץ שיהיה לה אורך רוחב ועומק כאשר התנינו או מקום מוקף בארבעה כתלים כמו הבתים והדירות הכל יקרא רה"י ובתנאי שיהיה גובה הכתלים עשרה טפחים כמו שבארנו והחלל ביניהם ד' על ד' או יותר. והשלישי הוא הנקרא כרמלית והוא המקום אשר לא נשלמו בו תנאי רשות הרבים ולא תנאי רשות היחיד וגדרו כאשר אומר והוא כי כל מקום שיהיה בו ד' טפחים באורך וד' טפחים ברוחב או יותר וגבהו שלשה טפחים הוא כרמלית בין יהיה חפירה בארץ או עמוד עומד על שטח הארץ הכל שווה אלא אם יהי' העמוד עומד גבוה ט' טפחים בצמצום אז יקרא רשות הרבים כי בני אדם יניחו עליו חפציהם ויסתייעו בו בנשוא משאות על כתפיהם אבל אם הוא פחות מט' טפחים עד שלשה הוא כרמלית וכן אם הוא יותר מט' עד י"א אם הגיע לעשרה טפחים אז יהיה רה"י לפי שנשלמו בו תנאיו ואם הוא גם כן פחות משלשה טפחים הוא רשות הרבים לפי שהעיקר אצלנו בכל התורה כל פחות משלשה כלבוד דמי אבל זה בתנאי שיהיה במקום ארבעה טפחים אורך וארבעה טפחים רחב לפי שהעיקר אצלנו אין כרמלית פחותה מארבעה וגם כן המקומות שיש להם שלשה כתלים והרוח הרביעית ממול רשות הרבים הם כרמלית ובתנאי שיהיה בו ד' על ד'. והרביעי מקום פטור והוא בכל מקום שיהיה בגבהו יותר משלשה טפחים ואפי' עד לרקיע ורחבו פחות מזה השיעור זה יקרא מקום פטור ואפי' יהיה ארכו ד' טפחים ורחבו ד' טפחים פחות רוחב שיעורה וגבהו משלשה טפחים עד לרקיע הרי זה מקום פטור ואין הפרש בכאן בין שיהיה עמוד עומד על שטח הארץ או חפירה בארץ יהי' בהם זה השיעור אלא אם היה בגובה העמוד העומד ט' טפחים בצמצום שהוא רשות הרבים מן הטעם שאמרנו ולא נחוש לארכו ולרחבו: ודיני אלו הרשויות כך כי רה"י ור"ה מי שיוציא מאחד מהם לאחר בשבת יתחייב סקילה אם הוא מזיד או חטאת אם הוא שוגג לפי שהיא מלאכה מכלל אבות מלאכות כמו שנבאר ומי שיוציא מאחד מהם לכרמלית או מכרמלית לאחד מהם יתחייב *מלקות אם הוא מזיד ואם הוא שוגג אינו חייב כלום לפי שאין בכל המצות שיש לנו מצוה יתחייב בה השוגג מלקות אלא שפחה חרופה בלבד שהוא לוקה אפילו

על השגגה כאשר נבאר במקומו. אבל מקום פטור מותר להוציא ממנו לכל אחד מהג' רשויות ומהם אליו וזה מותר לכתחלה ולכך נקרא מקום פטור. ומפני זה נקראת כרמלית לדמותו כאשה האלמנה שאינה בתולה ולא בעולת בעל כמו כן אלו הרשויות אינם רשות הרבים ולא נשלמו בהם תנאי רשות היחיד ויהיה אמתת השם כארמלית ודע כי כל יציאה היא ג"כ הכנסה בהיקש אל המקום שהוציאו אליו החפץ וכל הכנסה היא גם כן יציאה בהיקש אל המקום שהוציאו ממנו החפץ אלא שמנהג המשנה לקרות טלטול הדבר מרה"י לרה"ר הוצאה ועקירת דבר מרה"ר לרה"י הכנסה ועל זה המנהג יאמרו מכניס ומוציא בכל זה הענין. ודע כי בכל מקום שאמרו בזו המסכתא פנים וחוף רצונם בזה רה"י ורה"ר. וכל מה שאמרו בו חייב הוא סקילה אם הוא מזיד או קרבן חטאת אם הוא שוגג. וכל מה שאמרו בו פטור באיזה דבר שיהיה ממשפטי השבת רוצה לומר פטור מן המיתה ויתחייב מלקות בהכרח אם הוא מזיד אלא בהלכות ידועות שאמר בהם פטור על דרך שתוף הלשון ואף על פי שהוא מותר ועוד נעורר עליהם כשנזכרם. ומפני מה אמר העני ובעל הבית ולא אמר איש אחד עומד ברשות הרבים ואיש אחד עומד ברשות היחיד. זה היה לאחוז דרך קצרה לפי שהיה צריך לומר האיש העומד ברשות הרבים במקום אמרו עני אם כן תורה לנו מלה אחת כל הענין כמו שיורו ד' מלות. ומה שחייבו להתחיל בדין ההוצאה מרשות לרשות ואם היא מנויה בסוף אבות מלאכות (פ"ז דף ע"ג.) רוצה לומר המוציא מרשות לרשות לפי שזאת המלאכה היא נמצאת תדיר ובה יכשלו בני אדם על הרוב לפי שאינם צריכים בה לכלום. וטעם שני ללמדנו שהיא מלאכה אע"פ שהנראה ממנה אינה מלאכה על כן הקדימה להזהיר עליה לפי שהיא מדרשה אתיא כמו שיתבאר. והטעם שהצריכו לומר יציאות השבת ולא אמר הכנסות השבת כי כל יציאה היא הכנסה כאשר בארנו. ועוד כי אחז דרך המקרא כי המוציא מרשות לרשות למדנו אותן מדברי ה' יתברך שאמר (שמות לו) איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה לתרומת הקדש ויכלא העם מהביא למדנו כי הבאתם מה שהיו מביאים תקרא מלאכה והיו מביאים מאהליהם למחנה לוייה והיה מרשות היחיד לרשות הרבים והיא הוצאה כמו שבארנו ולפיכך אמר יציאות שבת. ואם תקשה ותאמר מפני מה נאסרה ההכנסה מאחר שלא למדנו מן המקרא אלא ההוצאה. זאת הקושיא כבר הקשוה בגמרא (דף צ:.) ואמרו מכדי גמרא הוא מה לי הכנסה

מה לי הוצאה ענין גמרא בכאן הוא דבר תורה עליו הסברא לפי שענין הכנסה והוצאה אחד כאשר בארנו זהו מה שראינו להקדימו בזה המקום. ואני עתה אתחיל לפרש ואומר :

שתים שהן ארבע בפנים ושתים שהן ארבע בחוץ רוצה בזה שהם שני מינים הכנסה מרשות הרבים לרה"י והוצאה מרשות היחיד לרשות הרבים ויהיו באלה השני מינים ח' חלקים ד' תלויות באדם העומד ברשות הרבים וד' תלויות באדם העומד ברשות היחיד וזהו ענין אמרם ארבע בפנים וארבע בחוץ. והארבע מינים התלויים בבעל הבית חייב בשתים מהם ופטור בשתים וגם כן הארבע התלויים בעני כפי לשון המשנה. והעקרים שנבנית זאת המשנה עליהם שלשה וכשתדעם ותבינם תדע מאיזה דבר דנו על בעל הבית פעם חייב ופעם פטור וכמו כן העני. האחד מהם כי לא יתחייב אדם מיתה אם הוא מזיד או חטאת אם הוא שוגג על הוצאתו מרשות לרשות עד שיעקר החפץ מרשות הרבים ויניחנו ברשות היחיד או להפך אבל אם עקר מרשות היחיד ולא הניח ברשות הרבים או הניח ולא עקר פטור הוא. והעיקר השני כי כשיתחיל אדם מלאכה בשבת ולא גמר אותה ובא אדם אחר וגמר אותה מלאכה בענין שאילו גמר אותה הראשון היתה מלאכתו גמורה שניהם פטורים לפי שהמלאכה נגמרה משניהם ולא עשה אחד מהם מעשה גמור וזה מה שאמר הגמרא (דף צג.). יחיד העושה אותה חייב שנים פטורין והרמיזה על זה מאמר השם יתברך בעשותה אחת ואמרו העושה את כולה ולא העושה מקצתה. והדמיון על זה אם כתב שמעון א' ביום השבת וכתב ראובן ב' אעפ"כ שנגמר השם משניהם יחד וזהו שתי אותיות והוא שיעור הכותב אעפ"כ שניהם פטורין: והעיקר השלישי כי לא יתחייב העוקר מרשות והניח ברשות אחר עד שיעקור ממקום שיהיה בו ד' על ד' ויניח גם כן במקום שיהיה בו ד' על ד' או למעלה מזה כי מה שהוא פחות מזה השיעור לא יניחו בו כי החפצים המונחים לא יתקיימו אלא אם יהיו אותן החפצים דקים. ולפי שיד האדם יניחו בו החפצים הגדולים ומה שיש בה מתכונת הקבוץ והפשוט והאחיזה מפני זה נחשוב אותה כאילו היא מקום שיש בו ד' על ד' ולפיכך מי שנתן דבר ביד אדם כאילו הניחו בארץ במקום שאותו האדם יושב עליו. ולפי שהיו אלו עקרים ידועים באמתת הקבלה אמר כי כשנתן העני לתוך ידו של בעל הבית העני חייב לפי שעקר מרשות הרבים והניח ברשות היחיד וג"כ כשלקח העני מיד בעל הבית והוציא העני חייב ולפי שעקר מרשות היחיד והניח ברשות אחר לפי שכבר נתתי לך עיקר כי כל מה שיבוא ביד האדם כאילו הונח בארץ במקום שהוא שם אותו האדם ואם הכניס העני את ידו ונטל בעל הבית מתוכה שניהם פטורין לפי שהאחד עקר מרשות הרבים והוא העני והשני הניח ברשות היחיד והוא בעל הבית וגם כן אם נתן בעל הבית דבר ביד העני והוציאו העני שניהם פטורים לפי שבעל הבית עקר מרשות היחיד והעני הניח ברשות הרבים אלו הן ארבע בחוץ. ועל זה החלוק בעצמו זאת הסברא גם כן מארבע שבפנים. ואם יקשה עליך מאמרו ארבע בחוץ מפני מה יחס ארבע מינים אלו לעני ואמרנו שהם תלויים בו והוא אינו מתחייב אלא בשתים מהם בלבד כמו שבארנו לפי כי השנים הנשארים יחוסם אליו כיחוסים לבעל הבית לפי ששניהם פטורין. זה מבואר ואינו קשה כי העני הוא שפשט ידו לפניו ולפיכך ייחס הפעולה

לו והיו הארבעה מינים תלויים בו אף על פי שהחיוב לו ולבעל הבית בשנים מהם שוים וכן התשובה באמרו ארבע בפנים כי בעל הבית פשט ידו לחוץ וייחס לו הפעולה אף על פי ששניהם פטורין. וכבר הודעתיד בפתחת דברי כי כל מקום שיאמרו בהלכות שבת פטור ר"ל פטור מן המיתה וחייב מלקות וזאת היא כוונתם באמרם פטור אבל אסור אלא מקומות שייעדנו להעיר עליהם כשיזכרו ומאותן המקומות אמרו בכאן העני חייב ובעל הבית פטור כי בעל הבית אינו חייב כלום לפי שלא עשה מעשה רוצה לומר שלא פשט ידו אלא שנשא חפץ ונשאר כמו שהיה כלומר לא עקר ולא הניח וגם (כ) אמרו העני פטור שהוא פטור לגמרי לפי שהוא גם כן לא עקר ולא הניח אבל אמרו שניהם פטורין הוא פטור אבל אסור לפי שכל אחד מהן עשה מקצת מעשה כמו שבארנו: (רמב"ם)

פרק א - משנה ב

לא יֵשֶׁב אָדָם לְפָנֵי הַסֵּפֶר סָמוּךְ לַמִּנְחָה, עַד שִׁיתְפִּיל. לא יִכְנֹס אָדָם לְמִרְחָץ {ה} וְלֹא לְבִרְסָקִי וְלֹא לְאָכֵל וְלֹא לְדִין. וְאִם הִתְחִילוּ, אִין מִפְּסִיקִין. מִפְּסִיקִים לְקָרוֹת קָרִיאת שְׁמַע, וְאִין מִפְּסִיקִים לְתַפְּלָה:

ר"ע מברטנורה לא יֵשֶׁב אָדָם לְפָנֵי הַסֵּפֶר. וְאֶפְלוּ בְּחַל, וּמְשׁוּם דְּבַעֲי לְמַתְנֵי לֹא יֵצֵא הַחֵיט בְּמַחְטוֹ וְכוּ' שְׁמָא יִשְׁכַּח וְיֵצֵא דְדָמֵי לְגִזְרָה דְּלֹא יֵשֶׁב אָדָם לְפָנֵי הַסֵּפֶר סָמוּךְ לַמִּנְחָה, שְׁמָא יִשְׁכַּח וְלֹא יִתְפִּיל, מְשׁוּם הָכִי תִּנָּא לְהוּ הָכָא, וְאִידי דְּזוּטְרָן מְלִיְהוּ פְּסִיק וְתַנִּי לְהוּ בְּרִישָׁא, וְהָדָר מְפָרֵשׁ מְלֵי דְשִׁבְתָּ וּמְאַרְיָךְ בְּהוּ: סָמוּךְ לַמִּנְחָה. מִנְחָה גְּדוּלָה מְשֵׁשׁ שְׁעוֹת וּמְחֻצָּה {ז} וְלִמְעַלָּה, וְסָמוּךְ לַמִּנְחָה הֵינּוּ מִתְחַלְתִּי שְׁעָה שְׁבִיעִית, וְאִף עַל פִּי שְׁעוֹנְתָה מְרַבָּה, גִּזְרָה שְׁמָא יִשְׁבֵּר הַזּוּג שֶׁל סְפָרִים אַחַר שֶׁהִתְחִיל לְהַסְתַּפֵּר, וְתַעֲבֵר עוֹנֵת הַתְּפִלָּה קִדְּם שִׁיתְקַנְנוּ וְיִשְׁלִים הַתְּסַפְּרָת: וְלֹא יִכְנֹס לְמִרְחָץ. סָמוּךְ לַמִּנְחָה, שְׁמָא יִתְעַלֵּף: וְלֹא לְבִרְסָקִי. מְקוּם עֵבוֹד הָעוֹרוֹת, דְּלִמָּא חֲזִי פְּסִידָא וְקַלְקוּל בְּעוֹרוֹת אִם לֹא יִנְיַעֵם מִמְּקוֹמָם וְיִתְקַנְּם, וְיִמְשֵׁךְ בְּמִלְאֲכָתוֹ עַד שֶׁתַּעֲבֵר עוֹנֵת הַתְּפִלָּה: וְלֹא לְאָכֵל. אֶפְלוּ

בְּסֵעוּדָה קִטְנָה, שְׂמָא יִמְשָׁךְ בְּסֵעוּדָה: **וְלֹא לְדִין**. אֶפְלוּ בְּגִמְר דִּין, שְׂכַבְר שְׁמֵעוּ טַעֲנוֹת בְּעַלֵּי דִינֵין **{ט}** וְלֹא נִשְׂאָר עֲלֵיהוֹן אֶלְא לְפִסְק הַדִּין בְּלִבְד, דְּלִמָּא חֲזוּ טַעֲמָא וְיִסְתְּרוּ מַה שְׁהִי רֹצִים לְפִסְק, וְחוּזָר לְהִיּוֹת תְּחִלַּת הַדִּין **{י}**: **וְאִם הִתְחִילוּ**. בְּחַד מְכַל הֵנִי דְאִמְרִינֵן, אִין מִפְּסִיקוֹן, אֶלְא יִגְמֹר וְאַחַר כֵּךְ יִתְפַּלֵּל, וְהוּא שְׂיֵישׁ שְׁהוֹת בְּיוֹם לְגִמְר קִדְם שְׂיַעֲבֹר זְמַן הִתְפַּלָּה. וְהִתְחִלַּת הִתְסַפְּרַת מְשִׁינִיחַ מַעֲפַרְת שֶׁל סְפָרִים בֵּין בְּרַכְיוֹ, הוּא הַסּוּדָר שְׁנוֹתוֹן הַמִּתְגַּלַּח עַל בְּרַכְיוֹ כְּדִי שְׁלֹא יִפֹּל הַשַּׁעַר עַל בְּגָדָיו. וְהִתְחִלַּת הַמְּרַחֵץ מְשִׁיפֶשֶׁט הַבְּגָד הַסְּמוּךְ לְבִשְׂרוֹ, וְאִית דְּמִפְּרָשֵׁי מְשִׁיִּסִיר הַסּוּדָר שְׁעָלָיו שְׁהוּא רֵאשׁוֹן לְהַפְּשִׁט בְּגָדָיו. וְהִתְחִלַּת הַבְּרִסְקִי מְשִׁיחְגֹר בֵּין כְּתִפּוֹ אֶת בִּתֵּי זְרוּעוֹתָיו כְּדִי לְהִתְעַסֵּק בְּעוֹרוֹת. וְהִתְחִלַּת אֲכִילָה מְשִׁיטֵל יָדָיו. וְהִתְחִלַּת הַדִּין מְשִׁיטֵעֲטָפוֹ הַדִּינֵין בְּטִלְיָתוֹן לְשַׁבַּת לְדִין בְּאִימָה וּבִירָאָה, וְאִם הָיוּ מְעֻטְפִים וְיוֹשְׁבִים בְּדִין וּבָא לְפִנְיָהֶם דִּין אַחַר סְמוּךְ לְמִנְחָה, הוּיָא הִתְחִלַּת אוֹתוֹ הַדִּין מְשִׁפְתָּחוּ בְּעַלֵּי הַדִּין בְּטַעֲנוֹתָם: **מִפְּסִיקוֹן לְקִרְיָאָת שְׁמַע**. מִלְתָּא אַחֲרִיתִי נֶקֶט **{יא}**, וְהָכִי קְאָמֵר, חֲבָרִים הַעוֹסְקִים בְּתוֹרָה, מִפְּסִיקִים תּוֹרָתוֹן לְקִרְיָאָת שְׁמַע, דְּזִמְנָה קְבוּעָה, דְּכִתִּיב (דְּבָרִים ו') וּבְשִׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ: **וְאִין מִפְּסִיקוֹן לְתַפְּלָה**. שְׂאִין לָהּ זְמַן קְבוּעָה דְאוֹרִיָּתָא. וְלֹא שְׁנוֹ אֶלְא כְּגוֹן רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאִי וְחֲבָרִיו שְׁתוֹרָתוֹן אֶמְנוּתוֹן, אֲבָל אֲנוּ הוּאִיל וְאֲנוּ מִפְּסִיקוֹן תּוֹרָתָנוּ לְאֶמְנוּתָנוּ כֹּל שְׁכּוֹן שְׁנַפְסִיק לְתַפְּלָה **{יב}**: (ר"ע מברטנורא).

עיקר תוי"ט {ז} פֶּרֶשׁ רַש"י הִתְחִלַּת זְמַן תְּמִיד שֶׁל בֵּין הָעֶרְבַּיִם, כְּדֹאִיתָא בְּרִישׁ פֶּרֶק ה' דְּפִסְחִים: **{ח}** **לְמִרְחָץ**. אֶפְלוּ לְהַזִּיעַ בְּעֵלְמָא. וְלֹא לְבְּרִסְקִי, לְעִיּוּנֵי בְּעֵלְמָא. גְּמָרָא: **{ט}** וְסִיִּם הֶרְמַב"ם וְנִשְׂאוּ וְנִתְנוּ הַדִּינֵין בְּדָבָר וְלֹא נִשְׂאָר וְכוּ': **{י}** לְשׁוֹן הֶרְמַב"ם וְיִצְטָרֵךְ לְהִתְחִיל בְּדִין מִתְחִלְתוֹ וְיִשְׂאֵל טַעֲנוֹת מִבְּעַלֵּי הַדִּינֵין שְׁנִית וְיִמְשָׁךְ הַדָּבָר כּוּ': **{יא}** מְשׁוּם סִיפָא דְקִתְנֵי דְאִין מִפְּסִיקוֹן מוֹקִים לָהּ בְּגִמְרָא הָכִי, דְאִי לֹאוּ הָכִי הָא כְּבָר תְּנָא לִיה רִישָׁא: **{יב}** גְּמָרָא. וְאִם תִּיאֵמֵר וְכִי גָרַע תְּלַמּוּד תּוֹרָה מְאֶמְנוֹת דְלַעִיל שְׂאִם הִתְחִילוּ אִין מִפְּסִיקוֹן וְאֶפְלוּ בְּהִתְחִילוֹ בְּאֶסוּר, כְּדֹאִיתָא בְּטוֹר אֶרַח חֲזִיִּים סִימֹן רַל"ב, וְהִתְרוּץ דְהִקָּא בְּדִלְיָא שְׁהוֹת, וְאֶפְלוּ הָכִי לְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאִי וְחֲבָרִיו מִתָּר לְעַקֵּר הִתְפַּלָּה לְגִמְרֵי: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם לא ישב אדם לפני הספר סמוך למנחה עד שיתפלל כו': ספר ידוע. ובורסקי המקום שמעבדין בו העורות. וזאת המנחה הנזכרת בכאן רוצה לומר אפי' מנחה גדולה כ"ש מנחה קטנה שעונתה קצרה כמו שבארנו במסכת ברכות. והטעם במניעת התספורת קרוב לשעת התפלה שמא ישבר הזוג או גזירה שיארע דבר בכלי מכלי התספורת אחר שהתחיל להסתפר ויצטרך לתקן הכלי ובין כך תעבור עונת התפלה. והטעם במניעת הכנסת המרחץ גזירה שמא יתעלף. והטעם במניעת הכנסת בית העבוד אפילו לראות העורות בלבד גזירה שמא יארע בהם שום פסידא וישלח ידו להניעם וימשך במלאכתו ותעבור שעת התפלה. והטעם במניעת האכילה ואפי' דבר מועט לפי שהם היו שותים בתוך האכילה ומנעו הכל גזירה שמא ימשך באכילה ובשתיה ותעבור עונת התפלה. וכמו כן אין דנין סמוך לשעת תפלת מנחה ואפילו בגמר הדין ושמעו טענות בעלי הדין ונשאו ונתנו הדיינין בדבר

ולא נשאר אלא גמר דין בלבד אין ראוי לדיין לפסוק הדין סמוך לשעת התפלה גזירה שמא יראה לדיין דבר חדש בדין ויצטרך להתחיל בדין מתחלתו וישאל טענות מבעלי הדין שנית וימשוך הדבר ותעבור השעה אבל אם התחילו בדין אין מפסיקין בו עד שיגמור: ומה שאמרו מפסיקין לקריאת שמע ואין מפסיקין לתפלה אינו רוצה בזה שהדין מפסיקין לק"ש ואינו מפסיק לתפלה אבל פירוש הענין כי כשבני אדם קורין בתורה והגיע זמן ק"ש מפסיקין וקורין ק"ש ואם הגיע שעת התפלה אין מפסיקין אבל בדין אם התחילו אין מפסיקין בשום פנים וכן אם התחיל בתספורת או באכילה או במרחץ או בהכנסת הבורסקי לא יפסיק כלל. וגדר זמן התחלת התספורת משישים הבגד הידוע אצל הספרים על כתפיו ויכין עצמו לתספורת ונקרא בלשון חכמים מעפורת. והתחלת המרחץ משיפשוט בגדו הסמוך לבשרו. והתחלת הבורסקי משיחגור חגורו ויתחיל להניע בעורות. וזמן התחלת האכילה משיטול ידיו. וזמן התחלת הדין משיסדרו סדר ישיבתם וישבו לדין ואם סדרו ישיבתם מתחלת היום ונמשכין בדין משיתחילו בעלי דין לטעון טענותיהם. וזאת המשנה דברה בחסידים גדולים לומדי תורה תמיד כר"ש בן יוחאי וחביריו אבל חכמי הגמרא אמרו שהיו מפסיקין בין לקריאת שמע בין לתפלה כל שכן זולתם. ומפני מה באה זאת המשנה בכאן ואין בא מענין שבת כלום זה היה לשני טעמים האחד שהוא מכלל י"ח דבר שגזרו בו ביום כאשר נבאר לפנים. והשני שהוא דומה למשנת לא יצא החייט במחטו שהוא מענין השבת ולפי שהיה צ"ל לא יצא החייט במחטו אמר כל הדומין לו מן הגזרות. והטעם שהקדים זאת המשנה על לא יצא החייט הוא בספק ואולי על זה הסדר היו הגזרות באותו היום: (רמב"ם)

פרק א - משנה ג

לֹא יֵצֵא הַחַיֵּט בְּמַחְטוֹ סָמוּךְ לַחֲשֻׁכָה, שְׁמָא
יִשְׁפַח וַיֵּצֵא. וְלֹא הַלְבָּלָר בְּקְלָמוֹסוֹ. וְלֹא יִפְלֶה
אֶת פְּלִיו, וְלֹא יִקְרָא לְאוֹר הַיָּר [יג]. בְּאֶמֶת
אָמְרוּ, הַחֲזֵן רוּאָה הֵיכָן תִּינּוּקוֹת קוֹרְאִים,
אֲבָל הוּא לֹא יִקְרָא. פִּיּוּצָא בּוּ, לֹא יֹאכֵל הַזָּב
עִם הַזָּבָה, מִפְּנֵי הַרְגֵּל עֵבְרָה:

ר"ע מברטנורה לא יצא החיט במחטו. אפלו תחובה לו בבגדו, שמא ישכח ויצא, ואמן דרך אמנותו חיב, שדרך האמנים לתחבן בבגדיו כשיוצאים לשוק: **שמא ישכח ויצא**. משתחשך: **הלבלר**. הסופר: **בקולמוסו**. התחוב אחורי אזניו פדרך הסופרים: **ולא יפלה את פליו**. מבער כנים מבגדיו. תרגום בערתי הקדש פליתי: **ולא יקרא לאור הנר**. בספר, שמא יטה הנר להביא השמן לפי הפתילה כדי שידלק יפה, ונמצא מבעיר בשבת, ואפלו היה הנר גבה שתים ושלוש קומות, לעולם אסור לקרות לאור הנר אלא אם כן יש עמו אדם אחר לשמרו, או אם הוא אדם חשוב שאינו רגיל לעולם לתקן הנר: **החזן**. מלמד תינוקות **[יד]**: **מהיכן התינוקות קורין**. מהיכן יתחילו לקרות, דבעיון מעט פי האי לא גזרינן שמא יטה. והתינוקות קוראין לפני רבן לאור הנר, שאימת רבן עליהם: **אבל הוא לא יקרא**. כל הפרשה, מפני שאין אימתן עליו, ושמירתן לא הויא שמירה. ומהאי טעמא נמי איכא למאן דאמר דאשה שומרת לבעלה אין שמירתה שמירה, שאין אימתה עליו **[טו]**: **פיוצא בו**. לעשות הרחקה מן העברה, אמרו לא יאכל הזב עם אשתו זבה **[זט]**, ואף על פי ששניהם טמאים: **מפני הרגל עברה**. שמתוך שהם מתיחדים יבא לבעל זבה שהיא בכרת. וזב וזבה לרבותא נקט, שהתשמיש קשה להן ואיכא למימר דודאי לא יבאו לידי הרגל עברה, אפלו הכי לא יאכלו זה עם זו: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **[יג]** **לאור הנר**. קאי נמי על לא יפלה, כדמסיק בגמרא: **[יד]** ותרגום רואה חוזה, שהוא צריך לראות היאך תינוקות קוראין, ועל שם זה נקרא שליח צבור חזן: **[טו]** ובשלחן ערוך סימן ער"ה סעיף ג' פסק דמפרך באשתו שומרת אותו. תוספות חדשים: **[זט]** רש"י. ולשטתו אזל שלא מנה להך דזב וזבה בכלל השמנה עשר דבר [שבמשנה דלקמן], ומפני כך איצטריך לתנא למתני דכיוצא בו הוא ודמשים הכי תני ליה הכא. תוספות יום טוב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם לא יצא החייט במחטו סמוך לחשכה שמא ישכח ויצא כו': ואלו מן ההלכות שאמרו בעליית חנניה בן חזקיה בן גרון כו': 22(דף יג ע"ב) חייט שם ידוע לאומן התפירה: ומחט שם כלי התפירה: ולבלר הסופר: וקולמוס ידוע. וזה גזירה שמא ישכחו: ולא יפלה את כליו רוצה לומר להסיר הכנים מבגדיו גזירה שמא יתקן הנר ואפילו היה הנר בתכלית הגובה: וכן אסור לקרות לאור הנר אלא אם יש עמו אדם אחר לשומרו שלא יתקן הנר: החזן רואה זהו שהתירו למלמד תינוקות ליקת בידו ספר ולראות לאור הנר תחלת הפרשה שהוא רוצה להתחיל עם התלמידים שתי מלות או שלש לפי כי בזה השעור לא יטעה שיתקן הנר ואחר שיראה תחלת הפרשה יניח הספר ויתננו לתלמידים ויקראו בו לאור הנר לפי שהוא שומר אותם: ואין ראוי למלמד שיקרא עם התלמידים בספר לאור הנר וזהו ענין אמרו אבל הוא לא יקרא. ומה שחייבנו להרשות לתלמידים לקרא לאור הנר והרב שישמרם ולא הרשינו לרב שיקרא וישמרוהו התלמידים לפי שהוא מושל עליהם והם אינם מושלים עליו ומוראו עליהם: מפני הרגל עבירה כלומר שלא ירגילו עצמם הזב והזבה באכילתם יחד ושמא בתוך האכילה יחשוב

ויסתכל בה ויבא עליה והיא בכרת מלשון התורה ולפיכך אסרו אכילת הזב עם אשתו הזבה יחד אע"פ ששניהם טמאים. וחנניה בן חזקיה בן גרון ז"ל מבעלי החכמה וגדול בדורו ונסתפקו חכמי דורו בספר יחזקאל והוא נער חצנו לפרש ענינו ונתיחד בעלייה לחבר הפירוש והיו החכמים ע"ה מבקרין אותו תמיד והוא מתעסק באותו חבור ופעם אחת בקרו אותו ונתקבץ שם קבוץ גדול מתלמידי שמאי ובית הלל ולא נשאר באותו הדור מי שהיה ראוי להוראה שלא היו באותו מעמד ונמנו והיו בית שמאי יותר והשם אמר אחרי רבים להטות (שמות כג) כאשר נתננו העקר בפתיחת חבורנו זה ובית שמאי כולם הסכימו על אלה הגזירות הי"ח דבר באותו היום ויהי כן וגזרו י"ח דבר ועוד הסכימו ב"ש וב"ה באותו היום בי"ח הלכות ולא היה ביניהם מחלוקת אפי' באחת ונחלקו בי"ח הלכות ולא נמנו עליהם לדעת הרבים ואולי נמנו ורבו ב"ה כי אולי היה א' מתלמידי שמאי סובר כדעת ב"ה או מתלמידי בית הלל סובר כדעת בית שמאי ואמרם אלו מהלכות שאמרו ר"ל שהם מן ההלכות שהסכימו עליהם ולא נפל בהם שום מחלוקת. וזה מספרם. יציאות שבת שתיים שהן ארבע בפנים ושתיים שהן ארבע בחוץ והם שמנה דינין וכבר הקדמתי מחלקותם. והט' לא ישב אדם לפני הספר. והי' ולא למרחץ. והי"א ולא לבורסקי. והי"ב ולא לדון. והי"ג ולא לאכול. והי"ד ולא יצא החייט במחטו. והט"ו והלבלר בקולמסו. והי"ו ולא יפלה את כליו. והי"ז ולא יקרא לאור הנר. והי"ח לא יאכל הזב עם הזבה: אבל השמנה עשר דבר שגזרו בו ביום אני אמנה אותם לך מבלי מפורשות לפי שכולם יתבארו במקומן מן המשנה. הראשונה האוכל אוכל ראשון. ב' האוכל אוכל שני. ג' השותה משקין טמאים. ד' הבא ראשו ורובו במים שאובין. ה' טהור שנפלו על ראשו ועל רובו שלשה לוגין מים שאובין. ו' הנוגע בספר. ז' הידים. ח' האוכלים והכלים. ט' המניח כלי תחת הצנור. י' כל המטלטלין מביאין את הטומאה בעובי המרדע. י"א הבוצר לגת הוכשר. י"ב גדולי תרומה. י"ג מי שהחשיך לו בדרך. י"ד פת נכרים. ט"ו שמנס. י"ו יינס. י"ז יחוד בנותיהם. י"ח שיהא תינוק כותי מטמא בזיבה: והי"ח הלכות שנחלקו בהם באותו היום יתבארו בזה הפרק. הא' אין שורין דיו. ב' סממנין. ג' כרשינין. ד' אונין של פשתן. ה' צמר ליורה. ו' מצודות חיות. ז' מצודות עופות. ח' מצודות דגים. ט' אין מוכרין לנכרי. י' אין טוענין עמו. י"א אין מגביהין עליו. י"ב אין נותנין עורות. י"ג ולא כלים לכובס נכרי. י"ד לא ישאילנו. ט"ו לא ימכור לו. י"ו לא ילוהו. י"ז לא יתן לו במתנה. י"ח לא ישלח אגרות: ונשוב להשלים פירוש זאת ההלכה ומה שאמר כיוצא בו כשאמר לא יאכל הזב עם הזבה לפי שזה הדין יצא מענין המסכתא: וכשאמר לא ישב אדם לפני הספר והסמוך לו ממה שאינו מענין השבת זה הוא מפני טעם והטעם הוא כי לא ישב אדם ושאר המאמר כולו בכולם אנו חוששין הכנסת שום עת כמו לא יצא החייט במחטו שאנו חוששין בו ג"כ הכנסת עת אבל לא יאכל הזב עם הזבה אין לחוש בו הכנסת עת ולפיכך אמר כיוצא בו ענינו שזה דומה לזה דמיון בלי חוק. ופנים אחרים והוא כי לא ישב אדם וכו' לא קדמו דבר מן הענין שיאמר בו כיוצא בו אבל לא יאכל הזב עם הזבה קדמהו דבר מן הענין לפיכך ראוי שיאמר בו כיוצא בו: ופירוש לבקרו ידוע והיא מלה עברית צחה לא יבקר בין טוב לרע (ויקרא כז) לא יבקר הכהן (שם יג):

(רמב"ם)

פרק א - משנה ד

וְאֵלוּ מִן הַהֲלָכוֹת שֶׁאָמְרוּ בְּעֲלִית חֲנֻנְיָה בֶּן חֲזַקְיָה בֶּן גְּרִיּוֹן כְּשֶׁעָלוּ לְבַקְרוֹ. נִמְנוּ וְרַבּוּ בֵּית שְׁמַאי עַל בֵּית הַלֵּל, וּשְׁמֹנֶה עָשָׂר דְּבָרִים גָּזְרוּ בו בַּיּוֹם:

ר"ע מברטנורה **וְאֵלוּ מִן הַהֲלָכוֹת**. אין פולין ואין קורין לאור הַנֵּר דִּתְנִן בְּמִתְנִיתִין: **בְּעֲלִית חֲנֻנְיָה בֶּן חֲזַקְיָה**. שֶׁבִקְשׁוּ חֲכָמִים לְגַנֹּז סֵפֶר יְחִזְקִאל, שֶׁדְּבָרָיו נִרְאִים כְּסוֹתָרִים דְּבָרֵי תוֹרָה, כְּגוֹן כָּל נִבְלָה וּטְרֵפָה מִן הָעוֹף וּמִן הַבְּהֵמָה לֹא יֵאָכְלוּ הַכֹּהֲנִים (יְחִזְקִאל מד), כֹּהֲנִים הוּא דִּלָּא אֲכָלִי הָא יִשְׂרָאֵל אֲכָלִי, וּכְגוֹן וְכוּן תַּעֲשֶׂה בְּשִׁבְעָה בַּחֲדָשׁ (שָׁם מה), הֵיכָן נִרְמַז קָרְבָּן זֶה בְּתוֹרָה. וְנִטְמָן חֲנֻנְיָה בֶּן חֲזַקְיָה בְּעֲלִיָּה וַיֵּשֶׁב שָׁם וּפָרַשׁ סֵפֶר יְחִזְקִאל: **וּשְׁמֹנֶה עָשָׂר דְּבָרִים גָּזְרוּ בו בַּיּוֹם**. שֶׁנֶּחֱלְקוּ בֵּית שְׁמַאי וּבֵית הַלֵּל וְעַמְדוֹ לְמַנְיֵן וְרַבּוּ בֵּית שְׁמַאי וּפְסָקוּ כְּמוֹתָם, כְּדַכְתִּיב (שְׁמוֹת כג) אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת. וְכִלְהוּ שְׁמֹנֶה עָשָׂר דְּבָרִים מִיתָו לְהוּ בְּגִמְרָא, וְאֵלוּ הֵן: הָאוֹכֵל אֲכָל שֶׁהוּא רֵאשׁוֹן לְטַמְאָה אוֹ שְׁנֵי לְטַמְאָה **[יז]**, גָּזְרוּ שִׁיְהֵא נַעֲשֶׂה גּוּפוֹ שְׁנֵי לְטַמְאָה, וּפּוֹסֵל אֶת הַתְּרוּמָה בְּמַנְעוֹ, שֶׁשְׁנֵי פּוֹסֵל בְּתְרוּמָה, הֵרִי אֵלוּ שְׁתֵּי גְזָרוֹת, אוֹכֵל אֲכָל רֵאשׁוֹן, וְאֲכָל שְׁנֵי. וְהַשּׁוֹתֶה מִשְׁקִין טַמְאִים **[יח]** נַעֲשֶׂה גַם כֵּן שְׁנֵי לְטַמְאָה וּפּוֹסֵל אֶת הַתְּרוּמָה, הֵרִי שְׁלֹשׁ **[יט]**. וְטַעֲמָא דְּגְזוֹר בְּהֵנִי, דְּזַמְנִין דְּאֲכִיל אֲכָלִין טַמְאִים וְשְׁדֵי מִשְׁקִין דְּתְרוּמָה בְּפוּמִיָּה בְּעוֹד שֶׁהָאֲכָלִים טַמְאִים בְּפִיו, וּפְסִיל לְהוּ, וְזַמְנִין דְּשְׁתֵּי מִשְׁקִין טַמְאִים וּבְעוֹדוֹן בְּפִיו שְׁדֵי אֲכָלִין דְּתְרוּמָה בְּפִיו, וּפְסִיל לְהוּ. וְגָזְרוּ **[כ]** עַל הַבָּא רֵאשׁוֹ וְרַבּוּ לְאַחַר שֶׁטָּבַל מִטַּמְאָתוֹ בו בַּיּוֹם, בְּמִים שְׂאוּבִים, וְעַל טְהוֹר גְּמוּר שֶׁנִּפְלו **[כא]** עַל רֵאשׁוֹ שֶׁלְשָׁה לְגִין מִים שְׂאוּבִין, הֵרִי חֲמֵשׁ גְּזָרוֹת. וְטַעֲמָא דְּגְזוֹר טַמְאָה עַל הֵנִי לְטַמְאָה אָדָם, לְפִי שֶׁהִיוּ טוֹבְלִין בְּמֵי מַעְרוֹת סְרוּחִין וְהִיוּ נוֹתְנִין עֲלֵיהֶם אַחַר כֵּד מִים שְׂאוּבִין לְהַעֲבִיר סְרוּחוֹן הַמִּים, הַתְּחִילוּ וְעָשְׂאוּם קָבַע לוֹמַר לֹא מִי הַמַּעְרוֹת מְטַהְרִים אֲלֵא הַמִּים שְׂאוּבִים מְטַהְרִים, עַמְדוֹ וְגָזְרוּ עֲלֵיהֶם טַמְאָה, דְּלִמָּא אֲתֵי לְבִטּוּלֵי תוֹרַת מַקּוּה וְטָבְלֵי בְּשְׂאוּבִים. וְהַגְזָרָה הַשְּׁשִׁית, שִׁיְהִיוּ הַסְּפָרִים שֶׁל כְּתָבֵי הַקֶּדֶשׁ פּוֹסְלִים אֶת הַתְּרוּמָה בְּמַנְעוֹ, שֶׁבְּתַחֲלָה הִיוּ מַצְנִיעִין אֲכָלִין

דְּתְרוּמָה אֶצֶל סֹפֵר תּוֹרָה, אֲמַרִי הַי קֹדֶשׁ וְהַי קֹדֶשׁ, כִּיּוֹן דְּחִזּוּ דְקָא
אֲתוּ סְפָרִים לִיְדֵי פְסִידָא, שְׁהַעֲכָבְרִים הַמְצוּיִין אֶצֶל הָאֲכָלִין הִיוּ
מִפְסִידִין אֶת הַסְפָרִים, גְּזָרוּ שְׂיֵהִיו הַסְפָרִים, דְּהִיְנוּ תּוֹרָה נְבִיאִים
וּכְתוּבִים, בְּמַגְעֵן פּוֹסְלִין אֶת הַתְרוּמָה. וְהַגְזָרָה הַשְּׁבִיעִית, גְּזָרוּ עַל סֵתֵם
יָדִים שְׁפוֹסְלוֹת אֶת הַתְרוּמָה, מִפְּנֵי שְׁהֵיְדִים עֲסָקְנִיּוֹת הֵן וְנוֹגְעוֹת בְּבִשְׂרוֹ
בְּמִקּוֹם הַטְּנִפָת, וְגַנְאִי לְתְרוּמָה אִם יִגַע בָּהּ בְּיָדִים מְזַהְמוֹת וְהִיא
נִמְאָסֶת עַל אוֹכְלֶיהָ. וְהַגְזָרָה הַשְּׁמִינִית, הָאֲכָלִין שְׁנִטְמְאוּ בְּמִשְׁקִין
שְׂאוֹתָן הַמְשָׁקִין נִטְמְאוּ מִחֲמַת יָדִים שְׁנִגְעוּ בְּהֵן קֹדֶם נְטִילָה, גְּזָרוּ עַל
הַמְשָׁקִין שְׁיִטְמְאוּ אֶת הָאֲכָלִין, שְׁכַל הַדְּבָרִים הַפּוֹסְלִים אֶת הַתְרוּמָה
מִטְמְאִין אֶת הַמְשָׁקִין לְהִיּוֹת תַּחֲלָה **[כב]**, גְּזָרָה מְשׁוּם מְשָׁקִין הַבָּאִים
מִחֲמַת שְׂרָץ, דְּאִשְׁכְּחוּ בְּהֵן שְׁהֵן רֵאשׁוּנִים מְדֹאֲרִיתָא. וְהַי דְּגָזוּר בְּכַל
טְמֵאת מְשָׁקִין לְהִיּוֹת תַּחֲלָה וְלֹא גָזוּר נְמִי בְּאֲכָלִין גְּזָרָה מְשׁוּם **[אכלִין]**
הַבָּאִים מִחֲמַת שְׂרָץ, הִיְנוּ טַעְמָא דְאַחְמוּר רַבְּנָן בְּמִשְׁקִין מְשׁוּם דְעֵלוּלִים
לְקַבֵּל טְמֵאָה, שְׂאִינָן צְרִיכִין תַּקּוּן הַכְּשֵׁר לְהַבְיָאן לִיְדֵי קַבְּלַת טְמֵאָה כְּמוֹ
הָאֲכָלִין שְׁצָרִיכִין נְתִינַת מַיִם לְהַכְשִׁירָן לְקַבֵּל טְמֵאָה. וְהַגְזָרָה הַתְּשִׁיעִית,
כְּלִים שְׁנִטְמְאוּ בְּמִשְׁקִין שְׁנִטְמְאוּ הַמְשָׁקִים בְּשְׂרָץ **[כג]**, אָף עַל פִּי שְׁהֵם
רֵאשׁוֹן לְטְמֵאָה דְאֲוִרִיתָא אִין יְכוּלִין לְטַמְא אָדָם וְכִלִּים, שְׂאִין אָדָם
וְכִלִּים מְקַבְּלִין טְמֵאָה אֶלָּא מֵאֵב הַטְּמֵאָה, וְלֹא מִמְשָׁקִין שְׁנִטְמְאוּ בְּשְׂרָץ
שְׁהֵם רֵאשׁוּנִים, וְרַבְּנָן גָּזוּר עֲלֵיהוּ שְׁיִטְמְאוּ כְּלִים, גְּזָרָה מְשׁוּם מְשָׁקָה
דְּזָב וְזָבָה, שְׁהֵן רְקוּ וּמִימֵי רְגָלֵיו, שְׁהֵן אֵב הַטְּמֵאָה וּמִטְמְאִין כְּלִים
מְדֹאֲרִיתָא. וְהַגְזָרָה הָעֲשִׂירִית, שְׂיֵהוּ בְּנוֹת כּוֹתִיִּים נְדוֹת מְעָרִיסָתָן,
כְּלוּמַר מַיּוּם שְׁנוּלְדָה, שְׁתִּינּוּקַת בֵּת, יוֹמָא מִטְמֵאָה בְּנִדָה, וְכוֹתִים לִית
לְהוּ מְדַרְשׁ זֶה, וְכִי חִזְוִין לֹא מִפְּרָשֵׁי לְהוּ, הַלְכָד גָּזוּר בְּהוּ רַבְּנָן. וְהַגְזָרָה
הָאַחַת עֶשְׂרֵה, שְׂיֵהוּ כָּל הַמְטַלְטְלִין מְבִיאִין אֶת הַטְּמֵאָה בְּעַבֵי הַמְרַדְע,
וְהוּא מְלַמֵּד הַבְּקָר, וַיֵּשׁ בְּהַקְפּוֹ טַפַּח אֲבָל אִין בְּעַבְיוֹ טַפַּח, וְאָף עַל פִּי
שְׁמוֹן הַתּוֹרָה אִין אֵהֵל פְּחוֹת מְטַפַּח, גְּזָרוּ רַבְּנָן עַל כָּל הַמְטַלְטְלִים שְׂיֵשׁ
בְּהַקְפּוֹ טַפַּח שְׂאִם רֵאשׁוֹן אֶחָד הָאֵהֵל עַל הַמַּת וְרֵאשׁוֹן אֶחָד עַל הַכְּלִים
מְבִיאִין לְהֵם טְמֵאת אֵהֵל, גְּזָרָה אִטּוּ מִי שְׂיֵשׁ בְּעַבְיוֹ טַפַּח שְׁמִבִּיא אֶת
הַטְּמֵאָה מִן הַתּוֹרָה. וְהַגְזָרָה הַשְּׁתִּיִּים עֶשְׂרֵה, הַבוּצָר עֲנָבִים לְדַרְכּוֹן בְּגַת,
הַמְשָׁקָה הַיּוֹצֵא מֵהֵן בְּשַׁעַת בְּצִירָה מְכַשִּׁירָן לְקַבֵּל טְמֵאָה, וְאָף עַל פִּי
שְׁהוּלָד לְאֵבוּד וְלֹא נִיחָא לִיה, גְּזָרָה שְׂמָא יְבַצָר בְּקַפּוֹת מְזַפְפוֹת, דְּאָז
נִיחָא לִיה בְּמִשְׁקָה הַיּוֹצֵא מֵהֵן שְׁהִרִי אִינוּ הוּלָד לְאֵבוּד, וּמְכַשִּׁיר מִן
הַתּוֹרָה. וְהַגְזָרָה הַשְּׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה, שְׂיֵהִיו גְּדוּלֵי תְרוּמָה תְרוּמָה, וְאֶפְלוּ בְּדַבְרָה
שְׂזָרְעוּ כְּלָה כְּגוֹן תְּבוּאָה וְקִטְנִית, גְּזָרָה מְשׁוּם תְרוּמָה טְמֵאָה בִּיד כְּהֵן
שְׂאִסוּרָה בְּאֲכִילָה וּבֵא לְזָרְעָה, וְגָזוּר שְׁתֵּהא בְּשִׁמְהָ הַרֵאשׁוֹן וְהִרִי הִיא
תְרוּמָה טְמֵאָה, דְּחִישִׁינָן דְּלָמָא מְשֵׁהִי לָה עַד זְמַן זְרִיעָה וְאֲתִי לְמִיכְלָה
בְּטְמֵאָה. וְהַגְזָרָה הָאַרְבַּע עֶשְׂרֵה, מִי שְׁהַחֲשִׂיד לּוּ בְּדַרְדַּךְ נוֹתָן כִּיסוֹ לְנִכְרִי,
וְלֹא יִטְלְטְלוּ פְּחוֹת מְאָרְבַּע אֲמוֹת. וְהַגְזָרָה הַחֲמִשׁ עֶשְׂרֵה וְהַשֵּׁשׁ
עֶשְׂרֵה, אִין פּוֹלִין וְאִין קוֹרִין לְאוּר הִיָּר דְּתַנְנָן בְּמִתְנִיתֵין. וְהַגְזָרָה הַשְּׁבַע
עֶשְׂרֵה, גְּזָרוּ עַל פְּתוֹן שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, וְעַל שְׁמָנָן וְעַל יֵינָן וְעַל בְּנוֹתֵיהֵן,
וְכִלְהוּ גְזָרָה חֲדָא הִיא, כְּדֹאֲמַרִינָן גְּזָרוּ עַל פְּתוֹן מְשׁוּם שְׁמָנָן וְעַל שְׁמָנָן

משום ייגן ועל ייגן משום בנותיהן ועל בנותיהן משום דבר אחר, כלומר משום עבודת כוכבים. והגזרה השמנה עשרה, גזרו על תינוק עובד כוכבים שיהא מטמא בזיבה, כדי שלא יהא תינוק ישראל רגיל אצלו במשכב זכור: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [ז] אי תנן אכל ראשון לחוד לא הוה ידעינן אכל שני, ואי תני אכל שני הוה אמינא דאכל ראשון נמי טמויי מטמא, כלומר שהתרומה תהיה טמאה לפסל אחרים במגע. תוספות: [יח] ומקשה הגמרא, הינו הך דגזרת אכליו. ומשני מהו דתימא הא שכיח שאדם שותה עם אכילתו והא לא שכיח שיהא אוכל עם שתיתו, קא משמע לן: [יט] ולא חלקה נמי לשתיים כמו באכל, משום דלא שיך בהו שני, דלעולם משקין תחלה הוה, ואף על גב דאפתי לא נגזר [גזרה דלעולם משקין תחלה], בדעתם היה לגזר מיך: [כ] [וכו אם נפלו עליו שלשה לגין מים שאובין]. וגזרו דפוסל את התרומה, ואפלו כי העריב שמשו פוסל עד שיחזר ויטבל: [כא] דבטהור [שאינו טבול יום] לא גזרו אלא דוקא בנפילה כמו שרגילין להפיל עליהם מים שאובים אחר שטבלו במים סרוחים. תוספות: [כב] ולא גזרה בפני עצמה היא, דהאכלין שנטמאו במשקין הינו גזרה דכל הפוסל כו' ועד השתא לא נגזרה. תוספות: [כג] הוא הדין דהוה מצי למנקט משקים הבאים מחמת ידים, שגם הם מטמאים כלים לפסל את התרומה, כדאיתא בברכות פרק אלו דברים, אלא נקט משקים הבאים מחמת שרץ לאשמעינן דאפלו הנך לא הוו אלא מדרבנן. תוספות: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם הרמב"ם לא פירש משנה זו. (רמב"ם)

פרק א - משנה ה

בית שמאי אומרים, אין שורין דיו וסממנים וכרשינים, אלא כדי שישורו מבעוד יום. ובית הלל מתירין:

ר"ע מברטנורה **אין שורין דיו**. סממנים שעושים מהם דיו לכתיבה: וסממנים. לצבע: וכרשינים. מאכל בהמה, ורגילים לשרות אותן במים תחלה, וקורין להם בערבי כרסנייה, ובלע"ז ויצ"ש, וסברי בית שמאי

אָדס מְזַהֵר עַל שְׁבִיטת כָּלִים כְּמוֹ עַל שְׁבִיטת בְּהֵמָתוֹ, וְהֵינּוּ טַעְמָא דְאִין נוֹתְנִין אוּנְיָן, וְהֵינּוּ טַעְמָא דְאִין פּוֹרְשֵׁין מְצוּדוֹת. וְגַר הַדּוֹלֵק בְּשַׁבַּת וְקִדְרָה שְׁעַל גְּבִי כִיָּה דְמוּדוֹ בְּהוּ בֵּית שְׁמַאי, [בְּדַמְפְּקָר] אֶפְקוּרִי לְכָלִים [כד] וְשׁוֹב אֵינּוּ מְצוּהָ עַל שְׁבִיטתָן: **וּבֵית הַלֵּל מִתִּירִין**. מְשַׁנְתָּן הַמֵּיִם מִבְּעוֹד יוֹם, אָף עַל פִּי שְׁהוּ נְשׁוּרִין וְהוֹלְכִין בְּשַׁבַּת, דְּסַבְּרִי עַל שְׁבִיטת בְּהֵמָה אָדס מְזַהֵר, דְּאִית בָּהּ צַעַר בְּעֵלֵי חַיִּים, אָבֵל לֹא עַל שְׁבִיטת כָּלִים: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [כד] כְּלוּמַר וּמְסַתְּמָא מִפְּקִיר לְהוּ כִּיּוֹן שְׂאִי אֶפְשֵׁר בְּעֵנְיָן אַחַר. תּוֹסְפוֹת. אִי נִמְי הָכִי קְאָמַר דְּלֵב בֵּית דִּין מִתְּנָה עֲלֵיהוֹן לְהַפְּקִירוֹ. הַר"ן בְּשֵׁם הַרְשֵׁב"א: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם ב"ש אומרים אין שורין דיו וסממנים וכרשינים כו': שורין ידוע: ודיו שם לדבר שכותבים בו: ואמרו בכאן שורין דיו ענינו שלא ישרו עירוב סממני הדיו: וסם הוא שם איזה עיקר שיהיה ממיני העקרים ובלשון רבים סממנין: וכרשינין הכוסמת לפי שבתחלה שורין אותה ואח"כ מאכילין אותה לשוורים: (רמב"ם)

פּוֹרְשֵׁין - א - מְשַׁנְתָּן ו

בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים, אִין נוֹתְנִין [כח] אוּנְיָן שֶׁל פְּשִׁתָּן לְתוֹךְ הַתְּנּוֹר, אֶלֶּא כִּדִּי שְׂיִהְבִּילוּ מִבְּעוֹד יוֹם, וְלֹא אֶת הַצֶּמֶר לַיּוֹרָה, אֶלֶּא כִּדִּי שְׂיִקְלֹט הָעֵין. וּבֵית הַלֵּל מִתִּירִין. בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים, אִין פּוֹרְשֵׁין [כח] מְצוּדוֹת חִיָּה וְעוֹפוֹת וְדָגִים, אֶלֶּא כִּדִּי שְׂיִצוּדוֹ מִבְּעוֹד יוֹם [כט]. וּבֵית הַלֵּל מִתִּירִין:

ר"ע מברטנורה **אונין**. אֶגְדוֹת שֶׁל פְּשִׁתָּן מְנַפֵּץ, וְנוֹתְנִין אוֹתָן בַּתְּנּוֹר וּמִתְּלַבְּנִים: **שְׂיִהְבִּילוּ**. שְׂיִתְחַמְּמוּ שְׂיַעֲלֶה בָּהֶם הַהֶבֶל: **לַיּוֹרָה**. שֶׁל

צבעים: אלא כדי שיקלט את העין. שיקלט הצבע מבעוד יום: ובית הלל מתירים. לתתן לתוכו מבעוד יום ותהא קולטת כל הליקה. ולא שרו בית הלל אלא ביורה עקורה מן האש, שאם יש תחתיה אש בשבת אסור, גזרה שמה יחתה בגחלים [כו]. וצריך נמי שתהא היורה סתומה וטוחה בטיט [כז], גזרה שמה יגיס ויהפך בה בשבת, וחיב משום מבשל: (רי"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [כה] אין נותנין. הך פלגתא לבית שמאי לא אצטריך, דמקמינתא שמעין לה. אלא משום בית הלל נקטה, דסלקא דעתך אמינא נהי דלית להו שביתת כלים בהא מודו שמה יחתה בגחלים, קא משמע לן דלא, משום דכיון דאונין של פשתן קשה להו זיקא לא מגלי להו, כדאמר בגמרא. הר"ן: [כו] למהר בשולם. רש"י. ולפי מה שכתב הר"ן באונין לא שיקא הך גזרה: [כז] דכלי האי לא טרח, ומדכר. רש"י. ודקדקו הפוסקים דמדמצריכים נמי שתהא סתומה, שמע מינה דאפלו כשהיא עקורה המגיס בה חיב: [כה] אין פורשין. הך פלגתא נמי לבית הלל אצטריך, דסלקא דעתך אמינא כי לית להו לבית הלל שביתת כלים הני מלי היכא דלא עביד מעשה כי האי דלעיל, אבל היכא דעביד מעשה כגון אוזלי ואוהרי שהפח נקשר ואוחז העוף, סלקא דעתך אמינא דבכהאי גוונא מודו בה, קא משמע לן. הר"ן: [כט] מבעוד יום. ואם תאמר מנא ידע מתי יבא החיה, ויש לומר דבירושלמי מוקי לה בחורשין דמצויין שם חיותא, ומירי בענין זה שלא יוכל ללכד במצודה אלא אחד או שתיים, דהא מה מועיל שיצודו מבעוד יום אם יכל לצוד גם משחשיכה. תוספות: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם ב"ש אומרים אין נותנין אונין של פשתן לתוך התנור כו': אונין ערב המטוה: שיהבילו בכדי שיעלה מהם ההבל ושם האור בלשון חכמים הבל וכן מנהג מבשלי המטוה להחם התנורים ולהשליך בהם מטוה הפשתים אחר שרייתו במים ואפר ויכסוהו בבגדים עד שיתלבן: ויורה קדרת צבע ואין מודים בזה ב"ה אלא בשני תנאים האחד שתהיה יורה עקורה ולא תהיה תחתיה אש שמה יחתה בגחלים והשני שתהיה היורה טוחה כלומר פיה סתום גזירה שמה יניע הצבע בשבת: ופירוש לקלוט את העין שיקבל את הגוון והענין שיתחיל להצטבע:

ב"ש אומרים אין פורשין מצודות חיה ועופות ודגים כו': זה הפירוש מובן בעצמו: (רמב"ם)

פרק א - משנה ז

בית שמאי אומרים, אין מוכרין **{ל}** לנכרי ואין טוענין עמו ואין מגביהין עליו, אלא כדי שיגיע למקום קרוב. ובית הלל מתירין:

ר"ע מברטנורה ולא טוענין עמו. על החמור. ולא מגביהים עליו משאוי על כתפו, דמחזי כמסיעו להוליך המשאוי בשבת: **אלא כדי שיגיע למקום קרוב**. כלומר שיהא המקום שרוצה להוליכו קרוב שיוכל להגיע שם מבעוד יום: **ובית הלל מתירין**. כדי שיצא מפתח ביתו מבעוד יום **{לא}**: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **{ל}** אין מוכרין. הך פלגתא בין לבית שמאי ובין לבית הלל איצטריך. דבית שמאי אסרי משום דמאן דחזי סבר דשלוחו הוא ושלחותיה קעביד, ובית הלל לא חישי להכי. הר"ן: **{לא}** שכל זמן שהנכרי בביתו אין אדם יודע אימתי נותן לו, וכשיוצא הנכרי מביתו בשבת וחפץ ישראל בידו יראה כמו שמכרו לו בשבת. הרמב"ם: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם בית שמאי אומרים אין מוכרין לנכרי כו': טוענין עמו הגבהת המשא עמו ע"ג הבהמה: ומגביהין עליו הגבהת המשא על גבו: וענין מקום קרוב שיגיע הנכרי לביתו ומקום ישיבתו קודם הכנסת שבת וב"ה אומרים כדי שיצא מפתח ביתו בלבד: (רמב"ם)

פרק א - משנה ח

בית שמאי אומרים, אין נותנין עורות לעבדן **{לב}** ולא כלים לכובס נכרי, אלא כדי שיעשו מבעוד יום. ובבבב **{לג}** בית הלל מתירין עם השמש **{לד}**:

ר"ע מברטנורה **לְעַבְדָּן**. מְעַבְד הַעוֹרוֹת: **מִתִּירִין עִם הַשֶּׁמֶשׁ**. בְּעוֹד שֶׁהַחֲמָה עַל הָאֶרֶץ קָדָם שֶׁתִּשְׁקַע: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **לב** **עוֹרוֹת לְעַבְדָּן**. לְבֵית שְׁמַאי אֵי צִטְרִיד לומר דְּבִכְדֵי שְׁיַעֲשׂוּ מִבְּעוֹד יוֹם מִיְהֵא שְׁרִי, בֵּין קֶצֶץ בֵּין לֹא קֶצֶץ, שְׁאָף עַל פִּי שֶׁלֹּא נַעֲשׂוּ מִבְּעוֹד יוֹם בֵּינוֹן דְּאִיכָּא שְׁהוּת אֵינוֹ נִרְאָה כְּשִׁלּוּחוֹ, וְקָא מְשַׁמַּע לָן נְמִי דְּכִי אֵית לְהוּ לְבֵית שְׁמַאי שְׁבִיתת פְּלִים הֵינִי מְלִי שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה הַכְּלִי מְלֶאכֶה, אָבֵל בְּכֻלִּים הַמְּקַבְּלִין מְלֶאכֶה כְּגוֹן עוֹרוֹת הַנְּעַבְדִּין וְכֻלִּים הַמְּתַכַּפְּסִים לֵית לְהוּ שְׁבִיתת פְּלִים, וְלְבֵית הֵלֵל נְמִי אֵי צִטְרִיד, דְּאָף עַל גַּב דְּבִכְלֵי שֶׁל יִשְׂרָאֵל קָא טָרַח נְכָרִי בְּשַׁבַּת, שְׁרִי. הַר"ן: **לג** **וּבְכָלֵן**. כְּלוֹמַר בְּכָלֵן דְּתַנְּן בֵּית הֵלֵל מִתִּירִין שְׁרִית דִּין וְסַמְמָנִים וְכוּ', מִתִּירִין בֵּית הֵלֵל עִם הַשֶּׁמֶשׁ. תּוֹסֵפוֹת: **לד** **עִם הַשֶּׁמֶשׁ**. בְּכֻדֵי שְׁיַצֵּא בְּהוֹן מִבֵּיתוֹ כּוּ'. הַרְמַב"ם. וְהוּא כְּטַעְמוֹ דְּלַעֲיֵל: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם ב"ש אומרים אין נותנין עורות לעבדן כו': עבדן מעבד העורות. וכובס הוא מכבס יריעות בגדי פשתן ונקרא בלשון חכמים קצר וג"כ בלשון ערבי קצא"ר: (רמב"ם)

פּרָק א - מִשְׁנֵה ט

אָמַר רַבּוֹן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, נוֹהֲגִין הָיוּ בֵּית אָבִא שֶׁהָיוּ נוֹתְנִין כְּלֵי לָבָן לְכוּבֵס נְכָרִי שְׁלֶשָׁה יָמִים קָדָם לַשַּׁבָּת. וְשׂוֹיִן אֵלוֹ וְאֵלוֹ, שְׁטוּעֲנִין קוֹרוֹת בֵּית הַבַּד וְעִגּוּלֵי הַגָּת:

ר"ע מברטנורה **כְּלֵי לָבָן**. שֶׁהוּא קֶשֶׁה לְכַבֵּס, צָרִיד שְׁלֶשָׁה יָמִים, וּמַחְמִירִין עַל עֲצָמוֹן כְּבִית שְׁמַאי. וְאֵין הִלְכָה כְּרַבּוֹן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, אֶלֶּא כְּבִית הֵלֵל שֶׁמִּתִּירִין עִם הַשֶּׁמֶשׁ: **וְשׂוֹיִן**. בֵּית שְׁמַאי וּבֵית הֵלֵל, שְׁטוּעֲנִין אֶת הַזֵּיתִים מִבְּעוֹד יוֹם בְּקוֹרַת בֵּית הַבַּד, לְאַחַר שֶׁטְחָנוּ הַזֵּיתִים טוּעֲנִין עֲלֵיהֶם קוֹרוֹת כְּבִידִים וְהַמְשָׁקָה זָב וְהוֹלִיד מֵאֵלֵיו כָּל הַשַּׁבָּת: **וְעִגּוּלֵי הַגָּת**. הַנֶּדֶד דְּגַת קָרִי עִגּוּלִין, שֶׁהָיוּ דְּפִין עֲבוּיִן בְּעִגּוּל, וּבָהָא מוֹדוֹ בֵּית שְׁמַאי לְבֵית הֵלֵל, מְשׁוּם דְּאֵי נְמִי עֲבִיד לְהוּ בְּשַׁבַּת לִיכָּא חֵיּוּב חֲטָאת **לה**, דְּאֵין נוֹתְנִין קוֹרָה עַל גְּבִי זֵיתִים עַד שְׁטוּחְנוֹ תַּחֲלָה בְּרַחֲסִים, וְכוּ'

בְּעֵנְבִים דּוֹרְכִים אוֹתָן בְּרֶגֶל תְּחִלָּה, וּבְלֹאוֹ קוֹרָה נְפִי מִשְׁקָה נְפִיק מִמִּילָא, אֲלֵא דְלֹא נְפִיק שְׁפִיר כִּי הִשְׁתָּא, הִלְכְּךָ לֹא דְמִי לְדָשׁ: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {לה} וְהִלְכְּךָ לִיכָא לְמַתָּסר מְשׁוּם שְׁבִיתת כְּלִים. וּבְכָל הַנֶּהְךָ דְלַעִיל שְׁיָךְ חֵיּוּב חֲטָאת, כְּמִפְרָשׁ בְּתוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אמר רשב"י נוהגים היו בית אבא שהיו נותנין כלי לבן כו': הבגדים הלבנים הם צריכין כבוס יותר מן הבגדים הצבועים אבל הבגדים הצבועים מותר לתתם לכובס ואפילו ערב שבת ואפי' לרבן שמעון בן גמליאל ואין הלכה כמותו אלא כבית הלל שהתירו לתת איזה בגד שיהיה לכובס עם השמש ובלבד שיפסוק עמו השכר: וקורת בית הבד היא קורת הבד והענין כי אבן הגת יורידו אותו על הזיתים ויניחו אותו והם נסחטין ומתמצין כל השבת וג"כ יסבבו החבלים על הענבים הדרוכים כדי שיתמצו ויזובו כל השבת: ועגול שם כל דבר עגול אצלם. ומותר לעשות כל זה עם חשכה: (רמב"ם)

פרק א - משנה י

אִין צוֹלִין בְּשָׂר, בְּצֹל, וּבִיצָה, אֲלֵא כְּדִי שְׁיִצוּלוֹ מִבְּעוֹד יוֹם. אִין נוֹתְנִין פֶּת לַתְּנוּר עִם חֲשִׁכָה {לו}, וְלֹא תִרְרָה עַל גְּבִי גַחְלִים, אֲלֵא כְּדִי שְׁיִקְרְמוּ פְּנִיָה מִבְּעוֹד יוֹם. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, כְּדִי שְׁיִקְרֹם הַתְּחִתוֹן שְׁלָה:

ר"ע מברטנורה **כְּדִי שְׁיִצוּלוֹ**. כְּמֵאֲכָל בֶּן דְרוֹסָא, וְהוּא שְׁלִישׁ בְּשׂוּל, וּבְכָךְ הוּא רָאוּי לְאֲכִילָה, וְתוֹ לִיכָא לְמַגְזֵר שְׁמָא יַחְתָּה בְּגַחְלִים: **תִּרְרָה**. עוֹגַת רְצָפִים: **שְׁיִקְרְמוּ**. תְּחִלַּת אֲפִיָה עוֹשִׂין כְּמוֹ קְרוֹם: **פְּנִיָה**. שְׁהִם כְּלָפִי אֲוִיר הַתְּנוּר: **כְּדִי שְׁיִקְרֹם הַתְּחִתוֹן**. הַמְדַבֵּק לְחָרֵשׁ הַתְּנוּר, דְּהוּא נֶאֱפָה תְּחִלָּה קִדָּם שְׁיִקְרְמוּ הַפְּנִים שְׁכְּלָפִי אֲוִיר הַתְּנוּר, וּבְהִכִּי סָגִי. וְאִין הִלְכָה כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר {לו}: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {לו} **עם חשכה**. הינו עם השמש דלעיל, וקאמר דהקא מחמירין בית הלל: {לז} ובספרי הרמב"ם שלפני המגיד משנה פסק כמותו, וכתב שסובר דלפרושי קאיתי: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אין צולין בשר בצל וביצה אלא כדי שיצולו מבעוד יום כו': חררה חלה: וקרמו פניה כלומר שקרמו וקפאו פני החררה שהם כלפי אויר התנור: ורבי אליעזר סבר כי אפי' לא נשאר מן היום אלא כדי שיקרמו פניה הדבקים בחרס התנור שהם קופאים קודם מן הפנים שהם כלפי אויר התנור. ואין הלכה כרבי אליעזר: ואמרו כדי שיצולו בכדי שיהיו ראויין לאכילה אע"פ שלא נשלם בשולם: (רמב"ם)

פרק א - משנה יא

מְשַׁלְשֵׁלִין אֶת הַפֶּסַח בְּתַנּוּר עִם חֲשֵׁכָה. וּמֵאַחֲזִין אֶת הָאוֹר בְּמְדוּרַת בַּיִת הַמוֹקֵד. וּבְגִבּוּלֵינוּ, כְּדֵי שְׂתֵּאֲחֹז הָאוֹר בְּרֵבֵנוּ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, בְּפִתְחֵינוּ, כֹּל שֶׁהוּא:

ר"ע מברטנורה מְשַׁלְשֵׁלִין אֶת הַפֶּסַח. הַתַּנּוּרִים שֶׁלָּהֶן פִּיהֶן לְמַעְלָה, וּמוֹרִידֵין הַצְּלִי לְתוֹכוֹ, לְהַכִּי תַנִּי מְשַׁלְשֵׁלִין: **עם חשכה**. וְאִם עַל גַּב דְּבַעֲלָמָא אֵין צוֹלִין כְּדָא מְרוּ, הַכָּא שְׂרִי, דְּבַנֵּי חֲבוּרָה זְרִיזִין הֵן וּמְדַכְרִי אֲהַדְדֵי וְלֹא אֲתוּ לְחַתּוּיֵי בְּגַחְלִים: **ומאחזין את האור**. מַעֲט, בְּעַצִּים שֶׁל מְדוּרַת בַּיִת הַמוֹקֵד, וְלֹא חִישִׁינָן שְׂמָא יָבֵאוּ הַפְּתָחִים לְהַבְעִירָה מִשְׂתַּחֲשָׁד, דְּכַהֲנִים זְרִיזִין הֵן: **בית המוקד**. לְשִׁכָּה גְדוֹלָה הֵיטָה בְּעֶזְרָה שְׂמִסִּיקִין בָּהּ מְדוּרָה תַמִּיד, וְהַפְּתָחִים מִתְחַמְּמִים שָׁם, לְפִי שֶׁהוֹלְכִים יַחֲפִים עַל הַרְצָפָה שֶׁל שֵׁשׁ: **ובגבולינו**. צְרִיךְ הָאָדָם לְהַבְעִיר מְדוּרָתוֹ מִבְּעוֹד יוֹם, כְּדֵי שְׂתֵּאֲחֹז הָאוֹר בְּרֵבֵהּ, וְכַמָּה בְּרֵבֵהּ, כְּדֵי שֶׁתֵּהֵא שְׂלֵהֶבֶת עוֹלָה מֵאַלְיָה וְאֵינָה צְרִיכָה לְקַסְמִין דְּקִינן תַּחְתֵּיהָ לְהַבְעִירָה: **אף בפיתנו** **כל שהוא**. כִּי הֵיכִי דְּבַמְדוּרַת בַּיִת הַמוֹקֵד מְקִילִינוּ, בְּבֵית הַמוֹקֵד לְכַהֲנִים, כְּמוֹ כֵן בְּמְדוּרַת פְּתָחִים מְקִינָן לְכָל אָדָם, וְאֵינוּ צְרִיךְ לְהַאֲחִיז בְּהֵן הָאוֹר אֲלָא כֹּל שֶׁהוּא, שְׂאִין דְּרַכָּה לְהֵיוֹת כְּבָה וְהוֹלְכָת, וְלֹא אֲתוּ לְחַתּוּיֵי בָהּ. וְהִלְכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה, דְּלִיכָא מֵאן דְּפָלִיג עָלֶיהָ: (ר"ע מברטנורה).

רמב"ם משלשלין את הפסח בתנור עם חשכה כו': משלשלין תולין עם חשיכה כשיחול ארבעה עשר בניסן ערב שבת ולא נגזור שמא יחתה בגחלים כדי למהר הבשול כי בני חבורה זריזין הן: ופיי מאחיזין את האור מדליקין או מבעירין והעיקר מאחיזין את האור ומדורה כמו יוקדה או יקוד: ובית המוקד מפורש במסכת תמיד והיא לשכה שהיו קוראין אותה לשכת בית המוקד והיתה שם מדורת אש בוערת תמיד ולפיכך נקראת אותה לשכה בית המוקד והצורך אליה כי ידוע בקבלה שאי אפשר בלי הבערת אש על המזבח בכל יום ואע"פ שהיה שם אש מן השמים והוא אמרם מצוה להביא אש מן ההדיוט והתירו להדליק האש בראשי העצים באותה מדורה עם חשכה ולא נחוש שישלח ידו לדחות את העצים לגבי האש כדי שתגמור הבערתן כיון שנכנסה שבת ולא נגמרה הבערתן לפי שהכהנים זריזים הן אבל בשאר מקומות אין עושין מדורה אלא בכדי שיצת האור ברובו וכן אמרו כדי שיצת האור ברובן קודם הכנסת שבת ויוודע זה כשתהא שלהבת עולה מאליה מבלי סיוע ונפיחה והבאת עצים דקין תחתיה ואין הלכה כרבי יהודה שאמר שיאחז האש בראשי הפחמין עם חשכה ואינו צריך לרובן: (רמב"ם)

ב

פרק

פרק ב - משנה א

בַּמָּה מְדַלִּיקִין וּבַמָּה אֵין מְדַלִּיקִין. אֵין מְדַלִּיקִין לֹא בְּלֶכֶשׁ, וְלֹא בְּחֶסֶן, וְלֹא בְּכֶלֶךְ, וְלֹא בְּפִתִּילַת הָאֵידֹן, וְלֹא בִירוּקָה שֶׁעַל פְּנֵי הַמַּיִם. וְלֹא בְּזֶפֶת, וְלֹא

בְּשַׁעוֹה, וְלֹא בְּשֵׁמוֹ קִיק, וְלֹא בְּשֵׁמוֹ שְׂרָפָה,
וְלֹא בְּאֵלֶיהָ, וְלֹא בְּחֶלֶב. נְחוּס הַמָּדִי אֹמֵר,
מִדְּלִיקִין בְּחֶלֶב מְבֻשָּׁל. וְחֲכָמִים אֹמְרִים, אֶחָד
מְבֻשָּׁל וְאֶחָד שְׂאִינוֹ מְבֻשָּׁל, אֵין מִדְּלִיקִין בּוֹ :

ר"ע מברטנורה **במה מדליקין**. נר של שבת, במה עושין פתילות ושמןנים
להדליק: **לא בלכש**. כמין צמר יש בארז בין הקלפה לעץ וקרוי לכש:
בחסון. פשתן שאינו מנוץ: **בכלף**. פסלת של משי **[א]**: **בפתילת האיזון**.
כמין צמר יש [בערבה] בין הקלפה לעץ: **בפתילת המדבר**. עלי עשב ארז
שגודליו אותם ומדליקין בהן: **בירוקה שעל פני המים**. כמין צמר שגדל
בדפני הספינה ששהתה זמן מרבה במים. עד כאן פסול פתילות, מפאן
ואילך פסול שמנים: **לא בזפת ולא בשעוה**. שלא יתן זפת נמס ושעוה
נתכת בנר במקום שמו וידליק, אבל לעשות כמין פתילה ארפה שרגילין
לעשות משעוה שרי: **ולא בשמן קיק**. שמו היוצא מגרעינים שבתוך
הצמר גפן שקורין קוטו"ן. ויש מפרשים קיקיון דיונה, והוא עשב שעליו
גדולים ונקרא בערבי כרו"ע, והשמן היוצא ממנו עב ביותר. ופתילות
שאמרו חכמים אין מדליקין בהם, מה טעם, מפני שהאור מסכסכת
בהם, כלומר שאין האור נכנסת תוך הפתילה [אלא] סביב מבחוץ.
ושמןנים שאמרו חכמים אין מדליקין בהם, לפי שאין נמשכים אחר
הפתילה, ומתוך שאין הנר דולקת יפה חישניו שמא יטה השמן על פי
הנר ונמצא מבעיר. אי נמי שמא יניח הנר ויצא, ואנן קימא לו דנר של
שבת חובה **[ב]**: **ולא בשמן שרפה**. שמו של תרומה שנטמא. ואמאי קרי
ליה שמו שרפה, הואיל ולשרפה עומד, שהרי אסור באכילה. וביום טוב
שחל להיות בערב שבת עסקינו, שכשמדליק הנר מבעוד יום נמצא שורף
שמו טמא של תרומה ביום טוב, ואנן קימא לו אין שורפין קדשים ביום
טוב, דכתיב (שמות יב) והנותר ממנו עד בקר באש תשרפו, ודרשינו קרא
הכי, והנותר ממנו עד בקר ראשון **[ג]**, עד בקר שני עמד ותשרפנו, שאין
שורפים הנותר ביום טוב. והוא הדין לכל שאר קדשים הטעונים שרפה
[ד]: **וחכמים אומרים אחד מבשל ואחד שאינו מבשל אין מדליקין בו**.
ותנא קמא נמי אמר ולא בחלב, כל חלב במשמע. אלא איכא בין חכמים
לתנא קמא דחד מניהו סבר דשרי להדליק בחלב מבשל כשמערב בו
שמן כל שהוא, וחד אוסר אפלו על ידי תערובת שמו. ולא נתברר לחכמי
התלמוד מי משניהם האוסר ומי המתיר. והלכה כחכמים: (ר"ע
מברטנורה).

עיקר תוי"ט **[א]** העשוי ככובעים, והיא בית התולעת. רש"י: **[ב]** פרש רש"י
חובה, כבוד שבת הוא, שאין סעודה חשובה אלא במקום אור, כעין יממא:
[ג] ולעיל מניה כתיב ולא תותירו ממנו עד בקר והנותר כו', אלא הכי קאמר,
לא תותירו ממנו עד בקר, והנותר ממנו באותו בקר שהוא בקר ראשון עד
בקר שני כו': **[ד]** ואם תאמר היאך ילפינו דאין שורפין כו' הא אפלו בליל

מוֹצָאֵי יוֹם טוֹב נְמִי אֵין שׁוֹרְפוֹ, וְאִם כֵּן גִּזְרַת הַפְּתוּב הוּא לְשׁוֹרְף בְּבִקְרָה שְׁנִי.
וַיֵּשׁ לֹמֵר דְּהָא דְאֵין שׁוֹרְפִין בְּלִילָה הֵינּוּ מְשׁוּם דְּהַקְפִּיד הַפְּתוּב שְׁלֵא לְשׁוֹרְף
קְדָשִׁים בְּלִילָה, כְּדָא שְׁפָחוּ בְּשִׁלְמִים כּוּ'. תּוֹסְפּוֹת. וְעֵין שְׁקָלִים פֶּרֶק ז' מְשֻׁנָּה
ג': (עֵיקָר תּוּי"ט).

רמב"ם במה מדליקין ובמה אין מדליקין כו': לכש הצמר המתהווה באילן הארז: חוסן הפשתן שאינו מנופץ: וכלך הוא המשי: פתילת האידן כמין צמר המתהווה במין ממיני העץ: פתילת המדבר עלי עשב שגודלין אותן ומדליקין בהם: ירוקה שעל פני המים כמין צמר המתהווה בצידי הספינות כשמאריכין ימים במים. וכאשר השלים המשפט בפתילות שאסור להדליק בהם בליל שבת התחיל לזכור השמנים שאסור להדליק בהם בליל שבת: זפת ידוע: שעוה ג"כ ידוע והוא הדונג: שמן קיק הם זרועי עשב שמנים ונקראים בערבי כרו"ע והשמן הזה הוא עב ביותר: שמן שריפה הוא שמן תרומה שנטמאת ונקראת כן לפי שאינה מותרת באכילה ואינו ראוי אלא לשריפה כאשר בארנו במסכת תרומות בפרק אחרון וטעם איסור ההדלקה באלו הפתילות הוא לפי שהאש אינו אוחז בהן וכמו כן אלו השמנים אינם נמשכים אחר הפתילה המשכה יפה ובכן יהיה אור הנר חלוש וחשוך ויניחנו ויצא וזה אסור לפי שהעיקר אצלנו הדלקת נר בשבת* מצוה. וטעם איסור שמן שריפה הוא ביום טוב שחל להיות ערב שבת והדלקת הנר היא אינה אלא מבעוד יום נמצא שורף שמן שריפה ביי"ט והוא אסור כי אין מותר לשרוף קדשים שנתחייבו שריפה משום טומאה או משום דבר אחר ביי"ט לפי שלא התיר השם יתברך ביי"ט אלא אוכל נפש בלבד ואמר והנותר ממנו עד בקר באש תשרפו ואמרו בא הכתוב ליתן לו בקר שני לשריפה רוצה לומר שישורף ממחרת י"ט לא ביום טוב. והלכה כחכמים. ולשון התוספתא כל אלו שאמרנו אין מדליקין בהם בשבת אבל עושין מהן מדורה בשבת בין להתחמם כנגדה בין להשתמש לאורה בין על גבי קרקע בין על גבי מנורה ולא אסור אלא לעשות פתילה לנר: (רמב"ם)

פּרָק ב - מִשְׁנֵה ב

אֵין מְדַלִּיקִין בְּשֶׁמֶן שְׂרִיפָה בְּיוֹם טוֹב. רַבִּי
יִשְׁמַעֵאל אוֹמֵר, אֵין מְדַלִּיקִין בְּעֶטְרוֹן, מִפְּנֵי
כְבוֹד הַשַּׁבָּת. וְחַכְמַיִם מִתִּירִין בְּכָל הַשְּׁמָנִים,

בְּשֶׁמֶן שְׂמֵשֶׁמִּין, בְּשֶׁמֶן אֲגוּזִים, בְּשֶׁמֶן צְנוּנוֹת,
בְּשֶׁמֶן דָּגִים, בְּשֶׁמֶן פִּקּוּעוֹת, בְּעֵטְרוֹן וּבְנֶפֶט.
רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר, אִין מַדְלִיקִין אֵלָא בְּשֶׁמֶן זֵית
בְּלָבָד:

ר"ע מברטנורה אִין מַדְלִיקִין בְּשֶׁמֶן שְׂרֵפָה בְּיוֹם טוֹב. טַעֲמָא דְמַתְנִיתִין
דְלַעִיל קָאָמַר, מַה טַעַם תִּנְּן וְלֹא בְּשֶׁמֶן שְׂרֵפָה, לְפִי שְׂאִין מַדְלִיקִין בְּשֶׁמֶן
שְׂרֵפָה בְּיוֹם טוֹב, שְׂאִין שׁוֹרְפִין קְדָשִׁים בְּיוֹם טוֹב: אִין מַדְלִיקִין בְּעֵטְרוֹן.
פְּסֻלַת שֶׁל זָפֶת, וְרִיחוֹ רַע בְּיוֹתֵר, וּמִיּהוּ נִמְשָׁד אַחַר הַפְּתִילָה יוֹתֵר מִן
הַזָּפֶת מִפְּנֵי שֶׁהוּא רַךְ, הַלְכָד אֶלְמָלָא מִפְּנֵי כְבוֹד שַׁבַּת הֵיוּ מַדְלִיקִין בּוֹ:
שְׂמֵשֶׁמִּין. כִּד שְׂמוּ בְּעַרְבֵי, וְהוּא זֶרַע דְקַמְתוּק, וּבְאַרְצָא יִשְׂרָאֵל מִמְּנוּ
הַרְבֵּה: שְׂמֵן צְנוּנוֹת. שְׂמֵן הַיּוֹצֵא מִזֶּרַע צְנוּן: פִּקּוּעוֹת. דְלַעַת מְדַבְּרִית:
נֶפֶט. מִין זָפֶת הוּא, וְלָבָן וְרִיחוֹ רַע. וְהַלְכָה כַּחֲכָמִים שְׂמַדְלִיקִין בְּכָל
הַשְּׂמָנִים, חוּץ מֵאוֹתָן הַפְּסוּלוֹת שְׂנִמְנוּ לְעִיל בְּמַתְנִיתִין, וְחוּץ מִשְׂמֵן
אֶפְרֹסִמוֹן וְנֶפֶט לָבָן, שְׂכָל אֶחָד מִשְׁנֵי אֱלֹהֵי הַשְּׂמָנִים הוּא עָף וְשׁוֹרֵף,
וְחִישִׁינָן שְׂמָא יִנְיָחֵנוּ וְיֵצֵא. וְעוֹד יֵשׁ טַעַם אַחַר לְאַסוֹר בְּשֶׁמֶן אֶפְרֹסִמוֹן,
גְּזָרָה שְׂמָא יִסְתַּפֵּק מִמְּנוּ מִפְּנֵי חֲשִׁיבוּתוֹ, וְקִימָא לָן הַנּוֹתָן שְׂמֵן בְּנֵר חַיֵּב
מִשּׁוּם מַבְעִיר, וְהַמְּסַתַּפֵּק מִמְּנוּ חַיֵּב מִשּׁוּם מְכַבֵּה: (ר"ע מברטנורה).

רמב"ם אִין מַדְלִיקִין בְּשֶׁמֶן שְׂרֵפָה בְּיוֹם טוֹב כּוֹ: כִּבֵּר בְּאַרְנוֹ הַטַּעַם מִפְּנֵי
מַה אִסְרוּ הַדְּלִקַת שֶׁמֶן שְׂרֵפָה בִּי"ט: עֵטְרוֹן יְדוּעָה וְהוּא יוֹצֵא מִן הָעֵץ שִׂיּוּצָא
מִמְּנוּ הַזָּפֶת וְאַסְרוּ אוֹתוֹ מִפְּנֵי שְׂרִיחוֹ רַע: שׁוּמֵשֶׁמִּין יְדוּעָה וְהוּא זֶרַע דְקַמְתוּק
מִתוּק: וְשֶׁמֶן אֲגוּזִים גִּ"כ יְדוּעָה: גַּם כֵּן צְנוּנוֹת פִּקּוּעוֹת בְּלִשׁוֹן עֲרָבִי עֵלְק"ס
וְעֵלְק"ס בְּלִשׁוֹן עֲבָרִי לַעֲנָה: נֶפֶט הוּא מִמִּין זָפֶת אֵלָא שֶׁהוּא לָבָן: וְהַלְכָה
כַּחֲכָמִים אֵלָא בְּשֶׁנֵי שְׂמָנִים שֶׁאִסוּר לְהַדְלִיק בְּהֵם בְּשַׁבַּת הָאֶחָד שֶׁמֶן
אֶפְרֹסִמוֹן וְזֶה לְמַעַלְתּוֹ שֶׁמָּא יִסִּיד מִמְּנוּ וְאַסוּר לָנוּ לְמַעַט דַּבֵּר מִן הַשְּׂמֵן
שֶׁבִנְר לְפִי שֶׁהוּא מִקְרָב זְמַן כְּבוֹיו וְהַעִיקָר אֲצִלְנוּ גַרְם כְּבוֹי אִסוּר וְהַשְּׂמֵן
הַשְּׁנִי הוּא הַנֶּפֶט הַלָּבָן שֶׁאִסוּר לְהַדְלִיק בּוֹ מִפְּנֵי שֶׁהוּא עָף וְשׁוֹרֵף וּלְפִיכֵד יִבְרַח
מִמְּנוּ וְיֵצֵא: (רמב"ם)

כָּל הַיּוֹצֵא מִן הָעֵץ אִין מְדַלִּיקִין בּוֹ אֶלָּא פְּשִׁתָּן.
וְכָל הַיּוֹצֵא מִן הָעֵץ אִינוּ מְטַמְּא טַמְּאָת אֱהֵלִים
אֶלָּא פְּשִׁתָּן. פְּתִילַת הַבְּגָד שֶׁקִּפְּלָה וְלֹא
הִבְהָבָה, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, טַמְּאָה, וְאִין
מְדַלִּיקִין בָּהּ. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, טְהוֹרָה,
וּמְדַלִּיקִין בָּהּ :

ר"ע מברטנורה **כל היוצא מן העץ אין מדליקין בו.** לעשות ממנו פתילה :
אלא פשתן. דאקרי עץ, כדכתיב (יהושע ב) ותטמנם בפשתי העץ, ואפלו
הכי מדליקין בפתילה שעושין ממנו. וקנבוס וצמר גפן לאו יוצאין מן
העץ ניהו, אלא מיני זרע הו, הלכך מדליקין בהו. ופשתן נמי מין זרע
הוא, ולא איצטרך לרבויה אלא משום דאקרי עץ, דכתיב ותטמנם
בפשתי העץ : **אינו מטמא טמאת אהלים.** אם עשה מהן אהל והמת
תחתיו, הוי כשאר בית ואינו טעון הזאה וטבילה, דאהל עצמו אינו
מקבל טמאה, אלא פלים שתחתיו : **אלא פשתן.** שהאהל עצמו טמא,
כדכתיב (במדבר יט) והזה על האהל, וילפינן אהל אהל ממשכן, דכתיב ביה
(שמות מ) ויפרש את האהל על המשכן, ולא היה באהל משכן דבר יוצא
מן העץ אלא פשתן, כדכתיב (שם כו) עשר יריעות שש משזר : **שקפלה.**
כדרך שגודלין הפתילות : **הבהבה.** על השלהבת כדי שתהיה מחרכת
ותדליק יפה. ובבגד שיש בו שלש אצבעות על שלש אצבעות מצמצמות
עסקינן : **טמאה היא.** דקפולה אינו מבטלה מתורת בגד, הואיל ולא
הבהבה : **ואין מדליקין בה.** ביום טוב שחל להיות בערב שבת עסקינן,
דשיך ביה אסור מקצה, ואין מסיקין בשברי פלים שנשברו בו ביום
דהו להו נולד, אבל בכלים מסיקין דהא חזו לטלטול, ודכלי עלמא אית
להו המדליק צריך להדליק רב היוצא מן הפתילה חוץ לנר קדם שיסלק
ידיו, הלכך טעמא דרבי אליעזר דאמר אין מדליקין בה, קסבר קפולה
לא בטלה מתורת כלי, וכי אדליק בה פורתא פיון דשלש על שלש
מצמצמות היו הוה ליה שבר כלי, דפחות משלש על שלש לאו כלי הוא,
וכי מדליק בידיים להשלים רב היוצא נמצא שמדליק בשבר כלי שנשבר
ביום טוב, דכי אמרינן מסיקין בכלים, דוקא שלא יגע בו אחר שנפחת.
ורבי עקיבא אומר מדליקין בה, קסבר קפולה בטלה מתורת כלי מכי
קפלה מערב יום טוב, דאין גודלין פתילה ביום טוב, ונמצא שאין כאן
שבר כלי שנשבר ביום טוב, הלכך מדליקין בה. והלכה כרבי עקיבא :
טהורה היא. דקפולה בטלה מתורת בגד והיא כאלו אין בה שלש על
שלש, וכל פחות משלש על שלש טהור מלטמא, לא בנגעים ולא בטמאת
מת : (ר"ע מברטנורה).

רמב"ם כל היוצא מן העץ אין מדליקין בו אלא פשתן כו' : טומאת אהלים הוא שיטמא האהל עצמו במת שמת בתוכו ואמר השם יתברך והזה על האהל ואמרו חכמים למד על האהל שהוא טמא במת ואין כל אהל נטמא במת כי אם יהיה האהל מעצים או מאבנים או בנוי מטיט אינו מטמא אבל מטמא האהל אם הוא מדבר ארוג או מעורות כמו שיתבאר בפרק כ"ז ממסכת כלים כי אין לנו דבר יוצא מן העץ ויטמא כשהוא אהל המת אלא הפשתים בלבד וידענו זה ממאמרו בטומאת מת והזה על האהל ואמר במשכן ויפרש את האהל על המשכן וכבר דעת כי אהל המשכן היה מיריעות פשתים ויריעות שער ארוגות ומעורות וכל זה לשון תורה וקריאת הפשתים עץ הוא לשון התורה באמרה ותטמנס בפשתי העץ. ופי' קפלה גדלה : ופי' הבהבה חרכה באש : ועוד יתבאר לך בפי' כ"ז ממסכת כלים כי הבגד כשיש בו ג' אצבעות על ג' אצבעות או יותר על זה שהוא נטמא במת וכמו כן מטמא בנגעים ואם הוא פחות מג' אצבעות על ג' אצבעות הוא טהור ואינו מטמא בשום דבר ממיני הטומאות וזו החתיכה של בגד שקפלה ועשה ממנה פתילה שבה נחלקו בכאן היא ג' אצבעות על ג' אצבעות מצומצמות וכשקפל זה הבגד ועשה ממנו פתילה רבי אליעזר אומר כי אותו הקפול לא חסר ממנה דבר והיא מטמאה בנגעים ובמת שמת שהיתה קודם הקפול ורבי עקיבא סובר כי אותו הקפול הפסידה ובטלה מתורת כלי ולפיכך אינה מטמאה בנגעים ולא במת וטעם המחלוקת שביניהם בהדלקת הפתילה הנזכרת בשבת הוא גזירת יום טוב שחל להיות ערב שבת וטעם מחלוקתם להדליק בה ביי"ט שחל להיות ערב שבת כי העיקר אצלנו כי שריפת הכלים ביי"ט מותר ושריפת שברי כלים אסור לפי שהן מוקצה כאשר יתבאר במסכת ביצה ויש לנו עיקר אחר כי הדלקת הנר בשבתות ויי"ט צריך קודם שידליקם להבהב קצתם ר"ל מן הפתילות ואז ידליק אותם כי בזו ההבהבה יאירו הנרות יותר ולפיכך יחייב רבי אליעזר האומר שהיא כלי כי כשישרוף קצתה יהיו שברי כלים ואין מדליקין בשברי כלים ורבי עקיבא האומר שאינה כלי היא אצלו עץ בעלמא וכשמדליק אותה עץ בעלמא הוא מדליק כי הקפול בטלה. ואין הלכה כרבי אליעזר : (רמב"ם)

פרק ב - משנה ד

לא יקב אדם שפופרת של ביצה וימלאנה שמן
ויתננה על פי הנר בשביל שתהא מנטפת, אפלו

היא **(ה)** של חרס. ורבי יהודה מתיר. אבל אם חברה היוצר מתחלה, מתר, מפני שהוא כלי אחד. לא ימלא אדם את הקערה שמן ויתננה בצד הנר ויתן ראש הפתילה בתוכה, בשביל שתהא שואבת. ורבי יהודה מתיר:

ר"ע מברטנורה שפופרת של ביצה. הקלפה הקשה העליונה שהביצה מנחת בתוכה: **בשביל שתהא מנטפת**. טפה טפה לתוך הנר, וטעמא גזרה שמא יסתפק ממנו, וכיון שהקצהו לנר חיב משום מכבה: **ואפלו היא של חרס**. דמאיס, אפלו הכי גזרינו, שפיון שאין הפתילה הדולקת בתוך הפלי שיש בו השמן, אתי לאסתפוקי מניה, דסבר אין כאן משום מכבה: **ורבי יהודה מתיר**. דלא גזר דלמא אתי לאסתפוקי מניה, שהרי הוא רואה השמן נוטף על הפתילה שתחתיו: **אם חברה היוצר מתחלה כו'**. והוא הדין אם חברה בעל הבית **(ו)** בסיד או בחרסית מערב שבת ליכא למיחש, דמשום אסורא דשבת בדיל מניה: **ויתן ראש הפתילה**. שהוא יוצא מן הצד לשאב השמן ונמשך דרך הפתילה לראש הדולק. ואשמעינן מתניתין פלגתא דרבי יהודה ורבנן בשפופרת של ביצה, ובחרס, ובקערה. דאי אשמעינן שפופרת של ביצה, בהא קאמרי רבנן, דכיון דלא מאיסא אתי לאסתפוקי מניה, אבל של חרס דמאיס אימא מודו ליה לרבי יהודה. ואי אשמעינן של חרס, בהא קאמר רבי יהודה, אבל בההיא אימא מודה להו לרבנן. ואי אשמעינן הני תרתוי, בהא קאמר רבי יהודה, מפני שהשפופרת של ביצה והחרס מנחים בתוך חלל הנר למעלה, ולא מפסיק מידי בין הנר ובינם, וליכא למגזר שמא יסתפק, דבדיל מניה, אבל בקערה דמפסקא, שהרי אצל הנר מנחת ויש כאן הפסק וליכא למימר גופיה הוא, אימא מודה דנגזר. ואי אשמעינן בההיא, בההיא קאמרי רבנן, אבל בהנד תרתוי מודו לרבי יהודה, צריכא **(ז)**. והלכה כחכמים: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **(ה)** אפלו היא. אותה השפופרת. רש"י: **(ו)** ומאי יוצר, כעין יוצר, שחברה שפיר. גמרא: **(ז)** גמרא. ואיכא למידק דאפתי תקשה דלתני חרס וקערה ולשתק מביצה, ויש לומר דלרבי יהודה איצטריך שפיר, דאף על גב דקערה מפסיק איכא נמי סימנא אחרת להתר משום שהפתילה נתונה בה ומשום הכי בדיל מניה, אבל ביצה אף על גב דלא מפסיק הואיל ואין הפתילה בתוכה ולא מאיס אימא מודה. תוספות יום טוב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם לא יקוב אדם שפופרת של ביצה וימלאנה שמן כו': שפופרת של ביצה קליפה של ביצה רוצה לומר הקליפה העליונה הקשה והטעם שאסרו חכמים אלו השלשה דברים רוצה לומר שפופרת של ביצה ושל חרס וקערה גזירה שמא יסתפק מאותו השמן לסוך בו ויהיה מכבה ור' יהודה התיר זה לפי שהוא עשה זה המעשה לפני החכמים ולא הקשו על מעשיו ולפיכך חשב

כי היה מותר לעשותו לכתחלה ולפיכך לא מנעוהו מזה ולא היה הדבר כן אבל מה ששתקו לפי שלא היה אפשר לו לשלוח ידו לשמן הנר כי הם היו רואים אותו ובטל טעם האסור באותו המעמד ולפיכך לא הקשו עליו ומה שצריך לתנא שישמיענו מחלוקתם באלו השלשה דברים לפי שלא מספיק לנו ידיעת המחלוקת באחת מהן אלא בכולן השלשה כי אילו השמיענו המחלוקת בשפופרת של ביצה בלבד היינו אומרים כי שפופרת ביצה יותר אפשר לאדם להסתפק משמנה ובה נחלקו החכמים אבל בשל חרס לא נחלקו ואילו השמיענו המחלוקת בשל חרס היינו אומרים גם כן כי זאת היא בלבד מה שהתיר ר' יהודה לפי ששמנה מטונף ומאוס ואין אדם נמשח בו אבל שפופרת של ביצה אסור ואילו השמיענו המחלוקת באלו השנים היינו אומרים בכאן התיר רבי יהודה כי אין ביניהן ובין הנרות חבור אבל קערה שיש בינה ובין הנרות חבור פתילה (** אסור ע"כ הודיענו שהן חולקין בכולן. והלכה כחכמים : (רמב"ם)

פרק ב - משנה ה

המִכְבָּה אֶת הַנֵּר מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְתִירָא מִפְּנֵי גוֹיִם, מִפְּנֵי לְסֻטִים, מִפְּנֵי רוּחַ רָעָה, וְאִם בְּשִׁבִיל הַחוּלָה שְׂיִישׁוֹן, פְּטוּר. כְּחֹס **{ח}** עַל הַנֵּר, כְּחֹס עַל הַשָּׁמֶן, כְּחֹס עַל הַפְּתִילָה, חִיב. וְרַבִּי יוֹסִי פוֹטֵר **{ט}** בְּכֻלָּן חוּץ מִן הַפְּתִילָה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא עוֹשֶׂה פְּחָם :

ר"ע מברטנורה מִפְּנֵי עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים. כְּגוֹן פְּרָסִיִים שֶׁאֵין מְנִיחִין לְהַדְלִיק אוֹר בַּיּוֹם אֵינְדָם אֶלָּא בְּבֵית עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים שֶׁלָּהֶם : מִפְּנֵי לְסֻטִים. שֶׁלֹּא יִרְאוּ שְׂיִישׁ שֶׁם אָדָם וַיִּבְאוּ עָלָיו : מִפְּנֵי רוּחַ רָעָה. הַשּׁוֹרָה עָלָיו, וְכִשְׂאִינוֹ רוּאָה נוֹחַ לוֹ. וְרַמְבַּ"ם פִּרְשׁ רוּחַ רָעָה, מִיָּן מְמַיְנֵי הַחֲלִי הַבָּא לְבַעֲלֵי הַמֶּרְה הַשְּׁחוֹרָה, שֶׁלֹּא יִנּוּחוּ אֶלָּא כְּשֶׁיִּשְׁבוּ בְּחֶשֶׁד וּבְהִסְתָּרָה מִבְּנֵי אָדָם : **וְאִם בְּשִׁבִיל הַחוּלָה שְׂיִישׁוֹן פְּטוּר.** הָאִי חוּלָה, חוּלָה שְׂיִישׁ בּוֹ סְכָנָה הוּא, דְּאֵלוֹ מְכַבָּה בְּשִׁבִיל חוּלָה שֶׁאֵין בּוֹ סְכָנָה חִיב לְמַאי דְּסִבֵּר הָאִי תִּנָּא דְּמִלְאכָה שְׂאִינָה צְרִיכָה לְגוּפָה חִיב עָלֶיהָ. וְכֵן מִפְּנֵי עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, מִפְּנֵי

לְסָטִים, מִפְּנֵי רוּחַ רָעָה, כִּלְהוּ אֵית בְּהוּא סַכְּנָה. וּבְדִין הוּא דְלַתְנִי מִתֵּר, אֶלָּא מְשׁוּם דְּבַעֵי לְמַתְנִי סִיפָא חֲיָב, תִּנְא רִישָׁא פִּטוּר: **כַּחַס עַל הַפְּתִילָה חֲיָב**. וְאִף עַל גַּב דְּאִינוּ צְרִיךְ לְגוּף הַכְּבוֹי אֶלָּא לְצַרְךָ דְּבַר אַחֵר, שְׂלָא תִדְלַק הַפְּתִילָה אוֹ שְׂלָא יִפְקַע הַנֵּר, חֲיָב, דְּמִלְאכָה שְׂאִינָה צְרִיכָה לְגוּפָה חֲיָב עָלֶיהָ: **פּוּטֵר בְּכֵלָן חוּץ מִן הַפְּתִילָה**. שְׂאִין לָךְ כְּבוֹי הַצְּרִיךְ לְגוּפוֹ, אֶלָּא כְּבוֹי שֶׁל פְּחָמִים, וְכְבוֹי שֶׁל הַבְּהוּב פְּתִילָה, שְׂעוּשָׁה הַכְּבוֹי לְהַאֲחִיז הָאוּר מֵהֵר כְּשֶׁיִּרְצָה לְהַדְלִיקוֹ. וְאִין הִלְכָה כְּרַבֵּי יוֹסִי: **שְׂהוּא עוֹשָׂה פְּחָס**. שְׂהוּא מִתְכַּוֵּן לַעֲשׂוֹתָהּ עֲכָשְׁיוּ בְּכְבוֹי זֶה פְּחָס, שְׂתִּהֵא מְהוּבְהָבַת לְהָאִיר יָפָה **[י]**: (ר״ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [ח] כַּחַס כּוֹי. כְּשֶׁהוּא חָס. הַר״ן. וּבִפְרוּשׁ רַשׁ"י כָּתַב כִּי חָס. וְזֶה קָרוֹב לְדַבְרֵי הַר״ן, דְּכִי מְשַׁמֵּשׁ בְּלִשׁוֹן דְּהָא. וְאֶפְשָׁר דְּמְשַׁמֵּשׁ בְּלִשׁוֹן אִי שְׂהוּא אִם. וְעַיִן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **[ט] וְרַבֵּי יוֹסִי פּוּטֵר**. דְּסַבִּירָא לִיה כְּרַבֵּי שְׂמַעוֹן דְּמְשַׁנָּה ה' פֶּרֶק י', וּפְרָשׁוּ שֶׁם בְּתוֹסְפוֹת דְּהִינוּ כְּשְׂעוּשָׁה מְלָאכָה וְאִינוּ צְרִיךְ לְאוֹתוֹ צְרָךְ כְּעַיִן שְׂהִיו צְרִיכִין לָהּ בְּמִשְׁכָּן אֶלָּא לְעַנְיָן אַחֵר כּוֹי, וּכְחָס עַל הַנֵּר וְעַל הַשָּׁמֶן אוֹ עַל הַפְּתִילָה שְׂהוּבְהָבָה כְּבַר אִינָה צְרִיכָה לְגוּפוֹ, שְׂבַמְשַׁכָּן לֹא הִיא כְּבוֹי אֶלָּא לַעֲשׂוֹת פְּחָמִין בְּכְבוֹי זֶה, וּמִתְקַנֵּין עַל יְדֵי כְּבוֹי זֶה שְׂיִהִיָּה רָאוּי לְמִלְאכַת הַצּוּרְפִין: **[י]** דְּמוֹקִים לָהּ בְּגִמְרָא בְּפְתִילָה שְׂצַרְיָךְ לְהַבְּהָבָה, שְׂלָא הוּבְהָבָה מִבְּעוֹד יוֹם: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם המכבה את הנר מפני שהוא מתירא כו': רוח רעה קוראין לכל מיני החולין הנקרא בערבי מלקוני"א כי יש מין מן החולי הנזכר שיברח החולי ויבדל מן הטבע האנושי הממוצע כאשר יראה האור או כשיתחבר עם בני אדם וישתעשע ותנוח נפשו בחשך ובהתבודדות בעת השתוממות והדבר הזה נמצא הרבה בבעלי המרות: ושעור זאת המשנה כך מפני נכרים מפני לסטים מפני רוח רעה פטור ואם בשביל החולה שיישן מותר ומפני זה אמר פטור במקום מותר לפי שהדין בסוף המשנה חייב ולא יתכן שיצא מדין מותר לדין חייב וזה החולה הוא חולה שיש בו סכנה ובתנאי שאי אפשר להוציאו למקום אחר או להסתיר האור ממנו: ואמרו כחס על הנר כחס על השמן כחס על הפתילה חייב ר' יוסי פוטר בכולן חוץ מן הפתילה מה שאמר חייב הוא דעת רבי יהודה שהוא אומר מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה ולפיכך יאמר שהוא חייב לפי שלא היתה כוונתו לכבוי הנר אלא שלא ישרף חרס הנר או שלא יכלה השמן ור' יוסי אומר מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה ולפיכך הוא פוטר בכולן חוץ מן הפתילה ובתנאי שיכוין להבהב מה שנשרף ממנה כדי שתאיר יפה כשידליקנה פעם שנית ואז תהיה מלאכה שצריכה לגופה. ואין הלכה כרבי יוסי: (רמב"ם)

פרק ב - משנה ו

עַל שְׁלֹשׁ עֲבֵרוֹת נָשִׁים מִתּוֹת בְּשַׁעַת לִדְתָן, עַל
שְׂאִינָן זְהִירוֹת בְּנִדָּה וּבַחֲלָה וּבַהֲדַלְקַת הַנֵּר :

ר"ע מברטנורה בְּשַׁעַת לִדְתָן. בְּשַׁעַת סִפְנָה מְזַמֵּן פְּרַעֲנוּתָא: וּבַחֲלָה
וּבַהֲדַלְקַת הַנֵּר. לְפִי שְׂצָרְכֵי הַבַּיִת הֵן וְהִיא מְצוּיָה בַּבַּיִת, תְּלוּיִין בָּהּ: (ר"ע
מברטנורה).

רמב"ם על ג' עבירות נשים מתות בשעת לידתן כו': הודאי הוא הטבל והוא
דבר שאינו מעושר ולא הוציאו ממנו חק מחוקי ה': ודמאי הוא הדבר
המסופק אם הוציאו ממנו המעשר או לא הוציאו וכבר קדמו אלו הדינים
כולם במסכת דמאי בפ"ק ובארנו בפ"ב ממסכת תרומות כי אסור להוציא
תרומות ומעשרות ולא הטבלת כלים בשבת ועוד יתבאר זה וטעמו במסכת
ביצה ולפיכך אסור לעשות כן בין השמשות לפי שהוא ספק וזהו שקורין
אותו בכאן ספק חשיכה ספק אינה חשיכה וזה הערוב שאמר שמותר
לעשותו בין השמשות הוא ערובי חצרות אבל עירובו תחומין אסור לעשותו
בשעת הספק אלא מבעוד יום לפי שדינו יותר חמור כאשר נבאר בעירובין:
והתירו כמו כן הטמנת החמין והוא המים החמין בין השמשות כי לא אסרו
ההטמנה בשבת עצמו כל שכן בין השמשות אלא משום גזירה כאשר נבאר
לפנים ותכלית הגזירה בשבת אבל בין השמשות לא. ודע כי אחר ביאת
השמש עד שיראה כוכב מן הכוכבים הבינוניים בגדולה נקרא יום ושיראה
כוכב אחד עד שיראו שנים הוא ג"כ יום משיראו שנים עד שיראו ג' הוא זמן
בין השמשות וכשיראו שלשה הוא לילה בלי ספק והעיקר אצלנו כי בין
השמשות ספק ועוד יתבארו אלו הדינים: (רמב"ם)

פרק ב - משנה ז

שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים צָרִיךְ אָדָם לוֹמַר בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ
עָרֵב שֶׁבֶת עִם חֲשִׁכָה. עֲשֶׂרְתָם. עֲרַבְתָּם.

הַדְּלִיקוּ אֶת הַנֵּר. סִפֵּק חֲשֵׁכָה סִפֵּק אֵין חֲשֵׁכָה,
אֵין מְעַשְׂרִין אֶת הַנֵּדָאִי, וְאֵין מְטַבְּלִין אֶת
הַכְּלִים, וְאֵין מְדַלִּיקִין אֶת הַנֵּרוֹת, אֲבָל
מְעַשְׂרִין אֶת הַדְּמָאִי, וּמְעַרְבִין, וְטוֹמְנִין אֶת
הַחֲמִין :

ר"ע מברטנורה צָרִיךְ אָדָם לומר בתוך ביתו. וצריך לממרינהו בניחותא
כי היכי דלקבלו מניה: **עם חשכה**. כשהוא סמוך לחשכה ויש עדין
שהות ביום לעשר ולערב, אבל קדם לחשכה הרבה לא, דלמא פשעי
ואמרי עדין יש שהות ביום: **עשרתם**. לסעודת שבת, שאף אכילת עראי
של שבת קובעת למעשר: **ערבתם**. ערובי תחומין וחצרות **[יא]**. והני
תרתוי שיך לממרינהו בלשון שאלה, דשמא כבר עשו, אבל בנר לא שיך
למימר הדלקתם את הנר, דדבר הנראה לעין הוא אי אדליק אי לא
אדליק: **ספק חשכה**. מתחלת שקיעת החמה כל זמן שנראה כוכב אחד
בלבד ודאי יום, וכל זמן שנראים שני כוכבים בינונים הוא ספק חשכה,
וקרוי בין השמשות, ונותנים עליו חמרי יום וחמרי לילה, ומשיראו
שלשה כוכבים בינונים הוא ודאי לילה לכל דבר: **אין מעשרין את
הודאי**. דתקון מעליא הוא. ואף על גב דאינו אסור אלא משום שבות,
קסבר האי תנא דגזרו על השבות אף בין השמשות **[יב]**: **ואין מטבילין
את הכלים**. להעלותן מידי טמאתן, דהוי כמתקן כלי, ואית ביה גמי
שבות: **ואין מדליקין את הנרות**. כל שכן, דספקא דאורייתא הוא, וזו
ואין צריך לומר זו קתני. ורבתי פרושי ואין מדליקין את הנרות, אין
אומרים לנכרי להדליק: **אבל מעשרים את הדמאי**. ולא דמי למתקן,
דרב עמי הארץ מעשרין הו: **ומערבין**. ערובי חצרות, דחמרא בעלמא
הוא, אבל לא ערובי תחומין, דיש להם סמוך מקראי: **וטומנין את
החמין**. בדבר שאינו מוסיף הבל, דאלו בדבר המוסיף הבל אפלו מבעוד
יום אסור. וטעמא דטומנין את החמין בין השמשות בדבר שאינו מוסיף
הבל, שלא אסרו להטמין את החמין בשבת עצמו בדבר שאינו מוסיף
הבל אלא גזרה שפא ימצא קדרתו שנצטננה וירתחנה באור ונמצא
מבשל בשבת, ובין השמשות ליכא למגזר בהכי, דסתם קדרות בין
השמשות רותחות הן וליכא למיחש שפא נצטננה וירתחנה, הלכך
טומנין את החמין בין השמשות אף על פי שאין טומנין בשבת: (ר"ע
מברטנורה).

עיקר תוי"ט **[יא]** ושתופי מבואות בכלל ערובי חצרות הוא, דתרוניהו שלמה
ובית דינו תקנום: **[יב]** ומשמע דאנן לא קימא לן הכי וקשיא כו'. והעלו
הפוסקים בטור ארח חיים סימן שמ"ב דכל שאינו לדבר מצוה או טרדה,
לכלי עלמא גזרו עליו בין השמשות. ובהך ניחא כל הני דפרק קמא ובית הלל
מתירין עם השמש. ועין תוספות יום טוב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם ספק חשכה ספק אינה חשכה כו': הודאי הוא הטבל והוא דבר שאינו מעושר ולא הוציאו ממנו חק מחוקי ה': ודמאי הוא הדבר המסופק אם הוציאו ממנו המעשר או לא הוציאו וכבר קדמו אלו הדינים כולם במסכת דמאי בפ"ק ובארנו בפ"ב ממסכת תרומות כי אסור להוציא תרומות ומעשרות ולא הטבלת כלים בשבת ועוד יתבאר זה וטעמו במסכת ביצה ולפיכך אסור לעשות כן בין השמשות לפי שהוא ספק וזהו שקורין אותו בכאן ספק חשיכה ספק אינה חשיכה וזה הערוב שאמר שמוטר לעשותו בין השמשות הוא ערובי חצרות אבל עירובו תחומין אסור לעשותו בשעת הספק אלא מבעוד יום לפי שדינו יותר חמור כאשר נבאר בעירובין: והתירו כמו כן הטמנת החמין והוא המים החמין בין השמשות כי לא אסרו ההטמנה בשבת עצמו כל שכן בין השמשות אלא משום גזירה כאשר נבאר לפנינו ותכלית הגזירה בשבת אבל בין השמשות לא. ודע כי אחר ביאת השמש עד שיראה כוכב מן הכוכבים הבינוניים בגדולה נקרא יום ושיראה כוכב אחד עד שיראו שנים הוא ג"כ יום משיראו שנים עד שיראו ג' הוא זמן בין השמשות וכשיראו שלשה הוא לילה בלי ספק והעיקר אצלנו כי בין השמשות ספק ועוד יתבארו אלו הדינים: (רמב"ם)

ג

פרק

פרק ג - משנה א

פִּירָה שֶׁהִסִּיקוּהָ בְּקֶשׁ וּבְגִבָּא, נוֹתְנִים עָלֶיהָ תְּבִשִּׁיל. בְּגִפְתּוֹ וּבְעֵצִים, לֹא יִתֵּן עַד שְׂיִגְרֹף, אוֹ עַד שְׂיִתֵּן אֶת הָאֶפֶר. בֵּית שְׂמַאי אוֹמְרִים, חֲמִין אֲבָל לֹא תְּבִשִּׁיל. וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים, חֲמִין

וּתְבַשִּׁיל. בֵּית שְׂמַאי אוֹמְרִים, נוֹטְלִין אֶבֶל לֹא מַחְזִירִין. וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים, אֵף מַחְזִירִין :

ר"ע מברטנורה **פירה**. מקום עשוי בארץ כדי שפיתת שתי קדרות, והאש עוברת תחת שתי הקדרות **[א]**: **בגבבא**. עצים דקים כקש שגובבין מן השדה: **נותנים עליה תבשיל**. מערב שבת, להשהותו שם בשבת: **בגפת**. פסלת של זיתים ושומשמין לאחר שהוציאו שמן: **לא יתן**. מערב שבת כדי להשהותה שם בשבת **[ב]**: **עד שיגרוף**. הגחלים ויוציאם מן הפירה: **או שיתן האפר**. על גבי גחלים לכסותם ולצננם. וטעמא, גזרה שמה יחתה בגחלים בשבת כדי למהר בשולו. ודוקא בתבשיל שלא בשל כל צרכו, או אפלו בשל כל צרכו ומצטמק ויפה לו, הוא דגזרינן שמה יחתה **[ג]**, אבל תבשיל שלא בשל כלל או בשל כל צרכו ומצטמק ורע לו, מתר להשהותו על גבי פירה אף על פי שאינה גרופה וקטומה, ולא חישינן שמה יחתה, הואיל והסיח דעתו ממנו. וכן תבשיל שבשל כל צרכו והשליך בתוכו אבר חי סמוך לבין השמשות, נעשה הכל כתבשיל שלא בשל כלל, שהרי הסיח דעתו ממנו: **בית שמואי אומרים**. מים חמין נותנין על גבי פירה לאחר שגרוף, דלא צריכי לבשולי וליכא למגזר שמה יחתה: **אבל לא תבשיל**. אף על פי שגרוף, שאי אפשר לגרוף כל הגחלים עד שלא ישאר שם ניצוץ אחד, ואתי לחתויי מאחר דניחא ליה בבשוליה: **בית שמואי אומרים נוטלים וכו'**. אפלו חמין דשרינן להשהות על גבי פירה גרופה ושנתן את האפר, לאחר שנטלן אין מחזירין דמחזי כמבשל בשבת: **ובית הלל אומרים**. בין חמין בין תבשיל יכולין להחזיר לאחר שנטלן. ולא שרו בית הלל להחזיר אלא בעודן בידו, שלא הניחן על גבי דבר אחר, אבל לאחר שהניחן בקרקע או על גבי דבר אחר אסור להחזירן אפלו לבית הלל, דהוי כמטמין לכתחלה בשבת **[ד]**: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **[א]** ונעשה מחרס, ולא חפירה בארץ: **[ב]** והא דתנן בריש פרק ד' דאין טומנין בדבר המוסיף הבל אפלו מבעוד יום, והכא אפלו גרף וקטם ודאי דמוסיף הבל הוא, הכא לאו בהטמנה אירינן אלא בשהוי, כגון שהקדרה יושבת על פסא של ברזל או שהיא תלויה באבנים, שאין שולי הקדרה נוגעים בגחלים, ומשום הכי בגרף דאיכא הכירא שמסלק דעתו מלחתות בגחלים שרי: **[ג]** הינו דעת הר"י דכל שהתחיל להתבשל בין שלא הגיע למאכל בן דרוסאי בין שהגיע, ואפלו נתבשל כל צרכו אלא שהוא מצטמק ויפה לו, אסור. והא דתנן סוף פרק קמא אין צולין כוי אלא כדי שיצולו מבעוד יום, ופרש הר"ב דכמאכל בן דרוסאי סגי כוי, שאני בצלי שאצל האש שממהר לצלות ואפשר לו להיות ראוי בעוד לילה, לא מסיח דעתו מניה. וכי נצלה כמאכל בן דרוסאי לא חיש לחתויי, שאם יחתה בגחלים יחרף אותו כיון שמנח על אש בלא הפסק קדרה. פוסקים: **[ד]** לפרושו בפרקין דמירי בשהוי ולא בהטמנה, הנה ליה למימר דהוי כמשעה לכתחלה בשבת. תוספות יום טוב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם כירה שהסיקוהו בקש ובגבבא כו': נותנין עליה ר"ל נותנין מערב שבת וישאר בה עד למחרת. ב"ה מתירין להשהות על הכירה הנזכרת חמין ותבשיל וב"ש אומרים חמין בלבד: בית הלל אומרים מחזירין בשבת על גבי גרופה וקטומה או על גבי כירה שהוסקה בקש או בגבבא וב"ש אומרים אין מחזירין כלל ומה שאמרו בית הלל מחזירין בתנאי שלא תונח הקדירה על דבר אלא שתהיה באויר עד שישפך ממנה ויחזירנה ומה שאמרו בית הלל שאסור לשהות התבשיל על גבי כירה אלא אם הוסקה בקש ובגבבא או שתהיה גרופה וקטומה הוא בתבשיל שנתבשל חצי בשולו לפי שנאמר גזירה שמא יחתה בגחלים לגמור בשולו אבל אם לא נתבשל כלל עד שנתיאשו מבשולו עד הבקר או אם יגמר בשולו עד שאינו צריך לאש והאש הוא מפסיד אותו מותר לשהותו על גבי הגחלים ואינו צריך להוציא האש והוא אמרם עד שיגרוף וגם אינו צריך להשים דשן על גבי גחלים כדי שיועמו והוא אמרם עד שיתן את האפר וזו היא שקורין אותה קטומה תרגום דשן קיטמא והוא האפר וכשתבשל בשיל ולא בשיל ישימו בו בעת הטמנתו דבר חי כגון בשר או ירק ויהא מותר לשהותו על גבי גחלים מפני שהוא מסיח דעתו: וקש הוא התבן: וגבבא זבל השדות: וגפת פסולת הזיתים הנשאר אחר סחיטתן והוצאת שמן: כופח הוא שאשו פחות מאש התנור ויותר מאש הכירה: והכירה מקום בנוי בארץ כדי לשפות בו שתי קדירות ויתנו האש תחת שתי הקדירות בכירה אחת וכופח הוא כמו כן בנוי בארץ והוא מקום ששופתין בו קדירה אחת ונותנין האש תחתיה ולכן יגדל חמימות הכופח יותר מן הכירה לפי שהאש מתחלק תחת שתי הקדירות בכירה: (רמב"ם)

פרק ג - משנה ב

תנור שהסיקוהו בקש ובגבבא, לא יתן **ה** בין מתוכו בין מעל גביו. כפח שהסיקוהו בקש ובגבבא, הרי זה ככירים, בגפת ובעצים, הרי הוא כתנור:

ר"ע מברטנורה תנור. מתוך שצ"ר למעלה ורחב למטה נקלט חמו לתוכו טפי מכירה, ואפלו הסיקוהו בקש ובגבבא חישינן שפ"א יחתה, דלעולם אינו מסיח דעתו ממנו: בין מעל גביו. לסמך אצל דפנו: כפח. עשוי

כְּכִירָה, אֶלֶּא שְׁאָרְכּוּ כְּרַחְבוּ וְאִין בּוּ אֶלֶּא מְקוּם שְׁפִיתַת קְדָרָה אַחַת, וְהָאֵשׁ עוֹבֶרֶת תַּחְתֵּיהָ, וְהִבְלוּ רַב מֵהֶבֶל הַכִּירָה, שְׁהַכִּירָה פְּתוּחָה מְלֻמְעָלָה שְׁעוֹר שְׁתֵּי קְדָרוֹת וְהַכְּפָח אִין פְּתוּחַ אֶלֶּא שְׁעוֹר קְדָרָה אַחַת, וּפְחוֹת מֵהֶבֶל הַתַּנּוֹר : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ה} **לא יתן**. וְגִרְיָפָה וְקִטְיָמָה לֹא מַעְלָה וְלֹא מוֹרִיד [בְּתַנּוּר], וְהִלְכָּךְ כָּל דְּשָׂרֵי בְּכִירָה דְּאִינָה גְרוּפָה וְאִינָה קְטוּמָה, כְּגוֹן תַּבְּשִׁיל שְׁלֹא בְּשַׁל כָּלֵל כּוּי כְּדִלְעִיל, אֶפְלוּ בְּתַנּוֹר נְמִי שְׂרִי וְהִלְכָּךְ לֹא שְׂיָד נְמִי פְּלִגְתָּא דְּמַחְזִירִין, דְּהָא בֵּית הַלֵּל לֹא אָמְרוּ דְּמַחְזִירִין אֶלֶּא בְּגְרוּפָה וְקְטוּמָה, וּבְתַנּוֹר לֹא מְהַנִּי גְרִיפָה וְקִטְיָמָה כָּלֵל. הַר"ן : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם (ראה משנה א') (רמב"ם)

פרק ג - משנה ג

אִין נוֹתְנִין בִּיצָה בְּצַד הַמַּחֵם בְּשָׁבִיל שְׁתַּתְּגַלְגַּל. וְלֹא יִפְקִיעֵנָה בְּסוּדָרִין. וְרַבִּי יוֹסִי מַתִּיר. וְלֹא יִטְמִינָנָה בְּחַל וּבְאַבָּק דְּרָכִים בְּשָׁבִיל שְׁתַּצָּלָה :

ר"ע מברטנורה **אין נותנין**. בְּשֶׁבֶת : **ביצה בצד המחם**. קוּמְקוּם שֶׁל נַחֲשֶׁת שְׁמַחְמָמִים בּוּ הַמַּיִם עַל גְּבִי הָאֵשׁ {ו} : **שתתגלגל**. שְׁתַּצָּלָה קִצַּת עַד שְׁתֵּהָא מְגַלְגֶּלֶת כְּלוּמַר מְעַרְבֶת : **ולא יפקיענה בסודרין**. לֹא יִשְׁבְּרָנָה עַל סוּדָר שֶׁהוּחֵם בְּחִמָּה כְּדִי שְׁתַּצָּלָה בּוּ, דְּגִזְרִינֵן תּוֹלְדוֹת חִמָּה אִטּוּ תּוֹלְדוֹת הָאוּר : **ורבי יוסי מתיר**. דְּסָבַר לֹא גִזְרִינֵן תּוֹלְדוֹת חִמָּה אִטּוּ תּוֹלְדוֹת הָאוּר. וְאִין הִלְכָה כְּרַבִּי יוֹסִי : **לא יטמיננה בחל ובאבק דרכים**. שֶׁהוּחְמוּ מִפְּחַח הַחִמָּה, וּבִהָא לֹא שְׂרִי רַבִּי יוֹסִי, דְּגִזְרַת חַל אִטּוּ רֶמֶץ, הוּאִיל וְתַרְוִיְהוּ דְּרָדָּה הַטְּמָנָה אֶתִּי לְמִימַר מַה לִּי רֶמֶץ מַה לִּי חַל. אִי נְמִי גִזַּר רַבִּי יוֹסִי שְׁמָא יִזְיז עֶפְר מִמְּקוּמוֹ, שְׁמָא לֹא יְהָא שָׁם חַל עֶקוּר כְּכֹל הַצְּרָדָּה, וְאֶתִּי לְאִזְוִיז עֶפְר הַדְּבוּק {ז}, וְהִגִּי תּוֹלְדָה דְּחוּרְשׁ : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ו} אינו רוֹצֵה לומר שְׁעַכְשָׁיו הוא על הָאֵשׁ, אֲלָא אַפְלוּ אַחַר שְׁהוֹרִידוּהוּ מִן הָאֵשׁ. וְלֹא בָּא לומר רק שְׁמֵן הָאֵשׁ הוֹחֵם וְלֹא מִן הַחֲמָה: {ז} הָאֵשׁ אֵינוֹ דְּבוּק לִית לָן בְּהַּ כְּשֶׁהֶעֱפַר שְׂאִינוֹ דְּבוּק (וְרוֹצֵה לומר שֶׁהוּא תַּחֲוּחַ) כֹּל כְּדִּי הֲרִיבָה שְׁכֶשְׁעוּשָׁה גָּמָא עַל יְדֵי הַבִּיצָה דְּפָנֵי הַגָּמָא יִפְלוּ, לְפִי שְׂאִין הַקֶּרְקַע קָשָׁה. אֲבָל כְּשֶׁהִיא מְעַט תַּחֲוּחַ וְסָבִיב קֶרְקַע קָשָׁה שְׁתִּשְׂאָר הַגָּמָא קִימַת אֲסוּר, דְּהָא חוֹרֵשׁ בְּכָל שְׁהוּא כְּדַתְנָן בְּמִשְׁנָה ב' פֶּרֶק י"ב. תוֹסְפוֹת: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אין נותנין ביצה בצד המיחם כו': מיחם שם הכלי שיחמו בו המים והוא נעשה מנחשת או ברזל ברוב ותשאר חמה אחר שיורידוהו מן האש: ופירוש תתגלגל תתערב הענין שתתבשל קצת בשול: וסודר שם הבגד והקבוץ סודרים וכשיהיה הסודר חם והוחם לשמש לא תתגלגל בו הביצה ולא חלק ר' יוסי בסודר שהוחם באש שאסור לצלות בו לפי שהכל מודים בתולדות האור שהוא אסור אבל המחלוקת במה שהוחם בשמש רבנן אוסרים אותו כדי שלא יתגלגל בתולדות האור ור' יוסי אינו מודה בזאת הגזירה וכמו כן אינו חולק ר' יוסי בחול ואבק הדרכים כי הוא אוסר להטמין שם הביצה לבשל ולא מפני שהוחמה מן השמש אלא מפני טלטול העפר שהוא אסור לדברי הכל ואין הלכה כר' יוסי: (רמב"ם)

פרק ג - משנה ד

מַעֲשֶׂה שְׁעָשׂוּ אַנְשֵׁי טְבַרְיָא וְהִבִּיאוּ סֵלוֹן שֶׁל צוּיִן לְתוֹדֵי אִמָּה שֶׁל חַמִּין. אָמְרוּ לָהֶן חַכְמִים, אִם בְּשַׁבָּת {ט}, כְּחַמִּין שְׁהוֹחֲמוּ בְּשַׁבָּת, אֲסוּרִין בְּרַחֲיָצָה וּבְשִׁתְיָה בְּיוֹם טוֹב, כְּחַמִּין שְׁהוֹחֲמוּ בְּיוֹם טוֹב, אֲסוּרִין בְּרַחֲיָצָה וּמְתָרִין בְּשִׁתְיָה. מוּלְיָאָר הַגְּרוּף, שׁוֹתִין הֵימְנוּ בְּשַׁבָּת. אֲנִטְיָכִי, אֵף עַל פִּי שְׁגְרוּפָה, אֵין שׁוֹתִין מִמָּנָה:

ר"ע מברטנורה סלון. צנור שְׁמִמְשִׁיכִין הַמִּים לְתוֹכוֹ, וְהִיא אוֹתוֹ צְנוֹר מְשַׁקֵּעַ בְּחַמֵי טְבַרְיָא וּמְתַחַמֵם מִכַּח אוֹתָם הַמִּים הַחַמִּים, וְכִשְׁהִיוּ הַמִּים

צוננין נמשכין בתוכו מתחממין באותו סלון שנתחמם בתוך חמי טבריא. ואמרו חכמים שהמים שנמשכו באותו צנור בשבת (ח) דינם כדין חמין שהוחמו בשבת, שאסורים לרחץ בהן אפלו אבר קטן, ואסורים אף בשתייה. והמים שעוברים בו ביום טוב דינם כדין חמין שהוחמו ביום טוב, שאסורים לרחץ בהם כל הגוף, אבל מתר לרחץ בהן ידיו ורגליו, ומתירן בשתייה, והלכה כחכמים. וחזרו בהם אנשי טבריא ושברו את הסלון: **מוליאר**. פרושו בגמרא מים מבפנים וגחלים מבחוץ, והוא כלי שיש לו בית קבול קטן אצל דפנו מבחוץ מחבר לו, ונותנים שם גחלים, והמים בקבולו הגדול, ואם גרפוהו מן הגחלים מבעוד יום שותין מן המים שבקבולו הגדול בשבת, ואף על פי שהחמו קצת מחמת כלי, לפי שאינו מוסיף הבל אלא משמר ומקיים חם שלהם שלא יצטננו: **אנטיכי**. הוא כלי נחשת שיש לו שתי שוליים ומשימין המים למעלה והאש למטה בין שתי השוליים, ומתוך שהאש למטה בין שתי השוליים חמו נשאר הרבה, ואף על פי שגרף הגחלים מערב שבת המים מתחממים בו בשבת (י), לפיכך אין שותים מהם בשבת: (ר"ע מברטנורא).

עיקר תוי"ט (ח) אין פרושו אם נכנסו לתוכו המים בשבת, דאפלו נכנסו מערב שבת נמי אסורין כדין הטמנה מערב שבת. אלא לפלוגי בין שבת ויום טוב הוא דתני הכי. בית יוסף: **(ט) אם בשבת**. טעמא דאסורא הוא משום דהוי כמטמין בדבר המוסיף הבל, שהמים צוננים שבצנור הם טמונים בחמין שבאמה המוסיפים הבל. תוספות: **(י)** ולפי זה איירי בחמין שהחמו קצת מבעוד יום, ולא כל צרכן, או כל צרכן והחמום יפה להן, וכדלעיל לענין תבשיל [בענין שהיה]. ואין זה נכון, דחמין כל שנתחממו כל צרכן החמום רע להן, כדאיתא בגמרא דף ל"ח. ורש"י פרוש משום מוסיף הבל, וכלומר ואסור להטמין (פבסוף פרק ב' בהר"ב). ולשני הפרושים קא משמע לן הכא תרתיה, חדא דמוליאר מעמיד החם ואנטיכי מוסיף חם, ועוד דאי עבר ושהה בהם דאסור. ועין תוספות יום טוב. והתוספות מפרשים דמוליאר שותין כו' שמוזגין המים חמין ביין, לפי שהמים אינם כל כך חמין במוליאר שיתבשל היין מן המים שמוזגין לתוכו, אבל אנטיכי אף על פי שגורפה אין שותין הימנה, לפי שאנטיכי יש בו הבל יותר ומתבשל היין מן המים בשעת מזיגה. וכן משמע בירושלמי: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם מעשה שעשו אנשי טבריא כו': מוליאר הגרוף כו': סלון צנור עגול יהיה עשוי מחרס או עופרת או זולתם: וחמי טבריא ידועים כי היו מימיהם כולם מרחצאות חמים בטבעם: ואמה שם שוקת המים שמושכים ממנו בסלונות והיו אותן הסלונות משוקעות במימי המרחצאות ומתחממות והיו המים הנמשכים דרך אותן הסלונות חמים ונתנו חכמים אותן המים בשבת כחמין שהוחמו בשבת שהן אסורין בשתייה ולרחוץ בהם אפילו אבר קטן מאברי הגוף וביום טוב כחמין שהוחמו ביי"ט שהן מותרין בשתייה וברחיצת פניו ידיו ורגליו ואסור לרחוץ בהן כל גופו ודע כי חמין שהוחמו מערב שבת הם מותרין בשבת לרחוץ בהן פניו ידיו ורגליו וכמו כן חמין שהוחמו מערב יי"ט הן מותרין ביום טוב לרחוץ בהן כל גופו: ומוליאר הוא כלי מנחשת ידליקו בתוכו האש וסביב האש תעלה מבחוץ וממלאין אותה מים

וכשמסירין האש מן המוליאר בערב שבת הם מותרין אותן המים לשתותן בשבת ואפילו הן חמין: ואנטיכי כשמסירים האש מאותו הצד שיש שם המים החמין בשבת יתחמם הנחשת ויתמיד חומו כאילו האש תחתיו בשבת והן חמין שהוחמו בשבת ואסורין בשתיה כאשר הוא העיקר אצלנו ומוליאר אינו כן כי צדדיו בלבד הם החמין וזה האנטיכי שוליו הן החמין. והלכה כחכמים: (רמב"ם)

פרק ג - משנה ה

המַחֵם שֶׁפָּנְהוּ, לֹא יִתֵּן לְתוֹכוֹ צוּיָן בְּשָׁבִיל שְׂיַחְמוּ, אֲבָל נוֹתֵן הוּא לְתוֹכוֹ אוֹ לְתוֹךְ הַכּוֹס כְּדֵי לְהַפְשִׁיחוֹ. הָאֵלֶּפֶס וְהַקְּדָרָה שֶׁהֶעֱבִירוּ מִרְתְּחִין, לֹא יִתֵּן לְתוֹכוֹ תְּבַלְיוֹ, אֲבָל נוֹתֵן הוּא לְתוֹךְ הַקְּעָרָה אוֹ לְתוֹךְ הַתְּמָחוּי. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, לְכֹל הוּא נוֹתֵן, חוּץ מִדְּבַר שֵׁישׁ בּוֹ חֹמֶץ וְצִיר:

ר"ע מברטנורה **המחם**. קומקום של נחשת שמשמין אותו על גב האש לתחם המים שבתוכו: **שפנהו**. מעל הכירה ויש בתוכו מים חמין: **לא יתן לתוכו**. מים מעטים כדי שיתחממו מן המים החמין שנשארו בתוך המחם, דהנה ליה כמבשל בשבת: **אבל נותן לתוכו**. מים מרבים עד שישובו הכל פושרין: **או לתוך הכוס**. ואף על פי שהוא כלי שני, דוקא להפשיחו מתר, אבל מעטים כדי שיחמו לא, דסבירא ליה להאי תנא דכלי שני מבשל. ולקמן תנינן אבל נותן הוא לתוך הקערה, דמשמע דכלי שני אינו מבשל. והלכה דכלי שני אינו מבשל: **שהעבירו**. מן האור: **מרתחין**. בין השמשות: **לא יתן לתוכו תבלין**. משתחשך, דכלי ראשון כל זמן שרותח מבשל: **אבל נותן הוא לתוך הקערה**. דכלי שני אינו מבשל: **תמחוי**. כמין קערה גדולה שמערה כל האלפס לתוכו ומשם מערה לקערות: **לכל הוא נותן**. אפלו לכלי ראשון: **חוץ מדבר שיש בו חמץ או ציר**. הנוטף ממליחת דגים, שהם מבשלין התבלין, ואין הלכה

כְּרַבִּי יְהוּדָה. וְדוֹקָא תְּבַלִּין הוּא דְאָסוּר לִתְּנִי בְּכָלִי רֵאשׁוֹן אֶפְלוּ לְאַחַר
שֶׁהֶעֱבִירוּ מִן הָאוּר, אֲבָל מְלַח אֶפְלוּ בְּכָלִי רֵאשׁוֹן לֹא בְּשֶׁלָּה, אֶלָּא עַל גְּבִי
הָאוּר בְּלֶבֶד, לְפִיכָךְ מִתֵּר לִתֵּת מְלַח אֶפְלוּ בְּכָלִי רֵאשׁוֹן לְאַחַר שֶׁהֶעֱבִירוּ
מִן הָאוּר : (ר"ע מברטנורה).

רמב"ם המיחם שפינהו כו' : האילפס והקדירה כו' : אינו רוצה באמרו פנהו
שלא הניח בו כלל מן המים אבל רוצה לומר שחסר מן המים והניח שם מים
חמין ולפיכך אסור לו להוסיף על אותן המים מעט מים כדי שיהיו הכל
חמין אבל יכול להוסיף עליהם מים מרובין עד שיהיו הכל פושרין וזהו ענין
אמרו אבל נותן לתוך הכוס כדי להפשירן : והאילפס והקדירה הם הכלים
שמשימין בהם התבשיל להתבשל ואסור לתת תבלין בכלי הבשול והם
רותחין לפי שהתבלין מתבשלין בהם אבל אם נתן התבשיל בקערה אע"פ
שהוא רותח מותר לתת בה התבלין לפי שהתבשיל כשהוא בקערה חמימותו
חסר ואינו מבשל מה שמשימין בו. ור' יהודה אומר כי מותר לתת התבלין
בקדרה רותחת אלא אם יש באותה קדרה חומץ או ציר לפי שהן ממהרין
הבשול וכל זה בתבלין אבל מלח הכל מודים שמותר לתתו בקדירה רותחת
כי המלח אינו מתבשל עד שישלוט האש עליו. ואין הלכה כר' יהודה : (רמב"ם)

פרק ג - משנה ו

אִין נוֹתְנִין כְּלֵי תַחַת הַיָּר לְקַבֵּל בּוֹ אֶת הַשֶּׁמֶן.
וְאִם נוֹתְנֵנוּ מִבְּעוֹד יוֹם, מִתֵּר **[יא]**. וְאִין גְּאוֹתִין
מִמֶּנּוּ, לְפִי שֶׁאֵינּוּ מִן הַמּוֹכֵן. מְטַלְטְלִין גַּר
חֶדֶשׁ, אֲבָל לֹא יִשָּׁן. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר, כָּל
הַיָּרוֹת מְטַלְטְלִין, חוּץ מִן הַיָּר הַדּוֹלֵק בְּשַׁבָּת.
נוֹתְנִין כְּלֵי תַחַת הַיָּר לְקַבֵּל נִיצוֹצוֹת. וְלֹא יִתְּנוּ
לְתוֹכוֹ מַיִם, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְכַבֶּה :

ר"ע מברטנורה אין נוֹתְנִין. בְּשַׁבָּת : כְּלֵי תַחַת הַיָּר לְקַבֵּל בּוֹ אֶת הַשֶּׁמֶן.
הַמְטַפֵּטֵף, מִשּׁוּם דְּשֶׁמֶן מְקַצֵּה הוּא וְאָסוּר לְבַטֵּל כְּלֵי מֵהִיכְנוּ, כְּלוּמַר

להושיב כלי במקום שלא יוכל עוד לטלו משם, דהנה ליה פקובע לו מקום ומחברו בטיט, ודמי למלאכה, וכלי זה משיפל בו השמן מקצה הוא ואסור לטלטלו: **אין נאותין**. אין נהנין מן השמן המטפטף מן הנר בשבת, לפי שאינו מן המוכן, שכבר הקצה להדלקה: **מטלטלין נר חדש**. שאינו מאוס וחזי לאשתמושי ביה: **אבל לא ישן**. דמקצה מחמת מאוס הוא: **חוץ מן הנר הדולק**. בעוד שהוא דולק אסור, גזרה שמא יכבה. ולית ליה לרבי שמעון מקצה מחמת מאוס, ולא מקצה מחמת אסור. ואין הלכה כרבי שמעון שמתיר לטלטל כל הנרות חוץ מן הנר הדולק, שגר שהדליקוהו לילי שבת אף על פי שכבה אסור לטלטלו כל אותו שבת, דמגו דאתקצאי לבין השמשות אתקצאי לכלי יומא, אבל בשאר נרות הלכה כמותו, שאין מקצה לשבת אלא מקצה מחמת חסרון כיס, דמודה ביה רבי שמעון: **נותנים כלי תחת הנר**. בשבת לקבל ניצוצות של שלהבת הנוטפות מן הנר, כדי שלא ידלק מה שתחתיו, דניצוצות אין בהם ממש, ואין הכלי מבטל מהיכנו בהכי: **ולא יתן לתוכו מים**. ואפלו מערב שבת, דגזרינן ערב שבת אטו שבת, ובשבת אי הנה עביד כי האי גונא הוי מכבה **{יב}** וחיב, הלכך בערב שבת אסור: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {יא} מתר. להניחו שם. רש"י. פלומר ולא חישנין שמא לאחר שיפל לתוכו שמן מן הנר שיטלטלנו לכלי משם, ומשמע מיהא דלכתחלה אסור לתתו שם מבעוד יום מהך חששא, משום דבקל רגילין לטלטל כלי. ואין כן דעת התוספות והטור. תוספות יום טוב: **{יב}** לשון רש"י מכבה ממש. וכתבו התוספות דלאו דוקא, אלא פלומר שיכול לבא לידי כבוי, שיתחיל לתן המים קדם נפילת הניצוצות וקדם גמר הנתינה יפלו ומכבה בידים, או שיגביה הכלי עם המים כנגד הניצוצות. ועין בריש פרקין דלקמן, ועין תוספות יום טוב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אין נותנין כלי תחת הנר כו': מטלטלין נר חדש כו': נותנין כלי תחת הנר כו': הטעם שבעבורו אסרו נתינת כלי לקבל בו שמן בשבת כי אותו שמן המנטף מן הנר אסרו ליהנות ממנו בשבת לפי שאינו מן המוכן כי כבר הקצה אותו להדלקה ועשה אותו מוקצה ונאסר טלטול הכלי מפני אותו השמן שיש בו שהוא אסור לטלטלו לפי שהוא מוקצה והעיקר אצלנו אין מבטלין כלי מהיכנו בשבת: וטעם איסור טלטול נר ישן לפי שהוא מאוס וזה יקרא מוקצה מחמת מיאוס ורבי שמעון אינו חושש למין ממיני המוקצה ולפיכך יתיר כל הנרות מלבד הנרות הדולקות גזירה שמא יכבה והפתילה מותר אצלו לטלטלה אע"פ שהיה אסור קודם לכן ואין הלכה כמותו בנר שהדליקו בו בשבת כי העיקר אצלנו כי כל מה שהוקצה בין השמשות ואינו מותר לטלטלו באותה שעה שאסור לטלטלו בכל השבת והוא אמרם מגו דאתקצאי לבין השמשות אתקצאי לכולי יומא ושאר הנרות דינם כרבי שמעון לפי שמעקרנו בשבת כר' שמעון שהוא אומר אין מוקצה: ואמרם נותנים כלי תחת הנר לקבל ניצוצות הוא בשבת כי אותן ניצוצות אינן חשובות עד שיאסור טלטול הכלי בשבילם והוא אמרם ניצוצות אין בהם ממש ואסרו לתת בו מים ואפילו בע"ש וכל שכן בשבת לפי שממהר כבוי הניצוצות והעיקר גרם כבוי אסור כאשר הודעתיד: (רמב"ם)

פרק

ד

פרק ד - משנה א

בְּמָה טוֹמְנִין וּבְמָה אֵין טוֹמְנִין. אֵין טוֹמְנִין לֹא בְּגִפְתּוֹ וְלֹא בְּזָבֵל, לֹא בְּמַלְחָה וְלֹא בְּסִיד וְלֹא בְּחֹל, בֵּין לַחִים בֵּין יְבֻשִׁים. לֹא בְּתֵבּוֹן וְלֹא בְּזָגִים וְלֹא בְּמוֹכִים וְלֹא בְּעֹשְׂבִים בְּזִמּוֹן שֶׁהוּא לַחִים, אֲבָל טוֹמְנִין בְּהוֹן כְּשֶׁהוּא יְבֻשִׁין. טוֹמְנִין בְּכִסּוּת וּבְפִירוֹת, בְּכִנְפֵי יוֹנָה וּבְנִסְרֵת שֶׁל חֲרָשִׁים וּבְנִעְרֵת שֶׁל פְּשֵׁתוֹן דָּקָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹסֵר בְּדָקָה וּמִתִּיר בְּגִסָּה:

ר"ע מברטנורה בְּמָה טוֹמְנִין. הֵבֵא לְסַלֵּק קְדָרָה מֵעַל גַּבֵּי כִּירָה בְּעָרֵב שֶׁבֵּת וּלְטַמְנָה בְּדָבָר אַחֵר, וְאָמְרוּ חֲכָמִים אֵין טוֹמְנִין בְּדָבָר הַמוֹסִיף הֶבֶל אֶלָּא בְּדָבָר הַמַּעֲמִיד הֶבֶל. אֵיזָהוּ דָּבָר הַמוֹסִיף וְאָסוּר: לֹא בְּגִפְתּוֹ. פְּסֻלַּת שֶׁל זֵיתִים וְשׁוּמְשָׁמִין, כְּשֶׁהוּא כָּנוּס יַחַד חֵם מְאֹד: לַחִים. יֵשׁ בְּהוֹן הֶבֶל הַרְבֵּה יוֹתֵר מִיְבֻשִׁין: זָגִין. קִלְפֵי הָעֵנָבִים. חֲרָצִנִים, גְּרָעִינֵי הָעֵנָבִים: מוֹכִין. כָּל דָּבָר רַךְ קָרוֹי מוֹכִין, כְּגוֹן צֶמֶר גֶּפֶן וּתְלִישֵׁי צֶמֶר רַךְ שֶׁל בְּהֵמָה וּגְרִירַת בְּגָדִים בְּלוּיִים: בְּזִמּוֹן שֶׁהוּא לַחִין. אֶפְלָהוּ קָאֵי, אֲתֵבּוֹן וְזָגִין וּמוֹכִין וְעֹשְׂבִים. וְלַחִין שְׁאֲמְרוּ, לַחִין מִחֲמַת עֲצָמוֹ, לֹא לַחִין מִחֲמַת מִשְׁקִין

שֶׁנִּפְּלוּ עָלֵיהֶן לְאַחַר שֵׁיבָשׁוּ, וּמוֹכִין לַחִין מִחֲמַת עֲצָמוֹן מִשְׁכַּחַת לֵה כְּגוֹן בְּצִמְרֵי הַסְּמוּד לְאֵלֶיהָ אוֹ בְּצִמְרֵי שֶׁבִּין יָרְכוֹת הַבְּהֵמָה: **נִסְרֵת**. פְּסֻלַת שְׁמֵנֵי הַנְּגָרִים מִן הָעֵץ כְּשֶׁמְגָרְרִים אוֹתוֹ בְּמַגְרָה: **נְעֻרָת**. דֶּק דֶּק שְׁמֵנֵי מִן הַפֶּשֶׁתָּן כְּשֶׁמְנַפְצִין אוֹתוֹ: **רַבִּי יְהוּדָה אוֹסֵר בְּדִקְהָה**. בְּנְעֻרַת שֶׁל פֶּשֶׁתָּן דִּקְהָה, אֲבָל בְּנִסְרֵת מוֹדָה דְּשָׂרִי בִּין דִּקְהָה בִּין גָּסָה. וְאִין הִלְכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה. וּמָה שֶׁאָסְרוּ לְהִטְמִין מִבְּעוֹד יוֹם בְּדָבָר הַמוֹסִיף הֶבֶל, גְּזָרָה שְׁמָא יִטְמִין בְּרִמְץ **[א]** וְיָבֵא לַחֲתוֹת בְּגַחְלִים מִשְׁתַּחֲשֵׁד. וְאָסְרוּ לְהִטְמִין בְּשֶׁבֶת בְּדָבָר שֶׁאִינוֹ מוֹסִיף הֶבֶל וְאֵף עַל פִּי שֶׁאִינוֹ מְבַשֵּׁל, גְּזָרָה שְׁמָא יִמְצָא קִדְרָתוֹ שֶׁנִּצְטַנְנָה וְיִרְתִּיחֶנָּה בְּאוֹר בְּשֶׁבֶת. וּבִין הַשְּׁמֻשׁוֹת מִתֵּר לְהִטְמִין בְּדָבָר שֶׁאִינוֹ מוֹסִיף הֶבֶל כְּדֹאמְרֵינוּן בְּסוּף פֶּרֶק בְּמָה מְדַלִּיקִין, דְּלִיכָא לְמַגְזֵר שְׁמָא יִמְצָא קִדְרָתוֹ שֶׁנִּצְטַנְנָה וְיִרְתִּיחֶנָּה, דְּסֵתָם קִדְרוֹת בִּין הַשְּׁמֻשׁוֹת רוֹתְחוֹת הֵן. וְרַמְבַּ"ם פֶּרֶשׁ בְּסֵתָם קִדְרוֹת בִּין הַשְּׁמֻשׁוֹת רוֹתְחוֹת הֵן, פְּרוּשׁ שֶׁאִין הַדְּעַת סוּבְלָתוֹ, מְפָנִי שְׁבוּשׁ הַנִּסְחָאוֹת וְגִרְסָאוֹת מְהֻפְכוֹת שֶׁנִּמְצָא בְּגִמְרָא שֶׁלְּפָנָיו בְּפֶרֶק בְּמָה מְדַלִּיקִין, שֶׁהוּא הִיָּה גוֹרֵס מְפָנִי מָה אָמְרוּ אִין טוֹמְנִין בְּדָבָר שֶׁאִינוֹ מוֹסִיף הֶבֶל מִשְׁחַשְׁכָּה גְּזָרָה שְׁמָא יִטְמִין בְּרִמְץ, וּמְפָנִי מָה אָמְרוּ אִין טוֹמְנִין בְּדָבָר הַמוֹסִיף הֶבֶל מִבְּעוֹד יוֹם, גְּזָרָה שְׁמָא יִרְתִּיחַ, וְאִין הַגְּרָסוֹת כֹּן, אֶלָּא מְפָנִי מָה אָמְרוּ אִין טוֹמְנִין בְּדָבָר שֶׁאִינוֹ מוֹסִיף הֶבֶל מִשְׁחַשְׁכָּה, גְּזָרָה שְׁמָא יִרְתִּיחַ, וְאִין טוֹמְנִין בְּדָבָר הַמוֹסִיף הֶבֶל מִבְּעוֹד יוֹם, גְּזָרָה שְׁמָא יִטְמִין בְּרִמְץ: (ר"ע מברטנורא).

עיקר תוי"ט [א] בְּגִמְרָא דֶּף ל"ד: גְּזָרָה שְׁמָא יִטְמִין בְּרִמְץ שֶׁיֵּשׁ בָּהּ גַּחְלָת. וְיִטְמִין, גְּזָרָה שְׁמָא יִחְתֶּה בְּגַחְלִים, גְּמָרָא. וְכַתֵּב הַרְמַבַּ"ם וְאוֹלֵי תִקְשָׁה בְּעֶקֶר שֶׁהוּא אֶצְלָנוּ אִין גּוֹזְרִין גְּזָרָה לְגְזָרָה, וְהוּא שֶׁיִּגְזְרוּ בֵּית דִּין דְּבָר בְּשַׁעָה מִן הַשְּׁעוֹת וְאַחַר כֵּן יִשׁוּבוּ וְיִגְזְרוּ גְּזָרָה לְאוֹתָהּ גְּזָרָה, זֶה הַדְּבָר אֵינָם עוֹשִׂין. אֲבָל אִם יִהְיוּ שְׁתֵּי הַגְּזָרוֹת בְּשַׁעָה אַחַת הָרְשׁוֹת בְּיָדָם, וְהוּא עֲנִין אֶמְרָם כֵּלָה חֲדָא גְּזָרָה הִיא. רְצוֹנוֹ לומר כִּי מִי שֶׁגְזָר זֹאת הַגְּזָרָה רָאָה שֶׁלֹּא תִתְקַיֵּם זֹאת הַגְּזָרָה אֶלָּא בְּגְזָרָה אַחֶרֶת תִּחֲזַק אוֹתָהּ וְתִסְמַד אוֹתָהּ, וְלִפְיֶכֶד גְּזַר שְׁתֵּי הַגְּזָרוֹת בְּפַעַם אַחַת, וְהוּא עֲנִין אֶמְרָם כֵּלָה חֲדָא גְּזָרָה הוּא: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם בְּמָה טוֹמְנִין וּבְמָה אִין טוֹמְנִין כו': טוֹמְנִין בְּכִסּוֹת וּבְפִירוֹת כו': גַּפְת כִּבְר בְּאֵרְנוּ שֶׁהוּא פְּסוּלַת הַזִּיתִים שִׁיוּצָא מִתַּחַת קוֹרַת בֵּית הַבַּד אַחַר שִׁיוּצָא מִמֶּנּוּ הַשֶּׁמֶן וְכֵן פְּסוּלַת הַשׁוֹמֵשׁמִין. וְסִיד יָדוּעַ. וְזָגִין קְלִיפֵי הָעֵנְבִים. וְחֲרֻצָּנִים הֵם הַגְּרַעֲיָנִים וְהוּא הַנִּשְׂאָר מִן הָעֵנְבִים אַחַר דְּרִיכְתָן וְסַחֲיִתָתָן בְּגַתוֹת. וּמוֹכִין הוּא הַצִּמְרֵי וּבְלֵאֵי הַבְּגָדִים וְדוּמִיָּהֶן שֶׁמִּמְלֵאִין בּוֹ הַכְּרִים וְהַכִּסְתוֹת וְזוֹלָתָם: וְאָמְרוּ בְּזִמְן שֶׁהֵם לַחִים אִינוֹ רוּצָה בְּזֶה הָעֵשֶׁבִין בְּלִבָּד אֲבָל חוֹזֵר עַל הַכֹּל ר"ל תֵּבֵן וְזָגִין וּמוֹכִין וְעֵשֶׁבִין וְאִינוֹ רוּצָה בְּאֵמְרוֹ לַחִים שִׁיִּהְיוּ שְׂרוּיִים בְּמֵים אֲבָל רוּצָה שִׁיִּהְיֶה בֵּהֶם לַחְלוּחִית טְבַעִית וְיִתְכֵן לֵהִיּוֹת זֶה בְּצִמְרֵי אִם יִהְיֶה מִבֵּין יָרִיכוֹת הַצֶּאֱן וּמִן הַסְּמוּד לְאֵלֶיהָ כִּי יֵשׁ שֶׁם לַחְלוּח טְבַעִי: וְנְעוּרַת שֶׁם הַדְּבָר הַנוּפֵל מִן הַפֶּשֶׁתִּים כְּשֶׁמְנַפְצִין אוֹתוֹ: וְנִסְוֹרַת שֶׁל חֲרֻשִׁים הוּא הַקֶּשׁ הַדֶּק הַנוּפֵל מִן הָעֵץ כְּשֶׁמְגָרְרִין אוֹתוֹ בְּמַגְרָה. וְזֶה הוּא שְׂאוֹסֵר ר' יְהוּדָה הַנְּעוּרַת. וְאִין הִלְכָה כְּר' יְהוּדָה: וְטַעַם אִיסוּר הַטְּמָנָה בְּתַבְשִׁיל בְּאֵלוֹ הַדְּבָרִים הַמְּנוּיִים לְפִי שֶׁהֵן מוֹסִיפִים בְּחַמִּימוֹת הַדְּבָר הַטְּמוּן

בהן ובשולו והדברים שהתירו בהם ההטמנה הם המחזיקין אותו הטמון בחמימות כאשר הוא בלי תוספת: ודע כי זאת ההטמנה שהוא מדבר בה שאסרוה בדברים והתירוה בדברים כמו שהזכיר היא ערב שבת אבל ביום השבת לא התירו הטמנת דבר חס אבל יטמין בשבת התבשיל הקר בלבד כאשר יתבאר בזה הפרק והדעת היה מחייב שתהיה ההטמנה בשבת בדבר שאינו מוסיף מותרת והם הדברים שאמרה המשנה טומנין בהם מותר אבל אסרוה גזירה שמא יטמין ברמץ והוא האפר החס לפי שהוא אינו מוסיף ואסרוה ההטמנה באפר החס מפחדנו שתהיה בה גחלת האש קטנה ובעת שמניעים האפר יחתה בגחלים ולפיכך לא התירו ההטמנה בשבת ואפילו בדבר שאינו מוסיף משום גזירת רמץ ורמץ גזירה שמא יחתה בגחלים ואולי תקשה בעקר שהוא אצלנו אין גוזרין גזירה לגזירה והוא שיגזרו ב"ד דבר בשעה מן השעות ואחר כך ישוב ויגזור גזירה לאותה גזירה זה הדבר אינם עושים אבל אם יהיו שתי הגזירות בשעה אחת הרשות בידם והוא דבר נעשה תמיד והוא ענין אמרם כולהו חדא גזירה היא ר"ל כי מי שגזר זאת הגזירה ראה שלא תתקיים זאת הגזירה אלא בגזירה אחרת תחזק אותה ותסמוך אותה ולפיכך גזר שתי הגזירות יחד. ודע כמו כן כי הדברים שלא התירו בהם ההטמנה והם המנויין בכאן לא התירו ההטמנה בהן אפי' מערב שבת והסברא תחייב שתהיה ההטמנה בהם מותרת ואפי' בשבת לפי שלא אסרו בשבת תוספת החמום או החמום מתחלתו אלא בתולדות האש ואלו אינם מתולדות האש אבל אסרו אותם בשבת גזירה שמא ירתיח ויאמר האומר כמו שהוא מותר תוספת החמום בהטמנה כך הוא מותר על גבי האש ויבא לידי חמום על גבי האש בשבת על כן אסרו ההטמנה בשבת בדבר המוסיף ואפילו מבעוד יום להרחקה יתירה והתירו בה ההטמנה בין השמשות שהוא נקרא ספק חשכה בין בדבר המוסיף בין בדבר שאינו מוסיף ובזו השעה לא נאמר גזירה שמא יטמין ברמץ וירתיח לפי שסתם קדירות בין השמשות רותחות הן מבערב שבת כי אינו אסור לנו להוסיף הבשול בשבת הלא תראה כי התבשיל שלא נגמר בשולו מותר להשהותו על האש כדי שיתבשל כל הלילה כאשר בארנו בפרק שלפני זה אבל אסרו זה גזירה שמא יטמין בדבר המוסיף מערב שבת ורתתיח הקדירה אחר ביאת השבת במה שיעורר החום ויצטרך לגלות הקדירה מפני הרתיחה עד שתנוח רתיחתה ואחר כך יחזור אל הקדירה מה שהוציא ממנה ונמצא טומן בדבר המוסיף בשבת אבל בין השמשות מותר להטמין בדבר המוסיף כי הקדירה כיון שנגמרה רתיחתה לא תרתיח אח"כ וכשיבא בין השמשות כבר נגמרה רתיחת כל הקדירות וזהו אמרה בנתינת הטעם בזה הענין סתם קדירות בין השמשות רותחות הן הנה נתברר לך מזה כי דבר המוסיף והם הדברים המנויים שאין טומנין בהם ר"ל אין טומנין בהם מבעוד יום אבל בין השמשות מותר מן הטעם שאמרנו ודבר שאינו מוסיף טומנין בו בכל עת בין בין השמשות בין מבעוד יום ואינו אסור אלא בשבת בלבד כמו שבארנו הנה נתבאר ענין זה הפרק באור יפה ואתה תעיין בו ותשמור אלו הדינים כי לא נתבאר מן הגמרא אלא אחר העיון המדוקדק במקומות מפורדים:

(רמב"ם)

פרק ד - משנה ב

טוּמְנִין בְּשִׁלְחִין, וּמְטַלְטְלִין אוֹתוֹ, בְּגִזֵּי צָמֵר,
וְאִין מְטַלְטְלִין אוֹתוֹ. כִּיצַד הוּא עוֹשֶׂה, נוֹטֵל
(ה) אֶת הַכְּסוּי וְהוֹן נוֹפְלוֹת. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן
עֲזַרְיָה אוֹמֵר, קֶפֶה, מָטָה עַל צְדָה וְנוֹטֵל, שְׂמָא
יֵטֵל וְאִינוּ יָכֹל לְהַחֲזִיר (ו). וְחַכְמַיִם אוֹמְרִים,
נוֹטֵל וּמַחֲזִיר. לֹא כִסָּהוּ מִבְּעוֹד יוֹם, לֹא יִכְסְנוּ
מִשְׁתַּחֲשָׁד. כִּסָּהוּ וְנִתְגַּלָּה, מִתֵּר לְכִסּוֹתוֹ.
מִמַּלְא אֶת הַקִּיתוֹן וְנוֹתֵן לְתַחַת הַכֶּר, אוֹ תַחַת
הַכֶּסֶת:

ר"ע מברטנורה בשלחין. עורות (ב). תרגום והפשיט, וישלח: ומטלטלין
אותו. בין שטמן בהו בין שלא טמן בהו, דחזו למזגא עליהו (ג), כלומר
להשען עליהם (ד): ואין מטלטלין אותו. דמקצות הו לטוות ולארג, ואף
על פי שטמן בהו לפי שעה, לא הפקירן לגמרי כשלא יחדו להטמנה,
אבל יחדו להטמנה מטלטלם: כיצד יעשה. זה שטמן בהם כיצד יטל
קדרתו, הואיל ואסור לטלטלו והרי היא טמונה כלה בהו: נוטל. כסוי
של קדרה שיש תורת כלי עליו, ואף על פי שהו עליו לא אכפת לו, דלא
נעשה בסיס להו, שאין עשוי אלא לכסות את הקדרה: רבי אלעזר אומר
קפה מטה על צדה ונוטל. כשבא לטלה מטה את הקפה על צדה, שמה
יטל את הקדרה ויפלו הגזין שמכאן ומכאן לתוך הגמא שיש בה
הקדרה, ואם יצטרך לחזור ולהטמנה לא יוכל לטלטל הגזין לכאן
ולכאן ולעשות גמא ולהחזירה לתוכה: וחכמים אומרים נוטל. את
הקדרה, ואם לא נפלו הגזין שמכאן ומכאן ולא נתקלקלה הגמא מחזיר
הקדרה למקומה, ולא אסרינו ליה לטל את הקדרה לכתיחלה גזרה
שמה נתקלקל הגמא. ומוזדים חכמים שאם נתקלקלה הגמא שלא
יחזיר. והלכה כחכמים: לא יכסנו משתחשד. שאסור להטמין בשבת
בין בדבר המוסיף הבל בין בדבר שאינו מוסיף הבל בדרך הטמנה:

וּנְוֹתָן. בְּשַׁבָּת, תַּחַת הַכֹּהֵן שְׂמֵשִׁים מְרֵאשׁוֹתָיו, וְאֵף עַל פִּי שֶׁהוּא מְלֵא מוֹכִין אוֹ נוֹצָה, שְׂאִין דָּרָךְ הַטְּמֵנָה בְּכֹךְ: **כֶּסֶת.** גְּדוֹל מִכֹּהֵן: (ר"ע מברטנורא).

עיקר תוי"ט [ב] בעוֹדוֹן בְּצִמְרוֹן, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ בַּמִּשְׁנָה י' פֶּרֶק ה' דְּמִכְשִׁירִין: **[ג]** וְרִשְׁיִי מִפְּרֵשׁ בְּעוֹר בְּהֶמְהָ גֶסֶה. וְרִבְנוֹ תַם מִפְּרֵשׁ בִּיבְשִׁין: **[ד]** וְזֶה לְשׁוֹן רִשְׁיִי לְבִיזָה דָּף י', כֵּן הֵיטָה יִשְׁיבְתֶם, שׁוֹטְחִין בְּגָדִים עַל גְּבִי קֶרֶקַע וְנִסְמְכִין וְיוֹשְׁבִין עַל בְּרָכִיָּהם כְּפּוֹפִין. כְּדָאָמַר בְּפִסְחִים [דף קח] הוּי זְגִינָן אַבְרָכִי דְהִדְדִי [נשְׁעִינָן כָּל אֶחָד עַל בְּרָכִי חֲבָרוֹ]: **[ה]** נוֹטֵל כּו'. וְכֹתֵב הַרְ"ן, וְתָנָא קָמָא לֹא מִיָּרִי אַחַר שְׁנֵטֵל הַכְּסוּי מֵהָ יַעֲשֶׂה, אִם יִקַּח הַתְּבָשִׁיל מִשָּׁם אוֹ יִסְלַק הַקְּדֵרָה מִן הַקֶּפֶה, וּמִשׁוּם הַכִּי פְּלִיגִי רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה וְרַבְּנָן, דְּלָרְבִי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה מִטָּה הַקְּדֵרָה וְנוֹטֵל הַתְּבָשִׁיל מֵהָ שְׁצָרִיךְ לוֹ כּו', וְהוּא פְּרוּשׁ נֶכּוֹן מְאֹד. אֶלָּא דְנוֹטֵל דְּרַבְּנָן לֹא הוּי דּוּמְיָא דְנוֹטֵל דְּרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה. וְנִרְאֶה לִי דְחֻכְמִים מִהִדְרִין עַל לְשָׁנָא דְשָׁמָא יֵטֵל דְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה. וְהַרְמַב"ם מִפְּרֵשׁ בְּדַבְּרֵי רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה נְמִי שְׁנוֹטֵל הַקְּדֵרָה, וְנִטְיַת הַקֶּפֶה הִיא כְּדִי שְׁלֵא יִהְרַס הַמְּקוֹם שְׁשָׁם הַקְּדֵרָה כְּשִׁיּוֹצִיאָהּ, וְאִזּוּ יִגְלַה אוֹתָהּ וְכו': **[ו]** וְאִינוּ יָכֹל לְהַחְזִיר. וְהַלְכָּהּ חִישִׁינָן שְׁמָא יֵטֵלְטֵל הַגְּזִין שְׁנַפְּלוּ וְיַחְזִיר. וְרַבְּנָן לֹא חִישִׁי שְׁיַחְזִיר בְּאֶסוֹר: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם טוּמְנִין בַּשְּׁלַחִין וּמִטְלָטִלִין אוֹתָן כּו': שְׁלַחִין עוֹרוֹת תַּרְגוּם וְהַפְּשִׁיט אֶת הָעוֹלָה וְיִשְׁלַח. וְגִיזֵי צִמְרֵי יְדוּעָה וְהוּא לְשׁוֹן רַבִּים וְהַנְּפֵרֵד גּוֹ צֶאֱנֵךְ אוֹ גֹזָה. וְאָמְרוּ אִין מִטְלָטִלִין אוֹתָן זֶה כְּשֵׁלֵא יִיחַדֵּן לְהַטְמֵנָה אַבֵּל אִם הַזְּמִינִם לְטִמּוֹן בְּהֵם מוֹתֵר לְטִלְטֵל: (נוֹתָן*) אֶת הַכְּסוּת הוּא שִׁיתָן עַל פִּי הַקְּדֵרָה חֲתִיכַת בְּגָד וְאַחַר כֵּךְ יִתֵּן עַל אוֹתָהּ הַחֲתִיכָה הַגְּזוּת וְאָמְרוּ יֵטוּל הַבְּגָד שַׁעַל פִּי הַקְּדֵרָה וְיִפְלוּ הַגְּזוּת שַׁעֲלִיו זֶה הוּא טִלְטוּל מִן הַצַּד וְהוּא מוֹתֵר. וְהַכֹּל מוֹדִים כִּי כְּשִׁישְׁתַּנָּה סֹדֵר מוֹשֵׁב הַדְּבָרִים שְׁטוּמְנִין בְּהֵם שֶׁאֶסוֹר לְהַחְזִיר הַחֲמִין לְאוֹתוֹ מוֹשֵׁב וְעַל דֶּרֶךְ הַדְּמִיוֹן אוֹמֵר כִּי מִי שֶׁהִטְמִין קְדֵרָה בְּתַבֵּן וְכִשְׁהִסִּיר הַקְּדֵרָה נִהְרַס הַמְּקוֹם וְנִתְרַפָּה הַתַּבֵּן אֶסוֹר לוֹ לְהַשִּׁיב הַקְּדֵרָה לְאוֹתוֹ הַתַּבֵּן כִּי מִקוּמוֹ נִפְסַד וְרַפָּה וְתַצְטַרֵּךְ הַקְּדֵרָה לַעֲשׂוֹת לַעֲצֻמוֹ מִקוּם בְּתַבֵּן בְּשִׁמְחִזִּיר אוֹתָהּ וְנִמְצָא כְּמִי שְׁטוּמָן בְּשַׁבָּת וְאִין מַחְלוּקַת בִּזְהָ אַבֵּל הַמַּחְלוּקַת כְּרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה דּוֹאֵה כִּי הוּא חַיִּיב לְהַשְׁמֵר וְלְהַזְהֵר בְּשַׁעַת נְטִילַת הַקְּדֵרָה מִן הַקּוֹפָה שְׁטִמָּן בַּהּ כְּדִי שְׁלֵא יִפְסִיד מִקוּם הַקְּדֵרָה וְיַחְזִיר אוֹתָהּ אַחַר הַרִיסוֹת הַמְּקוּם וְלִפִּיכֵךְ יֹאמֵר שִׁישְׁנָה מִקוּם הַקּוֹפָה וְיִטָּה אוֹתָהּ כְּדִי שְׁלֵא יִפְסַד מִקוּם הַקְּדֵרָה כְּשִׁיּוֹצִיאָהּ וְאִזּוּ יִגְלַה אוֹתָהּ וְיִוְצִיאָהּ וְחֻכְמִים לֹא הִצְרִיכוּהוּ לַזֶּה אַבֵּל אוֹמְרִים יֵטוּל בְּדַרְכּוֹ וְיַחְזִיר וְאִם נִתְקַלְקַל גּוּמָא לֹא יַחְזִיר. וְאָמְרִים לֹא כִסְהוּ מִבְּעוֹד יוֹם לֹא יִכְסְנוּ מִשְׁתַּחֲשֵׁךְ כְּדִי שְׁלֵא יִטְמִין בְּשַׁבָּת מִן הַטַּעַם שֶׁזְּכַרְנוּ וְאָמְרִים מִמֵּלֵא אֶת הַקִּיתוֹן וְנוֹתָן תַּחַת הַכֹּהֵן ר"ל בְּשַׁבָּת כִּי הַרִימְנָת מִיָּם בְּשַׁבָּת עַל זֶה הַדֶּרֶךְ מוֹתֵרֵת. וְכִרְ בְּגָד מִלֵּא מוֹכִין אוֹ נוֹצָה וְכִיּוֹצָא בּוֹ מִשִּׁימִין אוֹתוֹ תַּחַת הָרֵאשׁ כְּשֶׁאֲדָם שׁוֹכֵב. וְכִסְתָּ מֵאוֹתוֹ הַמִּין אֶלָּא שֶׁהוּא גְּדוֹל יוֹתֵר וְהַלְכָהּ כְּחֻכְמִים: (רמב"ם)

פרק ה - משנה א

בְּמָה בְּהֵמָה יוֹצֵאָה וּבְמָה אֵינָה יוֹצֵאָה. יוֹצֵא
הַגָּמֶל בְּאַפְסָר, וְנֹאקָה {א} בַּחֲטָם, וְלִבְדָּקִים
בְּפֶרֶמְבִּיא, וְסוּס בְּשִׁיר, וְכֹל בְּעֲלֵי הַשִּׁיר
יוֹצֵאִים בְּשִׁיר וְנִמְשָׁכִים בְּשִׁיר, וּמִזֵּין עֲלֵיהֶן {ב}
וְטוֹבְלִין בְּמִקּוֹמָן {ג} :

ר"ע מברטנורה **בְּמָה בְּהֵמָה יוֹצֵאָה**. לפי שְׁאָדָם מְצִיָּה על שְׁבִיתת בְּהֵמָתוֹ
בְּשֶׁבֶת, וּמִיַּד דְּמִנְטָרָא בִּיהַ הִבְהֵמָה לֹא הוּי כְּמִשְׁאֵוִי וּמִיַּד דְּלֹא מִנְטָרָא
בִּיהַ הוּי כְּמִשְׁאֵוִי: **אַפְסָר**. חֶבֶל שֶׁקוֹשְׁרִים עַל פִּי הַבְּהֵמָה: **וְהִנְאָקָה**.
בְּגִמְרָא מוֹקִי לֵה בְּנֹאקָה לְבִנְה דְּנֹקָא, שְׁצָרִיכָה נְטִירוּתָא יְתֵרָתָא:
בַּחֲטָם. לוקחין כְּמִין טַבְעַת שֶׁל בְּרִזָּל וְנוֹקְבִין חֲטָם הַנֹּאקָה וּמְכַנְיָסִין
אוֹתוֹ בְּתוֹכוֹ: **לִבְדָּקִים**. חֲמור הֵבֵא מְמַדִּינַת לוֹד, וְהֵם קָשִׁים וְחֲזָקִים,
וְצָרִיכִין שְׁמִירָה יוֹתֵר מִשְׁאֵר חֲמורִים הַנִּמְצָאִים בִּישׁוּב: **בְּפֶרֶמְבִּיא**. רְסוּן
שֶׁל בְּרִזָּל: **בְּשִׁיר**. כְּמִין אֶצְעָדָה סָבִיב צְנֹארוֹ וְטַבְעַת קְבוּעָה בּוֹ, וּמְכַנְיָסִין
בְּטַבְעַת חֶבֶל וּמוֹשְׁכִין הַבְּהֵמָה: **וְכֹל בְּעֲלֵי הַשִּׁיר**. כְּגוֹן כְּלָבִים שֶׁל צִידִים
וְחִיּוֹת קִטְנוֹת: **יוֹצֵאִים בְּשִׁיר**. כְּרוּדָּה עַל צְנֹארוֹן הַחֶבֶל הַקְּבוּעַ בְּשִׁיר:
וְנִמְשָׁכִין בְּשִׁיר. וְאִם רָצָה מוֹשֵׁד הַבְּהֵמָה בְּחֶבֶל שֶׁבְּשִׁיר: **וּמִזֵּין עֲלֵיהֶן**.
בְּמִקּוֹמָן כְּמוֹת שֶׁהוּן בְּצֹאֵר הַבְּהֵמָה, אִם נְטִמָּאוּ בְּמַת: **וְטוֹבְלִין בְּמִקּוֹמָן**.
מְכַנְיָסִים הַבְּהֵמָה בְּמִים לְהַטְבִּיל הַשִּׁיר. וְאִף עַל גַּב דְּקִימָא לָן שְׁכָל
הַפְּלִים הַמְיַחֲדִים לְבְּהֵמָה אֵין מְקַבְּלִין טְמֵאָה, הַשִּׁיר וְכִיּוֹצֵא בּוֹ מְקַבְּל
טְמֵאָה וְצָרִידָה טְבִילָה, הוֹאִיל וְנִעֲשׂוּ לְאָדָם שְׁיִנְהִיג בּוֹ אֶת הַבְּהֵמָה, כְּכִלֵּי
הַעֲשׂוּי לְתַשְׁמִישׁ אָדָם דְּמִי: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {א} **נאקה**. גמלה נקבה כְּשֶׂרְאוּיָהּ לְמִשָּׂא קוֹרִין אוֹתָהּ נֶאֱקָה. ערוך: {ב} **ומזין עליהן**. בְּמִקּוֹמָן, וְלֹא חִישִׁינָן שְׂמָא תִּפְל הַהֲזָאָה עַל הַבְּהֵמָה וַיִּפְסְלוּ כְּדָתְנָן בְּמִסְכַּת פָּרָה, תּוֹסְפוֹת (עין רש"י יומא דף יד), וּלְפָרוּשׁ הַר"ב שֶׁם צָרִיד לומר דְּאֲשַׁמְעִינָן דְּלֹא חִישִׁינָן שְׂמָא יְכוּן לְהַזֹּת עַל הַבְּהֵמָה וַיִּזָּה עַל הַכֶּלִים דְּהַזִּיתוּ פְּסוּלָה עַד שִׁישְׁנָה, וְהוּא לֹא יִשְׁנָה: {ג} **וטובלין במקומן**. וְלֹא חִישִׁינָן שְׂמָא יִטְבִּיל אוֹתוֹ בְּלֹא רְפוּי וַיִּהְיֶה מְהֻדָּק בְּבֵהֵמָה וְחוּצָא: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם במה בהמה יוצאה ובמה אינה יוצאה כו': אפסר הוא חבל שקושרין על פיות הגמלים. וחטם הוא טס של ברזל שקושרין אותו על הלחיים ובלשון עברי פח את פחי הזהב ומה שדקדק בנאקה לבנה לפי שהיא חזקה יותר ותצטרך שמירה מעולה. ולובדקים הוא מין מן החמורים שאינן למודים והוא בינוני בין חמור הבר ובין חמור הישוב: ופרומביא הוא רסן של ברזל. ושיר הוא המתג. וענין אמרו יוצאין בשיר ונמשכין בשיר שיוצאות הבהמות בעלי השיר וכליהן כרוכין על צואריהן ונמשכין בשיר כי הוא מותר למושכן במתג שלהן. ומזין עליהם ר"ל על אותן המתגין כשנטמאו באהל המת. ואמר וטובלים במקומם בתנאי שלא יהיו חלקי אותן המתגין דחוקות קצתם על קצתם ויהיה הריוח ביניהם מעט כדי שלא יעשו חציצה ודע כי העיקר אצלנו כי כל מה שהוא מתכשיטי הבהמות אינו מקבל טומאה כאשר נבאר במסכת כלים ומה שאומר בכאן כי השיר וכיוצא בו מקבל טומאה לפי שהוא מכלי האדם בשעת הרכיבה לפי שהוא מנהיג בה הבהמה והוא מתשמישי האדם לפיכך מקבל טומאה: (רמב"ם)

פרק ה - משנה ב

חמור יוצא במרדעת, בזמן שהיא קשורה לו. זכרים יוצאין לבובין. רחלות יוצאות שחוזות, כבולות וכבונות {ה}. העזים יוצאות צרורות. רבי יוסי אוסר בכלן, חוץ מן הרחלין הכבונות. רבי יהודה אומר, עזים יוצאות צרורות ליבש, אבל לא לחלב:

ר"ע מברטנורה במרדעת. כמין אכף קטן, ומניחים אותו על החמור כל היום כלי שיתחמם: בזמן שהיא קשורה לו. מערב שבת, דגלי דעתיה שהחמור צריך לו לחממו, כדאמרי אנשי חמרא אפלו בתקופת תמוז קריר ליה, ולא משאוי הוא. אבל לקשר מרדעת על החמור בשבת אסור, לפי שאי אפשר לקשרה לו אלא אם כן סומך עצמו בצדי הבהמה ונמצא משתמש בבעל חיים **[ד]**, ואם עבר וקשרו אסור לצאת בו: **לבובין.** בעור שקושרים להם כנגד זכרות שלא יעלו על הנקבות: **שחוזות.** שאוחזים אליה שלהן קשורה למעלה כדי שיעלו עליהן זכרים: **פבולות.** שכובלים אליה שלהן וקושרים אותה ברגליהן כדי שלא יעלו עליהן זכרים: **כבונות.** שקושרים בגד סביב הכבשים ביום שנולדים לשמר צמרן שלא יטנף: **צרות.** דדיהן צרות, פעמים ליבש החלב, שמהדקים אותן בחזק, ופעמים קושרין להן כיס בדדיהן שלא יטפטף החלב לארץ ויפסד: **רבי יוסי אוסר בכלן.** דמשאוי הוא: **חוץ מן הכבונות.** שהוא שמירת צמרן שלא יטנף והוי להו תכשיט: **יוצאות צרות ליבש.** רבי יהודה סבירא ליה כתינא קמא דלאו משאוי הוא, מיהו ליבש דמהדק שפיר ליכא למגזר דלקמא נפיל ואתי לאתויי, אבל לחלב דלא מהדק שפיר אסור, חישנין דלקמא נפיל ואתי לאתויי. והלכה כתינא קמא: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [ד] ירושלמי. והינו משום דאין עולין על גפי הבהמה ביום טוב, קל וחמר בשבת, והלכך דוקא לקשר אסור, שסומך עליה, אבל לתן בלא קשירה אין כאן משום לא עולין. הרא"ש: **[ה] וכבונות.** ויעשו זה בכבשות בלבד, שצמרן יותר רך מצמר הזכרים. הרמב"ם: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם חמור יוצא במרדעת בזמן שהיא קשורה לו כו': ומה שאמר קשורה לו ר"ל מע"ש אבל אם עבר אדם וקשר עליו המרדעת אסור לצאת בו בשבת ולבובים הוא שקושרין עורות על אברי הזרע מן הזכרים כדי שלא יעלו על הנקיבות ולא יתעברו. ושחוזות שקושרין אליות הנקיבות על גביהן כדי שיעלו הזכרים עליהם בחוזק ויתעברו. וכבולות הפך זה והוא שיקשרו אליותיהן ברגליהן כדי שלא יעלו עליהם הזכרים. וכבונות פי' שמורות. והוא שיכרכו בגד על צמרן כדי שלא יתלכלך באבק ושישאר בלחלוחיתו ורכותו ויעשו זה בכבשות בלבד לפי שצמרן יותר רך מצמר הזכרים. וצרות קשורות השדים כדי שלא יזוב מהם החלב. וחלק ר' יהודה על זה ואמר כי אסור להוציאן צרות לחלב ר"ל שתהיה הכוונה בקשירת השדים כדי שיתקבץ החלב ולא יזוב כדי שיחלבו מהם חלב הרבה אבל מותר להוציאן צרות ליבש אם הכוונה ליבש החלב מן השדים כלל. והלכה כר' יוסי ואין הלכה כר' יהודה: (רמב"ם)

פרק ה - משנה ג

וּבַמָּה אֵינָהּ יּוֹצֵאָהּ. לֹא יֵצֵא גָמַל בְּמִטּוֹטְלָתָא,
לֹא עֶקֶד וְלֹא רְגוּל, וְכֵן שְׁאָר כָּל הַבְּהֵמוֹת. לֹא
יִקְשֹׁר גְּמָלִים זֶה בְּזֶה וְיִמְשֹׁךְ. אֲבָל מִכְּנִיס
חֲבָלִים לְתוֹךְ יָדוֹ וְיִמְשֹׁךְ, וּבִלְבַד שְׁלֹא יִכְרֹךְ: {ז}

ר"ע מברטנורה מְטוֹטְלָתָא. חֲתִיכָה שֶׁל מְטֻלִית קְשׁוּרָה בְּזָנְבוֹ לְסִימָן אוֹ
לְדָבָר אַחֵר: עֶקֶד. שְׁקוּשָׁרִים יְדִיהֶם עִם הַרְגָלִים בְּכַבְלִים שְׁלֹא יִבְרָחוּ:
רְגוּל. שְׁכּוֹפְפִים יָדוֹ עַל זְרוּעוֹ וְקוֹשְׁרִין: לֹא יִקְשֹׁר גְּמָלִים זֶה בְּזֶה וְיִמְשֹׁךְ.
אַחַד, וְכֵלֶן הוֹלְכִין, שְׁלֹא יִרְאֶה כְּמוֹלִיכֵן לְשׁוּק לְמַכְרוֹן {ו}: אֲבָל מִכְּנִיס
הוּא חֲבָלִים לְתוֹךְ יָדוֹ. וְהוּא שְׁלֹא יִהְיוּ רְאֵשֵׁי הַחֲבָלִים תְּלוּיִין וְיוֹצֵאִין
מִתַּחַת יָדוֹ לְאַרְץ טַפַּח אוֹ יוֹתֵר, כִּדִּי שְׁלֹא יִרְאֶה כְּמוֹ שְׁנוּשָׂא חֲבָלִים
תְּלוּיִין בְּיָדוֹ: וּבִלְבַד שְׁלֹא יִכְרֹךְ. לָאוּ לְעֵנָן שַׁבַּת קָא מִיָּרִי הַשְּׁתָא אֵלָא
לְעֵנָן כְּלָאִים, וְהָכִי קְאָמַר, הַמְּכַנֵּיס חֲבָלִים בְּיָדוֹ קִצְתָם שֶׁל פְּשִׁתָן
וּקִצְתָם שֶׁל צְמָר, לֹא יִכְרֹךְ זֶה בְּזֶה, דְּכִי כְּרִידָ לְהוּ הוּוּ כְּלָאִים, וְיָדוֹ
מִתַּחַמְמָת בְּאַחִיזָתָן וְאַסוּר: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ו} וְאַפְלוֹ קְשׁוּרִים מְעַרְבֵי שַׁבַּת. הַרְמַב"ם: {ז} שְׁלֹא יִכְרֹךְ.
בְּגִמְרָא רְמִי לֵה אֲדָתָן בְּסוּף כְּלָאִים הַתּוֹכֵף תְּכִיפָה אַחַת אֵינָה חֲבוּרָה, וּמְשַׁנֵּי
הָכִי קְאָמַר, וּבִלְבַד שְׁלֹא יִכְרֹךְ וְיִקְשֹׁר: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם ובמה אינה יוצאה לא יוצאה גמל במטוטלת כו': מטוטלת חתיכת
בגד קשורה בזנב הבהמה לסימן או לסגולה לשום דבר. ועקוד קשור היד
והרגל יחד. ורגול הוא שיכפפו היד על הזרוע ויקשרו אותו והרבה עושין זה
בגמלים. ולא יקשור גמלים זה בזה וימשוך ואפ"י היו קשורין מערב שבת
כדי שלא יראה כמי שמוליכין למקום שוק הבהמות. ואמרו ובלבד שלא
יכרוך רוצה בו שלא יקשור ויכרוך וזה המאמר שאמר ובלבד שלא יכרוך
אינו תלוי בשבת בלבד אלא בשבת ובשאר ימים כי הטעם משום כלאים וזה
כי כשהחבלים שמנהיגים בהם הבהמה הם מקצתם צמר ומקצתם פשתים
ומקצתם גמי אז יהיה אסור לו שיקשור ויכרוך וינהיג אותה בהם ומה
שהתיר בשאר חבלים בשבת בתנאי שלא יהיו ראשי החבלים תלויין ויוצאין
מתחת ידו לארץ טפח או יותר כדי שלא יראה כמי שנושא חבלים תלויים
מי"ד: (רמב"ם)

פרק ה - משנה ד

אין חמור יוצא במרדעת בזמן שאינה קשורה לו, ולא בזוג, אף על פי שהוא פקוק, ולא בסלם שבצוארו, ולא ברצועה שברגלו. ואין התרנגולין יוצאין בחוטין, ולא ברצועות שברגליהם. ואין הזכרים יוצאין בעגלה שתחת האליה שלהן. ואין הרחלים יוצאות חנונות. ואין העגל יוצא בגימון. ולא פרה בעור הקפר, ולא ברצועה שבין קרניה. פרתו של רבי אלעזר בן עזריה היתה יוצאה ברצועה שבין קרניה, שלא ברצון חכמים:

ר"ע מברטנורה בזוג. כמין פעמון שתולין בצואר הבהמה שתשמיע קול בהליכתה: **אף על פי שהוא פקוק.** במוכין, דהשתא אין הענבל שלו מקשקש להשמיע קול, מפני שנראה כמוליכו למכר בשוק **(ה)**: **בסלם שבצוארו.** כשיש לו מכה נותנים בצוארו עצים כמין שתי וערב כדי שלא יחזר ראשו לחכך חבורתו: **ולא ברצועה שברגלו.** בהמה שמכה רגליה זו בזו בהליכתה, עושין לה כמין טבעת של רצועה עבה וקושרים אותה במקום שרגליה מנקשות זו בזו: **בחוטין.** שעושים להן לסימנא, שלא יתחלפו בתרנגולות אחרים: **ולא ברצועות.** שקושרין שתי רגליהן יחד ברצועה קצרה, שלא ידלגו וישברו את הפלים: **בעגלה שתחת האליה.** כמין עגלה קטנה קושרין תחת האליה של הכבשים שאליהן גדולה, כדי שלא תלקה באבנים ובסלעים: **חנונות.** עץ אחד יש ששמו יחנון, מביאין קיסם ממנו ומניחין לה בחטמה כדי שתתעטש ויפלו התולעים שבראשה. ולזכרים אין צריכין לעשות כן, שמתוד שמונגחים זה בזה נופלים התולעים מאליהם: **בגימון.** כמין על של גמי נותנים על צואר העגל, שיהא למוד לכוף ראשו כשיגדל: **בעור הקפר.** שרץ שנימיו חדין כמחט, וקושרין עורו בדי הפרה שלא ינקוה השרצים: **ולא ברצועה**

שְׁבִין קְרָנִיהָ. בֵּין לְנוֹי **{ט}** בֵּין לְשֹׁמֵר אֲסוּר, דְּכָל נְטִירוֹתָא יִתְרַתָּא מִשְׁאֵזֵי הוּא: **פְּרָתוֹ שֶׁל רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה.** לֹא שָׁלוּ הֵיָתְהָ **{י}** אֶלָּא שֶׁל שְׁכָנָתוֹ, וְעַל שֶׁלֹּא מָחָה בָּהּ נִקְרְאתָ עַל שְׁמוֹ: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ח} אָבֵל מִשְׁאֵזֵי אֵינוֹ, שֶׁבְּטֵל אֲגַב אֶפְסָר. תּוֹסֵפוֹת: **{ט}** שְׁצוּבָעָה וְקוֹלְעָה לְנוֹי בֵּין קְרָנִיהָ מְקָרוֹ לְקָרוֹ, וְאֵינוֹ אוֹחֲזָה בָּהּ. רִשְׁיֵי דָף נ"ב: **{י}** דְּמִקְשָׁה בְּגִמְרָא דְּהִיכִי קִתְּנֵי פְּרָתוֹ דְּמִשְׁמַע דְּחֻדָּא פְּרָה הָוָה לִיהָ, וְהָא כִּפְמָה הוּוּ לִיהָ כּו'. גְּמָרָא: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אין חמור יוצא במרדעת בזמן שאינה קשורה לו כו': בזמן שאינה קשורה לו מערב שבת כאשר בארנו קודם זה. וזוג פעמון ותולין אותו בצואר הבהמה כדי שישמע קולה בעת מרוצתה ואסור להוציאה בזוג שדומה כמי שמוציאה לשוק. ופקוק הוא שממלאין הפעמון בצמר או בצמר גפן וכיוצא בו כדי שלא ישמע קולו. וסולם שבצוארו פירוש עצים שעושין כמו שתי וערב על צואר החמור כדי שלא יחזיר ראשו לגבו לחכך חבורתו אם יש שם חבורה ולא יניחנה להתרפא. ורצועה שברגלו עור שקושרין ברגלו כשפרסתו סדוקה עד שתדבק. ותרנגול ידוע והוא שם הזכר ושם הנקבה תרנגולת והשם הכללי לכולן תרנגולים וחוטין שברגליהם הוא חוט קשור על הרגל סביב ולא יתלה ממנו כלל והוא עשוי לסימן שלא יתערב. ורצועה היא הרצועה התלויה מן הרגל. ומן הכבשים מין שיש להם אליה גדולה כמו הכבשים הנמצאים במצרים שיש להם אליות גדולות כבדות כחלק גדול מגופן ועושין לאותן אליות עגלות כדי שלא יתחככו על הארץ ויפשיטו העור מעליהן. וחננות מגזרת צמח ששמו יחנן והוא עשב שמשימין אותו בנחירי הנקבות מן הצאן כדי שישליכו התולעים שהם במוחן והזכרים אינן צריכין לזה לפי שהם מנגחין זה לזה ונופלים התולעים. וגימון מחרישה ושל גמי ישימו אותו עליה כדי שיכוף אותה ותלמד לחרוש וחבירו הלכוף כאגמון ראשו (ישע"י נח): ועור הקופר עור של שרץ מלא קוצים קושרין אותו על שדי הפרה כדי שלא יינקו אותה הנחשים כשתישן בלילה וכשבאין לינק מכין אותם הקוצים שבעור ובורחים מהם. ואמר פרתו של ר' אלעזר בן עזריה רוצה לומר כי הוא דן בזה הדין לאשה שכנתו. ואין הלכה כמותו לפי שהוא כמו משוי ומזה הטעם אסרו כל מה שאסרו: (רמב"ם)

פרק ו - משנה א

בַּמָּה אִשָּׁה יּוֹצֵאָה {א} וּבַמָּה אֵינָה יּוֹצֵאָה. לֹא תֵצֵא אִשָּׁה לֹא בְּחוּטֵי צֶמֶר וְלֹא בְּחוּטֵי פִשְׁתָּן וְלֹא בְּרְצוּעוֹת שֶׁבְּרֵאשָׁה. וְלֹא תִטְבַּל בָּהֶן עַד שֶׁתֵּרְפֵּם. וְלֹא בְּטִטְפֹת וְלֹא בְּסִנְבוּטִין בְּזִמּוֹן שְׂאִינָן תְּפוּרִין. וְלֹא בְּכָבוֹל לְרִשּׁוֹת הַרְבִּים. וְלֹא בְּעִיר {ד} שֶׁל זָהָב, וְלֹא בְּקִטְלָא, וְלֹא בְּנִזְמִים, וְלֹא בְּטַבַּעַת שְׂאִין עָלֶיהָ חוֹתָם, וְלֹא בְּמַחַט שְׂאִינָה נְקוּבָה. וְאִם יֵצֵאת, אֵינָה חִיבַת חֲטָאת :

ר"ע מברטנורה **במה אשה**. שֶׁבְּרֵאשָׁה. אֶכְלָהוּ קָאִי, אַחוּטֵי צֶמֶר וּפִשְׁתָּן וְרְצוּעָה שֶׁמְקַלְעֵת בָּהֶן שֶׁעַר שֶׁבְּרֵאשָׁה {ב}, וּמָה טַעַם לֹא תֵצֵא בָּהֶם בְּשִׁבְתָּ, מִפְּנֵי שֶׁאֲמָרוּ חֲכָמִים בְּחַל לֹא תִטְבַּל בָּהֶם עַד שֶׁתֵּרְפֵּם, לְפִיכָךְ בְּשִׁבְתָּ לֹא תֵצֵא בָּהֶם, דְּלִמָּא מִיתְרַמְיָא לָהּ טְבִילָה שֶׁל מִצְוָה וְשָׂרְיָא לָהּ, וְאֵתִיָּא לְאֵתוּיִנְהוּ אַרְבַּע אַמּוֹת בְּרִשּׁוֹת הַרְבִּים : **עד שתֵּרְפֵּם**. שֶׁתֵּתִירֵם קֶצֶת שֶׁיְהִיו רְפוּיִין וְיִכְנָסוּ הַמַּיִם בֵּינֵיהֶם, שֶׁלֹּא יְהִיו חוֹצְצִים בְּטְבִילָה : **בְּטִטְפֹת**. צִיץ שֶׁקוֹשְׁרִין עַל הַמַּצָּח מֵאֲזוֹן לְאֲזוֹן : **סִנְבוּטִין**. תְּלוּיִין בְּטִטְפֹת וּבָאִין עַל הַצְּדָעִים עַד הַלְחָיִים. עֲנִיּוֹת עוֹשׂוֹת אוֹתָן שֶׁל מִינֵי צְבָעוֹנִין, עֲשִׂירוֹת עוֹשׂוֹת אוֹתָן שֶׁל כֶּסֶף וְשֶׁל זָהָב. וּמִתּוֹךְ שֶׁחֲשׂוּבִין הֵן חִישִׁינָן דְּלִמָּא שֶׁלְפָּא וּמְחוּיָא לְחִבְרָתָה : **בְּזִמּוֹן שְׂאִינָן תְּפוּרִין**. בְּשִׁבְכָה שֶׁבְּרֵאשָׁה, אֲבָל תְּפוּרִים לִיכָּא לְמִיחַשׁ לְאֵתוּיִי, שְׂאִינָה נוֹטְלַת הַשִּׁבְכָה מֵרֵאשָׁה בְּרִשּׁוֹת הַרְבִּים, שֶׁהָרִי הִיא מְגַלָּה שְׁעָרָה : **בְּכָבוֹל**. חֲתִיכָה שֶׁל בָּגַד כְּמוֹ מִצְנָפֶת קִטְנָה שֶׁקוֹשְׁרִין אוֹתָהּ עַל הַמַּצָּח, וְנוֹתְנִין הַצִּיץ עָלֶיהָ, כְּדִי שֶׁלֹּא יִזְיק הַצִּיץ בַּמַּצָּח, וּפְעָמִים שֶׁהָאִשָּׁה מִתְקַשֶּׁטֶת בּוֹ בְּלֹא צִיץ : **לְרִשּׁוֹת הַרְבִּים**. אֲבָל לְחִצֵּר שָׂרִי. וְכָל הַנִּזְכָּר לְמַעְלָה אֶסוּרִים אֵף בְּחִצֵּר {ג}, דְּגִזּוֹר בָּהוּ שֶׁלֹּא תִתְקַשֵּׁט בְּשִׁבְתָּ כָּלָל, לֹא בְּחִצֵּר וְלֹא בְּרִשּׁוֹת הַרְבִּים, וּבְכָבוֹל הַתִּירוֹ, שֶׁלֹּא לְאַסֹּר אֶת כָּל תְּכֵשִׁיטִיָּה וְתִתְגַּנֶּה עַל בְּעָלָה. וְרַמְבַּ"ם פָּרַשׁ דְּלְרִשּׁוֹת הַרְבִּים קָאִי אֶכְלָהוּ תְּכֵשִׁיטִין הָאֲמוּרִין בְּמִתְנִיתִין, דְּכִלְהוּ

לא אֲסִירִי אֲלֵא גְזֵרָה שְׁמָא תַעֲבִירִם הָאֵשֶׁה אַרְבַּע אַמּוֹת בְּרִשּׁוֹת הַרְבִּים : עִיר שֶׁל זָהָב. עֵטְרֵת זָהָב עֲשׂוּיָה כְּמִין עִיר צוּרֵת יְרוּשָׁלַיִם : וְלֹא בְקִטְלָא. תַכְשִׁיט שְׁנֵתוֹן בְּצִוָּאָר בְּדַחֵק וְהָאֵשֶׁה חוֹנֵקֵת עֲצָמָה בּוּ (ה) כְּדִי שְׁתַּרְאָה בְּעֵלֶת בָּשָׂר, וּבְעַרְבֵי מִכְנָק"א : וְלֹא בְנִזְמִים. נִזְמֵי הָאֵף, אֲבָל נִזְמֵי הָאָזָן יוֹצְאִין בָּהֶם (ו) : חוֹתָם. צוּרָה לַחֲתָם בָּהּ אֲגֵרוֹת אוֹ כֹּל דְּבַר סֵתֵר, וְאֵף עַל גֵּב דְּתַכְשִׁיט הוּא לָהּ אָסוּר, דְּלִמָּא שְׁלֵפָא וּמְחוּיָא, אֲבָל יֵשׁ עֲלֶיהָ חוֹתָם, דְּלָאוּ תַכְשִׁיט הוּא לָהּ, אֲמַרִינָן לְקַמּוֹן דְּחִיבֵת חֲטָאֵת, וְאֵף עַל פִּי שְׁמוּצִיָּאתוֹ בְּאַצְבָּעָה דְּרָךְ מְלָבוּשׁ (ז), לְפִי שְׁפַעְמִים שְׁהַבְעֵל מְסִיר אוֹתוֹ מְאַצְבָּעוֹ וְנוֹתֵן אוֹתוֹ לְאִשְׁתּוֹ לְהַצְנִיעוֹ, וְהִיא נוֹתֵנָתוֹ בְּאַצְבָּעָה וְהוֹלֵקֵת בּוּ, וְנִמְצָא שְׁדַרְךָ הוֹצְאָתוֹ בְּכָךְ. וְכֵן טַבְעַת שְׁאִין עֲלֶיהָ חוֹתָם דְּלֹא הוּי תַכְשִׁיט לְאִישׁ, חֵיב חֲטָאֵת אֵף עַל פִּי שְׁמוּצִיָּאוֹ בְּאַצְבָּעוֹ דְּרָךְ מְלָבוּשׁ, שְׁפַעְמִים שְׁהָאֵשֶׁה נוֹתֵנָתוֹ לוֹ שְׁיֹלִיכְנוּ לְאַמּוֹן, וְהוּא מוּצִיָּאוֹ בְּאַצְבָּעוֹ : וְאִם יֹצֵאת. הָאֵשֶׁה בְּכָל הַנֶּךְ דְּאֲסִרִינָן עַד הֵכָא בְּמִתְנִיתִין, אֵינָה חִיבֵת חֲטָאֵת, דְּכִלְהוֹ תַכְשִׁיטִין נִינְהוּ, וְרַבְּנָן הוּא דְּגִזּוּר בְּהוּ דְּלִמָּא שְׁלֵפָא וּמְחוּיָא : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט (א) במה אשה יוצאה. דְּהוּי תַכְשִׁיט וְלֹא מְשֻׂאוֹי וְאִיכָּא דְּהוּי תַכְשִׁיט וְגִזּוּר בְּהוּ רַבְּנָן דְּלִמָּא שְׁלֵפָא וּמְחוּיָא לַחֲבַרְתָּהּ חֲשִׁיבוּתוֹ, וְדִלְמָא אֲתִיָּא לְאִתּוּי אַרְבַּע אַמּוֹת בְּרִשּׁוֹת הַרְבִּים. רִשׁ"י : (ב) רִשׁ"י. וְהִינוּ בְּעַרְב שַׁבַּת, דְּאֵלוּ בְּשַׁבַּת אָסוּר, כְּדַתְּנָן בְּסוּף פֶּרֶק הַמְצַנִּיעַ. וְהִקְשׁוּ הַתּוֹסְפוֹת דְּאִם כֵּן הָא הַסְתִּירָה גַם כֵּן אָסוּר, וְלֹא חִישְׁינָן בְּהוּ שְׁתִּתִּירִם, אֲלֵא הֵכָא מִיָּרִי שְׁאִין קְלוּעִים : (ג) וְחֲדָא גְזֵרָה הִיא שְׁגִזּוּר בְּהוּ. הַר"ן. וְלִדְעַת הַרְמַב"ם דְּיֹקָא בְּחֶצֶר שְׁאִינָה מְעַרְבֵת. וְהַרְמַב"ן וְהַרְשֵׁב"א חוֹלְקִים בְּדַבָּר, דְּבְחֶצֶר שְׁאִמְרוּ לָאוּ דְּיֹקָא, דְּהוּא הַדִּין בְּבֵית : (ד) וְלֹא בְּעִיר. הִקְשׁוּ בַתּוֹסְפוֹת דְּהִתְנָן בְּפֶרֶק ט' דְּסוּטָה דְּבַפּוּלְמוּס שֶׁל טִיטוּס גְּזָרוּ עֲלֵיו שְׁלֹא יִתְקַשְׁטוּ בּוּ, וְאֵף בְּחַל, וְאֹמֵר רַבְּנֵי תַם דְּדְּיֹקָא לְכָלוֹת גְּזָרוּ : (ה) וּפְרָשׁוּ הַתּוֹסְפוֹת דְּהֵכָא בְּרַפּוּי דְּלִיכָא חֲצִיצָה, דְּאִם לֹא כֵן בְּרִישָׁא הוּא לִיָּה לְמִתְנִי בְּהַדִּי חוּטֵי צֶמֶר כּו'. וְטַעֲמָא דְּאָסוּר, דְּדַבָּר שֶׁל נוֹי הוּא וְיֵשׁ לְחוּשׁ דְּלִמָּא שְׁלֵפָא וּמְחוּיָא : (ו) דְּטְרִיחָא לָהּ מְלִתָּא לְמִשְׁלַף וְאַחוּיָי, מְפַנֵּי שְׁאֲזַנְיָה מְכֻסּוֹת בְּקִשּׁוּרִין. רִשׁ"י : (ז) [וְטַבְעַת שְׁיֵשׁ עֲלֶיהָ חוֹתָם אִין דְּרָךְ אֵשֶׁה שְׁתַּצָּא בּוּ דְּרָךְ מְלָבוּשׁ, וְאַמַּי חִיבֵת חֲטָאֵת], הַר"י לֹא הוֹצִיָּאָה כְּדַרְךָ כֹּל הַמוּצִיָּאִין, וְיִתְנָן בְּפֶרֶק י' מְשֻׁנָּה ג' דְּפִטוּר, שְׁכָל הַמוּצִיָּא דְּבַר שְׁאִינוּ תַכְשִׁיט לוֹ מוּצִיָּא אוֹתוֹ בִּיָּדִים וְלֹא דְּרָךְ מְלָבוּשׁ. רִשׁ"י : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם במה אשה יוצאה ובמה אינה יוצאה כו' : מה שאמר לא תטבול בהם עד שתרפם הוא טעם איסור יציאתם באלו החוטין בשבת לפי שנחוש שתצטרך לטבילה בשבת ותסיר אותם מעל ראשה ומצחה כדי שלא יהיו חוצצין ותעבירם ד' אמות ברשות הרבים כי אלו החוטין הם על הראש אבל חוטי הצואר מותר לטבול בהם ולפיכך תצא בהם בשבת. וטוטפת הוא ציץ יקשרו אותו על המצח מאוזן לאוזן. וסנביטין נקראים בלשון חכמים לחיים והם ממיני התכשיט ונתלין מן הציץ על הצדעים ועל הלחיים ולפיכך נקרא לחיים. ואמרו בזמן שהן תפורין רוצה לומר תפורין בטוטפת. וכבול חתיכה של בגד כמו מצנפת שקושרין אותה על המצח ונותנין הציץ עליה

כדי שלא יזיק הציץ במצח והוא בפני עצמו זולת הציץ תכשיט. ואמרו לרשות הרבים הוא משמש לכל מה שזכר כי טעם אסורם גזירה שמא יפלו ברשות הרבים ותטלם ותביאם בידה. ועיר של זהב כליל של זהב על צורת ירושלים והיתה אצלם תכשיט. וקטלא חונקת והיא חוטין שעורכין בה גרגרי זהב וקושרין אותה על הצואר בדוחק כאדם החונק את עצמו ולפיכך נקראת חונקת ובלשון ערבי מכנק"ה. ואמרו אינה חייבת חטאת לפי שטבעת שאין עליה חותם יש בה קצת תכשיט אע"פ שאינה מתכשיטי הנשים לגמרי ומחט שאינה נקובה אפשר שתחלק בה האשה שער ראשה ולפיכך היא ממיני תכשיטיה ולפיכך אינה חייבת חטאת: (רמב"ם)

פרק ו - משנה ב

לֹא יֵצֵא הָאִישׁ בְּסִנְדֵּל הַמְּסָמֵר, וְלֹא בְיַחִיד
בְּזֶמַן שְׂאִין בְּרִגְלוֹ מִכָּה, וְלֹא בְתַפְלִין **[ט]**, וְלֹא
בְקִמֵּעַ בְּזֶמַן שְׂאִינוֹ מִן הַמְּמַחָה, וְלֹא בְשִׁרְיוֹן,
וְלֹא בְקִסְדָּא, וְלֹא בְמַגְפָּיִם. וְאִם יֵצֵא, אֵינּוֹ
חַיֵּב חֲטָאֵת **[י]** :

ר"ע מברטנורה **בְּסִנְדֵּל הַמְּסָמֵר**. שֶׁל עֵץ הוּא, וְתוֹחֲבִים בּוֹ מְסָמְרוֹת
לְחִזְקוֹ **[ח]**, וְאֶסְרוּהוּ בְשֵׁבֶת וּבְיוֹם טוֹב מִשּׁוּם מַעֲשֵׂה שְׁהִיָּה, שֶׁפֶּעַם אַחַת
הָיוּ נִחְבָּאִים בְּמַעֲרָה מִפְּנֵי הַגְּזֵרָה, וְשָׁמְעוּ קוֹל מַעַל גְּבֵי הַמַּעֲרָה, כְּסִבּוּרֵין
שֶׁעָלִיָּהוּ הֵן בָּאִים, דְּחָקוּ זֶה אֶת זֶה וְהָרְגוּ זֶה אֶת זֶה בְּמִסְמָרִים
שֶׁבְּסִנְדְּלֵיהוֹן, וּמִפְּנֵי שֶׁמַּעֲשֵׂה זֶה בְּשֵׁבֶת הָיָה אֶסְרוּהוּ בְשֵׁבֶת וּבְיוֹם טוֹב
שֶׁהוּא יוֹם שֶׁל כְּנוּפְיָא כְּמוֹ שֵׁבֶת: **וְלֹא בְיַחִיד**. וְלֹא בְּסִנְדֵּל יַחִיד: **בְּזֶמַן**
שְׂאִין בְּרִגְלוֹ מִכָּה. אֵיךְ דְּאָמְרֵי טַעְמָא שְׂמָא יַחְשְׁדוּהוּ שֶׁהִסְנִידֵל הַשְּׁנִי
טְמוֹן לוֹ תַּחַת כְּנָפָיו וּמוֹצִיאוֹ בְשֵׁבֶת, וְאֵיךְ דְּאָמְרֵי דְלָמָּא מְחִיכֵי עָלֶיהָ
וְשָׁלִיף לֶיהָ לְזֶה שֶׁבְּרִגְלוֹ וּמִיָּתִי לֶיהָ בְּיָדֶיהָ. וּמִיָּהוּ בְּזֶמַן שֶׁיֵּשׁ בְּרִגְלוֹ מִכָּה
שָׂרִי לְצֵאת בְּסִנְדֵּל יַחִידֵי בְּרִגְלֵי שְׂאִין בּוֹ מִכָּה, מִפְּנֵי שֶׁמִּכְתּוֹ מוֹכַחַת עָלָיו:
וְלֹא בְקִמֵּעַ. שֶׁתּוֹלִין לְרַפּוּאָה: **שְׂאִינוֹ מִן הַמְּמַחָה**. מֵאָדָם מְמַחָה שֶׁרַפָּא
שֶׁלְשָׁה בְּנֵי אָדָם, אֲבָל קִמֵּעַ הַנִּלְקַח מֵאָדָם מְמַחָה שֶׁרַפָּא שֶׁלְשָׁה בְּנֵי אָדָם
בְּשָׂאֵר קִמְעוֹת, אִף עַל גַּב דְּלָאוּ אֵינְתְּמַחֵי קִמְעָא שָׂרִי, דְּתַכְשִׁיט הוּא

לחולה כְּאֶחָד מִמְּלֻבוּשָׁיו : בְּקִסְדָּא. כּוּבַע שֶׁל בְּרָזָל : מְגִיפִין. כְּמִין בְּתֵי שׁוּקִים שֶׁל בְּרָזָל שְׁלֹבְשִׁים בְּמִלְחָמָה, וּלְפִי שְׁאִין לֹבֶשֶׁת אוֹתָן אֶלָּא בְּשַׁעַת מִלְחָמָה, אֲסוּר לְלַבֵּשׁוֹ בְּשַׁבָּת : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט (ה) עם העור שְׁלֹמְעֵלָה מִמְּנוֹ. רש"י: **[ט]** וְלֹא בְּתַפְלִין. אֶפְלוּ לְמֵאן דְּאָמַר שַׁבָּת זְמַן תַּפְלִין הוּא לֹא יֵצֵא, דְּלָמָּא אֲתֵי לְאֲתוּיֵי בְּרִשׁוֹת הָרַבִּים, דְּשָׁקִיל לָהּ מִרִישֵׁיהָ אִם בָּא לְפָנֹת, וּמִמְטִי לָהּ אַרְבַּע אַמּוֹת : **[י]** **אֵינוֹ חֵיב חֲטָאת.** דְּלֹא מִשְׁאֵוִי נִינְהוּ אֶלָּא כְּמִלְבוּשָׁיו נִינְהוּ בְּחַל. הַר"ן : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם לא יצא האיש בסנדל המסומר כו' : סנדל המסומר מסומר במסמרים ובלבד שיהו עשויין לחזק וטעם איסורו כי בזמן צרה מן הצרות היו מתקבצין לתפלה וקריאת שמע במערות ושמעו קול המון וסברו שמא הרגישו בהם האויבים דחקו זה את זה ודרסו זה את זה באותן הסנדלים המסומרים ומתו מהם רבים ולפיכך אסרו לצאת בסנדל מסומר בשבת ויום טוב לפי שהם ימי כניסה וכנופיא. ואם יש ברגלו מכה יוצא בסנדל יחיד ברגלו הבריאה : ואמר מומחה סמוך על התואר וחסר המתואר כמנהג כאילו אמר מאדם מומחה ומומחה הוא שנבחן ונתנסה שלש פעמים ונתאמת בו הנסיון ויהיה האיש מומחה כשירפא בקמיע שלו שלשה פעמים : שריון ידוע שריון קשקשים (שמואל א יז) : וקסדא כובע של ברזל : מגפיים מלבוש של ברזל יתכסה בו האדם בשעת המלחמה כדי שלא יכו אותו ויפול : (רמב"ם)

פ ר ק ו - מ ש נ ה ג

לֹא תֵצֵא אִשָּׁה בְּמַחַט הַנְּקוּבָה, וְלֹא בְּטַבַּעַת שֵׁישׁ עָלֶיהָ חוֹתָם, וְלֹא בְּכוֹלֵיָאָר, וְלֹא בְּכוּבָלֶת, וְלֹא בְּצִלּוּחִית שֶׁל פְּלִיטוֹן. וְאִם יָצְתָה, חֵיבַת חֲטָאת, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכָּמִים פּוֹטְרִין בְּכוּבָלֶת וּבְצִלּוּחִית שֶׁל פְּלִיטוֹן :

ר"ע מברטנורה **במחט נקובה**. שתופרים בה, דלאו תכשיט הוא, וחיבת חטאת אף על פי שמוציאה אותה במלבושיה ולא בידה, שאמן שהוציא דרך אמנותו חיב חטאת **{יא}**: **בכוליאר**. כלי שהאשה מעגלת בראשה כמין טבעת שמסבב הראש, והוא משאוי, לפי שאין רב הנשים יוצאות בו: **בכובלת**. קשר של כסף או של זהב שקשור בתוכו בשם להעביר ריח רע שבאשה: **של פליטון**. מר, שקורין מוסק"ו: **וחכמים פוטרין**. דסברי תכשיטין נינהו, ולכתחלה לא רשאה דלמא שלפא ומחויא. והלכה כחכמים: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **{יא}** כלומר וכל אשה דרפה ואמנותה לתפר ולתקן בגדי ביתה: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם לא תצא אשה במחט הנקובה כו': כאשר השלים לזכור הדברים שאם יצא באחד מהם לא יתחייב חטאת לדברי הכל התחיל לזכור הדברים שאם יצא באחד מהם יתחייב חטאת ומפני זה לא דבקו בזה המין הראשון: וכוליאר כמו טבעת שמסבב הראש כולו ובלשון חכמים קורין אותו מכבנתא: וכובלת כלי קטן מכסף או זהב ונותנין בו משיחה טובה יתעדנו בה הנשים: ופליטון המור הוא המוסק והדומה לו ממיני הבושם. והלכה כחכמים: (רמב"ם)

פרק ו - משנה ד

לא יצא האיש לא בסוף, ולא בקשת, ולא בתריס, ולא באלה, ולא ברמח. ואם יצא, חיב חטאת. רבי אליעזר אומר, תכשיטין הן לו. **וחכמים {יב}** אומרים, אינן אלא לגנאי, שנאמר (ישעיה ב) וכתתו חרבותם לאתים וחנויתותיהם למזמרות, לא ישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה. בירית, טהורה, ויוצאין בה

בְּשֵׁבֶת. כְּבָלִים, טְמֵאִין, וְאִין יוֹצְאִין בְּהֵם בְּשֵׁבֶת:

ר"ע מברטנורה לא יצא. אם לא לצרף מלחמה: תריס. מגן עשוי כתבנית משלש: אלה. מגן עגל, ושניהם של עץ. ואני שמעתי אלה מצ"א בלע"ז, ובערבי דסו"ס: וכתתו חרבותם לאתים. ואי תכשיטין ניהו לא יהיו בטלים לעתיד: בירית. אצעה על השוק להחזיק בתי שוקים שלא פלו ויראו שוקיה, הלכך טהורה דלאו תכשיט לנוי הוא, וכלי תשמיש נמי לא הוי אלא כלי המשמש כלי, דומיא דטבעות הכלים שהן טהורים: יוצאין בה. דדרך לבישה היא, וליכא למיחש דלמא שלפא ומחויא דלא מגלגיא שוקה: כבלים טמאין. משפחה אחת היתה בירושלים שהיו פסיעותיהן גסות והיו בתוליהן נושרים, והטילו לשלשלת בין בירית לבירית שבשוקיה, ונעשה כבלים, כדי שלא יהיו פסיעותיהן גסות ולא יהיו בתוליהן נושרים, הלכך לשלשלת תשמיש דאדם הוא ולא תשמיש כלי, לפיכך היא מקבלת טמאה: ואין יוצאין בהם. דלמא שלפא לשלשלת שהיא של זהב ומחויא, דכי שקלא לשלשלת לא מגלגיא שוקה, שהרי בירית במקומה עומדת: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {יב} חכמים. הינו תנא קמא, ולא באו אלא לפרש הטעם. תוספות יום טוב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם לא יצא האיש בסייף ולא בקשת כו': תריס הוא המגן: ואלה גנה מעץ ואין בין המגן והאלה אלא שהמגן תבניתו כמו משולש ואלה תבניתו עגולה ושניהם מעץ: בירית אצעה בשוק: כבלים עכסין בצורת האצעה והיו מטילין ביניהם שלשלאות והיו מתקשטים באלו הכבלים הבתולות כדי שלא יפסעו פסיעה גסה ויגיע להן היזק בבתוליהן: ומה שאמר טהורים וטמאים אינו נכלל בדיני השבת אבל אמר זה מפני שהזכיר בכאן כבלים והודיענו דין אחר והוא כי העכסין אינן מקבלין טומאה לפי שאינן מכלי מתכות שיש לו שם בפני עצמו והכבלים מקבלין טומאה לפי שהם מכלל הכלים שיש להם שם מיוחד ועוד יתבארו אלו העקרים במסכת כלים. ופירוש תכשיטיה עדיה וחליה: וגנאי פירושו לפי מקומו והוא הפך השבח כלומר רוע וכיעור. והלכה כחכמים: (רמב"ם)

פרק ו - משנה ה

יוצאה אשה בחוטי שער, בין משלה בין משל חברתה בין משל בהמה, ובטטפת ובסנבוטין בזמן שהן תפורין. בכבול ובפאה נכרית לחצר {יד}. במוך שבאזנה ובמוך שבסנדלה ובמוך שהתקינה לנדתה. בפלפל ובגרגיר מלח ובכל דבר שתתן לתוך פיה, ובלבד שלא תתן לכתחלה {טו} בשבת. ואם נפל {טז}, לא תחזיר. שן תותבת ושן של זֶהב, רבי מתיר, וחכמים אוסרים:

ר"ע מברטנורה חוטי שער. שער תלוש שעשתה אותו כמין חוטין וקולעת בהן שערה, או אפלו קשרה אותן על פדחתה קשר מהדק, יוצאה בהן, דלא דמי לחוטי צמר וחוטי פשתן דלעיל, לפי שהמים נכנסים בהם, ואי מיתרמיא לה טבילה אינה צריכה שתתירם ולא אתיא לאתויינהו: **בין משלה בין משל חברתה בין משל בהמה.** צריכי, דאי תנא משלה, משום דלא מאיס לה, אבל חברתה דמאיס לה {יג} אימא נחוש דלמא שלפא להו ואתיא לאתויינהו, ואי תנא של חברתה, משום דבת מינה היא לא מינכר ולא מחיכי עלה, ומשום הכי ליכא למיחש דלמא שלפא ואתיא לאתוייה, אבל דבהמה דלאו בת מינה היא ומינכר אימא נחוש דלמא שלפא לה ואתיא לאתוייה, צריכא: **בזמן שהן תפורין.** לשבכה שבראשה, דתו לא שלפא להו לאתויי: **לחצר.** אכבול ואפאה נכרית קאי, דאסרוה לעיל למיפק ביה לרשות הרבים, והשתא אשמעינן דלחצר מתר: **פאה נכרית.** אשה שאין לה רב שער, לוקחת שער נשים אחרות ומשימה בראשה, ונראה כאלו היא שערה: **במוך שבאזניה.** שנותנת לבלע לחה של צואת האזן: **שבסנדלה.** שלא יזיק הסנדל לכף רגלה: **לנדתה.** באותו מקום, שיבלע בו הדם ולא יטנף בגדיה, ואף על פי שאינו קשור, דאי נפל לא אתיא לאתויי מפני מאיסותו. אבל מוך שבאזנה ושבסנדלה לא תצא בו אלא אם כן קשור ומהדק: **בפלפל.** שנותנת בפיה מפני ריח הפה: **ובגרגיר מלח.** שנותנת לרפואת חלי השנים: **שן תותבת.** נושבת בלתיים במקום השן שנפל לה: **ושן של זֶהב.** שן שנשתנה מראיתו מחמת עפוש, מכסה אותו בזֶהב: **רבי מתיר.** לצאת בה, דלא שלפה ומחויא, שלא לגלות מומה: **וחכמים אוסרים.**

כִּיּוֹן שֶׁהוּא מְשַׁנֶּה מְשַׁאֵר שְׁנֵיהֶם, דֹּלְמָא מְחִיכֵי עֲלֵה וְשִׁלְפָא לֵה וְאַתְיָא
לְאַתוּיָיָהּ. וְהִלְכָה פְּחֻכְמִים : (ר"ע מברטנורא).

עיקר תוי"ט {יג} דְּשָׂמָא יֵשׁ לֵה לְחֻבְרָתָהּ בְּרֵאשָׁה חֲלֵי מְרִיטָת הַשְּׁעָר וְכִיּוֹצָא.
הַרְמַב"ם : {יד} לְחֻצָּר. מְדַנְקֵט בְּכַבּוּל וּבִפְאָה נְכָרִית וְשִׁבְקִינְהוּ לְאַיְנֵךְ דְּמִתְנֹו
בְּהִדְיָהוּ לְאַסוּרָא בְּרִישׁ פְּרָקִין, מְכַלְל דְּכֻלְהוּ אָף לְחֻצָּר אֲסִירִי. גְּמָרָא.
וְהַרְמַב"ם שֶׁהִבִּיאֻ הַרְע"ב שֶׁסָּם לָאוּ פְּרוּשָׁא דְּמִתְנִיתִין הִיא אֶלְא דִּינָא קְאָמַר,
דְּפָסֵק כְּרַבִּי יִשְׁמַעֵאל בְּרַבִּי יוֹסִי, וְתַנָּא הוּא וּפְלִיג אֲמִתְנִיתִין כְּדֹאִיתָא
בְּגְמָרָא. תּוֹסְפּוֹת יוֹם טוֹב : {טו} לְכַתְּחֻלָּהּ. מְפַנֵּי שְׁנַרְאָה כְּמַעְרַמַת לְהוֹצִיא,
וּלְפִי זֶה כָּל הַנֶּךְ דְּלַעִיל מוֹדֵךְ וְכוּי אֲסוּרִים לְתַת לְכַתְּחֻלָּהּ. תּוֹסְפּוֹת יוֹם טוֹב :
{טז} נֶפֶל. וְעֵין בְּפָרֵק יי דְּעֵרוּבִין מְשַׁנֶּה ייג וּבִתּוֹסְפּוֹת שָׁם. וְהוּא הַדִּין גְּמֵי
הָכָא דְּיֻקָּא עַל גְּבֵי קְרָקַע, דְּמֵאֵי שְׁנָא. תּוֹסְפּוֹת : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם יוצאת אשה בחוטי שער בין משלה בין משל כו': וחוטי שער הם
החוטים הנעשים משער כי אין ענינן כענין חוטי צמר וחוטי פשתן הנזכרים
בראש הפרק כי חוטי שער אפילו קשורין על מצחה קשר מהודק אינם
חוצצין לפי שהמים נכנסים בהם ולפי שמותר לטבול בהם מותר לצאת בהם
בשבת כאשר בארנו בראש הפרק. ואלו השמיענו שלה היינו אומרים שלה
שאין מאוסין לה מותר אבל של חברתה שהם מאוסין לה ושמא יש לה
לחברתה בראשה חולי הנקרא חולי השועל והוא מריטת השער וכיוצא בה
אסור ואלו השמיענו של חברתה היינו אומרים של חברתה שהיא ממינה
מותר אבל בשל בהמה שאינה ממינה אסור על כן השמיענו שהכל מותר :
ופאה נכרית כמו מגבעת ידבקו בו שער נאה והרבה ותשים אותו האשה על
ראשה דרך עראי כדי שתתקשט בשער : ומוך מעט צמר מצמר גפן ודומיהם
ובמוך שהתקינה לנדתה אפילו נשתמשה בה שלא יהיה קשור לפי שאם נפל
לא תטלנו ולא תביאנו מפני מאיסותו אבל מוך שבאזנה ושבעקיבה לא תצא
בה עד שיהא קשור קשר מהודק באוזן או בעקב : ומה שתתן האשה בפיה
פלפל או מלח והדומין להם הוא להעביר ריח הפה אם יש בה זוהמא או ריח
רע : ושן תותבת הוא שן נכרי שנותנת האשה בפיה במקום שינה שנפל לה
דרך עראי ויתחזק בלחיצת השנים האחרים : ושן של זהב הוא שיהיה שן
משניה משונה במראיתו ותעשה מכסה מזהב בצורת אותו השן ותרכיבהו
עליו להסתיר מומה ורבי אומר שכיון שזה המעשה הוא להסתיר מומה
שלא תעקור אותו להראות לחברותיה וחכמים אומרים שתעקור ותראה
בר"ה ולפיכך אסור לצאת בו. והלכה כחכמים : (רמב"ם)

פרק ו - משנה ו

יוצאה בסלע שעל הצינית. הבנות קטנות יוצאות בחוטין ואפלו בקסמין שבאזניהם. ערביות יוצאות רעולות, ומדיות פרופות, וכל אדם, אלא שדברו חכמים בהוה:

ר"ע מברטנורה בסלע. מטבע שיש עליו צורה: **שעל הצינית.** מכה שתחת פרוטות הרגל, וקושרים בה מטבע שיש עליו צורה לרפואה: **הבנות יוצאות בחוטין.** הקטנות מנקבות את אזניהן ואין עושין להן נזמין עד שיגדלו, ונותנין חוטין או קסמים באזניהן שלא יסתמו אזניהן: **ואפלו בקסמים.** רבותא קאמר, אף על גב דלא תכשיט של נוי הוא, אורחיהו בהכי ולא משאוי הוא: **ערביות.** בנות ישראל שבערבא: **יוצאות רעולות.** מעטפות בראשן ופניהן מכסות חוץ מן העינים, פדרך הערביות: **מדיות.** בנות ישראל שבמדי: **פרופות.** שמתעטפות בטלית, ותולות רצועה בשפתה אחת כנגד צוארה, ובשפתה השנית כורכת אבן או אגוז, וקושרת הרצועה בכרך ואין הטלית נופלת מעליה: (ר"ע מברטנורה).

רמב"ם יוצאת בסלע שעל הצינית כו': צינית חולי הנקרא בערבי סלע"א וחכמים קוראין אותו בת ארעא לעובי חלטיה וקושי עצמה: וסלע כמו פשוט מפותח מכסף או נחושת וזולתו כי סגולת התועלת היא בפתוח: וחוטין הוא חוטין קשורין בצואר ובלבד שלא יהיו צבועים כי אם הם צבועים מחמת יפיין תסיר אותם מצוארה ותראה לחברותיה בר"ה: רעולות כמו פעמונים או זגין כי הנשים הערביות היו יוצאין בזגין כמו שמנהגן לצאת תמיד והוא מין ממיני החלי הנטיפות והשרות והרעלות (ישעיה ג) וכמוהו והברושים הרעלו (נחום ב) כלומר הונדו והונעו כדי שיפול פריין: וקסמים שבאזניהם עצים קטנים עגולים היו מכניסין אותם בנקבי אזניהם כדי שלא יסגר הנקב: ופרופות כמו כרוכות ר"ל כי הנשים היו אוספות שולי הרדיד וכנפותיו יחד על דבר קשה כמו אבן או עץ וקושרות מלמעלה: ואח"כ אמר כי כל הנשים מותר להן לצאת בזה הענין ומה שיחד ערביות ומדיות לפי שהן הידועות בזה המעשה וזה המנהג: (רמב"ם)

פרק ו - משנה ז

פּוֹרְפֶת {ז} עַל הָאֶבֶן וְעַל הָאֶגוֹז וְעַל הַמִּטְבֵּעַ,
וּבִלְבַד שֶׁלֹא תִפְרוֹף לְכַתְחֵלָה בְּשַׁבַּת :

ר"ע מברטנורה פּוֹרְפֶת. מְחַבֵּרֶת. תַּרְגוּם קַרְסִים, פּוֹרְפִין : וּבִלְבַד שֶׁלֹא
תִפְרוֹף לְכַתְחֵלָה. אֲמִטְבֵּעַ לְחוּדְיָה קָאִי, שֶׁלֹא תִפְרוֹף לְכַתְחֵלָה עַל הַמִּטְבֵּעַ
מִפְּנֵי שְׁאֲסוּר לְטַלְטֵלוֹ : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ז} פּוֹרְפֶת. וְאִם תֹּאמַר וְהָא נִרְאָה כְּמַעֲרַמַת כְּדֹלְעִיל מִשְׁנָה ה'.
וְיֵשׁ לוֹמַר דְּהִקָּא הַדְּבָר נִפְרַ וְהַפֵּל יוֹדְעִין דְּלִקְדָּ צְרִיכָה, אָבֵל בְּדָבָר שֶׁהִיא
נוֹתֵנֶת לְתוֹךְ פִּיהָ אֵינָם יוֹדְעִים לָמָּה הִיא נוֹתֵנֶת. תּוֹסֵפוֹת : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם פורפת על האבן ועל האגוז כו' : זאת הפריפה היא בשבת כי אין בה
קשר אלא פריפת החוט בלבד : ואמרו ובלבד שלא תפרוף לכתחלה בשבת
הוא חוזר אל המאמר האחרון והוא אמרו על המטבע לפי שאסור טלטול
המטבע בשבת : (רמב"ם)

פרק ו - משנה ח

הַקִּטֵּעַ יוֹצֵא בְּקַב שְׁלוֹ, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְרַבִּי
יוֹסִי אוֹסֵר. וְאִם יֵשׁ לוֹ בֵּית קְבוּל כְּתוּתִים,
טָמֵא. סְמוּכוֹת שְׁלוֹ, טָמֵאִין מְדָרְס, וְיוֹצְאִין
בְּהוֹן בְּשַׁבַּת, וְנִכְנָסִין בְּהוֹן בְּעֶזְרָה. כָּסֵא
וְסְמוּכוֹת שְׁלוֹ, טָמֵאִין מְדָרְס, וְאֵין יוֹצְאִין בְּהוֹן
בְּשַׁבַּת, וְאֵין נִכְנָסִין בְּהוֹן בְּעֶזְרָה {כב}. אֲנִקְטְמִין
טְהוּרִין, וְאֵין יוֹצְאִין בְּהוֹן :

ר"ע מברטנורה הקטע. שְׁנִקְטְעָה רַגְלוֹ: **יוצא בקב שלו.** עוֹשִׂים לוֹ כְּמִין דְּפוּס רַגְל וְחוֹקֵק בּוֹ מַעַט לְשׁוּם רֹאשׁ שׁוֹקוֹ בְּתוֹכוֹ, וְאִינוּ נִסְמָךְ עָלָיו. וּמִתֵּר לְצֵאת בּוֹ, דְּמִנְעַל דִּידֵיהּ הָיִי. וְרַבֵּי יוֹסִי אוֹסֵר, דְּלֹא תִכְשִׁיט הוּא **{יח}**. וְהִלְכָה כְּרַבֵּי יוֹסִי: **וְאִם יֵשׁ לוֹ בֵּית קַבּוּל כְּתִיתִין.** שְׁנַחֲקֵק בּוֹ כְּדֵי קַבּוּל שֶׁל כְּתִיתִין דְּקִין וּמוֹכִין לְהַנִּיחַ רֹאשׁ שׁוֹקוֹ עָלֵיהּ, מְקַבֵּל טְמֵאת מִגַּע **{יט}**. אֲבָל אִם אֵין לוֹ אֶלָּא בֵּית קַבּוּל שׁוֹקוֹ בְּלִבָּד בְּלֹא כְּתִיתִין, לֹא בֵּית קַבּוּל הוּא לְטְמֵאָה וְהָוָה לִיהּ כְּפִשׁוּטֵי כְּלֵי עֵץ, דְּדוּמְיָא דְשִׁק בְּעֵינָן, דְּקַבּוּל שְׁלוֹ עֲשׂוּי לְטַלְטַל עַל יָדוֹ מַה שְׁנוֹתְנִין בּוֹ, אֲבָל שׁוֹקוֹ אִינוּ מְטַלְטַל עַל גְּבֵי הַכְּלֵי: **סְמוּכוֹת שְׁלוֹ.** יֵשׁ קִטְעַ שְׁתֵּי רַגְלָיו וְהוֹלֵךְ עַל שׁוֹקָיו וְעַל אַרְכְּבוֹתָיו, וְעוֹשֶׂה סְמוּכוֹת שֶׁל עוֹר בְּשׁוֹקָיו: **טְמֵאִים מְדָרְס.** אִם זָב הוּא, דְּהָא לְסְמִיכוֹת גּוּפוֹ עֲבִידֵי וּמְדָרְס הֵן וְנַעֲשׂוּ אַב הַטְּמֵאָה: **וְיוֹצֵאִין בְּהֵם בְּשֶׁבֶת.** דְּתִכְשִׁיט דִּידֵיהּ הֵן: **וְנִכְנְסִין בְּהֵן לְעִזָּרָה.** וְאִף עַל גֵּב דְּתַנּוּן לֹא יִכְנֵס לְהַר הַבַּיִת בְּמִנְעָלוֹ, הֵנִי לֹא מִנְעַל נִינְהוּ, דְּלֹא בְּרֹאשׁ רַגְלָיו הֵן: **כֶּסֶא.** יֵשׁ קִטְעַ שְׁיָבִשׁוֹ וְנִכְוָצוֹ גִּידֵי שׁוֹקָיו וְאִף עַל אַרְכְּבוֹתָיו אִינוּ יָכֹל לֵילֵךְ, וְעוֹשֶׂה כְּמִין כֶּסֶא נְמוּךְ וְיוֹשֵׁב עָלָיו, וּכְשֶׁהוּא מְהַלֵּךְ נִסְמָךְ עַל יָדָיו בְּסִפְסָלִים קִטְנִים וְעוֹקֵר גּוּפוֹ מִן הָאֶרֶץ וְנִדְחָף לְפָנָיו וְחוֹזֵר וְנַח עַל אַחוֹרָיו, וְהַכֶּסֶא קָשׁוּר לְאַחוֹרָיו: **סְמוּכוֹת.** שֶׁל אוֹתוֹ קִטְעַ, עוֹשֶׂה לוֹ סְמוּכוֹת שֶׁל עוֹר אוֹ שֶׁל עֵץ לְרֹאשֵׁי שׁוֹקָיו אוֹ רַגְלָיו הַתְּלוּיִין, וּכְשֶׁהוּא נִשְׁעַן עַל יָדָיו וְהוּא עוֹקֵר עֲצָמוֹ נִשְׁעַן גַּם עַל רַגְלָיו קֶצֶת: **וְאִין יוֹצֵאִין בְּהֵם בְּשֶׁבֶת.** דְּאִידֵי דְתֵלוּ וְלֹא מְאָרְגִי, זְמַנִּין דְּמִשְׁתַּלְפִּי וְאִתִּי לְאִתּוּיִנְהוּ. וְאִית דְּאִמְרֵי מִפְּנֵי שְׂאִין צְרִיכִין לוֹ כֹּל כְּדָּ וְהוּוּ מִשְׂאוּי **{כ}**: **וְאִין נִכְנְסִין בְּהֵן לְעִזָּרָה.** דְּמִנְעַל נִינְהוּ **{כא}**: **אַנְקִטְמִין.** כְּמִין פְּרָצוּף אָדָם מְשֻׁנָּה שְׂמִשְׂמִינִין עַל הַפְּנִים לְהַבְעִית בּוֹ הַתִּינוּקוֹת. פְּרוּשׁ אַחַר, חֲמוּר שֶׁהַלִּיצָנִים עוֹשִׂין וְנוֹשְׂאִין אוֹתוֹ עַל כְּתִפֵּיהֶן: **טְהוּרִים.** מְלַקְבֵּל טְמֵאָה, דְּלֹא כְּלֵי תִשְׁמִישׁ וְלֹא תִכְשִׁיט הוּא: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {יח} כְּלוּמַר וְאִינוּ מִנְעַל וְהָיִי מִשְׂאוּי, וְרַבְּנֵי יְרוּחִם כְּתַב שְׁכִינּוּן שְׁעַל כָּל פְּנִים הוּא צְרִיךְ לְמַקְלוֹת וּמִתֵּר לְצֵאת בְּהֵם שְׁצִרְךְ הַלּוּכוֹ הֵם, אֲבָל כְּנִת עֲשִׂית קַב זֶה כְּדֵי שְׁלֹא יִרְאֶה חֶסֶר רַגְל אֶלָּא נִכָּה רַגְל, הַלְכָּךְ כִּינּוּן דְּאִין צְרִיךְ הַלּוּכוֹ בְּהֵם אֲסוּר: **{יט}** כְּלוּמַר וְלֹא טְמֵאת מְדָרְס, כְּדִכְתֵּב לְעִיל שְׂאִינוּ נִסְמָךְ עָלָיו, וְהוּא בְּגִמְרָא, דְּלֹא לְסְמִיכָא עֲבִידֵי אֶלָּא לְתִכְשִׁיט, וְאוּמְרִים לוֹ עֲמוֹד וְנַעֲשֶׂה מְלֵאכְתָּנּוּ. רַש"י. וּכְדִתְנִן בְּפֶרֶק כ' דְּכָלִּים מְשֻׁנָּה ג': **{כ}** הִנֵּךְ תִּרִי טַעְמֵי נִרְאֶה דְּלֹא קִיָּמִי אֶלָּא אֲסְמוּכוֹת, אֲבָל בְּכֶסֶא וְסִפְסָלִים הַקְּטָנִים שְׁבִידָיו יָכֹל לְצֵאת, דְּהָוָה לִיהּ כְּמוֹ מְקַל דְּשָׂרִי. וְאִף עַל גֵּב דְּתַנּוּן כֶּסֶא וְסְמוּכוֹת כּוֹי יֵשׁ לוּמַר דְּכֶסֶא לֹא שְׂמַעִינָן טְמֵאִין מְדָרְס, אֲבָל וְאִין יוֹצֵאִין כּוֹי לֹא קָאִי אֶלָּא אֲסְמוּכוֹת. רַש"י וְתוֹסְפוֹת. תוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **{כא}** וְנִרְאֶה דְּהָא נְמִי לֹא קָאִי אֶלָּא אֲסְמוּכוֹת, אֲבָל כֶּסֶא וְסִפְסָלִים וְדָאִי דְּלֹא מִנְעָלִים נִינְהוּ, דְּמִי גְרִיעֵי מִסְמוּכוֹת דְּקִטְעַ שְׂאִינָן מִנְעַל מְשׁוּם דְּלֹא בְּרֹאשׁ רַגְלוֹ הֵן: **{כב}** **בְּעִזָּרָה.** הוּא הַדִּין לְהַר הַבַּיִת נְמִי לֹא כִּינּוּן דְּמִנְעַל הוּא, וְתַנּוּן לֹא יִכְנֵס לְהַר הַבַּיִת בְּמִנְעָלוֹ כּוֹי, וְנִקְטַ עִזָּרָה לְרִבּוּתָא דְרִישָׁא. תוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם הקיטע יוצא בקב שלו דברי ר' מאיר כו': בית קיבול כתיתין ענינו שיהיה באותו עץ שהוא קב הקטע גומא שיכנסו בה קצוות הבשר עד שיבש ונשאר יוצא לחוץ ממי שקטעו ידו או רגלו ולא כוונו החתך: ואמרו טמא ענינו שהוא מקבל טומאה אפילו טומאת מדרס לפי שהוא כלי קבול כאשר נבאר במסכת כלים: טומאת מדרס הוא כי כל מה שהוא ראוי למשכב ומושב כשניתן כובד הזב עליו נטמא ואפילו יהיה בין הזב ובין המושב דברים בינונים מאבנים וכיוצא בו ועוד התבאר זאת הטומאה משלם במסכת זבים ולפי שזכר הקב והוא הרגל שיעשה הקיטע וזכר מסעדיו שהוא מותר לצאת בהם בשבת לפי שהן קיימות וחזקות ושיכול להכנס בהן לעזרה ואינו דרך הבזיון כמו הסנדל והמנעל שהוא חסור להכנס בהן להר הבית כולו כאשר בארנו בסוף ברכות דבר גם כן על סמוכות של כסא איזה כסא שיהיה ואמרו שהן מקבלות טומאה ומצורות אלו המסעדים שהיו ידועים אצלם יודע מאיזה טעם לא יצא בהם בשבת והוא לרוב המתפרקים מן הרגל וההולך בהן יראה כאילו הוא מוליכן או גוררן: אנקטמים כמו מנעל מעץ ולפי שאינה ראויה למשכב ומושב ולא תקבל ההליכה בהם אין מקבלין טומאת מדרס ועוד יתבארו אלו העקרים כולם במסכת כלים. והלכה כרבי יוסי: (רמב"ם)

פרק ו - משנה ט

הַבְּנִים יוֹצְאִין בְּקֶשְׁרִים, וּבְנֵי מְלָכִים בְּזוּגִין.
וְכָל אָדָם {כג}, אֵלָא שֶׁדָּבְרוּ חַכָּמִים בְּהוֹה:

ר"ע מברטנורה בקשרים. בן שיש לו געגועים על אביו, נוטל האב רצועה של מנעל ימין וקושרה לו לבן בשמאלו, וכל זמן שאותו קשר עליו סרים הגעגועים מעליו, בסגלה. ולהכי תני הבנים, שאין לבנות געגועים על אביהן כמו הבנים: בזוגין. כמין פעמונים קטנים. תרגום פעמון זהב, זגא דדהבא: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {כג} וכל אדם. כתב הרמב"ם חוזר [להתיר] בני מלכים שיצאו בזוגין. דאלו בקשרים לא התירו אלא משום רפואה למי שצריך לה, כדאיתא בגמרא דף ס"א. והוי יודע דלמאי דפסקינן בסוף פרק י"ד דלא כרבי שמעון האומר כל ישראל בני מלכים הם, מוקים בגמרא דמתניתין באריג בכסותו: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם הבנים יוצאין בקשרים ובני מלכים בזגין וכל אדם אלא שדברו חכמים בהווה כו': אלו הקשרים נתבארו בגמרא והוא כי הם זכרו כי הבן הקטן כשיש לו אהבה רבה באביו ולא יכול הנער לעזוב את אביו וישוב עליו להיזק שהאב לוקח שרוך נעלו הימנית ויקשרנו לו בזרועו השמאלית ויועיל לו בסגולה ואלו הן קשרים: ואמרו וכל אדם חוזר להתיר לבני מלכים שיצאו בזגין: (רמב"ם)

פרק ו - משנה י

יוצאין בביצת החרגול, ובשן שועל, ובמסמר מן הצלוב, משום רפואה, דברי רבי מאיר. וחקמים אומרים, אף בחל אסור, משום דרכי האמורי:

ר"ע מברטנורה החרגול. מין חגב, כדכתיב (ויקרא יא) את החרגול למינהו, ותולין אותו באזן ומרפאים בו פאב האזן: ובשן של שועל. דעבדי לשינתא. למאן דניימ להקיצו, ותולין עליו שן של שועל חי. ולמאן דלא ניימ כדי שיישן, ותולין עליו שן של שועל מת: ובמסמר הצלוב. מסמר שבעץ התלוי, אם יניחוהו על נפח שבמפה יסיר הנפח. ורמב"ם פרש שמשמין אותו בצנאר מי שיש לו קדחת שלישית וירפאנו: ורבי מאיר אומר אף בחל אסור. ואין הלכה כרבי מאיר, דקימא לו כל דבר שיש בו משום רפואה אין בו משום דרכי האמורי, ולא קרינן בהו ובחקותיהם לא תלכו: (ר"ע מברטנורה).

רמב"ם יוצאין בביצת החרגול ובשן שועל כו': תרגול מין חגב את החרגול למינהו (ויקרא יא) וזה יועיל לחולשת עצבי הירכים בסגולה: ושן של שועל יעשה לשינה ומי שיקח שן של שועל חי ויתלה אותו על מי שארץ שנתו תקיצו ואם לוקח משועל מת יעשה להפך וכמו כן יזמו בעלי סגולות כי כשיוקח מסמר מעץ הצלוב ויתלה אותו על גרירת מי שיש בו קדחת שלישית יועיל לו. והלכה כרבי יוסי כי העיקר אצלנו כל שיש בו משום רפואה אין בו משום דרכי האמורי ועל זה לא אמר הכתוב ולא תלכו בחוקות הגוים (שם כ): (רמב"ם)

פרק

פרק ז - משנה א

כָּל־גְּדוֹל אָמְרוּ בַשַּׁבָּת. כָּל הַשּׁוֹכֵחַ עֵקֶר שַׁבָּת וְעָשָׂה מְלָאכוֹת הַרְבֵּה בַשַּׁבָּתוֹת הַרְבֵּה, אֵינוֹ חַיֵּב אֶלָּא חֲטָאת אַחַת. הַיּוֹדֵעַ עֵקֶר שַׁבָּת וְעָשָׂה מְלָאכוֹת הַרְבֵּה בַשַּׁבָּתוֹת הַרְבֵּה, חַיֵּב עַל כָּל שַׁבָּת וְשַׁבָּת. הַיּוֹדֵעַ שֶׁהוּא שַׁבָּת וְעָשָׂה מְלָאכוֹת הַרְבֵּה בַשַּׁבָּתוֹת הַרְבֵּה, חַיֵּב עַל כָּל **אב** מְלָאכָה וּמְלָאכָה. הָעוֹשֶׂה מְלָאכוֹת הַרְבֵּה מֵעֵין מְלָאכָה אַחַת, אֵינוֹ חַיֵּב אֶלָּא חֲטָאת אַחַת:

ר"ע מברטנורה **כָּל־גְּדוֹל**. הַשּׁוֹכֵחַ עֵקֶר שַׁבָּת. פְּסוּבֵי אֵין שַׁבָּת בַּתּוֹרָה, וְאִם עַל גַּב דְּמַעֲקָרָא שָׁמַע וְעִכְשָׁיו שְׂכָחוּ: אֵינוֹ חַיֵּב אֶלָּא חֲטָאת אַחַת. עַל כָּל הַשַּׁבָּתוֹת שֶׁחָלַל, דְּכֻלָּה שְׁגָגָה חֲדָא הִיא דְּכַתִּיב (שְׁמוֹת ל"א) אֶת שַׁבָּתוֹתַי תִּשְׁמְרוּ, וּמִשְׁמַע שְׁמִירָה אַחַת לַשַּׁבָּתוֹת הַרְבֵּה **א**: הַיּוֹדֵעַ עֵקֶר שַׁבָּת. שֵׁישׁ שַׁבָּת בַּתּוֹרָה וְנֶאֱסְרוּ בּוֹ מְלָאכוֹת, וְעָשָׂה מְלָאכוֹת הַרְבֵּה בַשַּׁבָּתוֹת הַרְבֵּה עַל יְדֵי שְׁגָגַת שַׁבָּת, שְׂאִינוֹ יוֹדֵעַ שֶׁשַּׁבָּת הַיּוֹם, חַיֵּב עַל כָּל שַׁבָּת וְשַׁבָּת חֲטָאת אַחַת, וְעַל זֶה נֶאֱמַר (ש"ס) וְשָׁמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשַּׁבָּת,

דַּמְשָׁמַע שְׁמִירָה לְכֹל שַׁבָּת וְשַׁבָּת, כְּלוּמַר שְׁחָיֵב חֲטָאת עַל כָּל שַׁבָּת וְשַׁבָּת, וְאִף עַל פִּי שְׁלֹא נֹדַע לוֹ בִּינְתִים וְהֶעֱלִים אֶחָד הוּא, אֲמַרִינּוּ יָמִים שְׁבִינְתִים הוּן יְדִיעָה, שְׂאִי אֶפְשֵׁר שְׁלֹא שְׁמַע בִּינְתִים שְׂאוֹתוֹ הַיּוֹם שַׁבָּת הָיָה, אֶלֶּא שְׁלֹא נִזְכָּר בְּמִלְאכּוֹת שְׁעָשָׂה בּוֹ, הַלְּפָדָּ כָּל שַׁבָּת וְשַׁבָּת שְׁגָגָה אַחַת הִיא: הַיּוֹדֵעַ שֶׁהוּא שַׁבָּת וְעָשָׂה מְלָאכּוֹת הַרְבֵּה. שְׁלֹא יָדַע שְׁמִלְאכּוֹת הֶלְלוּ אֶסּוּרוֹת, וְעָשָׂאן כְּמָה פְּעָמִים בְּכַמָּה שַׁבָּתוֹת, חָיֵב עַל כָּל אֵב מְלָאכָה חֲטָאת אַחַת, וְאִף עַל פִּי שְׁחָזַר וַיְכַפֵּל בְּכַמָּה שַׁבָּתוֹת, כָּל אֵב מִהֵן חָדָא שְׁגָגָה הִיא, דְּהָא לֹא נֹדַע לוֹ בִּינְתִים. וְהָכָא לִיכָא לְמִימַר יָמִים שְׁבִינְתִים הוּן יְדִיעָה לְחֻלְקָא, דְּמִשּׁוּם יָמִים שְׁבִינְתִים אֵין לוֹ לְדַעַת אִיזוּ מְלָאכָה אֶסּוּרָה וְאִיזוּ מְלָאכָה מִתְּרַת, אֶלֶּא אִם כֹּן יֵשֵׁב וְעָסַק לְפָנֵי חֲכָמִים בְּהִלְכוֹת שַׁבָּת. וְהוּא הַדִּין שְׁחָיֵב עַל שְׁתֵּי תוֹלְדוֹת שֶׁל שְׁתֵּי אָבוֹת חֲלוּקוֹת עַל כָּל אַחַת חֲטָאת אַחַת, אֲבָל אִי עֵבִיד אֵב וְתוֹלְדָה דִּידִיהָ, אוֹ שְׁתֵּי תוֹלְדוֹת שֶׁל אֵב אֶחָד, לֹא מְחַיֵּב אֶלֶּא חָדָא, כְּדַקְתָּנִי סִיפָא הַעוֹשָׂה מְלָאכּוֹת הַרְבֵּה מֵעֵין מְלָאכָה אַחַת אִינוּ חָיֵב אֶלֶּא אַחַת, כְּגוֹן שְׁתֵּי תוֹלְדוֹת שֶׁל אֵב אֶחָד, מִשּׁוּם דְּהוּי כְּעוֹשָׂה וְחוֹזֵר וְעוֹשָׂה בְּהֶעֱלִים אַחַת, וְאֵין חֲלוּק חֲטָאוֹת בְּהֶעֱלִים אַחַת אֶלֶּא בְּגוּפֵי עֵבְרָה שְׂאִינּוּ דוּמִים, אוֹ בְּחֲלוּק שַׁבָּתוֹת לְעֵנִין שְׁגָגַת שַׁבָּת: (ר"ע מברטנורא).

עיקר תוי"ט [א] ומסתברא דכי כתיב שמירה אחת לשבתות הרבה כהאי גוונא כתיב, דכללא חדא שגגה היא, וקרבו אשוגג קאתי. רש"י: **[ב]** חייב על כל כו'. בגמרא יליף פעמים שהוא חייב על כל אחת ואחת, פעמים שאינו חייב אלא אחת על כל שבת. ומסתברא דחייבא בזדון שבת ושגגות מלאכות, דאיכא שגגות טובא, ופטורא בשגגת שבת וזדון מלאכות, דחדא שגגה היא. רש"י: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם כלל גדול אמרו בשבת כל השוכח עיקר כו': מפני זה אמר כלל גדול מפני היות שבת עונש חמור משאר עונשים לפי שהוא בסקילה: ואמרם כל השוכח עיקר שבת רצונו לומר ואפי' היתה לו ידיעה קודם לכן ומלת שוכח תורה על זה והוא שישכח כי השם יתעלה צוה לבני ישראל באסור מלאכה בשבת והוא מאמין כי זה היום שהוא עושה בו מלאכה הוא שבת ולפיכך אינו חייב אלא קרבן אחד לפי שאין לו אלא שגגה אחת בעיקר התורה. אבל אם ידע כי השם יתברך אסר המלאכה בשבת והוא חושב כי זה היום אינו שבת חייב קרבן אחד על כל שבת ושבת כי שגגה אחת היא ליום כולו. אבל כשידע כי היום שבת והמלאכה בו אסורה אבל אינו יודע אם זו שהוא עושה היא מלאכה ותיאסר או לאו אבל חשב שהיא אינה מלאכה ואינו יודע שהיא בכרת אלא שחשב שהיא במלקות הרי חייב קרבן על כל מלאכה ומלאכה כי שגגה היא בכל מלאכה: ואמרו מלאכות הרבה מעין מלחכה אחת הוא שיעשה בשגגה אב מאבות מלאכות עם תולדותיו הנקראות תולדות אינו חייב אלא חטאת אחת. ודרך משל אמר כי הטוחן חטים בשגגה שהוא אב מאבות מלאכות ואחר כן ישור עץ במשור לקבל הנסורת שלו ויטחון חתיכה של מתכת לקחת טחינתה וכל זה בהעלם אחד אינו חייב אלא אחת כי זאת הנסורת וזאת הטחינה תולדות טוחן הן: (רמב"ם)

פרק ז - משנה ב

אבות מלאכות ארבעים חסר אחת {ג}. הזורע. והחורש. והקוצר. והמעמר. הדש. והזורה. הבורר. הטוחן. והמרקד. והלש. והאופה. הגוזז את הצמר. המלבנו. והמנפצו. והצובעו. והטווה. והמסד. והעושה שני בתי נירין. והאורג שני חוטין. והפוצע שני חוטין. הקושר. והמתיר. והתופר שתי תפירות. הקורע על מנת לתפר שתי תפירות. הצד צבי. השוחטו. והמפשיטו. המולחו, והמעבד את עורו. והמוחקו. והמתכו. הכותב שתי אותיות. והמוחק על מנת לכתב שתי אותיות. הבונה. והסותר {ט}. המכבה. והמבעיר. המכה בפטיש. המוציא מרשות לרשות. הרי אלו אבות מלאכות ארבעים חסר אחת:

ר"ע מברטנורה הזורע והחורש. הא דלא תנא החורש ברישא והדר הזורע כדרך כל הארץ, לאשמועינן שאם היה קרקע קשה וחרשו וזרעו ואחר כך חזר וחרשו, מחיב אחריתה שניה משום חורש: **הקוצר**. בזרעים, והמלקט באילנות, חייב משום קוצר: **המעמר**. אוסף זרעים תלושים וצוברם אל מקום אחד: **הזורה**. ברחת לרוח: **הבורר**. פסלת, בידי או בכברה: **והמרקד**. בנפה, ואף על גב דהני כלהו חדא נינהו דלהפריש פסלת מתוך אכל נעשו שלשתן, משום דשלשתן הוו במשכון אף על גב דדמו להדדי חשיב להו כל חדא באנפי נפשה. אי נמי לפי שאינן בבת אחת אלא זה אחר זה: **האופה**. לא הויא במשכון, דאין אפיה אלא בפת,

וּפֶת לֹא שִׁיכָא בְּמִלְאכַת הַמְּשָׁכָן, אֲלֵא תִנָּא סְדוּרָא דְפֶת נְקֻט **[ד]**, וּמִיָּהוּ מִבְּשַׁל שְׁהוּא מַעִין מִלְאכַת אוֹפָה הָוָה בַּמְּשָׁכָן, בְּסַמְמָנִין שֶׁל צְבַע תִּכְלַת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי. וְהַמְּגִיס בְּקִדְרָה, וְהַנּוֹתֵן כְּסוּי עַל גְּבִי קִדְרָה הַעוֹמֶדֶת עַל הָאֵשׁ, חָיֵב מְשׁוּם מְבַשֵּׁל, וְכָל הַנָּדָּ קָמְאֵי דְחָשִׁיב בְּמִתְנִיתִין הַזּוֹרַע הַקּוֹצֵר הַדֵּשׁ וְכוּ', כִּלְהוּ הוּוּ בְּסַמְמָנִין בְּצַבַּע שֶׁל מִלְאכַת הַמְּשָׁכָן: **הַגּוֹזֵז צֶמֶר**. וְכָל שְׁאָר מִלְאכּוֹתֶיהָ שִׁיכֵי בְּצֶמֶר תִּכְלַת שֶׁל מִלְאכַת הַמְּשָׁכָן: **הַמְּלַבְּנוּ**. מְכַבְּסוּ בְּנֶהָר: **הַמְּנַפְצוּ**. חוֹבְטוּ בְּשֶׁבֶט, אֵי נְמִי סוּרְקוּ בְּמִסְרָק: **הַמְּסַדֵּי**. אורדִייר בְּלַעֲיִז **[ה]**: **בְּתֵי נִירִין**. שְׁנוֹתָן שְׁנֵי חוּטִין בְּתוֹדָה הַבֵּית נִיר **[ו]**: **הַפּוֹצֵעַ**. מְסִיר חוּטֵי הָעֵרֶב מֵעַל הַשְּׂתִי אוֹ הַשְּׂתִי מֵעַל הָעֵרֶב, לְצַרְדֵּי אַרְיָגָה: **וְהַקּוֹשֵׁר וְהַמְּתִיר**. שֶׁכֵּן צְדִי חֲלָזוֹן שֶׁמִּמֶּנּוּ עוֹשִׂין הַתִּכְלַת קוֹשֵׁרִין וּמְתִירִין, שֶׁפְּעָמִים צְרִידָה לְטַל חוּטִין מֵרְשֵׁת זֶה לְהוֹסִיף עַל זֶה, וּמְתִיר מִכָּאן וְקוֹשֵׁר כָּאן **[ז]**: **וְהַתּוֹפֵר וְקוֹרַע**. נְמִי הוּי בְּיָרִיעוֹת, שֶׁכֵּן יָרִיעָה שְׁאֲכָלָה עֵשׂ וְנִקְבָּה בּוֹ נִקְבַּת קָטָן וְעָגַל, צְרִידָה לְקַרַע לְמַטָּה וּלְמַעְלָה אֶת הַנִּקְבֵּי, שֶׁלֹּא תִהְיֶה הַתְּפִירָה עֲשׂוּיָה קָמְטִין קָמְטִין: **וְהַתּוֹפֵר שְׂתֵי תְּפִירוֹת**. וְהוּא שֶׁקְשָׁרוֹ, דְּאֵי לֹא קְשָׁרוֹ לֹא קִיָּמִי. וּמְחִיב תְּרִתֵּי, מְשׁוּם קוֹשֵׁר וּמְשׁוּם תּוֹפֵר: **הַצַּד צְבִי**. וְכָל מִלְאכַת עוֹרוֹ נוֹהֶגֶת בְּתַחֲשִׁים בְּעוֹרוֹתֶיהֶן **[ח]**: **הַמּוֹלְחוֹ וְהַמְּעַבְדוֹ**. בְּגִמְרָא מְקַשָּׁה דְּהֵינּוּ מוֹלַח הֵינּוּ מְעַבֵּד, אֲלֵא אֲפִיק חַד מְנִיָּהוּ וְעִיל שְׂרֻטוֹת בְּמִקוּמוֹ, שֶׁמְשַׁרְטֵט מֵאַבוֹת מִלְאכּוֹת הוּא: **הַמְּמַחְקוֹ**. מְגַרֵּד שְׁעָרוֹ: **מְחַתְכוֹ**. מְקַצִּיעוֹ וּמְחַתְכוֹ לְרִצּוֹעוֹת וְסַנְדָּלִים: **וְכוֹתֵב וּמוֹחֵק**. הוּוּ בַּמְּשָׁכָן, שֶׁכֵּן רוֹשְׁמִים בְּקַרְשֵׁים לִידַע אֵיזָה בֶּן זוּגוֹ, וְכוֹתֵב אוֹת בְּזָה וְאוֹת בְּזָה, וּפְעָמִים שֶׁטָּעָה וּמוֹחֵק: **מְכַבֵּה וּמְבַעֵיר**. בְּאֵשׁ שֶׁתַּחַת דּוֹד הַסַּמְמָנִין: **מְכָה בְּפִטְיֵשׁ**. הוּא גִמְרָא מִלְאכָה, שֶׁכֵּן אֲמֵן מְכָה בְּסַדּוֹ בְּגִמְרָא מִלְאכָה, וְאֵין מְכָה בְּפִטְיֵשׁ חָיֵב אֲלֵא בְּגִמְרָא מִלְאכָה **[י]**. וּמְנַיֵּנָא דְרִישָׁא דְמְנָה אַבוֹת מִלְאכּוֹת אַרְבַּעִים חֲסֵר אַחַת, אֲף עַל גַּב דְּהַדְר חָשִׁיב לְהוּוּ חֲדָא חֲדָא, אֲתָא לֹא שְׂמַעִינָן דְּאַפְלוּ עֲבִיד אֵינֵשׁ כָּל מִלְאכּוֹת שֶׁבְּעוֹלָם בְּשֶׁבֶת אַחַת, בְּהַעֲלָם אַחַת, אֵי אֲפִשֵׁר שְׂתִיתְחִיב יוֹתֵר מֵאַרְבַּעִים חֲטָאוֹת **[יא]**, דְּכִלְהוּ שְׁאָר מִלְאכּוֹת תּוֹלְדוֹת לְהַנָּדָּ אַבוֹת, וְאַשְׁתַּכַּח דְּעֲבִיד אֵב וְתוֹלְדָה דִּילֵיהּ וְלֹא מְחִיב אֲלֵא חֲדָא:

(ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [ג] ארבעים חסר אחת. יש לומר וכי סגי ליה לתנא דלתני המספר כמו שהוא שלשים ותשע כו', והקרוב אלי דמסריד סריד כלישנא דמשנה י' פרק ג' דמכות, והתם אקראי קאי ארבעים יכנו. ועין תוספות יום טוב שהאריד: **[ד]** גמרא. וטעמא משום דשכיחא. הר"ן. ונראה לי משום דרדית הפת חכמה ואינו מלאכה, הוה אמינא מה שמדביק נמי לא הוי מלאכה דממילא נאפה אחר כך, קא משמע לן. או יש לומר דאתי למעוטי רדית הפת. תוספות חדשים: **[ה]** ובדף ע"ה כתב רש"י שמסדר חוטי השתי. וזה לשון הרמב"ם בחבורו, מתיחת החוטין כדרך האורגים היא הנסכת המסכת [מלשון המסכה הנסוכה] (ישעיה כה), וזה המותח נקרא מסד: **[ו]** רש"י. וזה לשון הערוך, מכניס את חוטי השתי בנירין שיעלה זה וירד זה ויבא הערב ויחזר השתי, יעלה התחתון וירד העליון ויבא הערב. והנירים עצמם פרשם הר"ב בריש פרק כ"א ממסכת פלים וזה לשונו, הן החוטין הארוגים על

הקנה, ובעבורם מגביהין קצת החוטין ועושין דרך שילד בו (הארג בחוט) [מחוט הערב]. ועין עוד תוספות יום טוב: [ז] רש"י. ומזה הלשון יש לדקדק דאינו חייב אלא במתיר על מנת לקשר. אלא שהתוספות דף ע"ג דקדקו מלשון רש"י כו' שאינו מצריך שיתיר על מנת לקשר. ולא דקדקו מן הלשון הזה להוסיף כו', ומכל מקום כתבו בשם הר"ח וכן משמע בירושלמי דבעי מתיר על מנת לקשר. והא דלא תני על מנת, מתרץ כמו בסותר דלקמן. תוספות יום טוב: [ח] ונראה לי דנקט צבי משום דשכיחא, כפרוש הר"ן גבי פת לעיל: [ט] והסותר. דוקא על מנת לבנות, גמרא. וכתבו התוספות דמכבה נמי על מנת להבעיר, והקשו דהוה ליה למתני בהו על מנת כי היכי דקתני במוחק ובקורע, ויש לומר דהתם נמי לא קתני ליה אלא משום דבעי למתני שעורן דשתי אותיות ושתי תפירות, אבל במכבה וסותר על מנת להבעיר ולבנות אפלו כל שהוא חייב, לא איצטריך למתניהו: [י] כן פרש רש"י כאן. ובגיש פרק י"ב פרש רש"י מכה בפטיש בענין אחר, והביאו הר"ב לקמן בגיש פרק י"ב עין שם. [ולשון הגמרא, כל מידי דאית ביה גמר מלאכה חייב משום מכה בפטיש]: [יא] לאו דוקא ארבעים, אלא כלומר ארבעים חסר אחת. ומנגא דרישא לחייב על כל אחד ואחד (ואפלו לא ידע לאחד מהן) בכרת, ודסיפא למעוטי שובט (משנה השתי בפירי) ומדקדק (מישב חוטי הערב): (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אבות מלאכות ארבעים חסר אחת כו': מעמר הוא הגודש העמרים הקצורים אחת על אחת ועמיר שם האגודה מן החטה והשעורה וזולתם מכל מה שיקצרו בני אדם: בורר הוא מי שמנקה ובורר האבנים והצרורות ודומיהם מן הזרע: מרקד הוא המנפה אח הקמח להפרישו ממורסנו: מנפצו בשבט כמו חובטו: והמסיך הוא המוסך את השתי והיא ההסכה נגזר מן המסכה הנסוכה (ישעיה כה): ובתי נירין הן חוטין תלויין קצתם בקצתם והוא מין מן האריגה ובהם יארוג האורג ושם הנירין ועצמם מפורסם אצל האורגים: והמולחו רוצה לומר המולח העור: והמעבדו הנותנו בעבוד: והמוחקו הגורר השער ממנו: והמחתכו מי שיחתוך העור: וסותר כמו הורס: והמכה בפטיש פטיש כלי שמשתמשין בו הצורפים ואומני ברזל ונחשת והוא ידוע וכפטיש יפוצץ סלע (ירמיה כג) ומכה בפטיש אפילו בשעת גמר מלאכה כאשר עושין המכין בפטישין כי מנהגם להכות הכאות על עצם הסדן בשעת ההכאה ולפיכך כל תקון מלאכה והשלמתה כמו המירוט והחכוך ומיני היפוי כולם תולדות מכה בפטיש והוא אמרם כל מידי דאית ביה גמר מלאכה חייב משום מכה בפטיש: ואלו האבות כולם דמיונות והוא כי אמרם קוצר הוא מאבות מלאכות וכמו כן כל התולש צמח מחובר לארץ כשכוונתו באותו דבר שתולש כמי שאורה תאנים או בוצר ענבים או חובט זיתים כל אחד מאלו המלאכות לא נאמר בהם שהן תולדות קוצר אבל הוא קוצר ממש כאשר לא נאמר במי ששחט כבש או שור שהוא תולדות השוחט או במי שבשל תבשיל מן התבשילין שהוא תולדות האופה אבל הוא אופה עצמו אבל התולדה שתקח ענין אותה המלאכה המנויה באבות בלבד ובאיזה מקום שתמצא אותו הענין הוא תולדה לאותו האב. המשל על זה אמרנו כי הטוחן הוא מאבות מלאכות וענין הטחינה הוא כתיתת החלק הגדול ועשייתו חלקים קטנים ולפיכך חתוך הירקות בשבת או נסירת עץ לקבל הנסורת שלו או טחינת שפיית חתיכת מתכת לקחת טחינתו או כריתת עצים לשריפה כל זה תולדות טוחן וכמו כן ענין הבשול הוא רפיון

העצמים הקשים ולפיכך כל מי שיתידך דבר מן המתכות או יחס אותם הוא תולדות אופה אע"פ שאינו מדליק אש ואינו מבעיר אותה אלא שנותן ההתכה באש בוער עד שתתחמם. ועל זה הדרך תקח הסברא כי ענין האריגה קבוץ החלקים הנפרדים ודבוקם והכנסת קצתם בקצתם: וענין העבוד חזוק הדברים הרפים כדי שלא יפסדו במהרה. והבן זה הענין ושמרהו וזכור אותו תמיד כשתראה מלאכה מן המלאכות תעיין תולדות איזה אב היא ולא יתערב עליך המעשה שהוא אב מן האבות עם התולדה כאשר בארתי לך: ואמרם המולחו והמעבדו אינם שתי מלאכות כי מליחת העור הוא מין ממיני העבוד וזכר אותו ללמדך כי המליחה עבוד. והשלים מנין התשעה ושלשים במלאכת השרטוט ופשע התנא בזכירתה בשעת הכתיבה ושם אותה מעניני הכותב: ואמרם ארבעים חסר אחת ואחר כך מנאם להשמיענו כי מי שעשה אותם כלן בשגגה אחת בהעלם אחד חייב על כל אחת ואחת ובתנאי שתהיה השגגה במלאכה כמו שבארנו בתחלת הפרק וכאילו אמר כי אלו המלאכת השוגג בהן כלן בהעלם אחד יביא ארבעים חטאות חסר אחת: ואמרו אחר שמנאם אלו אבות מלאכות לפרש שאינו חייב בשתי חטאות אלא על שתיים מאלו המנויות אבל כשעשה אב ותולדתו אינו חייב אלא אחת וכמו כן כשעשה תולדות הרבה אלא שהן כולן תולדות אב אחד אינו חייב אלא חטאת אחת. ומה שאמר וכפל ארבעים חסר אחת לדחות דברי רבי יהודה שהוא מונה שובט ומדקדק מאבות מלאכות: ושובט הוא המכה בשבט או בקנה על השתי כשימשך על מנוד האורגים כדי להפריד החוטין: ומדקדק הוא המפריד החוטין בידו בשעת האריגה: וחכמים אומרים כי אלו המלאכות ודומיהם הם כולם תולדות מיסך ואורג כאשר בארנו קודם לכן. וכל אלו האבות שמנה מפני זה קראם אבות כמו שהיה שימושן במעשה המשכן שזכר אותן הכתוב בשם מלאכה וכל הדבר שנתלה או הדומה באחת מהן יקרא תולדה כמו שחלקנו: (רמב"ם)

פרק ז - משנה ג

וְעוֹד כָּל אַחַר אָמְרוּ. כָּל הַכָּשֶׁר לְהִצְנִיעַ
וּמִצְנִיעִין כְּמוֹהוּ וְהוֹצִיאוּ בַשַּׁבָּת, חֵיב עָלָיו
חֲטָאת, וְכָל שְׂאִינוֹ כָּשֶׁר לְהִצְנִיעַ וְאִין מִצְנִיעִין

כְּמוֹהוּ וְהוֹצִיאוּ בַשַּׁבָּת, אֵינוּ חַיֵּב אֶלָּא הַמְצַנִּיעוֹ :

ר"ע מברטנורה כָּל הַפֶּשֶׁר לְהַצְנִיעַ. שֶׁהוּא דָּבָר הָעֲשׂוּי לְצַרְךָ הָאָדָם :
וּמְצַנִּיעִין כְּמוֹהוּ. שֵׁישׁ בּוֹ שְׁעוֹר הָרְאוּי לְהַצְנִיעוֹ : אֵין חַיֵּב אֶלָּא הַמְצַנִּיעוֹ.
אִם נֶעֱשָׂה חַיֵּב עַל אָדָם אֶחָד וְהַצְנִיעוֹ, חַיֵּב עַל הוֹצְאָתוֹ אִם הוֹצִיאוֹ,
אֲבָל אָדָם אַחֵר אֵינוֹ חַיֵּב עָלָיו, דְּלִגְבִּיהָ לָאוּ מְלַאכָה הִיא : (ר"ע מברטנורה).

רמב"ם ועוד כלל אחר אמרו כל הכשר להצניע ומצניעין כו' : כשר להצניעו
כלומר ראוי להצניעו ולשמרו ויש בו תועלת ולא יפסד כשישאר : ומצניעין
כמוהו ר"ל כי מנהג בני אדם להצניען כי יש דברים אילו היו מצניעין אותן
היו נשמרין ולא היו נפסדין אבל אין מצניעין אותן ואין משמרים אותן
מרוב מציאותם באותו המקום ופחיתותן שם וכאשר יכלול זה הדבר אלו
השני ענינין כל מי שהוציא מאותן הדברים והסחורות בשבת השעור שנבאר
חייב ואם אותו הדבר חסר אלו שני דברים שלא יהיה ראוי להצניעו ושאין
מצניעין אותו בני אדם ובא זה והצניעו אותו שהצניעו בלבד הוא חייב על
הוצאתו ושאר בני אדם פטורין : (רמב"ם)

פּרָק ז - מִשְׁנָה ד

הַמוֹצִיא תָּבֶן, כְּמֵלֶא פִי פָּרָה. עֲצָה, כְּמֵלֶא פִי
גָּמֶל. עֲמִיר, כְּמֵלֶא פִי טָלָה. עֲשָׁבִים, כְּמֵלֶא פִי
גְּדִי. עָלִי שׁוּם וְעָלִי בְּצָלִים, לַחִים, כְּגֵרוּגָרֶת,
יְבֻשִׁים, כְּמֵלֶא פִי גְּדִי. וְאֵין מְצַטְרְפִין זֶה עִם
זֶה, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא שׁוּוּ בְּשַׁעוּרֵיהֶן. הַמוֹצִיא אֶכְלָים
כְּגֵרוּגָרֶת, חַיֵּב, וּמְצַטְרְפִין זֶה עִם זֶה, מִפְּנֵי
שֶׁשׁוּוּ בְּשַׁעוּרֵיהֶן, חוּץ מִקְלָפֵיהֶן וְגִרְעֵינֵיהֶן

וְעַקְצֵיהֶן וְסִבּוֹן וּמְרִסָּנוֹ [יב]. רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר, חוּץ מִקְלַפֵּי עֲדָשִׁים שְׂמַתְבְּשֻׁלוֹת עִמָּהֶן :

ר"ע מברטנורה עצה. תבן של מיני קטניות: כמלא פי גמל. שעורו גדול ממלא פי פרה, וכמלא פי פרה לא מחיב בעצה, דהא לא חזיא לפרה: עמיר. קשין של שבלין: פי טלה. נפיש מפי גדי, הלכך עמיר דלא חזי לגדי לא מחיב כמלא פי גדי עד דאיכא מלא פי טלה, אבל עשבים הואיל וחזי לגדי ולטלה מחיב אפלו כמלא פי גדי: לחין. הראויין לאדם: כגרוגרת. דזה שעור לכל מאכל אדם בשבת, אבל כמלא פי גדי לא, דלחים לא חזו לגדי: ומצטרפין. כל אכלי אדם זה עם זה: חוץ מקלפיהן. שאינן אכל ואין משלימין השעור: ועקציהן. זנב הפרי דהוא עץ בעלמא: וסבון. קלפת החטים הנושרת מחמת הכתישה: ומרסנו. הנשאר בנפה. ורמב"ם פרש איפכא, דמרסן הוא עבה וגרוע מסבין: חוץ מקלפי עדשים. [שמצטרפין]: שהן מתבשלות עמהן. לאפוקי הקלפות החיצונות שהן נושרות כשעושה מהם גרן. וקלפי הפולין בזמן שהן לחים ומתבשלין עם קלפתן, לרבי יהודה מצטרפין עם האכלין לשעור גרוגרת, אבל יבשים לא, שאינן נאכלין בקלפתן לפי שהן נראין כזבובין בקערה. ואין הלכה כרבי יהודה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [יב] סבון ומרסנו. ואף על גב דמצטרפין לשעור חלה, התם שאני שפן עני אוכל פתו בעסה מערבת בסבנה כו' הלכך לחם הארץ קרינן ביה. אבל לענין שבת מידי דחשיב בעינן, וסתמיהו דהני לאו אכל נינהו. גמרא: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם המוציא תבן כמלא פי פרה כו': המוציא אוכלים כגרוגרות חייב כו': עצה הוא תבן הקטנית כגון הפול והאפונים והתורמסין ודומיהן מן הזרעים: קליפיהן קליפה העליונה הדומה לעור הבהמה: גרעיניהן הם הגרעינין הקשין שהן בתוך הפרי: עוקצין הן אותן העוקצין שהפרי תלוי בהן באילניהן כגון עוקצי התאנים והענבים והאפרסקים והאתרוגים וזולתם: וסובין הוא הסובין שלהן והוא הקמח הבינוני: ומורסן הוא המורסן שלהן והיא הקליפה העליונה העבה היוצאה בנפה תחלה וכאשר אמר כי האוכלים כלם מצטרפין קצתם אל קצתם ושעורם להוצאת שבת כגרוגרת והיא תאנה אחת בינוני. ומן המאכלים מהן שיש להן קליפה ומהן שיש להן גרעינין ועוקצין וסובין והודיעם כי לא יחשב דבר מאלו הדברים עם האוכל ומה שמשערין כגרוגרת הוא מן האוכל הברור המבורר מכל מיני אלו הפסולת כולם: ואמר רבי יהודה כי העדשים בלבד משערין אותן בקליפה הדקה שעליהם לפי שהוא מתבשל שלם בקליפתו ויאכל עמו וכמו כן סברתו בפולין הרטובים לפי שהוא נאכל בקליפתו הסמוך אל האוכל. ואין הלכה כרבי יהודה: (רמב"ם)

פרק ח - משנה א

המוציא יין, כְּדֵי מְזִיגַת הַכּוֹס. חֶלֶב, כְּדֵי גְמִיעָה. דְּבֶשׁ, כְּדֵי לִתֵּן עַל הַכֶּתֶתִית. שֶׁמֶן, כְּדֵי לְסוּדֵי אֶבֶר קָטָן. מִיִּם, כְּדֵי לְשׁוֹף בָּהֶם אֶת הַקִּילּוֹר [ג]. וְשָׂאֵר כָּל הַמִּשְׁקִין, בְּרַבִּיעִית. וְכָל הַשּׁוֹפְכִין, בְּרַבִּיעִית. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר, כִּלְוֹן בְּרַבִּיעִית, וְלֹא אָמְרוּ כָּל הַשְּׁעוּרִין הִלְלוּ אֶלֶּא לְמַצְנִיעֵיהֶן :

ר"ע מברטנורה **המוציא יין כְּדֵי מְזִיגַת הַכּוֹס.** שֶׁל בְּרַפְת הַמְזוּז, שֶׁהוּא רִבַּע רַבִּיעִית יֵין חֵי, כְּדֵי שְׁיִמְזֶגְנוּ לְחֻשְׁבוֹן עַל חֵד שֶׁל יֵין תִּלְתָּא מִמֵּיִם וְיַעֲמֵד עַל רַבִּיעִית הַלֵּג [א] שֶׁהוּא שְׁעוֹר כּוֹס שֶׁל בְּרַכָּה : **כְּדֵי גְמִיעָה.** מֵה שְׂאֵדָם בּוֹלַע בְּבֵת אַחַת [ב], וְחֶלֶב בְּהֵמָה טְמֵאָה דְּלֹא חֲזִי לְשִׁתְּיָה שְׁעוֹרוֹ כְּדֵי לְכַחֵל עֵין אַחַת : **עַל הַכֶּתֶתִית.** מִכָּה שֶׁעַל גְּבִי הַסּוּסִים וְהַחֲמוּרִים מִחֲמַת הַמִּשְׁאֵוִי. וּמִצָּאֵתִי כְּתוּב שֶׁשְׁחִין הַיּוֹצֵא בְּעוֹר הַבָּשָׂר, כְּשֶׁמַּגִּיעַ לְהַתְּבַשֵּׁל הוּא עוֹשֶׂה רֹאשׁ לְמַעַלָּה וְקְרוִי פִי כְּתִית. וְאִם עַל פִּי שֶׁהַדְּבֶשׁ עָקְרוּ לְאַכִּילָה, כִּיֵּן שֶׁרְפוּאָתוֹ מְצוּיָה, וְהוּא מְשֻׁהוּ, אֲזַלְיֵן בְּתֵר שְׁעוּרָא זׁוּטְרָא לְחִמְרָא : **אֶבֶר קָטָן.** שֶׁל תֵּינּוֹק בֶּן יוֹמוֹ, וְהוּא אֲצַבַּע קְטַנָּה שְׁבֶרְגֵל : **לְשׁוֹף.** לְשִׁפְשֵׁף וְלְמַחוֹת בָּהֶן : **קִילּוֹר.** שְׁנוֹתְנִין עַל הָעֵין : **וְשָׂאֵר כָּל הַמִּשְׁקִין.** שְׂאֵין עוֹשִׂין מֵהֶם רְפוּאָה : **שׁוֹפְכִין.** מִיִּם סְרוּחִין, וְחֲזוֹ לְגַבֵּל בָּהֶן אֶת הַטֵּיט : **כִּלְוֹן בְּרַבִּיעִית.** אִם הֵיֵן וְהַחֶלֶב וְהַדְּבֶשׁ, דְּלֹא נֶאֱמְרוּ

שְׁעוּרֵין בְּמִשְׁנֵה אֶלָּא לְמַצְנִיעִיהוּ, אֲבָל שְׁאָר כָּל אָדָם אֵין חַיְבִין אֶלָּא בְּרַבִּיעִית. וְסָבִירָא לִיה לְרַבִּי שְׁמַעוֹן דְּמַצְנִיעַ עֲצָמוּ בְּעֵי שְׁעוּרָא זֹוטָא, וְיִבְצִיר מֵהַאי שְׁעוּרָא לֹא מַחֲיֵב, דְּלִית לִיה לְרַבִּי שְׁמַעוֹן כָּל שְׁאֵין כְּשׁוֹר לְהַצְנִיעַ וְאֵין מַצְנִיעִין כְּמוֹהוּ שְׁיִתְחַיֵּב עָלָיו מַצְנִיעוּ בְּכָל שְׁהוּא, וְאֵין הִלְכָה כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן : (ר״ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [א] וּפְרַשׁ רַשׁ"י בִּיצָה וּמַחְצָה רַבִּיעִית הִלְג. וְכַתֵּב הַרְמַב"ם כִּי שְׁעוּר הַכֹּלֵי אֲצַבְעִים עַל אֲצַבְעִים עַל רוּם אֲצַבְעִים, וְחָצִי אֲצַבְע וְחִמְשׁ אֲצַבְע. וְכָל הַמִּדּוֹת בְּגִדְל, שֶׁהוּא הַבְּהוּן בְּלִשׁוֹן הָעֵבְרִי : **[ב]** וְאֵין שְׁעוּרוֹ יָדוּעַ לָנוּ, אֲבָל פִּירוּשׁוֹ כְּדֵי גְמִיעָה שֶׁל אָדָם בִּינוּנִי, וְהוּא פְּחוּת אֶפְלוּ מְכַדִּי לְגַמְיוּ, וְאֵין צְרִיךְ לומר מְרַבִּיעִית (מְגִיד מִשְׁנֵה פֶּרֶק יח בְּשֵׁם הַרְמַב"ם) : **[ג]** לְשׁוֹף כּו'. וְרַפּוּאָתוֹ מְצוּיָה [שְׁרָגִילִים לְמַחֲוֹת בּוּ הַרְפּוּאָה לְעִין], דְּכָל מְשָׁקִין מְרַפְּאִים לְעֵינַיִם וְנִגְלָדִין כְּדָבָק עַל הָעֵין, לְבַר מִמֶּיָּא דְּמָסוּ וְלֹא נִגְלָדִין. גְּמָרָא : (עֵיקָר תוּי"ט).

רמב"ם הַמוֹצִיא יֵין כַּדִּי מְזִיגַת הַכּוֹס כּו' : הַכּוֹס שֶׁרַמְזוּ אֵלָיו בְּזֵה הַמְּקוֹם הוּא כּוֹס שֶׁל בְּרַכָּה וְשִׁיעוּרוֹ רַבִּיעִית וְכַבֵּר בְּאַרְנוּ פַעֲמִים כִּי שִׁיעוּר רַבִּיעִית אֲצַבְעִים עַל אֲצַבְעִים עַל רוּם אֲצַבְעִים וְחָצִי אֲצַבְע וְחִמְשׁ אֲצַבְע וְכָל הַמִּדּוֹת בְּגוּדֵל שֶׁהוּא הַבְּהוּן בְּלִשׁוֹן הָעֵבְרִי וְהֵיוּ מְזוּגִין יֵינָם חֶלֶק אֶחָד יֵין וְשִׁלְשָׁה חֶלְקִים מֵיָם אִ"כ יֵהִיָּה מְזִיגַת הַכּוֹס רוֹבַע רַבִּיעִית הֵיִין שֶׁלֵּהֵן. וְגַמִּיעָה הוּא כַּדִּי בְּלִיעָה אַחַת אִם הוּא חֶלֶב בְּהֵמָה טְהוּרָה שֶׁהוּא רְאוּי לְשִׁתִּיָּה אֲבָל חֶלֶב בְּהֵמָה טְמֵאָה שְׁעוּרוֹ לְהוֹצֵאת שֶׁבֶת כַּדִּי לְכַחֵל עֵין אַחַת. וְכַתִּית הוּא קֶצֶה הַמְּכָה רוֹצֵה לומר פִּי הַמְּכָה וְהַקְּבוּץ כַּתִּיתִים וְכַבֵּר קֶדָם פִּירוּשׁוֹ : וְאָמְרוּ אֲבַר קֶטָן רוֹצֵה לומר אֲבַר קֶטָן שֶׁל אָדָם בֵּן יוֹמוֹ וְהַאֲבַר הַקֶּטָן שֶׁבְּאָדָם הוּא אֲצַבְע קֶטָנָה שֶׁבְּרַגֵּל. לְשׁוֹף אֵת הַקְּלוּרִין שִׁיעוּר שִׁימַס בּוּ הַסֵּם לְעֵין הַנִּקְרָא בְּעֵרְבֵי שִׁיאוּף וְזֵהוּ בְּמִימֵי הַיָּאוּר בְּלֶבֶד שֶׁהֵן יִפִּין לְעֵין אֲבָל שֶׁאֵר הַמִּימּוֹת שִׁיעוּרוֹן כַּדִּי לְרַחוּץ פְּנִים שֶׁל מְדוּכָה : וְשׁוֹפְכִין הַדְּבָרִים הַנִּשְׁפָּכִין כֻּלָּם רוֹצֵה לומר הַנִּגְרִים וְהֵם הַמְּשָׁקִין כֻּלָּם. וְאֵין הִלְכָה כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן : (רַמְבַּ"ם)

פֶּרֶק ח - מִשְׁנֵה ב

הַמוֹצִיא חֶבֶל, כְּדֵי לְעַשׂוֹת אֶזֶן **[ד]** לְקַפָּה. גְּמִי, כְּדֵי לְעַשׂוֹת תְּלָאֵי לְנִפְּה וְלְכַבְרָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, כְּדֵי לְטַל מִמֶּנּוּ מִדַּת מְנַעַל לְקָטָן. נִיר,

כְּדֵי לְכַתֵּב עָלָיו קֶשֶׁר מוֹכָסִין. וְהַמוֹצִיא קֶשֶׁר
[ה] מוֹכָסִין, חֵיב. נִיר מְחֹק, כְּדֵי לְכַרֵּךְ עַל פִּי
צְלוּחִית קֶטְנָה שֶׁל פְּלִיטוֹן :

ר"ע מברטנורה אֵזוֹן לְקָפָה. לְאוֹחֲזָה בָּהּ: תְּלָאִי. לְתַלּוּתוֹ בּוֹ, וּבְצִיר מְשַׁעוֹר
אֵזוֹן לְקָפָה: מִדַּת מְנַעַל. לְהִרְאוֹת לְאֶמֶן כְּמִדָּה זֹאת אֲנִי צָרִיךְ, וְשַׁעוּרִיהָ
בְּצִיר מְתֵלְאִי: נִיר. מִעֲשָׂבִים עוֹשִׂין אוֹתוֹ: קֶשֶׁר שֶׁל מוֹכָסִין. פְּעָמִים
שָׂאָדָם נוֹתֵן מְכָס בְּרֹאשׁ הַנֶּהָר מְזָה, וְהוּא מוֹסֵר לוֹ חוֹתֶם לְהִרְאוֹת
לְמוֹכָס שֶׁבַעֲבָר הָאֲחֵר מִן הַנֶּהָר לְהִרְאוֹתוֹ שֶׁכָּבֵר פָּרַע הַמְּכָס, וְדָרְכּוֹ
לְכַתֵּב שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת גְּדוּלוֹת לְסִימָן, וְהוֹ גְּדוּלוֹת מְשַׁתִּי אוֹתִיּוֹת שֶׁלָּנוּ: נִיר
מְחֹק. שׁוּב אֵינּוּ רְאוּי לְכַתֵּב, לְפִיכָךְ צָרִיךְ שַׁעוֹר גְּדוּל לְכַרֵּךְ עַל פִּי
צְלוּחִית: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [ד] אֵזוֹן. וּבְחֶבֶל [דְּבַר־שָׂא] לֹא סָגִי בְּהַכִּי, וְצָרִיךְ כְּדֵי אֵזוֹן לְקָפָה,
דְּמַתּוּךְ שֶׁהוּא קֶשֶׁה פּוֹגֵם עַץ הַנֶּפֶה וּכְבָרָה וְלֹא עֲבָדֵי אֲיִנְשֵׁי. גְּמָרָא: [ה]
וְהַמוֹצִיא קֶשֶׁר. אֵי צָרִיךְ לְאֶשְׁמְעִינָן דְּאֶפְלוּ כְּתוּב עַל הַקֶּלֶף, אִף עַל גַּב
דְּשַׁעוֹר קֶלֶף כְּדֵי לְכַתֵּב עָלָיו פְּרָשָׁה קֶטְנָה שֶׁבַתְּפִלִּין. תּוֹסְפוֹת: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם הַמוֹצִיא חֵבֶל כְּדֵי לַעֲשׂוֹת אוֹזוֹן לְקוֹפָה כּו': גָּמִי הוּא הַגּוּמָא וּבַעֲבָרֵי
תֵּיבַת גּוּמָא. תְּלָאִי כְּמוֹ בֵּית יָד שִׁיתְלָה מִמֶּנּוּ: וְנִפְהָ יְדוּעָה. וְהִיא דְקוֹת
הַנְּקָבִים: וְכִבְרָה הִיא שְׁנִקְבִיָּה רַחְבִּים יוֹתֵר: וְקֶשֶׁר מוֹכָסִין הוּא הַסִּימָן
שְׁכוֹתְבִין לוקְחֵי הַמַּעֲשֵׂר וּבַעֲלֵי הַמְּכָס לְהוֹדִיעַ כִּי זֶה פָּרַע מֵה שְׁנַתְחִיב
וְשִׁיעוֹרֵן שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת וְקוֹרָא אוֹתָן קֶשֶׁר כְּמוֹ שְׁקוֹרָאִין אֲנָשֵׁי דוֹרְנוּ הַרְשָׁמִים
וְהַצּוֹרוֹת שֶׁמַּחֲשָׁבִין בְּהֵן הַפְּנִקְסִין עִקְרֵי אֲלֵרוֹמִי בְּלִשׁוֹן עֲרָבִי וּבְלִשׁוֹן עֲבָרֵי
קֶשֶׁר הַרומִיִּים: וְנִייר. יְדוּעָה: וְנִייר מְחֹק שֶׁטֶר שֶׁל נִייר שְׁנַתְבַּטֵּל וְאִין
מוֹצִיאִין בּוֹ חוּב: וּפְלִיטוֹן מֵר דְּרוֹר וְהוּא הַמוֹשֵׁק. וְאִין הַלְכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה:
(רמב"ם)

פּרָק ח - מִשְׁנָה ג

עוֹר [ו], כְּדֵי לַעֲשׂוֹת קֶמַע. קֶלֶף [ז], כְּדֵי לְכַתֵּב
עָלָיו פְּרָשָׁה קֶטְנָה שֶׁבַתְּפִלִּין, שֶׁהִיא שְׁמַע

ישראל {ה}. דיו, כְּדִי לְכַתֵּב שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת. כָּחַל, כְּדִי לְכַחֵל עֵין אַחַת :

ר"ע מברטנורה לעשות בו קמע. לְכַסוֹת בו אֶת הַקָּמֶע: קֶלֶף כְּדִי לְכַתֵּב עָלָיו פְּרָשָׁה קִטְנָה. דְּאִיֵּדִי דְדָמִיו יִקְרִין לֹא עֵבֶד מִנִּיהַ קֶשֶׁר מִכְסִין אֶלָּא תַפְלִין וּמְזוּזוֹת, וְלֹא מַחִיב בְּשַׁעוֹרָא זֹטָא: **דיו כְּדִי לְכַתֵּב שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת.** לְרַשֵּׁם עַל שְׁתֵּי חֲלִיוֹת שֶׁל כְּלִי אוֹ עַל שְׁנֵי קֶרְשִׁים לְזוּגָן: **כְּדִי לְכַחֵל עֵין אַחַת.** שְׁכֵן צְנוּעוֹת הַהוֹלְכוֹת מְעַטְפוֹת אֵין מְגַלּוֹת אֶלָּא עֵין אַחַת וְכוּחֲלוֹת אוֹתָהּ: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ו} עור. פִּרְשׁ בְּגִמְרָא דְמַלִּיחַ וְעַדִּין לֹא נַעֲשָׂה בְקָמַח וְעַפְצָה: {ז} **קֶלֶף.** הָעוֹר בְּשַׁעַת עֵבֶדוֹ חוֹלְקִין אוֹתוֹ לְשָׁנִים, וְאוֹתוֹ שְׁכַלְפֵי שַׁעַר קְרוֹי קֶלֶף, וְכַלְפֵי בְּשַׁר הוּא דוֹכְסוֹסְטוֹס, שְׁכֵן בַּלְשׁוֹן וְזוֹ קוֹרִין לְבְּשַׁר סוֹסְטוֹס, וְדוֹף פְּרוֹשׁוֹ מְקוֹם, כְּמוֹ דוֹף פֶּלֶן, לְכַד קְרוֹי דוֹכְסוֹסְטוֹס, כְּלוּמַר מְקוֹם בְּשַׁר. תּוֹסְפוֹת: {ח} **שְׁהִיא כו'.** תִּימָה לְמֵאֵי אֵינְצֶרִיד לְפֶרֶשׁ, דְּזִיל קְרִי הַפְּרָשִׁיּוֹת שֶׁבַתְּפִלִין תִּמְצָא שְׁזוֹ הַקִּטְנָה, וְנִרְאָה לִי דְאֵצְרִיד מְכִיּוֹן דְתַנּוּ בְסוֹף פֶּרֶק גִּי דְמִנְחוֹת שְׁאֲרַבַּע פְּרָשִׁיּוֹת מְעַכְבוֹת זוֹ אֶת זוֹ, אִם כֵּן לֹא לְהוֹי שַׁעוֹר לְהוֹצֵאת שֶׁבַת אֶלָּא אִם כֵּן שְׁיִהְיֶה בְכַדִּי לְכַתֵּב עָלָיו כָּל הָאֲרַבַּע פְּרָשִׁיּוֹת, לְהַכִּי קִתְנֵי שְׁהִיא שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, מְכִיּוֹן שֶׁהַפְּרָשָׁה קִטְנָה הִיא שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לְשַׁעַר בְּהַ לְבַד, שְׁכֵן קוֹרִין [אוֹתָהּ לְבַד] עַל מִטְתּוֹ. וְאִם תֵּאמַר אִם כֵּן לְמָה לִי לְמַתְנֵי פְּרָשָׁה קִטְנָה שֶׁבַתְּפִלִין [וְיֵשׁ לוֹמַר, דְּאִי לֹאוּ מְשוּם דְנִכְתְּבָה בַתְּפִלִין לֹא הֵיִינוּ מְשַׁעְרִים בָּהּ, לְפִי שְׂרַב הָעוֹלָם בְּקִיּאִין בָּהּ וְקוֹרִין אוֹתָהּ בְּעַל פֶּה. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב]. וְכַנְנֶס עַל גְּבִי עֲנֵק עוֹלָה לְיֵשֵׁב, דְּבִאֲמַת מַלְת קֶטָן מִתְּפַרְשֵׁת בְּשָׁנֵי דְרַכִּים, הָאֶחָד עַל שֵׁם הַקִּטְנוֹת מִמֶּשׁ. וְהַשְּׁנִי שֶׁהוּא אַחֲרוֹן כְּנֶגֶד הָרֵאשׁוֹן כְּמוֹ עֵשׂוֹ בְּנֵה הַגְּדוֹל וְיַעֲקֹב בְּנֵה הַקָּטָן אֶף שְׁתַּכֵּף אַחַר זֶה יֵצֵא. וְאִם כֵּן הִנֵּה אֲמִינָא לּוֹמַר שֶׁהַפְּרָשָׁה קִטְנָה שֶׁבַתְּפִלִין הֵינּוּ וְהִיא אִם שְׁמוּעַ, דְּהִרִי הוּא חֲשׁוֹב [בְּפִנֵי עֲצָמוֹ] לְמִי שֶׁכְּתוּב וְעוֹמֵד אֶצְלוֹ הַשְּׁלֵשׁ פְּרָשִׁיּוֹת הָרֵאשׁוֹנִים [דְּהֵינּוּ קִדְשׁ, וְהִיא כִי, וְשְׁמַע יִשְׂרָאֵל], וְהַפְּרָשָׁה אַחֲרוֹנָה עַדִּין לֹא נִכְתְּבָה אוֹ שְׁנִמְצָא בוֹ פְּסוּל, נִמְצָא דְהוּא מְלוּי חֲחֲסָרוֹן. אֲבָל עַל פְּרָשָׁה אַחַת לְפָנֶיהָ מֵה יוֹעִיל לְבַדְּנָה (שְׁצָרִיכִים לְהִיוֹת נִכְתְּבִין בְּסִדְרָן). ל"ש. וְלְכַד אֲשַׁמְעִינוּ דְּבִאֲמַת לֹא כֵן הוּא וְאֵין זוֹ קִטְנָה, רַק שֶׁפְּרָשֵׁת שְׁמַע יִשְׂרָאֵל שְׁהִיא קִטְנָה בְּכַמוּתָהּ גַם כֵּן שַׁעוֹרָה חֲשִׁיב וְחֲזִי לְאֵצְטְרוּפֵי אִם יְהִיה לּוֹ עוֹד קֶלֶף עַל אֲשֶׁר אַחֲרֶיהָ שְׁהִיא וְהִיא אִם שְׁמוּעַ. וְלְכַאוּרָה מְכַאן סַעַד לְסִדְר הַתְּפִלִין שֶׁל רַשִׁי ז"ל דְּשְׁמַע קִדְּם לְוְהִיא אִם שְׁמוּעַ, דְּלְשִׁיטַת רַבֵּנוּ תַּם ז"ל אִם כֵּן מִמָּה נִפְשָׁד שְׁמַע יֵצֵא לְאַחֲרוֹנָה, וּמֵאֵי אֲשַׁמְעִינוּ. וְצַדִּקַת הַתִּי"ם עָלָיו, גַם מְזָה לֹא יִנּוּחַ יָדוֹ, לְפִי מָה שְׁמַבְאָר בְּטוֹר וּבֵית יוֹסֵף אֲרַח חֲיִים סִימָן ל"ו דְּאֶף לְשִׁיטַת רַבֵּנוּ תַּם צָרִיד לְכַתֵּב שְׁמַע קִדְּם וְהִיא אִם שְׁמוּעַ. עֵין שֵׁם. אִם כֵּן בְּסִדְר הַכְּתִיבָה סוֹף דְּבַר הַכֹּל נְשַׁמְעַ וְהִיא אִם שְׁמוּעַ בְּקוֹל ה': (עִיקַר תּוֹי"ט).

רמב"ם עור כדי לעשות בו קמיע כו' : לעשות בו קמיע לכסות בו קמיע. וקלף ידוע ועל הקלף יכתבו התפילין וזה הלכה למשה מסיני ופרשיות תפילין ארבעה קדש לי והיה כי יביאך שמע והיה אם שמוע. וכבר זכרנו כי הדונג הוא השעוה: (רמב"ם)

פרק ח - משנה ד

דָּבֵק, כְּדֵי לִתֵּן בְּרֹאשׁ הַשַּׁבָּת. זָפֶת וְגַפְרִית, כְּדֵי לַעֲשׂוֹת נֶקֶב. שְׁעוּה, כְּדֵי לִתֵּן עַל פִּי נֶקֶב קָטָן {ט}. חֲרָסִית, כְּדֵי לַעֲשׂוֹת פִּי כוֹר שֶׁל צוֹרְפֵי זָהָב. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, כְּדֵי לַעֲשׂוֹת פְּטָפוּט. סָבִין, כְּדֵי לִתֵּן עַל פִּי כוֹר שֶׁל צוֹרְפֵי זָהָב. סִיד, כְּדֵי לְסוּד קִטְנָה שְׁבַבְנוֹת. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, כְּדֵי לַעֲשׂוֹת כָּלְכוּל. רַבִּי נַחֲמִיָּה אוֹמֵר, כְּדֵי לַעֲשׂוֹת אֲנָדִיפִי :

ר"ע מברטנורה השבשבת. הצידין מושיבין נסר קטן בראש הקנה ונותנים עליו דבק, והעוף יושב עליו ונדבק בו, וצריך לתת עליו דבק הרבה כדי שיהא העוף נדבק בו: [כדי] לעשות בו נקב קטן. כלי שמשימין בו כסף חי וסותם פיו בזפת או בגפרית, ועושה בסתימה נקב קטן להוציא ממנו הכסף חי: חרסית. לבנה כתושה: לעשות פי כור. שהמפוח נכנס בו: פטפוט. רגל למקום מושב הכור, שמושיבין אותו על פו ובסיס העשוי לכך: סבין כדי לתת על פי הכור של צורפי זהב. במקום שאין פחמין צורפין הזהב באש של סבין. פרוש אחר שרגילים לתת סבין על פי הכור כשמתכים הזהב: לסוד קטנה שבבנות. בנות שהגיעו לפרקו ולא בא להן הארח, בנות עניים טופלות אותן בסיד והארח ממהר לבא ומשיר נמי את השער, ובנות עשירים טופלות בסלת, ובנות מלכים בשמן זית שלא הביא שלישי: כלכול. הצדעין, וסדין אותן בסיד להשכיב את השער: אנדיפי. למטה מן הצדעין מעט, שקורין בת צדעה. ואין הלכה לא כרבי יהודה ולא כרבי נחמיה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ט} נקב קטן. בגמרא של יין. ופרש רש"י למעוטי שמן ודבש, שהיין זב דרדך נקב קטן יותר משמן ודבש, והכי מפרש במשנה ב' פרק ג'

דְּמַכְשִׁירִין דְּשָׁמֹן עֵב מִיָּין. וְצָרִיד עֵיוֹן בְּמִשְׁנֵה ב' פֶּרֶק ג' דְּמִסְכַּת כָּלִים דְּמִפְרֵשׁ
הַר"ב שֶׁהַשָּׁמֶן דֶּק מִהַיָּין. תּוֹסֵפוֹת יוֹם טוֹב : (עִיקָר תּוֹי"ט).

רמב"ם דבק כדי ליתן בראש השבשבת כו' : דבק הוא דבר עשוי בידי אדם
כל הנוגע בו ידבק בו : ושבשבת הוא הגמי שבראשיה נותנין הדבק קושרין
אותה בקנה ומכניסין אותה בקיני העופות ומוציאין האפרוחין : וחרסית
טיט האדמה והוא ידוע אצל הרופאים : פי כור שפת הכור שמתכיין בו והוא
שם עברי בחרתיך בכור עוני (ישעיה מח) : פטפוט רגל הכור כי עושין לו רגלים
כשהוא גדול ובמשנת כלים פטפוטי כירה : צורפי זהב ידוע והוא עברי
ותתנהו לצורף (שופטים יז). סובין ידוע וכן יעשו הצורפים ישליכו הסובין על
פני הכור בעת ההתכה : וסיד הוא עברי ושדת אותם בשיד (דברים כז) והוא
נעשה מאבנים שרופות והיה מנהגם למשוח בו הנערות על כל בשרם כמו
מלבוש וכוונתם להביא להם הנדות ולמהר הבגרות ולהנעים בשר : כלכול
הצדעים : ואנדיפי המצח. ואין הלכה כר' יהודה ולא כר' נחמיה : (רמב"ם)

פרק ח - משנה ה

אֲדָמָה, כְּחוֹתֵם הַמְרָצוּפִים, דְּבָרֵי רַבִּי עֲקִיבָא.
וְחֻכְמִים אוֹמְרִים, כְּחוֹתֵם הָאֲגָרוֹת. זָבֵל וְחֵל
הַדֶּק, כְּדֵי לְזַבֵּל קַלַּח שֶׁל כְּרוּב, דְּבָרֵי רַבִּי
עֲקִיבָא. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים, כְּדֵי לְזַבֵּל כְּרֶשֶׁא.
חֵל הַגֵּס, כְּדֵי לִתֵּן עַל מְלֵא כֶף סִיד. קָנָה, כְּדֵי
לַעֲשׂוֹת קְלָמוֹס. וְאִם הָיָה עֵב אוֹ מְרָסָס, כְּדֵי
לְבַשֵּׁל בוֹ בִּיצָה קְלָה שְׁבִיבִיצִים, טְרוּפָה וְנִתּוּנָה
בְּאֵלְפָס :

ר"ע מברטנורה אֲדָמָה. טִיט אָדָם : מְרָצוּפִין. שֶׁקִּין גְּדוֹלוֹת שְׁנוֹשְׂאִין בָּהֶם
פְּרָקֵמֶטְיָא בְּסִפִּינוֹת, וְחוֹתֵמִין אוֹתָם כְּדָרְדָּר שְׁחוֹתֵמִים הָאֲגָרוֹת. וְשַׁעוּרִיָּה
דְּרַבְּנָן זוּטָר מְדַרְבֵּי עֲקִיבָא. וְהִלְכָה כְּחֻכְמִים : כְּדֵי לְזַבֵּל כְּרֶשֶׁא. כְּרֶתִי.
וְשַׁעוּרִיָּה זוּטָר מְקַלַּח שֶׁל כְּרוּב. וְהִלְכָה כְּחֻכְמִים : מְלֵא כֶף סִיד. כֶּף שֶׁל

סִידִין : כְּדֵי לַעֲשׂוֹת קְלָמוּס. הַמְגִיעַ לְקִשְׁרִין שֶׁל אֲמֻצֵּעַ אֲצַבְעוֹתָיו : עֵב.
שְׂאִינוֹ רְאוּי לְכַתִּיבָה : מְרַסֵּס. מְרַצֵּץ וְשָׁבוּר : בִּיצָה קְלָה. בִּיצַת תַּרְנֻגְלֵת.
וְאֵמָי קָרִי לֵה בִּיצָה קְלָה, שֶׁקְלָה לְהַתְבַּשֵּׁל יוֹתֵר מִשְׂאֵר בִּיצִים. וְהַשְׁעוּר
הוּא כְּדֵי לְבַשֵּׁל כְּגֵרוּגְרַת מְמֻנָּה : טְרוּפָה. מְעַרְבֵת בְּשֶׁמֶן : וְנִתּוּנָה בְּאַלְפָס.
שֶׁהוּחַס כְּבָר, שֶׁהִיא מְמַהֶרֶת לְהַתְבַּשֵּׁל : (ר״ע מְבַרְטִנּוּרָה).

רמב"ם אדמה כחותם המרצופים דברי ר' עקיבא כו' : אדמה טיט אדום יעשו ממנו חותמות על השקין שמשמימין בהם הסותרים ממונם הנקראים מרצופין וכמו כן יעשו מהן חותמות על הכתבים : וקלח ענינו שרש : וכרישה כרתי ובעברי חציר ואת החציר (במדבר יא). וחול גס החול העבה : עבה שיהיה עצם הקנה עב עד שלא יהיה ראוי לכתובה : ואמרו קלה רוצה לומר ממהרת להתבשל והיא ביצת התרנגולת : ופירוש טרופה מעורבת רוצה לומר שמערבין אותה בשמן ומנענעין אותה היטב ומפני זה היא ממהרת להתבשל ואל תדמה כי מכלל השעור הוא מה שיחם בו כלי הבשול כמו המרחשת או המחבת כי אינו אלא שיעור מה שקולין מביצת התרנגול שיעור גרוגרת והוא אמרם כגרוגרת מביצה קלה ותהיה האלפס הוחמה כבר חמום בינוני. ואין הלכה כרבי עקיבא : (רמב"ם)

פּרָק ח - מִשְׁנָה ו

עֶצֶם, כְּדֵי לַעֲשׂוֹת תַּרְוּד. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, כְּדֵי לַעֲשׂוֹת מְמֻנּוֹ חָף. זְכוּכִית, כְּדֵי לְגַרֵר בּוֹ רֹאשׁ הַכַּרְפֵּר. צְרוּר אוֹ אָבֹן, כְּדֵי לְזַרְק בְּעוֹף. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֵּר יַעֲקֹב אוֹמֵר, כְּדֵי לְזַרְק בְּבִהְמָה :

ר״ע מְבַרְטִנּוּרָה תַּרְוּד. כָּף : חָף. שֵׁן מִשְׁנֵי הַמִּפְתָּח שְׁפוֹתָחִים בָּהּ הַדְּלָתוֹת. וְאִין הֶלְכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה : כַּרְפֵּר. שֶׁל אוֹרְגִין, וּמַעֲבִירוֹ עַל הַשְּׁתִי כְּשֶׁהוּא מִתּוֹחַ לְפָנָיו וְשׁוֹבֵט בּוֹ הַחוּטִין : כְּדֵי לְזַרְק בְּבִהְמָה. דְּלֹא טָרַח אֵינֶשׁ לְמִשְׁקַל צְרוּר מְשׁוּם עוֹף לְהַבְרִיחוֹ, דְּבִקְלָא בְּעֵלְמָא סְגִי לִיהּ : (ר״ע מְבַרְטִנּוּרָה).

רמב"ם עצם כדי לעשות תרווד כו' : תרווד כף הרופאים קטן ועוד קוראים אותו תרוור והרבה עושין אותו אצלנו : וחף שן משיני מפתח העץ : וכרכר ידוע ובלע"ז טורטי"ר והוא הכישור : (רמב"ם)

פרק ח - משנה ז

חָרַס, כְּדִי לִתֵּן בֵּין פְּצִים לַחֲבֵרוֹ, דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי מֵאִיר אֹמֵר, כְּדִי לַחְתּוֹת בּוֹ אֶת הָאוֹר. רַבִּי יוֹסִי אֹמֵר, כְּדִי לְקַבֵּל בּוֹ רְבִיעִית. אָמַר רַבִּי מֵאִיר, אֵף עַל פִּי שְׂאִין רְאִיָּה לַדָּבָר, זָכַר לַדָּבָר (ישעיה ל), וְלֹא יִמָּצֵא בְּמִכְתָּתוֹ חָרֵשׁ לַחְתּוֹת אֵשׁ מִיְקוּד. אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסִי **{יא}**, מִשֵּׁם רְאִיָּה **{יב}**, וְלַחֲשֹׁף מִיָּם מְגַבָּא (שם) :

ר"ע מברטנורה בֵּין פְּצִים לַחֲבֵרוֹ. כְּשֶׁמְסַדְרִין פְּצִימִין וְעִמּוּדִין וְקוֹרוֹת וְעוֹשִׂין שׁוֹרוֹת שֶׁל קוֹרוֹת עַל הָאֶרֶץ וְיֵשׁ חֲלָל בֵּין זֶה לְזֶה סוּמְכוֹ תַּחְתּוֹ שְׁלֹא יִתְעַקֵּם **{י}** : זָכַר לַדָּבָר. דְּחָשִׁיב חָרַס בְּחִתִּית הָאוֹר : לַחֲשֹׁף. לְדָלוֹת : מְגַבָּא. גְּמָא קִטְנָה שְׁהֵמִים נִקְבְּצִים בָּהּ, אֲלֵמָא חָשִׁיב חָרַס נְמִי בְּקַבְּלַת הַמַּיִם. וְהִלְכָה כְּרַבִּי יוֹסִי : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **{י}** נִרְאָה מְלֻשׁוֹנוֹ דְּפְצִימִין כְּעֵין קוֹרוֹת וְעִמּוּדִים. וְלִשׁוֹן רִשִׁי, כְּשֶׁעוֹשִׂין פְּצִימִין וּמְסַדְרִין אוֹתָם עִמּוּדִים וְקוֹרוֹת. וְהוּא כְּדַעַת הָעָרוּד שְׂמִפְרֵשׁ שְׁשֵׁם הַלְחִי וְהַמְזוּזָה פְּצִימָה בְּלִישְׁנָא דְרַבְּנָן, שְׁלֵשׁ דְּלָתוֹת (רמ"ה לו) תַּרְגוּמוֹ תֵּלַת פְּצִים. וְהַרְמַבְּ"ם כָּתַב פְּצִים חָצִי לְבִנָּה, כְּשִׁישׁ חֲלָל בֵּין חֲצָאֵי לְבִנָּה וַיִּמְלְאוּ אוֹתוֹ חֲלָל בְּחָרְסִים וְאַבְנִים דְּקִים : **{יא}** רַבִּי יוֹסִי כּוּ'. וְרַבִּי מֵאִיר סְבִירָא לִיה דְּהַכִּי קָאֵמַר קָרָא, דְּאַפְלוּ מִיַּד דְּלֹא חָשִׁיב לְאַיְנְשֵׁי כְּמוֹ לַחֲשֹׁף מִיָּם מְגַבָּא לֹא לִישְׁתַּכַּח לִיה. גְּמָרָא : **{יב}** מִשֵּׁם רְאִיָּה. קִצְתָּ קִשָּׁה דְּהוּא לִיה לְמִימַר מִשֵּׁם זָכַר. וְעֵין מְשֻׁנָּה ז' פָּרָק ב' דְּסִכָּה : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם חרס כדי ליתן בין פצים לחברו דברי ר' יהודה כו': פצים חצי לבנה כשיש חלל בין חצאי לבנה וימלאו אותו החלל בחרסים ואבנים דקות והלכה כר' יוסי: (רמב"ם)

ט

פרק

פרק ט - משנה א

אמר רבי עקיבא, מנין לעבודת כוכבים שמשמאה במשא כנדה, שנאמר (ישעיה ל) ותזרם כמו דנה, צא תאמר לו, מה נדה משמאה במשא, אף עבודה זרה משמאה במשא:

ר"ע מברטנורה אמר רבי עקיבא מנין לעבודת כוכבים שמשמאה במשא. אידי דאירי לעיל באסמכתא גבי חרס, נקט נמי להני קראי דאסמכתא. וקרא דתזרם כמו דנה הוא סמוך לקרא דלא ימצא במכתתו חרס דאיתי לעיל. אי נמי משום דבעי למתנא מנין שמרחיזין את המילה וכי תנא להנך מנין דדמו לה: **משמאה במשא**. הנושא אותה יכבס בגדיו ואפלו לא נגע בה, כגון שהיתה בקפה וכיוצא בה. ואיפליגו רבנן עליה דרבי עקיבא ואמרי אינו מטמא אלא במגע פשרץ. והלכה כחכמים: **תזרם כמו (אשה) דנה**. כלומר יהי בעיניך כזרים, כמו דנה, כאשר נדה, כדכתיב (ויקרא טו) והדנה בנדתה, ובעבודת כוכבים משתעי קרא: (ר"ע מברטנורה).

רמב"ם אמר ר' עקיבא מנין לעי"ז שמטמאה במשא כו': טומאת משא היא כי מי שנושא דבר שהוא מטמא במשא אפי' שלא נגע בו אלא שיהיה בינו לבינו דבר מבדיל כיון שהיה כובד אותו הדבר הטמא עליו טמאו ובתחלת סדר טהרות יבאר הדברים המטמאין במשא ומה שאינן מטמאין ושם נזכיר הראיות כלם ורבי עקיבא סובר כי מי שנושא עבודה זרה נטמא ואפי' היתה בקופה וכיוצא בה וחכמים אומרים אינה מטמאה אלא במגע והנוגע בה בעצמו הוא נטמא והראיה שהביא רבי עקיבא שהיא מטמאה במשא מאותה ראייה עצמה אמרו חכמים שהיא לא תטמא לאברים והוא אמרם אקשייה רחמנא לנדה שאינה מטמאה אברים וכמו שיד הנדה ורגלה כשהן קטועין אינן מטמאין משום נדה כמו כן חלק מצורת עבודה זרה אינה מטמאה אלא כולה היא המטמאה במגע כשרץ שאינו מטמא אלא במגע כאשר נבאר בתחלת הלכות טהרות והמשילה הכתוב לשרץ באמרו שקץ תשקצנו ותעב תתעבנו כי חרם הוא (דברים ז) וטעם מה שהלכו חכמים בטומאת עבודה זרה לקולא לפי שהיא מדרבנן והעיקר אצלנו כי כל מה שהוא מדרבנן ונוכל להקל או להחמיר שנלך בה להקל והלכה כחכמים: (רמב"ם)

פרק ט - משנה ב

מִנֵּין לְסַפִּינָה שֶׁהִיא טְהוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ט) דָּרְךָ אֲנִיָּה בָּלֵב יָם. מִנֵּין לְעֲרוּגָה שֶׁהִיא שְׁשָׁה עַל שְׁשָׁה טַפָּחִים שֶׁזֹּרְעִין בְּתוֹכָהּ חֲמֵשָׁה זְרַעוֹנִין, אַרְבָּעָה בְּאַרְבַּע רוּחוֹת הָעֲרוּגָה וְאֶחָד בְּאֶמְצַע, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה סא) כִּי כָאֲרֶץ תּוֹצִיא צִמְחָהּ וְכִגְנָהּ זְרוּעֶיהָ תִצְמִיחַ, זְרַעָהּ לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא זְרוּעֶיהָ:

ר"ע מברטנורה שֶׁהִיא טְהוֹרָה. שֶׁאִינָהּ מְקַבֵּלַת טְמֵאָה: **בָּלֵב יָם**. וּפְשִׁיטָא דְאֲנִיָּה בָּלֵב יָם הִיא, אֶלָּא לְאֶשְׁמוּעִינָן דְסַפִּינָה הָרִי הִיא כִּיָּם, מֵה יָם טְהוֹר, אֵף סַפִּינָה טְהוֹרָה, וְאֶפְלוּ הִיא שֶׁל חָרֶס, וְאֶפְלוּ טְעֵנוּקָה בִּיבֻשָׁה וְהוֹרִידוּקָה לַיָּם: **שֶׁזֹּרְעִים בָּהּ חֲמֵשָׁה זְרַעוֹנִים**. וַיֵּשׁ בָּהּ כְּדִי לְהַפְרִישׁ בִּינֵיהֶן הַפְּרֵשׁ הָרְאוּי וְלֹא הָיָה עֲרֵבּוּב: **אַרְבָּעָה בְּאַרְבַּע רוּחוֹת הָעֲרוּגָה**.

ממלא את כל הרוח עד סמוך לקרו, ובאמצע אינו זורע אלא גרעין אחד, כדי שיהיה הגרעין שבאמצע רחוק שלשה טפחים מן הזרוע שבכל רוח, דשעור יניקת כל זרע טפח ומחצה, ואף על פי שאצל הקרנות שברוחות הזרעים קרובים זה לזה ואין ביניהם הרחקה שלשה טפחים ויונקין זה מזה, אין כאן בית מחוש, דאכלאים בלבד קפיד קרא דלא ליהוי ערבוב, ולניקה לא חישנין, כדתנן (בבא בתרא פ"ב מ"ב) היה גדר בינתים זה סומך לגדר מכאן וזה סומך לגדר מכאן, ואף על גב דינקי מתתאי. וכאן יש הפר גדול, שרוח זו זרועה צפון ודרום, ורוח זו זרועה מזרח ומערב, אבל בין זרע האמצעי לזרעוני הרוחות אין הפר, ואי מקרבי הוי ערבוב, הלכך צריך הרחק כדי יניקה: **שנאמר כי כארץ תוציא צמחה**. תוציא חד, צמחה חד, זרועיה תרי, תצמיח חד, הרי חמשה. וששה טפחים ליכא למילף מקרא, אלא קים להו לרבנן [א] דחמשה זרעונים בששה טפחים לא ינקי הרוחות מן האמצעי, ולא האמצעי מן הרוחות, דשעור יניקת כל זרע טפח ומחצה, הלכך כי רמיז לקרא חמשה זרעונים, בערוגה בת ששה טפחים קאמר. ובמסכת פלאים פרשתי הלכות ערוגה ופרטותיה ודקדוקיה, וכאן קצרתני: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [א] ואומר רבנו תם דמכל מקום איצטריך קרא, דאי לאו קרא הוה אמינא אף על גב דלא ינקי איכא ערבוב ואסור, קא משמע לן קרא דבכהאי גוונא ליכא ערבוב. ובקרא לחודיה לא סגי, דלא הוה ידעינן בכמה שרי קרא, אבל השתא דקים להו לרבנן דחמשה בששה לא ינקי אית לן לאוקמיה קרא בשיתא: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם מנין לספינה שהיא טהורה כו': מנין לערוגה שהיא ו' על ו' טפחים כו': ראייתו מאמרו בלב ים שהיא כמו הים וכאשר הים אינו מטמא כמו כן כל מה שבתוכו אינו מטמא ואפי' היתה ספינה של חרס ואפי' טעונה ביבשה והורידוה לים: וערוגה ששה על ששה טפחים כבר בארנוהו בפרק שלישי מכלאים ואני אזכיר לך ממנו בכאן מעט מזער כפי דרכנו זה והוא כי אנחנו צריכים שיהיה בין כל זרועה וזרועה ריחוק טפח ומחצה כדי שלא יתערבו משום כלאים אלא אם תהיה זוית בצד זוית או בצד צלע מקום זרועה שניה אז לא נצטרך להרחיק ביניהן כי הגבלת הזוית יראה הבדלתם וכבר ציירנו בכלאים צורות הרבה ואני אצייר לך בכאן אחת כדי שיתבאר ענין זאת ההלכה ואיך יזרע אדם חמשה זרעים וראייתו ממלת זרועיה שהיא מורה על הרבוי ואינו ראייה אלא היא אסמכתא חלושה כמי סימן וכשתרצה לדעת דיני ערוגה תעיין דברינו *בחמישי בכלאים והוא כולו דבר אמת ואינו לרבי עקיבא בלבד: (רמב"ם)

מִנִּין לְפֹלְטֵת שְׁכָבֶת זֶרַע בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי שֶׁהִיא
 טְמֵאָה, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות יט) הָיוּ נְכוּנִים לְשִׁלְשֵׁת
 יָמִים. מִנִּין שֶׁמֵּרְחִיצִין אֶת הַמִּילָה בַּיּוֹם
 הַשְּׁלִישִׁי שֶׁחַל לְהִיּוֹת בְּשַׁבָּת, שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית לד)
 וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בְּהִיּוֹתָם כְּאָבִים. מִנִּין
 שֶׁקּוֹשְׁרִין לָשׁוֹן שֶׁל זְהוּרִית בְּרֵאשׁ שְׁעִיר
 הַמִּשְׁתַּלַּח, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה א) אִם יְהִיו חֲטָאֵיכֶם
 כִּשְׁנַיִם כִּשְׁלֹשׁ יִלְבְּנוּ:

ר"ע מברטנורה שְׁהִיא טְמֵאָה. דַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי אֶפְתִּי לֹא מִסְרָחָא שְׁכָבֶת
 זֶרַע, וְרֵאווִיָּה לְקַלֵּט וּלְהִיּוֹת וְלֹד נּוֹצֵר מִמֶּנָּה, וְקָרִינָן בָּהּ שְׁכָבֶת זֶרַע הָרְאוּי
 לְהִזְרִיעַ: לְשִׁלְשֵׁת יָמִים. דְּהַקְפִּיד הַכְּתוּב עַל טְמֵאֵי קָרִי בְּמִתָּן תּוֹרָה,
 לְכַד הַפְּרִישׁוֹן שֶׁלְשָׁה יָמִים, וְלֹא חֵשׁ אִם יִפְלִיטוּ אַחַר כֵּךְ בַּיּוֹם רְבִיעִי
 לְהַפְרָשָׁה, דְּמִסְרִיחַ וְאִינוּ רְאוּי לְהִזְרִיעַ. וּפְסַק הַהֲלָכָה שֶׁהַפּוֹלְטֵת בַּיּוֹם
 הַשְּׁלִישִׁי טְהוֹרָה, וּמִתְנַתֵּין מִשְׁבַּשְׁתָּא הִיא, וְתַנִּי מִנִּין לְפֹלְטֵת שְׁכָבֶת
 זֶרַע בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי שֶׁהִיא טְהוֹרָה שֶׁנֶּאֱמַר הָיוּ נְכוּנִים לְשִׁלְשֵׁת יָמִים,
 וְלְשִׁלְשֵׁת יָמִים דְּאָמַר קָרָא הִנֵּנוּ לַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי, דְּבַיּוֹם שְׁלִישִׁי לְהַפְרָשָׁה
 נִתְּנָה תּוֹרָה **[ב]**. אִי נִמְי לֹא מִשְׁבַּשְׁתָּא הִיא אֶלָּא **[ג]** לְרַבֵּנוּ דְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן
 עֲזַרְיָה הִיא, דְּסָבִירָא **[להו]** הַפּוֹלְטֵת בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי טְמֵאָה, וְלִית הֲלָכָתָא
[כְּוַתִּיהוּ]: מִנִּין שֶׁמֵּרְחִיצִין וְכוּ'. אֶפְלוּ בְּחִמּוֹן שֶׁהוֹחֲמוּ בְּשַׁבָּת, דְּאָף בַּיּוֹם
 שְׁלִישִׁי מִסְכָּן הוּא, וְכָל שְׁכָן רֵאשׁוֹן וְשֵׁנִי **[ג]**. וְהַמִּים חִמּוֹן מִחֲזִיקִין לְגוּף
 הַתֵּינוֹק וּמִבְרִיאִין אוֹתוֹ: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **[ב]** וְאִם תֵּאמַר אִם כֵּן טְפִי הָוָה לִיה לְמִנְקֻט קָרָא דְּוִקְדְּשָׁתָם
 הַיּוֹם וּמָחָר. וְאוּמַר ר"י דְּנִיחָא לִיה לְאֶתוּיִי הָיוּ נְכוּנִים לְשִׁלְשֵׁת יָמִים מִשׁוּם
 דְּמוּכַח דְּמִשׁוּם פְּלִיטַת זֶרַע הַקְפִּיד דְּכְתִיב בִּיה אֵל תִּגְשׁוּ אֶל אִשָּׁה. תּוֹסְפוֹת:
[ג] וְאִם תֵּאמַר וְהָא כְּתִיב בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בְּהִיּוֹתָם כְּאָבִים, אֶלְמָא טְפִי מִסְתַּכָּן
 בְּשִׁלְשִׁי מִבְּשָׁנִי, וַיֵּשׁ לּוֹמַר אֵף עַל פִּי שֶׁסְּכַנְתָּ יוֹם שְׁנֵי גְדוּלָּה מִשְׁלִישִׁי, אֶפְלוּ
 הֲכִי בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי הָיוּ חֲלוּשִׁים בְּיוֹתֵר וְלֹא הָיוּ יְכוּלִים לְבָרַח וּלְהִלָּחֵם, אָבַל
 בַּיּוֹם שְׁנֵי עֲדִין לֹא תִשֵּׁשׁ כְּחָם. הַר"ן: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם מִנִּין לְפֹלְטֵת שְׁכָבֶת זֶרַע בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי כּוּ': מִמָּה שֶׁהִזְהִיר עַל מִשְׁכַּב
 הָאִשָּׁה קוּדָם מִתָּן תּוֹרָה בְּשִׁלְשָׁה יָמִים רֵאווִיָּה כִּי כְּשִׁיפּוֹל מִן הָאִשָּׁה שְׁכָבֶת
 זֶרַע תּוֹךְ שִׁלְשָׁה יָמִים לְבַעִילָתָה שֶׁהִיא נְטִמָּאת בְּאוֹתָהּ שְׁכָבֶת זֶרַע וְאִם

הפילה השכבת זרע אחר שלשה ימים הרי היא טהורה לפי שאותה שכבת זרע כבר נפסדה ולא תטמא בה ופסק ההלכה כי פולטת בשלישי טהורה ועוד נבאר זה בפרק שמיני ממקואות: ומאמרן בהיותם כואבים ראייה כי היום השלישי קשה למהול כי הלחות ניגרות ויורדות ומתהווה מהם חבורה וירבו המכאובות ומפני זה התירו לרחצו במים חמים בשבת ואפילו הוחמו בשבת לפי שהוא סכנת נפשות: וצורת תכונת המעשה בשעיר המשתלח עוד אבאר אותו בפרק ששי ממסכת יומא: (רמב"ם)

פרק ט - משנה ד

מִנִּין לְסִיכָה שֶׁהִיא כְּשֶׁתִּיָּה בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים, אֶף
עַל פִּי שְׂאִין רְאִיָּה לְדַבָּר, זִכָּר לְדַבָּר, שְׁנֵאֲמַר
(תהלים קט) וַתְּבֹא כַּמִּים בְּקִרְבּוֹ וְכִשְׁמֹן בְּעֵצְמוֹתָיו:

ר"ע מברטנורה לְשׁוֹן שֶׁל זְהוּרִית. כְּמִין לְשׁוֹן שֶׁל צֶמֶר אָדָם, הָיוּ קוֹשְׁרִין
חֲצִיו בְּרֹאשׁ הַשְּׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח לְעֲזָאזֵל וְחֲצִיו בְּצוּק, וְכִשְׁהָיָה דוּחָה
הַשְּׁעִיר לְמִטָּה הָיָה הַלְשׁוֹן הַהוּא מְלַבֵּין וְיֹדְעִין שְׁנֵתְכַפְּרוּ עֲוֹנוֹתֵיהֶם:
מִנִּין לְסִיכָה שֶׁהִיא כְּשֶׁתִּיָּה. לֹא כְּשֶׁתִּיָּה מִמֶּשׁ לְחִיּוּבֵי עֲלֵה כָּרֶת, אֲלָא
שֶׁהִיא אֲסוּרָה **{ד}**: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **{ד}** וְאֵינוֹ חַיֵּב אֲלָא מִפְּתַי מְרָדוֹת, לְפִי שֶׁהַסִּיכָה אֵינָה אֲלָא
אֲסֻמְכָתָא וּמְדַבְּרֵיהֶם. הַרְמַבְ"ם: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם מִנִּין לְסִיכָה שֶׁהִיא כְּשֶׁתִּיָּה בְּיוֹה"כ כו': אֵין רוּצָה בְּאִמְרוֹ כְּשֶׁתִּיָּה
שִׁיחָה חַיֵּב עֲלֶיהָ כֶּרֶת כְּמוֹ שֶׁהוּא חַיֵּיב עַל הַשְּׁתִּיָּה אֲבָל הַכוּוּנָה שֶׁהוּא אֲסוּר
כְּמוֹ הַשְּׁתִּיָּה וַיִּתְחַיֵּב עֲלֶיהָ מִלְּקוֹת כְּמוֹ שֶׁנִּבְאָר בְּמַסַּכְתַּי יוֹמָא: (רמב"ם)

פרק ט - משנה ה

המוציא עצים, כְּדִי לְבַשֵּׁל **{ה}** בִּיצָה קֶלָה. תְּבַלִּין **{ו}**, כְּדִי לְתַבֵּל בִּיצָה קֶלָה, וּמִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה. קֶלְפֵי אֶגוֹזִים, קֶלְפֵי רְמוֹנִים, אֲסֵטִיס וּפּוּאָה, כְּדִי לְצַבֵּעַ בָּהֶן בְּגָד קָטָן בְּסֻבָּכָה. מִי רְגָלִים, נֶתֶר וּבְרִית, קְמוֹנִיָּא וְאַשְׁלָג, כְּדִי לְכַבֵּס בָּהֶן בְּגָד קָטָן בְּסֻבָּכָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, כְּדִי לְהַעֲבִיר עַל הַכֶּתֶם:

ר"ע מברטנורה בִּיצָה קֶלָה. בִּיצַת תִּרְנַגְלַת שֶׁהִיא קֶלָה לְבַשֵּׁל יוֹתֵר מִכָּל שְׂאֵר בִּיצִים, וְלֹא כְּדִי לְבַשֵּׁל כֶּלֶה אֶלָּא כְּגֵרוּגְרַת מִמֶּנָּה, טְרוּפָה וּנְתוּנָה בְּאֵלְפֶס: **ומצטרפין**. כָּל מִינֵי תְּבַלִּין זֶה עִם זֶה: **אֲסֵטִיס**. נִי"ל בְּלִשׁוֹן עֲרָבִי, וְצָבִעוּ דוֹמָה לְתַכְלַת: **ופואה**. שְׂרָשֵׁי עֵשֶׂב שְׂצוּבְעֵין בָּהֶם אָדָם, וּבְעֲרָבֵי אֲלֶפּוּ"ה: **בְּסֻבָּכָה**. בְּרֵאשׁ הַסֻּבָּכָה שֶׁעֲשׂוּיָהּ כְּקִלְיָה נוֹתְנִים מְעַט בְּגָד: **נתר**. מִין אֲדָמָה הוּא, וּמִזְהִיר, וְקוֹרְאִים לוֹ אֱלוּ"ם בְּלַע"ז: **ברית**. מִין צֶמַח שְׂמֻנְקָה וּמִטְהַר: **קמוניא**. עֵשֶׂב שְׂמֻנְקִים בְּעֶפְרוֹ **{ז}** אֶת הַיַּדִּים לְהַעֲבִיר אֶת הַזְּהֻמָּא, וּבְלִשׁוֹן תַּלְמוּד קְרוּי שְׁלוּף דּוּץ, וּבְעֲרָבֵי קוּרִין לוֹ אֲלֶקְלִי: **ואשלג**. לֹא אֲתַפְרֵשׁ לִי מֶה הוּא: **על הכתם**. הַנִּמְצָא בְּבָגֵד, וְאִין יָדוּעַ אִם דָּם נָדָה הוּא אִם לֹא, מְעַבְרִין עָלָיו שְׂבָעָה דְּבָרִים לְבַדֵּק אוֹתוֹ בָּהֶם. וּמִכְּלָלִם אַרְבַּעָה סְמָנִין הִלְלוּ. וְאִין הִלְכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **{ה}** כְּדִי לְבַשֵּׁל. אֵף עַל גַּב דִּתְנִן בְּמִשְׁנֵה ה' פֶּרֶק ח' קִנְיָה שֶׁהוּא עֵב כּוֹי כְּדִי לְבַשֵּׁל כּוֹי אִיצְטְרִיךְ לְאַשְׁמַעִינֵן בְּעֲצִים, דְּלֹא תִימָא דְחָזוּ לְעִשׂוֹת בָּהֶן שֶׁן שֶׁל מִפְתַּח וּבְכָל שֶׁהוּא לַחֲיָב, קָא מְשַׁמַּע לֵן. גְּמָרָא: **{ו}** תְּבַלִּין. כְּמוֹ הַפְּלִפֵּל וְהַזְּנֻגְבִיל וְהַלְנָגָאן וְקִדָּה וְדוּמִיָּהוּן, וְכֵלָן מִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה לְפִי שֶׁפְּעֻלָּתוֹן אַחַת. הַרְמַב"ם. וְכָל אֵלוֹ הֵם מִינֵי מְרַקְחוֹת וּדְבָרִים שְׂרִיחוֹן טוֹב, וְלֶאֱפֹקִי שְׂאֵר דְּבָרִים שֶׁמִּתְבַּלִּין בָּהֶם הַתְּבַשִּׁיל כְּמוֹ הַשּׁוּם וְהַבָּצֵל. וְתַמְהֵי דְבִפְרָק ב' דְּעֵרְלָה מִשְׁנֵה ט"ו מְפָרֵשׁ תְּבַלִּין כָּל דְּבָר שֶׁמִּתְבַּלִּין בּוֹ וְאֶפְלוֹ שׁוּם כּוֹי, וְכָל שְׂעוּרֵי שְׂבַת הוֹלְכִין אַחַר דְּרַכּוֹן שֶׁל בְּנֵי אָדָם לְעִשׂוֹת בְּדְבָרִים הָהֵם, הַכִּי נִמְי כִּינּוֹן שֶׁהַשּׁוּם וְדוּמִיָּו בְּכָלֵל תְּבַלִּין לְעִנְיָן נוֹתֵן טַעַם הַכָּא נִמְי שֶׁיְהִיּוּ בְּכָלֵל תְּבַלִּין לְעִנְיָן הוֹצֵאת שְׂבַת. וְאִי אִין מִתְבַּלִּין לְבִיצָה אֶלָּא בְּאֵלוֹ שְׂזָכַר הַר"ם נִיחָא. תּוֹסַפּוֹת יוֹם טוֹב. וְעִין שָׁם: **{ז}** כְּלוּמַר שְׂמִיבְשִׁין אוֹתוֹ וְכוּתְשִׁין הַדֵּק הַדֵּק עַד שְׁנַעֲשֶׂה כְּעֶפֶר: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם המוציא עצים כדי לבשל ביצה קלה כו' : כבר בארנו כי ביצה קלה היא ביצת תרנגולת ותבלין בשמים כמו הפלפלין והזנגביל ובלנגאן וקדה ודומיהן וכולן מצטרפין זה עם זה לפי שפעולתן אחת : איסטיס ניי"ל בלשון ערבי והוא דבר שצובעין בו כעין הרקיע. ופואה בערבי אלפוי"ה והם שרשי עשב אדומים צובעין בהם אדום : סבכה כובע הראש שעושין כמין ציץ על המצח או על הראש : נתר ובורית וקומניאה ואשלג כלם דברים הרוחצים בחוזק ומלבנים ושמותם בערב ידוע : כתם הוא כתם הדם הנמצא בבגד והוא בספק אם הוא דם נדה או לא ורוחצים אותה בשבעה דברים ממרקין ומלבנים ומכללם אלו הארבעה כאשר נבאר בנדה. ואין הלכה כרבי יהודה : (רמב"ם)

פרק ט - משנה ו

פְּלִפְלִית, כָּל שֶׁהוּא. וְעֵטְרוֹ, כָּל שֶׁהוּא. מִיָּנִי בְּשָׁמַיִם {ח} וּמִיָּנִי מִתְּכוֹת, כָּל שֶׁהוּן. מֵאֲבָנֵי הַמְּזִבַּח וּמֵעֵפֶר הַמְּזִבַּח, מְקַק סְפָרִים וּמְקַק מְטַפְּחוֹתֵיהֶם, כָּל שֶׁהוּא, שֶׁמִּצְנִיעִין אוֹתָן לְגִנְזוֹן. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אֵף הַמוֹצִיא מִמִּשְׁמָשֵׁי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים, כָּל שֶׁהוּא, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים יג) וְלֹא יִדְבַק בְּיָדְךָ מְאוּמָה מִן הַחֵרֶם :

ר"ע מברטנורה פְּלִפְלִית כָּל שֶׁהוּא. דְּחִזְיָא לְרִיחַ הַפָּה, וְאִין זֶה פְּלִפְלִית הַמְּצוּי בְּיָנִינוּ : עֵטְרוֹ כָּל שֶׁהוּא. שְׁמֵרָפָאִים בּוֹ מִי שֵׁישׁ לוֹ כְּאֵב חֲצִי הָרֹאשׁ : מִיָּנִי בְּשָׁמַיִם כָּל שֶׁהוּן. לְרִיחַ טוֹב : מִיָּנִי מִתְּכוֹת כָּל שֶׁהוּן. שְׂרָאוּי לַעֲשׂוֹת מֵהוֹן דְּרָבֵן קָטָן : מְקַק. רְקֵב הַנוֹפֵל מִסְּפָרִים אוֹ מִמְטַפְּחוֹת שֶׁבְלוּ, לְשׁוֹן הַמֶּקֶ בְּשָׂרוֹ (זְכַרְיָה יד) : שֶׁמִּצְנִיעִים אוֹתוֹ לְגִנְזוֹ. שֶׁכֵּל דְּבַר קְדוֹשׁ טְעוֹן גְּנִיזָה : מְאוּמָה. אֵלְמָא אַחֲשָׁבִיהַ קָרָא לְאַסוּרִיָּה. וְתַקּוֹן גְּדוֹל הוּא עוֹשֶׂה כְּשֶׁמוֹצִיא עֲבוֹדָה זָרָה מִבֵּיתוֹ. וְאִין הִלְכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ח} מִיָּנִי בְּשָׁמַיִם. וְרָאוּיִן לְהַרְיֵחַ כְּמוֹ לְתַבֵּל, דְּאִי לֹא תִימָא הָכִי הָא תִּנְא לֵה לַעֲיִל כְּדִי לְתַבֵּל בִּיצָה קְלָה כּו', וְאֵף עַל גַּב דְּהֶתֶם קָא חֲשִׁיב

הַרְמַבִּיִּים דְּבָרִים הָרְאוּיִין גַּם לְהָרִית, צָרִיךְ לומר דְּהִנְהוּ עֲבִידֵי טְפִי לְתַבּוּל מְלָהֶרֶח וְהַלְפָּד לֹא אֶזְלִינָן בְּתֵר שְׁעוּרָא זֹטָא, וּכְדָאִיתָא בְּגִמְרָא דְף ע״ח כָּל מְלָתָא דְשְׂכִיחָא וְלֹא שְׂכִיחָא אֶזְיֵל רַבָּנָן בְּתֵר דְשְׂכִיחָא לְקָלָא, שְׂכִיחַ וּשְׂכִיחַ אֶזְיֵל רַבָּנָן בְּתֵר דְשְׂכִיחָא לְחִמְרָא. תּוֹסְפּוֹת יוֹם טוֹב: (עִיקָר תּוּי״ט).

רמב"ם פלפלת כל שהוא ועטרן כל שהוא כו': עטרן ידוע ובלשון ערבי קטרא"ן: ומיני מתכות הם כלי מתכות ששוחקין בהם הבשמים לפי שהם דברים קשים וחזקים ואפילו דבר קטן מהם הוא ראוי שיעשה ממנו דרבן ודומה לו: ומקק הוא הדבר הכלה שנתעפש ולא נשאר בו אלא רושם והוא מלה עברית אתם ימקו (ויקרא כו) ורבי יהודה אומר מאחר שהמעט ממשמשי ע"ז חוששין לו וראוי להסירו הרי הוא חייב כשהוציא מהם כל שהוא לפי שהוא חשוב. ואין הלכה כרבי יהודה: (רמב"ם)

פרק ט - משנה ז

הַמוֹצִיא קֶפֶת הַרוֹכֵלִין, אֵף עַל פִּי שְׁנֵי בָּהּ מִיָּנִין הַרְבֵּה, אֵינּוּ חֵיב אֶלָּא חֲטָאת אַחַת. זְרַעוֹנֵי גֶנֶה, פְּחוֹת מִכְּרוּגְרָת **[י]**. רַבִּי יְהוּדָה בֵּן בְּתִירָא אוֹמֵר, חֲמִשָּׁה **[יא]**. זְרַע קִשׁוּאִין, שְׁנַיִם. זְרַע דְּלוּעִין, שְׁנַיִם. זְרַע פּוֹל הַמְצָרִי, שְׁנַיִם. חֲגַב חֵי טְהוֹר, כָּל שֶׁהוּא. מֵת, כְּרוּגְרָת. צְפָרַת כְּרָמִים, בֵּין חֵיה בֵּין מִתָּה, כָּל שֶׁהוּא, שְׂמִצְנִיעִין אוֹתָהּ לְרַפּוּאָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אֵף הַמוֹצִיא חֲגַב חֵי טָמֵא, כָּל שֶׁהוּא, שְׂמִצְנִיעִין אוֹתוֹ לְקָטֹן לְשַׁחֵק בּוֹ:

ר"ע מברטנורה הַרוֹכֵלִין. מוֹכְרֵי בְּשָׂמִים לְקִשׁוּטֵי נָשִׁים, וַיֵּשׁ לָהֶם קְפוֹת קְטָנוֹת לְצְרוּרוֹת הַבְּשָׂמִים: אֵינּוּ חֵיב אֶלָּא חֲטָאת אַחַת. דְּכֵלָן חֲדָא הוֹצָאָה הִיא: פְּחוֹת מִכְּרוּגְרָת. אֵף עַל גַּב דְּכָל הָאֶכְלִין שְׁעוּרָן כְּרוּגְרָת,

הַגִּי בַּיּוֹן דְּלִזְרִיעָה קִימִי (ט), אֶפְלוּ בְּפָחוֹת מִפְּגִרוּגְרַת נְמִי מַחֲיֵב. וְאִין הֶלְכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתִירָא שְׁאוּמֵר חֲמִשָּׁה: זֶרַע קְשׁוּאִין. חָשׁוּב מִשְׁאָר זֶרְעוֹנֵי גִנָּה, וְכֵן זֶרַע דְּלוּעִין, וְזֶרַע פּוֹל הַמְצָרִי, וְהוּא שְׁקוּרִין לוֹ פּאסֵלִי בְּלַע"ז: חָגֵב חֵי כָּל שְׁהוּא. שְׁמַצְנִיעִין אוֹתוֹ לְקַטֵּן לְשַׁחֵק בּוֹ: מֵת פְּגִרוּגְרַת. כְּדִין שְׁאָר אֶכְלִין (יב): צְפֹרֶת כְּרַמִּים. עוֹף שְׁמַצוּי בֵּין הַדְּקָלִין הַבְּחוּרִים: בֵּין חֵיהָ בֵּין מֵתָהּ כָּל שְׁהוּא. שְׁעוֹשִׁים מִמֶּנּוּ רְפוּאָה לְפִקְח וּלְהַחֲכִים: חָגֵב חֵי טְמֵא כָּל שְׁהוּא. וְתֵנָא קִמָּא סְבַר טְמֵא אִין מַצְנִיעִין אוֹתוֹ לְתִינוּק, דְּלִמָּא מֵית וְאֶכִּיל לֵיהָ (יג). וְאִין הֶלְכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט (ט) ומשמע דראויין גם כן לאכילה, אלא ביון דלזריעה קימא הנה שכיחא ושכיחא, דאזלינן בתר דשכיחא לחמרא כדלעיל וילשוו הר"מ זרעוני גינה הם הזרעים שאינם ראויים לאכילה. תוספות יום טוב: (י) פחות מפגרוגרת. בפרוש הרמב"ם אמר קרוב לגרוגרת, וטעמו נראה דמדלא פירש השעור שמע מינה דבפחות מעט קאמר: (יא) חמשה. פירש הרמב"ם אפלו לא הוציא אלא חמשה בלבד: (יב) שהרי מתר לאכלו בשמת [ואינו טעון שחיטה כדגים], ומשום הכי בטמא לקמן מפרש הר"ב דאין מצניעין לתינוק דלמא מית ואכיל ליה, שמע מינה דבטהור לא אכפת לן אי אכיל ליה: (יג) אף על גב דאין מצניעין על קטן האוכל אסור להפרישו, פירש רש"י דמכל מקום בידיים לא יהבינן ליה כדתניא כו'. תוספות יום טוב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם המוציא קופת הרוכלין כו': רוכלין הבשמים: זרעוני גינה הם הזרעים שאינם ראויים לאכילה כמו זרע המלפפונות והבצלים והלפתות ודומיהם ומי שהוציא מאחד מאלו קרוב לגרוגרת הוא חייב ורבי יהודה בן בתירא חולק על זה ואומר שאפילו לא הוציא מאלו הזרעים אלא חמשה גרגרים בלבד או יותר על זה שהוא חייב ונסתלקו דברי רבי יהודה בן בתירא ואחר כן התחיל מאמר שני והוא דברי הכל ואמר כי מי שהוציא מזרע הקשואים או הדלועין או הפול המצרי שני גרגרים שהוא חייב: וענין אמרו חגב חי כל שהוא רוצה לומר אפילו היה קטן ביותר. ואין הלכה כרבי יהודה בן בתירא ולא כרבי יהודה: (רמב"ם)

פרק י - משנה א

המצניע לזרע ולדגמא ולרפואה, והוציא
בשבת, חיב בכל שהוא **{ב}**. וכל אדם אין חיב
עליו אלא כשעורו. חזר והכניסו, אינו חיב
עליו אלא כשעורו:

ר"ע מברטנורה המצניע. קדם השבת: לזרע ולדגמא. להראות שיש לו
סממנים ויקנו ממנו: ולרפואה. ושכח בשבת למה הצניע, והוציא
סתם, חיב עליו בכל שהוא, שעל דעת הראשונה הוציא, והא אחשביה
{א}: אלא כשעורו. כל אחד שעור המפרש בו: חזר והכניסו. זה שהצניע
פחות מכשעור והוציא, אם נמלך בו שלא לזרעו וחזר והכניסו **{ג}**: אינו
חיב. בהכנסה זו אלא אם כן יש בו שעור שלם, דכיון דנמלך שלא לזרעו
בטלה מחשבתו והרי הוא בכל אדם: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **{א}** וכל שכן המוציא בשבת לזרע וכו'. גמרא: **{ב}** בכל שהוא.
משמע אפלו גרעין אחד, ולא תימא דכל שהוא דתנן הינו פחות מכגרוגרת
אבל כזית ליבעי. גמרא. וסיעתא לפרוש הרמב"ם דלעיל (פרק ט אות י): **{ג}**
בגמרא פריד פשיטא, ומשני כגון שזרקו לאוצר ולא בטלו בפרוש. וקא
משמע לן דאף על פי שנכר במקומו שלא נתערב יפה והוה אמינא דבמלתיה
קמיתא קאי, קא משמע לן. וכתב המגיד משנה שחזר והכניסו רוצה לומר
והוציא [ותנא להוצאה הכנסה קרי לה, והוא הדין להוצאה הכנסה. תוספות יום טוב]: (עיקר
תוי"ט).

רמב"ם המצניע לזרע ולדגמא ולרפואה כו': שיעור זאת המשנה הוא זה
המצניע קודם השבת לזרע ולדגמא ולרפואה ושכח למה הצניעו והוציא
בשבת סתם חייב עליו בכל שהוא שעל דעת הראשונה הוציא וכאשר
נשלמה כוונתו והוציא אותו דבר שהצניע לאותה הסיבה או סתם כאשר
פרשתי פעמים אז שלמה מחשבתו ואחר כן כשהוציא אם הכניסו אחר כן
היה יחוס אותו דבר לו כיחוסו לשאר בני אדם ומפני זה כשחזר והכניסו
אינו חייב אלא כשיעורו וכבר קדם זכר השיעורין כלם. ופירוש דוגמא משל
ודמיון רוצה לומר שהצניע אותו דבר להראותו לעיון: (רמב"ם)

פרק י - משנה ב

המוציא אֶכְלִין וּנְתָנוֹן עַל הָאֶסְקָפָה, בֵּין שְׁחִזְרָה וְהוֹצִיאוֹן בֵּין שְׁהוֹצִיאוֹן אַחֵר, פְּטוֹר, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא עָשָׂה מְלָאכְתּוֹ בְּבֵת אַחַת. קָפָה שֶׁהִיא מְלָאכָה פְּרוֹת וּנְתָנָה עַל הָאֶסְקָפָה הַחִיצוֹנָה, אִף עַל פִּי שֶׁרֶב הַפְּרוֹת מִבְּחוּץ, פְּטוֹר, עַד שִׁיוֹצִיָא אֶת כָּל הַקָּפָה :

ר"ע מברטנורה על האסקפה. שֶׁהִיא פְּרָמְלִית, כְּגוֹן שֶׁגִּבְהָה מִשְׁלֶשָׁה וְעַד תְּשַׁעָה וּרְחֵבָה אַרְבָּעָה: **שֶׁלֹּא עָשָׂה מְלָאכְתּוֹ בְּבֵת אַחַת.** לֹא עָשָׂה עֲקִירָה מְרֻשּׁוֹת הַיְחִיד וְהַנְּחָה בְּרֻשּׁוֹת הַרְבִּים שֶׁהֵם מְקוֹם חַיּוֹב, דְּבִהְכִי הוֹיָא מְלָאכָה גְמוּרָה. אֲלָא עֲקָר מִמְּקוֹם חַיּוֹב וְהַנִּיחַ בְּפְרָמְלִית, שֶׁהוּא פְּטוֹר בְּאוֹתָהּ הַנְּחָה, וְהִדָּר עֲקָר לֵה מִפְּרָמְלִית שֶׁאֵינוֹ מְקוֹם חַיּוֹב וְהַנִּיחַ בְּרֻשּׁוֹת הַרְבִּים, וְנִמְצָא שֶׁלֹּא נַעֲשִׂית עֲקִירָה מִמְּקוֹם חַיּוֹב וְהַנְּחָה בְּמְקוֹם חַיּוֹב בְּפַעַם אַחַת: **אֶסְקָפָה הַחִיצוֹנָה.** אֲצֻטְבָּא שְׁלִפְנֵי פֶתַח הַבַּיִת לְצַד רֻשּׁוֹת הַרְבִּים **[ד]**: **עַד שִׁיוֹצִיָא.** כְּלוּמַר אֲלָא אִם כֵּן הוֹצִיָא בְּרֵאשׁוֹנָה כָּל הַקָּפָה. וְלֹא שָׁנוּ אֲלָא בְּקָפָה מְלָאכָה קְשׁוּאִין וְדְלוּעִין שֶׁהֵן אֲרָכִין וְעֵדִין יֵשׁ מֵהֶם לְפָנִים, אֲבָל מְלָאכָה חֲרָדֵל שֶׁהֵרִי יֵשׁ הַרְבֵּה מִמֶּנּוּ כִּלּוּ מִבְּחוּץ, נַעֲשָׂה כְּמִי שֶׁהוֹצִיָא אֶת כָּל הַקָּפָה וְחִיב **[ה]**: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [ד] [ומירי כשהיא] פְּחוּתָה [בגְבֵהָה] מִשְׁלֶשָׁה [טפחים], דְּהוּי רֻשּׁוֹת הַרְבִּים גְמוּרָה: **[ה]** וְהָא דְתָנּוּ בְּסוּף פְּרָק דְלַעִיל קַפְתָּ הַרוֹכְלִין אֵינוֹ חַיֵּב אֲלָא חֲטָאת אַחַת, לֹא שְׂאָם לֹא הוֹצִיָא כְּלָה שֶׁלֹּא יִתְחַיֵּב עַל אוֹתָן מִיָּנִין שֶׁהוֹצִיָא כְּלָן מִבְּחוּץ, אֲלָא הָא אֶתִי לֹא שְׂמוּעִין שְׂאָם לֹא הָיָה לוֹ יְדִיעָה בִּינְתָיִם אֵינוֹ חַיֵּב עַל כְּלָן אֲלָא אַחַת, וְלֹא תִימָא דְמִיָּנִין מְחַלְקִין. תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם המוציא אוכלין ונתנו על האסקופה כו': אסקופה נקראת המשקוף התחתון ממשקופי הבתים והדירורין וזולתם כמו שקוראין המשקוף העליון משקוף ואסקופה החיצונה היא אצטבא והיא לפני משקוף פתחי הבתים ונקראת חיצונה לפי שהיא לצד רשות הרבים וזאת האסקופה שמדבר בה בזאת ההלכה היא כרמלית וכבר קדמו (מצרי) [מגדרי] הכרמלית ודיניה

בתחלת זאת המסכתא ופי' בבת אחת בפעם אחת לפי שאינה נקראת מלאכה אלא העתקת דבר מרה"ר לרה"י או מרשות היחיד לרשה"ר אם לא יהיה ביניהם רשות אחרת כאשר נתננו העיקר בתחלת דברינו בזאת המסכתא: (רמב"ם)

פרק י - משנה ג

המוציא בין בימינו בין בשמאלו, בתוך חיקו או על כתפו, חיב, שכן משא בני קהת. כלאחר {ו} ידו, ברגלו, בפיו ובמרפקו, באזנו ובשערו, ובפנדתו ופיה למטה, בין פנדתו לחלוקו, ובשפת חלוקו, במנעלו, בסנדלו {ט}, פטור, שלא הוציא כדרך המוציאין:

ר"ע מברטנורה שכן משא בני קהת. בפתח ישאו, וימין ושמאל וחיק אורחא דארעא: **מרפקו**. הפרק האמצעי שבזרע, ובערבי כד שמו מרפ"ק {ז}: **באפונדתו**. אזור חלול: **פיה למטה**. אין דרך הוצאה בכה. אבל פיה למעלה דרך הוצאה בכה. פרוש אחר, אפונדתו בגד שלובש סמוך לבשרו לקבל הזעה, ורגילין לעשות בו כעין כיסין, וכשמהפכים אותו מלמטה למעלה נמצא פי הכיס למטה: **שפת חלוקו**. השפה התחתונה של חלוק {ח}: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ו} **כלאחר**. כתבו התוספות דלגרסא זו יש לומר דברגלו הוי פרוש כלאחר ידו, ומיהו ספרים דגרסי לאחר ידו ניחא טפי דהכי תניא בבבביתא בגמרא: {ז} הינו שנושא המשא עצמו בזרע ולא על ידי כלי שתולין בזרע במרפק, כי זהו דרך המוציאין ולא גרע מתלתה בסינר דלקמן. תוספות יום טוב: {ח} לא אתי לאפוקי השפה העליונה, אלא אורחא דמלתא נקט, שכן דרך החלוק לעשות פיו התחתון בענין שיכול לקבל בו: {ט} **במנעלו בסנדלו**. מפרשים בריש פרק י"ב דיבמות: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם המוציא בין בימינו בין בשמאלו כו' : הוצאת בני קהת לארון היתה בכתף וקראה השם יתברך עבודה שנאמר (במדבר ז) כי עבודת הקדש עליהם בכתף ישאו : לאחר ידו פירוש ע"ג ידו : מרפקו כך נקרא בערבי מרפק והוא הפרק האמצעי מן הזרוע. אפונדתו הוא בגד הזיעה והוא בגד צר ילבש אותו האדם דבק לבשרו ובו מקומות תפורים חלולים כמו חריטין ומצניע שם האדם מה שהוא רוצה ולובש עליו בגדו הנקרא חלוק וכאשר יהפך אפונדתו מלמטה למעלה ישוב פתיחת אותו החריטין למטה ויפול מה שבתוכם מדבר שיש לו כובד בלי ספק. שפת חלוקו שפת בגדו התחתונה : (רמב"ם)

פרק י - משנה ד

המתכונן להוציא לפניו ובא לו לאחריו, פטור,
לאחריו ובא לו לפניו **[י]**, חיב. באמת אמרו,
האשה החוגרת בסינר בין מלפניה ובין
מלאחריה חיבת, שכן ראוי להיות חוזר. רבי
יהודה אומר, אף מקבלי פתקין :

ר"ע מברטנורה לפניו ובא לו לאחריו פטור. דנתכונן לשמירה מעלה ועלתה בידו שמירה פחותה : לאחריו ובא לו לפניו חיב. דנתכונן לשמירה פחותה ועלתה בידו שמירה מעלה : סינר. כעין מכנסים קטנים חוגרות אותן לצניעות, ואם תלתה בהן שום דבר להוציא ובא לה לצד אחר חיבת : שכן ראוי להיות חוזר. דרכו להיות חוזר **[יא]** וסובב סביבותיה, ומתחלה ידעה שסופו להתהפך : רבי יהודה אומר אף מקבלי פתקין. של מלך. הרצים הנושאים אגרות נותנים אותם בעצים חלולים כדמות קנים ותולים בצנארים, ודרך אותן קנה להיות חוזר וסובב מלפניו ומאחוריו סביב לצנארו, ויודע הנה שסופו להתהפך. ואין הלכה כרבי יהודה : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **[י]** לפניו. ולא מיבעיא לאחריו ובא לו לאחריו דאתעבידא מחשבתו דחיב, אלא אפלו לאחריו ובא לו לפניו דסלקא דעתך אמינא הואיל ולא אתעבידא מחשבתו לא לחיב, קא משמע לן. גמרא : **[יא]** ותנא קמא דרבי יהודה לא חשיב ליה חוזר. תוספות. וצריך לומר דבאמת אינו

חוזר כלי האי כמו סינר ובהא פליגי אי חשיב חזרה אי לא, אבל אין לפרש דפליגי במציאות. תוספות יום טוב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם המתכוין להוציא לפניו ובא לו לאחריו פטור כו': סינר חגור וכאשר תתלה דבר בסינר שלה בין מלפניה בין מלאחריה חייבת לפי שהוא סובב כלומר חוזר: ומקבלי פתקין הם הלוקחים הכתבים והאגרות רוצה לומר שלוחי המלך הרגלים כלומר הרצים כי נותנין אלו הפתקין בעצים חלולים בצורת קנה חלול ותולין אותן בצואריהן: רבי יהודה אומר כי זה הקנה החלול הוא סובב בצוארו וחוזר מצד אל צד כלומר לפניו ולאחוריו. ואין הלכה כר' יהודה: (רמב"ם)

פרק י - משנה ה

המוציא כפר לרשות הרבים, חייב. הוציאוהו שנים, פטורין. לא יכל אחד להוציאו והוציאוהו שנים, חייבים. ורבי שמעון פוטר. המוציא אכלין פחות מכשעור בכלי, פטור אף על הכלי, שהכלי טפלה לו. את החי במטה, פטור אף על המטה, שהמטה טפלה לו. את המת במטה, חייב. וכן פזית מן המת וכזית מן הנבלה וכעדשה מן השרץ, חייב. ורבי שמעון פוטר:

ר"ע מברטנורה הוציאוהו שנים פטורים. כדילפינן (עיקרא ד) בעשותה אחת מכל מצות ה', העושה את כלה ולא העושה מקצתה: ורבי שמעון פוטר. דסבר אפלו פשאין יחיד יכל לעשותה אם עשאוה שנים פטורים. ואין הלכה כרבי שמעון: את החי במטה. על החי לא מחיב בהוצאתו אם אינו כפות, לפי שהוא נושא את עצמו **[יב]**. והגי מלי אדם, אבל בהמה חיה ועוף לא, דכמאן דכפותין דמו: וכן פזית מן המת. חייב אם הוציאו,

דהואיל ומטמא, הוצאה חשובה היא להציל עצמו מן הטמאה. וכן כזית מן הנבלה וכעדשה מן השרץ, דהכי הוי שעורן לטמאה {יג}: ורבי שמעון פוטר. אפלו במת שלם, דהוי מלאכה שאינה צריכה לגופה, דכל שאינו אלא לסלקו מעליו הויא מלאכה שאינה צריכה לגופה {יד} ולא מלאכת מחשבת היא. ואין הלכה כרבי שמעון: (רי"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {יב} תימה לר"י למה פטור, והלא אפלו במשא קל יותר חיב כו'. ואומר ר"י דממשכן גמרינן שלא היו נושאים דבר חי כו'. תוספות: {יג} אבל במשמישי עבודה זרה (לעיל פ"ט מ"ו) אין הלכה כרבי יהודה, עין מה שכתבנו שם. אבל הכא יש צורך בכלם, דנבלה ושרץ מצניעו לכלבו ולשוניו, ומת מצניעו לקוברו. ויהיב שעוריהו כטמאתן לחמרא. עין תוספות יום טוב: {יד} כלומר אינו צריך למת ברשות הרבים, ובמשכן היו צריכים לחפצים שהוציאו: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם המוציא ככר לרשות הרבים חייב כו': השמיעך בזו ההלכה העיקר שהקדמנו בראש פ' א' מזאת המסכתא והוא כי המלאכה כששנים גומרין אותה שהן פטורין העושה את כלה ולא העושה מקצתה ורבי שמעון אמר אפילו לא יכול אחד להוציאו והוציאוהו שנים פטורין. ואין הלכה כרבי שמעון:

המוציא אוכלין פחות מכשיעור בכלי כו': העיקר אצלנו כי כזית מן המת ומן הנבלה וכעדשה מן השרץ המטמא כפי טומאת מינו ופחות מזה השיעור אינו מטמא ועוד יתבארו עקרים אלו במקומם וטעם ר"ש כי הוא רואה כי אין כוונת המוציא דבר מן הדברים האחרים ככוונת המוציא אלו הנזכרים אבל כוונתו הסרת הטומאה אם כן תהיה הוצאתו מלאכה שאינה צריכה לגופה שהוא פטור עליה וחכמים רואין כי אין הפרש בין המוציא דבר מאלו הטומאות ובין המוציא דבר אחר. ודע כי העיקר אצלנו החי נושא את עצמו ולפיכך המוציא אדם חי אינו משאוי אבל אם היה כפות הוא משאוי לדברי הכל אבל בהמה חיה ועוף אע"פ שהם חיים משאוי הם לדעת חכמים. ואין הלכה כרבי שמעון: (רמב"ם)

הנוטל צפרניו זו בזו, או בשניו, וכן שערו, וכן שפמו, וכן זקנו, וכן הגודלת, וכן הכוחלת, וכן הפוקסת, רבי אליעזר מחיב, וחכמים אוסרין משום שבות. התולש מעציץ נקוב, חיב, ושאינו נקוב, פטור. ורבי שמעון פוטר בזה ובזה:

ר"ע מברטנורה וכן שערו. התולש שער ראשו בידו: וכן הגודלת. שער ראשה וקולעת אותו, תרגום עבות (שמות כח) גדילו: הכוחלת. נותנת כחל בעיניה: הפוקסת. מחלקת שער שבאמצע הראש מכאן ומכאן אצל הצדעים: רבי אליעזר מחיב חטאת. כוחלת משום כותבת (טו), גודלת ופוקסת משום בונה (טז): וחכמים אוסרים משום שבות. דסברי אין דרף כתיבה בכף ואין דרף בגין בכף, והלכה כחכמים. ודוקא הנוטל צפרניו ושערו בידיו הוא דפטרי רבנן מחטאת ומסקילה, אבל הנוטל שער או צפרניו בכלי מודים חכמים דחיב חטאת (יז). ומכי נטל שתי שערות חיב. והנוטל שער ראש חברו אפלו ביד חיב (יח). וצפון שפרשה רבה או שער שנתלש רבו ומצער אותו, מתר לטלו ביד לכתחלה: התולש מעציץ נקוב חיב. דהוי כמחבר, דיונק מן הקרקע על ידי הנקב, שפריח לחלוחית הקרקע, ואפלו הנקב בצדו. ושעור הנקב כדי שרש קטן: ורבי שמעון פוטר בזה ובזה. דלא חשיב ליה כמחבר לחיבו סקילה. ואין הלכה כרבי שמעון: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט (טו) ופרש רש"י שמוליכה מכחול סביב העין פאדס המוליד קלמוס סביב האות, ופריד וכי דרף כתיבה בכף. אך בגמרא מסיק כוחלת משום צובעת: (טז) ובגמרא פריד וכי דרף בגין בכף, אין כדדריש רבי שמעון בן מנסיא ויבן ה' אלקים את הצלע, מלמד שקלעה הקדוש ברוך הוא כו' שכן בכרכי הים קורין לקלעיתא ביניתא. והנוטל צפרניו ושערו ושפמו וזקנו כו' משום גוזז: (יז) גמרא. וכתבו התוספות, כרבי יהודה, דמלאכה שאינה צריכה לגופה חיב: (יח) הרמב"ם. ולא פרש טעם בדבר. ובגמרא משמע להפך דלעצמו יכל לאמן ידיו ולתקנו בלא כלי יותר מלחברו. ועין תוספות יום טוב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם הנוטל צפרניו זו בזו או בשניו כו': התולש מעציץ נקוב חיב כו': וכן שערו וכן שפמו וכן זקנו רוצה לומר מי שנטל אלו בידו מעצמו כמו צפרניו בזה הוא המחלוקת שזכר אבל מי שנטל אחת מהם במספרים ודומה לו מכלי הגלוח כיון שנטל שתי שערות יתחייב לו לדברי הכל וכמו כן אם עשה בזה לאדם אחר אפילו ביד שהוא חיב ודע כי שער הראש כשנפסק או נתלש רובו ונשאר תלוי מן הראש ומצער אותו מותר לו לכרתו בידו בשבת: וגודלת היא האשה היודעת לגדל השער ולעשותו עבות: ופוקסת היא

הנות: ת שער על הצדעים והוא ממין גדילת השער: וכוחלת היא הנותנת בעין כחל: ור"א אומר כי כל אלו תולדות כי גודלת תולדות בונה וכוחלת תולדת (*כותב: וחכמים אומרים כי ענין גדלת השער אינו ענין בנין וענין הכוחל אינו ענין הכתיבה: והעיקר אצלנו עציץ נקוב הרי הוא כארץ ושיעור הנקב כדי שורש קטן וכבר בארנו זה בפרק חמישי ממסכת דמאי ורבי שמעון אינו? כשער שיהיה כארץ לענין שיתחייב סקילה: ואין הלכה כרבי שמעון והלכה כחכמים: (רמב"ם)

יא

פרק

פרק יא - משנה א

הזרק מרשות היחיד לרשות הרבים, מרשות הרבים לרשות היחיד, ח"ב. מרשות היחיד לרשות היחיד ורשות הרבים באמצע, רבי עקיבא מחיב, וחכמים פוטרין:

ר"ע מברטנורה הזרק מרשות היחיד לרשות הרבים. רשות היחיד הוא מקום שהקף ארבע מחצות גבוהות עשרה טפחים וביניהן ארבעה טפחים על ארבעה טפחים או יותר, על כן אפלו יש בו כמה מילין, אם הקף לדירה **[א]**, כגון מדינה שמקפת חומה ודלתותיה נעולות בלילה, ומבואות שיש להן שלש כתליו ולחי ברוח רביעית, וכן תל גבה עשרה ורחב ארבעה, או חריץ שהוא עמק עשרה ורחב ארבעה, ואפלו פלים, כגון ספינה ומגדל של עץ וכיוצא בהם, אם יש בהם ארבעה על ארבעה

בגבה עשרה, כל אלו רשות היחיד הן. ואויר רשות היחיד כרשות היחיד עד לרקיע. ועבי הכתלים של רשות היחיד נדון כרשות היחיד. ורשות הרבים הוא כגון השוקים והרחובות, המדברות והדרכים המפלשים להם, והוא שיהיה רחב הדרך שש עשרה אמה (ב) ולא יהיה עליו תקרה (ג), ואיכא למאן דאמר שצריך נמי שיהיו בוקעים בהם ששים רבוא בכל יום כדגלי מדבר. ואויר רשות הרבים אינו כרשות הרבים אלא עד עשרה טפחים, ולמעלה מעשרה ברשות הרבים מקום פטור הוא. ומקום שאין בו ארבעה על ארבעה וגבה משלשה טפחים ולמעלה הוא מקום פטור (ד), אפלו קוצים וברקנים וגללין ברשות הרבים גבוהים משלשה ולמעלה ואין בהם ארבעה על ארבעה הרי הן מקום פטור, וכן מקום המקף מחצות ואין בו ארבעה על ארבעה, או חריץ שאין בו ארבעה על ארבעה ועמקו משלשה ועד התהום הרי זה מקום פטור. ומקום שהקף ארבע מחצות גבהן משלשה ועד עשרה ויש בו ארבעה על ארבעה או יותר, או תל שיש בו ארבעה על ארבעה או יותר, גבה משלשה ועד עשרה, או חריץ שיש בו ארבעה על ארבעה, עמק משלשה ועד עשרה, ומבוי סתום משלש רוחותיו שאין לו לחי או קורה ברוח רביעית, והים, והבקעה, כל אלו פרמלית הן. ופרוש פרמלית, כארמלית, כלומר כמו אלמנה שאינה בתולה ולא נשואה לבעל, כך רשות זו אינה לא רשות היחיד ולא רשות הרבים. ואויר פרמלית ככרמלית עד עשרה, ומעשרה ולמעלה בכרמלית הוי מקום פטור. והמוציא מרשות היחיד לרשות הרבים, או המכניס מרשות הרבים לרשות היחיד, חייב חטאת. מרשות היחיד לכרמלית, או מרשות הרבים לכרמלית, ומכרמלית לשתייהן, פטור אבל אסור. מרשות היחיד או מרשות הרבים למקום פטור או ממקום פטור לשתייהן, מתר לכתחלה, ואין צריך לומר מכרמלית למקום פטור, או ממקום פטור לכרמלית, שהוא מתר. והמעביר מתחלת ארבע אמות לסוף ארבע אמות ברשות הרבים, חייב חטאת. בכרמלית, פטור אבל אסור. ברשות היחיד ובמקום פטור, מתר לכתחלה לטלטל ולהעביר בכל הרשות כלו, ואפלו הוא כמה מילין: רבי עקיבא מחיב. דסבירא ליה מכי עבר החפץ באויר רשות הרבים בתוך עשרה הרי הוא כאלו נח. ורבנן סברי קלוטה בתוך עשרה באויר רשות הרבים לאו כמי שהנחה דמיא. אבל למעלה מעשרה שהוא מקום פטור כלי עלמא לא פליגי דפטור. והלכה כחכמים: (רי"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [א] משום דאי לאו הכי, אם יותר מבית סאתים אף על גב דהזורק לתוכו מרשות הרבים חייב, מפל מקום אסרו חכמים לטלטל בתוכו יותר מארבע אמות. ולפיכך הצריך להתנות ביש בו כמה מילין שיהיה מקף לדירה. בית יוסף: (ב) לרבותא נקט דרך שיהיה רחב שש עשרה, אמה וכל שכן כל הגי דנקט. [וכשאין בו שש עשרה אמה הוא כרמלית. הרי"מ]: (ג) שאם יש עליו תקרה הרי הוא ככרמלית כדאיתא בגמרא: (ד) משום דכל פחות משלשה כלבוד דמי והוי רשות הרבים, ועקירה והנחה במקום ארבעה אגרי בעמוד

תְּשַׁעַה וְרַבִּים מְכַתְּפִין עָלָיו, דְּהוּי כְּרִשּׁוֹת הַרְבִּים. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: (עיקר תו"ט).

רמב"ם הזורק מרשות היחיד לרשות הרבים כו': דע כי רשות הרבים מגיע עד עשרה טפחים ולמעלה מעשרה טפחים ברשות הרבים הוא מקום פטור והמחלוקת ביניהם הוא כי הזורק דבר מרשות היחיד לרשות היחיד ועבר על רשות הרבים רבי עקיבא אומר כי אם עבר אותו החפץ שזרק על אויר רשות הרבים בתוך עשרה שהוא כאילו נח ורבנן אינן אומרים כן אבל אם זרק למעלה מעשרה אפילו רבי עקיבא פוטר והלכה כחכמים: (רמב"ם)

פרק יא - משנה ב

פִּיצַד. שְׁתֵּי גִזְזוּטָאוֹת זֹו כְּנֶגֶד זֹו בְּרִשּׁוֹת הַרְבִּים, הַמוֹשֵׁיט וְהַזּוֹרֵק מִזֹּו לָזוּ, פְּטוֹר. הָיוּ שְׁתֵּיהֶן בְּדִיוּטָא אַחַת, הַמוֹשֵׁיט חַיֵּב, וְהַזּוֹרֵק פְּטוֹר, שְׁכָף הִיתָה עֲבוֹדַת הַלּוֹיִם **(ו)**, שְׁתֵּי עֲגָלוֹת זֹו אַחַר זֹו בְּרִשּׁוֹת הַרְבִּים, מוֹשֵׁיטִין הַקָּרְשִׁים מִזֹּו לָזוּ, אֲבָל לֹא זוֹרְקִין. חֲלִית הַבוֹר וְהַסֶּלַע שֶׁהוּן גְּבוּהִין עֲשָׂרָה וְרַחְבּוֹן אַרְבָּעָה, הַנוֹטֵל מֵהוֹן וְהַנוֹתֵן עַל גִּבּוֹן, חַיֵּב, פְּחוֹת מִכּוֹן, פְּטוֹר:

ר"ע מברטנורה פִּיצַד. רַבֵּן קָאמְרִי לִיה: שְׁתֵּי גִזְזוּטָאוֹת. וְהוּן נְסָרִים יוֹצְאִים מִכְּתָל הָעֲלִיָּה וְלַחוּץ עַל רִשּׁוֹת הַרְבִּים, וְהַגִּזְזוּטָאוֹת עֲצָמוֹן הוּן רִשּׁוֹת הַיְחִיד, וְכִשְׁהוּן זֹו כְּנֶגֶד זֹו בְּשֵׁנֵי צְדֵי רִשּׁוֹת הַרְבִּים הַמוֹשֵׁיט וְהַזּוֹרֵק מִזֹּו לָזוּ פְּטוֹר, שְׁלֹא מְצִינּוּ זְרִיקָה וְהוֹשָׁטָה בְּמִלְאֶכֶת הַמִּשְׁכָּן מִרִשּׁוֹת הַיְחִיד לְרִשּׁוֹת הַיְחִיד וְרַחֵב רִשּׁוֹת הַרְבִּים מִפְּסִיק בִּינֵיהוֹן: הָיוּ שְׁתֵּיהֶן בְּדִיוּטָא אַחַת. כְּלוּמַר בְּעֲלִיָּה אַחַת בְּאַרְבֵּי רִשּׁוֹת הַרְבִּים, וַיֵּשׁ הַפְּסִיק רִשּׁוֹת הַרְבִּים בִּינֵיהוֹן: הַזּוֹרֵק פְּטוֹר. הוֹאִיל וְלִמְעַלָּה מִעֲשָׂרָה הוּא, וְלֹא

מְצִינֵנוּ זְרִיקָה מְרֻשָּׁת הַיְחִיד לְרֻשֹׁת הַיְחִיד דָּרָךְ רֻשֹׁת הָרַבִּים בְּמִשְׁכָּן, וְהַמּוֹשֵׁיט חַיֵּב, וְאַף עַל פִּי שְׁמוֹשֵׁיט לְמַעְלָה מֵעֲשָׂרָה, שְׁמֻצֵינוּ הוֹשְׁטָה כִּיּוֹצֵא בָּהּ בְּמִשְׁכָּן מְרֻשֹׁת הַיְחִיד לְרֻשֹׁת הַיְחִיד וְאַרְךְ רֻשֹׁת הָרַבִּים מִפְּסִיק בִּינֵיהֶן: **שְׁכֵן הֵיטָה עֲבוּדַת הַלּוּיִם.** מוֹשֵׁיטִים מְזֵה לָזָה לְמַעְלָה מֵעֲשָׂרָה **[ה]** וְאַרְךְ רֻשֹׁת הָרַבִּים בְּאֲמָצֵעַ, כִּיּוֹצֵא, **[שְׁתִּי]** עֲגָלוֹת זֶה אַחֵר זֶה בְּרֻשֹׁת הָרַבִּים, וּפּוֹרְקֵי הַמִּשְׁכָּן הָיוּ מוֹשֵׁיטִין לְאוֹתָם שְׁעַל הָעֲגָלוֹת שְׂאֲצָלָן הֵן סְמוּכוֹת וְקֻרְבוֹת, וְהֵן מוֹשֵׁיטִין לְאֵלוֹ שְׁלִפְנֵיהֶם, וְכֹל אַחַת מִהָעֲגָלוֹת רֻשֹׁת הַיְחִיד הֵן: **אֲבָל לֹא זוֹרְקִים.** שְׂאִין הַקְּרָשִׁים נְזָרְקִין מִפְּנֵי כְּבֹדָן: **חֲלִיַּת הַבּוֹר.** עָפָר שְׂמוֹצֵיִין מִחֲפִירַת הַבּוֹר רְגִילִין לְתוֹן סְבִיבוֹת פִּי הַבּוֹר כְּמִין חוֹמָה לְהַקְּף, וְאַשְׁמְעִינָן דְּבוֹר וְחֲלִיתוֹ מְצֻטְרָפִין לְעֲשָׂרָה, וְתִנֵּי בּוֹר לְעֲמָקוֹ וְתִנֵּי סֵלַע לְגִבְהוֹ: **הַנוּטֵל מֵהֵן.** וּמִנֵּיחַ בְּרֻשֹׁת הָרַבִּים, אִם הַנוּטֵל מְרֻשֹׁת הָרַבִּים וְנוֹתֵן עַל גִּבּוֹ, חַיֵּב: **הַזּוֹרֵק אַרְבַּע אֲמוֹת בְּכַתֵּל.** מִתְחַלֵּת אַרְבַּע לְסוֹף אַרְבַּע וְנָח בְּכַתֵּל הַסְּמוּךְ לְרֻשֹׁת הָרַבִּים, לְמַעְלָה מֵעֲשָׂרָה טַפְחִים, כְּגוֹן שֶׁהֵיטָה דְּבִלָּה שְׂמֵנָה וְנִדְבָקָה בְּכַתֵּל לְמַעְלָה מֵעֲשָׂרָה בְּאוֹיר רֻשֹׁת הָרַבִּים, פְּטוֹר, דְּכֹל לְמַעְלָה מֵעֲשָׂרָה בְּרֻשֹׁת הָרַבִּים מְקוֹם פְּטוֹר הוּא: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [ה] וְהָכִי נִמְי גְּזוּזְטְרָאוֹת דּוּמְיָא דְּעֲגָלוֹת, וְהֵן הָיוּ גְּבוֹהוֹת עֲשָׂרָה שְׁהָרֵי רֻשֹׁת הַיְחִיד הֵן. וְעֵינָן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **[ו] עֲבוּדַת הַלּוּיִם.** וְהוֹצֵאָה מְלֵאכָה גְּרוּעָה הִיא, וְלִפְיָךְ הַצָּרָךְ לְמֻצָּא הוֹשְׁטָה **[אף על גב]** דְּתוֹלְדָה הִיא שְׁהֵיטָה בְּמִשְׁכָּן. תּוֹסְפוֹת: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם כִּיּוֹצֵא שְׁתֵּי גְּזוּזְטְרָאוֹת זֶה כְּנֶגֶד זֶה בְּר"ה כו': חוֹלוֹת הַבּוֹר וְהַסֵּלַע שֶׁהֵן גְּבוֹהִים י" כו': גְּזוּזְטְרָאוֹת כְּצוֹצְרִיּוֹת וְהוּא בְּנִין מֵעֲצִים יוֹצֵא מִן הַכּוֹתֵל וְלַחוּץ בַּעֲלִיּוֹת עַל רֻשֹׁת הָרַבִּים וְעוֹשִׂין אוֹתוֹ כְּדִי לְהַרְחִיב הָעֲלִיָּה יֵהִיו אוֹתָן הַגְּזוּזְטְרָאוֹת רֻשֹׁת הַיְחִיד גְּמוּרָה וְכֹבֵד הַקְּדַמְנוּ זְכִירַת מִצְרִיָּה וְכִשְׁהִיטָה אוֹתָהּ הַגְּזוּזְטְרָא יוֹצֵאָה לְרֻשֹׁת הָרַבִּים מְזֵה הַצֵּד וְגְּזוּזְטְרָא אַחֲרַת מִצֵּד אַחֵר יֵהִי רֻשֹׁת הָרַבִּים בְּאֲמָצֵעַ וְרֻשֹׁת הַיְחִיד מִכָּאן וְרֻשֹׁת הַיְחִיד מִכָּאן. בְּדִיּוֹטָא אַחַת שִׁיְהִיו שְׁתֵּיהֶם בְּשׁוֹה בַּעֲלִיָּה אַחַת הָאֲחַת נִמְשַׁכַּת אַחֵר חֲבֵרַתָּה וְרֻשֹׁת הָרַבִּים בִּינֵיהֶם כִּזְאוֹת הַצּוּרָה הַמּוֹשֵׁיט חַיֵּיב כִּי כֵן הֵיטָה עֲבוּדַת הַלּוּיִם כְּאִשֶׁר יִתְבַּאֵר וְהַזּוֹרֵק פְּטוֹר כִּמוֹ שֶׁאִמְרוּ חַכְמֵי כִּי זוֹרֵק מְרֻשֹׁת הַיְחִיד לְרֻשֹׁת הַיְחִיד וְרֻשֹׁת הָרַבִּים בְּאֲמָצֵעַ פְּטוֹר וְהַדִּין הִיָּה כִּמוֹ כֵן בְּמוֹשֵׁיט לּוּלִי שֶׁהִיא עֲבוּדָה נִשְׁתַּמְשׁוּ בָּהּ בְּמִשְׁכָּן וְכֹל הַמְּלֵאכּוֹת מִמִּשְׁכָּן גְּמָרִינָן לְהוֹ וְדַע כִּי אִמְרַם הַמּוֹשֵׁיט חַיֵּיב וְאִפִּילוֹ לְמַעְלָה מִי לְפִי שֶׁהַלּוּיִם לְמַעְלָה מִי הָיוּ מוֹשֵׁיטִין וְאַחֵר כֵּן חֲזַר לְבֵאֵר אִיךָ הֵיטָה עֲבוּדַת הַלּוּיִם וְאִמְרוּ שְׁתֵּי עֲגָלוֹת זֹא"ז מוֹשֵׁיטִין אֶת הַקְּרָשִׁים מִזֹּו לְזֹו כִּי הָעֲגָלוֹת הָיוּ נוֹשְׂאִין עֲלֵיהֶם הַקְּרָשִׁים עַל זֹאת הַצּוּרָה וְכֹל אַחַת מֵאֵלוֹ הָעֲגָלוֹת הִיָּה רֻשֹׁת הַיְחִיד: חוֹלוֹת הַבּוֹר הוּא הַרְפֵּשׁ וְהַטֵּיט הַנִּמְצָא בְּקֻרְקָעִיתוֹ וְהוֹדִיעֵנוּ כִּי כְּשִׁישׁ בַּעוֹמֵק הַבּוֹר עִם הַחוֹלִיאַ עֲשָׂרָה טַפְחִים יִצְטָרֵף הַבּוֹר עִם הַחוֹלִיאַ לְהַשְׁלִים עֲשָׂרָה טַפְחִים: וְאִמְרַם הַנוּטֵל מֵהֵם וְנוֹתֵן שִׁיטוֹל מֵהֵם וְיִתֵּן בְּרֻשֹׁת הָרַבִּים וְהַנוֹתֵן עֲלֵיהֶם שִׁיטוֹל מְרֻשֹׁת הָרַבִּים וְיִנִּיחַ עֲלֵיהֶם **[כפ]** הָעֲקָרִים שְׁבֵאֲרֵנוּ בְּתַחֲלַת זֹאת הַמִּסְכָּתָא: (רמב"ם)

פרק יא - משנה ג

הזורק ארבע אמות בפתל ^(ז), למעלה מעשרה טפחים, כזורק באויר, למטה מעשרה טפחים, כזורק בארץ. הזורק בארץ ארבע אמות ^(ח), חייב. זרק לתוך ארבע אמות ונתגלגל חוץ לארבע אמות, פטור. חוץ לארבע אמות, ונתגלגל לתוך ארבע אמות, חייב:

ר"ע מברטנורה למטה מעשרה כזורק בארץ. מתחלת ארבע לסוף ארבע ברשות הרבים, וחייב אף על פי שאין ממקום עקירת החפץ לפתל אלא ארבע אמות מצמצמות, לא אמרינן דעבי הדבקה ממעט בארבע אמות ואין כאן מתחלת ארבע לסוף ארבע, דכיון שאינו מבטל את הדבקה בפתל אין עביה ממעט כלום: ונתגלגל חוץ לארבע אמות פטור. שהרי לא נתכונן לזריקה של חייב: ונתגלגל לתוך ארבע אמות חייב. והוא דנח משהו חוץ לארבע אמות קדם שנתגלגל לפניו: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט ^(ז) בפתל. פרוש בפני הפתל [ונדבק בו]. רש"י: ^(ח) ארבע אמות. מסקינן פריש פרקין דכל ארבע אמות ברשות הרבים גמרא גמירי לה: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם הזורק ד' אמות בכותל למעלה מיי טפחים כו': זרק לתוך ד' אמות ונתגלגל חוץ לד' אמות כו': כבר בארנו בתחלת זה הפרק כי למעלה מיי טפחים ברשות הרבים מקום פטור הוא וכן למטה מעשרה בארץ והעיקר אצלנו כי המעביר ארבע אמות ברשות הרבים חייב: ואמרו כזורק בארץ רוצה לומר שהוא חייב ובתנאי שיהיה אותו הדבר שזרק נדבק בכותל כמו הטיט השמן או הבצק ודומה לו אז נמדוד מן המקום שהוא עומד בו (בעמידה) ברשות הרבים לאותו דבר שדבק בכותל אחר שנדמה קו בכותל ישר שיצא מן המקום שזרק ממנו ברשות הרבים לאותו הדבר הדבק ואם יהיה באותו קו ד' אמות וגובה אותו הדבר הדבק בכותל י"ט או פחות אז יהיה חייב לפי שזרק מתחלת ד' לסוף ד' ברשות הרבים ואמרו פטור באותו שזרק לתוך

ד"א ונתגלגל חוץ לד"א מבואר ביותר לפי שהוא לא נתכוון לזריקה של איסור ואמרו בהפך זה חייב בתנאי שינוח חוץ לד"א ואפילו זמן מועט אבל אם לא נח כלל פטור : (רמב"ם)

פרק יא - משנה ד

הזורק בים ארבע אמות, פטור. אם היה רקק מים ורשות הרבים מהלכת בו, הזורק לתוכו ארבע אמות, חיב. וכמה הוא רקק מים, פחות מעשרה טפחים. רקק מים ורשות הרבים מהלכת בו, הזורק בתוכו ארבע אמות, חיב :

ר"ע מברטנורה הזורק בים. מתחלת ארבע לסוף ארבע פטור, דכרמלית הוא: **רקק מים**. שאינם גבוהים מן הארץ **[ט]** ויש בהם רפש וטיט נקראים רקק: **ורשות הרבים מהלכת בו**. שרבים מהלכים בו: **וכמה הוא רקק**. כמה הוא עמקו דנימא אפתי רשות הרבים הוא ולא נעשה כרמלית **[י]**: **ורקק מים ורשות הרבים מהלכת בו**. האי דכפליה תנא למלתיה לאשמועינן דאפלו רקק רחב ארבעה הואיל והוא פחות מעשרה נדון כרשות הרבים **[יא]**. וכפל נמי ורשות הרבים מהלכת בו, לאשמועינן דאף על גב דאין מהלכים בו רבים אלא על ידי הדחק, הלוף על ידי הדחק שמייה הלוף: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [ט] והמכון שאינם עמקים: **[י]** דאף על גב דעד עשרה כרמלית ולמעלה מקום פטור כדכתב הר"ב במשנה א', הא קימא לן כמאן דאמר בסוגיא אמתניתין דלקמן דמיא ארעא סמיכתא היא ומשפת מיא משחינן לה: **[יא]** אוקימתא דאפיי. וצריך עיון דבמשנה א' כתב הר"ב דחריץ שיש בו ארבעה על ארבעה פחות מעשרה שהוא כרמלית, והכא שיש בו מים עם רפש וטיט הוה רשות הרבים, ואף על גב דהכא תנו ורשות הרבים מהלכת בו הא לעיל סתמא קאמר. ואפשר לומר דרקק מים מן הסתם יש במדרונו מכל צד שפוע ונוח להלך בתוכו, אבל חריץ מן הסתם אין לו שפוע כל כך ולפיכך אין רשות הרבים מהלכת בו: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם הזורק בים ד' אמות פטור אם היה רקק מים כו': הים היא כרמלית: ופירוש רקק מים אמת המים. וענין אמרו רשות הרבים מהלכת בו בתוכו שיהיו בני אדם מהלכין בו וכשיהיה בגובה אותו רקק עשרה טפחים או יותר אינה נחשבת מרשות הרבים לפי שהיא חולקת רשות לעצמה כמו שנתבאר פעמים ומה שכפל מהלכת בו פעמים ללמדך אפילו שמהלכין בו רבים בדוחק ועמל כי העיקר אצלנו הלוך ע"י הדחק שמיה הלוך ומה שכפל רקק מים ב' פעמים ללמדך אפי' היה רחבו ד' אמות כיון שיש בגבהו פחות מ"ט רה"ר נחשב אותו כיון שמהלכין בו רבים וכשיהיה בגובה זה הרקק י' טפחים אפילו היה ברחבו פחות מד' טפחים שבני אדם יכולין לעברו במהירות לא יחשב כרשות הרבים והשוה בזה ימות החמה וימות הגשמים: (רמב"ם)

פרק יא - משנה ה

הזורק מן הים ליבשה ומן היבשה לים, ומן הים לספינה ומן הספינה לים, ומן הספינה לחברתה, פטור. ספינות קשורות זו בזו, מטלטלין מזו לזו. אם אינן קשורות, אף על פי שמקפות, אין מטלטלין מזו לזו:

ר"ע מברטנורה מן הים ליבשה. מפרמלית לרשות הרבים: מן הים לספינה. מפרמלית לרשות היחיד: מטלטלין מזו לזו. אם הן של שני בני אדם מטלטלים על ידי ערוב **יב** דהוי להו כשתי חצרות: מקפות. סמוכות זו לזו, כמו אין מקיפין בבויעי (חלין מ"ו ע"ב): אין מטלטלין מזו לזו. דכי מפרשי מהדדי, פרמלית מפסקת ביניהן ובטל הערוב: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **יב** דסלקא דעתך כיון שאין עתידות להיות קבועות שם לא יחגי ערוב, קא משמע לן דמהני. תוספות: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם הזורק מן הים ליבשה ומן היבשה לים כו': כבר בארנו כי הים כרמלית: ואמרו קשורות מטלטלין מזו לזו אחר עשיית הערוב לפי שהן כמו

פרק יא - משנה ו

הזרק ונזכר לאחר שיצתה מידו, קלטה אחר **יג**, קלטה כלב **יד**, או שנשרפה, פטור. זרק לעשות חבורה, בין באדם בין בבהמה, ונזכר עד שלא נעשה חבורה, פטור. זה הכלל, כל חיבי חטאות אינן חיבין עד שתהא תחלתן וסופן שגגה. תחלתן שגגה וסופן זדון, תחלתן זדון וסופן שגגה, פטורין, עד שתהא תחלתן וסופן שגגה:

ר"ע מברטנורה הזרק. בשבת בשוגג, ונזכר שהוא שבת לאחר שיצאת האבן מתחת ידו קדם שתנוח, אפלו לא קלטה אחר אלא שנחה כדרך פטור, דהכי תנו לקמן עד שתהא תחלתן וסופן בשגגה, והאי תחלתו בשגגה וסופו מזיד, הואיל ונזכר שהוא שבת קדם שתנוח. ומתניתין הכי מפרשא, הזרק ונזכר לאחר שיצאה מתחת ידו, אי נמי לא נזכר אלא שקלטה אחר וכו' פטור, דהנה ליה שנים שעשאוה פטורים, הא נחה חיב חטאת, במה דברים אמורים כשחזר ושכח, אבל לא חזר ושכח פטור, שכל חיבי **טו** וכו': זה הכלל. לאתויי נמי מעביר חפץ ממקום למקום, שאם עקר בשגגה ונזכר שהוא שבת קדם שיניח, פטור: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **יג** קלטה אחר. וכגון שנגעק ממקומו וקבלה. רש"י: **יד** קלטה כלב. בפיו, דלא הוי הנחה, דבעינן מקום ארבעה. רש"י. ונאיתא בגמרא דאי מכנו לה בתחלת זריקתו לפי הכלל, פינו דאחשביה מחשבתו משוי ליה מקום וחיב: **טו** שהרי קשה במשנה דמדתנו ונזכר כוי קלטה כוי משמע הא לא קלטה אחר אלא נחה אף על פי שנזכר חיב, והא תני סיפא אינו חיבין עד שתהא תחלתן

וְסוֹפֵן שְׂגָגָה, וְלִפְיֶכָּךְ שְׁעוֹר הַמְשָׁנָה כְּדַמְפָּרֵשׁ הַרְמַבִּי"ם. אֲבָל נִרְאֶה דְקָצְרוּ דְבָרֵיהֶם וְכָלְלוּ שְׁתֵּי תַרְוָצִים יַחַד, דְּרָבָא מְתָרֵץ דְּאוּ קְלָטָה קְתַנִּי וְרַב אֲשִׁי מְתָרֵץ לֵה בְּבִמָּה דְּבָרִים אֲמוּרִים שְׁחָזַר וְשָׁכַח. וְעֵינָן בְּתוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב שְׁהָאֲרִיז: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם הזורק ונזכר לאחר שיצתה מידו קלטה אחר כו': כשתדקדק לשון זאת המשנה תמצא בה קושיא והוא כי הוא אמר כשנזכר שהוא אסור ואחר כן קלטו אחר לאותו דבר שזרק שהוא פטור ואם לא קלטו אחר אלא שנפל לארץ יהיה חייב וזה אחר שנזכר ואחר כן אמר כל חייבי חטאות אינן חייבין עד שתהא תחלתן וסופן שגגה ושערוה בגמרא כך הזורק ונזכר לאחר שיצאת מידו או שלא נזכר וקלטה אחר או קלטה כלב או נשרפה פטור הא נחה חייב חטאת במה דברים אמורים כשחזר ושכח אבל לא חזר ושכח פטור שכל חייבי חטאות אינן חייבין עד שתהא תחלתן וסופן שגגה: (רמב"ם)

פרק יב

פרק יב - משנה א

הבוֹנֶה {א}, כִּמָּה יִבְנֶה וְיִהְיֶה חַיֵּב, הַבוֹנֶה כָּל שֶׁהוּא {ב}, וְהַמְסִיתָת, וְהַמֶּכֶה בַּפְּטִישׁ וּבַמַּעֲצָד, הַקּוֹדֵחַ כָּל שֶׁהוּא, חַיֵּב. זֶה הַכָּלל {ה}, כָּל הָעוֹשֶׂה מְלָאכָה וּמְלָאכָתוֹ מִתְקַיְמָת בְּשַׁבָּת {ו}, חַיֵּב. רַבֵּן שְׂמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, אִף הַמֶּכֶה

בְּקֶרֶן עַל הַסֵּדָן בְּשַׁעַת מְלָאכָה, חַיֵּב, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמִתְקֵן מְלָאכָה :

ר"ע מברטנורה **הבונה**. שְׁאֲמָרוּ בְּאֲבוֹת מְלָאכוֹת : כַּמָּה יִבְנֶה וַיְהִיָּה חַיֵּב. כָּל שֶׁהוּא : **מִסְתַּת**. מְרַבֵּעַ אֶת הָאֵבֶן אוֹ מַחְלִיקָה וּמִתְקַנָּה, הַכֹּל לְפִי מְנַהֵג הַמְּקוֹם. וְהִיא תוֹלְדָה דְּמַכָּה בְּפִטְיֵשׁ **(ג)** : **וְהַמְּכָה בְּפִטְיֵשׁ**. הִיא גָּמַר מְלָאכָה שֶׁל חוֹצְבֵי אֵבֶן **(ד)**, לְאַחַר שֶׁחָצַב הָאֵבֶן מִן הָהָר סָבִיב וְהִבְדִּילָהּ מִכָּה עָלֶיהָ בְּפִטְיֵשׁ מִכָּה גְדוֹלָה וְהִיא מִתְפָּרֶקֶת וְנוֹפֶלֶת. וְכֹל הַגּוֹמֵר מְלָאכָה בְּשַׁבַּת תוֹלְדָה דְּמַכָּה בְּפִטְיֵשׁ הִיא : **מַעֲצָד**. קוֹפֵיץ קֶטָן : **וְהַקּוֹדֵחַ**. הַנוֹקֵב : **כָּל שֶׁהוּא**. אֶפְלָהוּ קָאִי, אִמְסַתֵּת וְאִמְכָה בְּפִטְיֵשׁ וּבְמַעֲצָד, וְהַקּוֹדֵחַ : **וּמְלָאכְתּוֹ מִתְקִימָת**. שְׂאִין צָרִיף לְהוֹסִיף עָלֶיהָ **(ו)** : **קֶרֶן**. מִרְטִי"ל : **סֵדָן**. אֲנַקוּדִינ"א בְּלַע"ז : **מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמִתְקֵן מְלָאכָה**. אֵף עַל פִּי שְׂאִינוֹ מִכָּה עַל הַמְּלָאכָה אֶלָּא עַל הַסֵּדָן, מִתְקֵן הוּא, שֶׁכֵּן מְרַדְּדֵי טְסִי מְשַׁכְּן הָיוּ עוֹשִׂין, מִכֵּין עַל הַטֵּס שֶׁלֹּשׁ הַפְּאוֹת וְעַל הַסֵּדָן הַפְּאָה אַחַת, לְהַחְלִיק הַקֶּרֶן שֶׁלֹּא יִבְקַע הַטֵּס שֶׁהוּא דֶּק **(ח)**. וְאִין הִלְכָה כְּרַבֵּן שְׂמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **(א) הבונה**. כְּתִבוּ הַתּוֹסְפוֹת צָרִיף לְתֵן טַעַם אִמָּאי תִּנִּי הַבּוֹנֶה אַחַר זְרִיקָה וְהוֹצָאָה. וְלִי נִרְאָה [לְתַת טַעַם] דְּאַחַר שֶׁפָּרַשׁ דִּינֵי הוֹצָאָה דְּאִיָּהּ סִיּוּמָא דְּאֲבוֹת מְלָאכוֹת רָצָה לְפָרֵשׁ מַה דְּסָמִיד לֵהּ וְהוּא מִכָּה בְּפִטְיֵשׁ, וְלִפִּי שֶׁהוּא מַעִין מְלָאכוֹת בְּנִין שֶׁשְׂכִיחַ טְפִי הַלְּפָד נֶקֶט הַבּוֹנֶה קִדְּם : **(ב) כָּל שֶׁהוּא**. מִסְקִינֵן בְּגִמְרָא שֶׁכֵּן בְּעַל הַבֵּית שֵׁישׁ לוֹ נֶקֶב בְּבִירְתוֹ סוֹתָמוֹ, דְּכֹוֹתָה גְּבִי מְשַׁכְּן שֶׁכֵּן קָרַשׁ שֶׁנֶּפֶל בּוֹ דְּרָנָא (תּוֹלַעַת) מְטִיף לְתוֹכוֹ אֵבֶר וְסוֹתָמוֹ : **(ג) וּבְגִמְרָא אִיתָא** [אִימָא] הַמְּסַתֵּת הַמְּכָה בְּפִטְיֵשׁ, וּפְרַשׁ רַשִׁי דְּהַכִּי קָאֵמַר הַמְּסַתֵּת שֶׁהוּא חַיֵּב מִשּׁוּם מִכָּה בְּפִטְיֵשׁ חַיֵּב בְּכָל שֶׁהוּא : **(ד)** וְהַקְּשׁוֹ בְּתוֹסְפוֹת דְּבִנְיָן שֶׁל אֲבָנִים לֹא הָיוּ בְּמִשְׁכָּן, וְלָמָּה שֶׁבִּיק מְלָאכָה דְּכֻלִּים דְּהוּא בְּמִשְׁכָּן כּוּי. אֶלָּא נִרְאָה לְרַשִׁי דְּהֵינּוּ מִכָּה אַחֲרוֹנָה שֶׁמְכָה עַל הַכְּלִי בְּשַׁעַת גְּמֵר מְלָאכָה, עַד כָּאֵן לְשׁוֹנָם. וְנִרְאָה לִי לְתַרְץ דְּמִשְׁנֵתֵנוּ דְּבִרָה בְּהוּא עֲכָשׁוֹ כִּיצַד מִתְחַיֵּב הָאָדָם הָעוֹשֶׂה כָּד וְכָד. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב : **(ה) זֶה הַכְּלִי**. לְאַתּוּי דְּחַק קְפִיזָא בְּקָבָא. גְּמָרָא. וּפְרַשׁ רַשִׁי בְּגֵלָם גְּדוֹל הָרְאוּי לְחַק בּוֹ קֵב חַקֵּק שֶׁלֹּשׁ לָגוּן, וְאֵף עַל פִּי שְׁעֵתִיד לְהוֹסִיף יֵשׁ שְׂמִקְיָמִין כֵּן : **(ו)** שֵׁישׁ מְקִימִין כִּיּוֹצָא בּוֹ וְאִין מוֹסִיפִין עָלָיו. הַר"ן : **(ז) בְּשַׁבַּת**. אֶהְעוֹשָׂה מְלָאכָה קָאִי, כָּל הָעוֹשֶׂה בְּשַׁבַּת וְהִיא מִתְקִימָת. הַר"ן : **(ח) גְּמָרָא**. וְצָרִיף לֹא מְרָא שֶׁאֵף עַל פִּי שֶׁכֵּן הָיוּ עוֹשִׂין לֹא חַיֵּיב לִיָּה לְתַנָּא קָמָא שֶׁתֵּהָא מְלָאכָה בְּפִנֵּי עֲצָמָה שְׂיִתְחַיֵּב עָלֶיהָ הָעוֹשֶׂה. אֲבָל אִין לֹא מְרָא שְׂיִחְלָקוּ בְּמִצִּיאוֹת אִם הָיוּ עוֹשִׂין כֵּן : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם **הבונה** כמה יבנה ויהא חייב כו' : מסתת הוא החרש המישר המלאכה והמחליק אותה בכלי הידוע אצלנו וזאת המלאכה היא תולדת המכה בפטיש : ומעצד כלי אומנות ידוע חרש ברזל : וקודח הנוקב והיא תולדת המכה בפטיש : ורבן שמעון בן גמליאל סובר כי המכה בקורנס על הסדן אף על פי שלא הכה על שום דבר מהדברים שהוא רוצה לרקען או להחליקן שהוא חייב ובתנאי שתהיה ההכאה בשעת מלאכה לפי שכך עושין

הנפחין והם חרשי הברזל פעמים רבות יכו על הברזל הכאות הרבה ועל הסדן הכאה או שתיים כאילו אותה ההכאה מתקנת אותן ההכאות כולן ואין הלכה כמותו : (רמב"ם)

פרק יב - משנה ב

החורש **{ט}** כָּל שֶׁהוּא **{י}**, הַמְּנַפֵּשׁ וְהַמְּקַרְסֵם וְהַמְּזַרְד כָּל שֶׁהוּא, חֵיב. הַמְּלַקֵּט יַעֲצִים, אִם לְתַקּוֹן, כָּל שֶׁהוּא, אִם לְהַסֵּק, כְּדִי לְבַשֵּׁל בִּיצָה קְלָה. הַמְּלַקֵּט עֲשָׂבִים, אִם לְתַקּוֹן, כָּל שֶׁהוּא, אִם לְבַהֲמָה, כְּמֵלֵא פִי הַגְּדִי :

ר"ע מברטנורה **הַמְּנַפֵּשׁ**. תּוֹלֵשׁ עֲשָׂבִים רָעִים מִתּוֹךְ טוֹבִים. פְּרוֹשׁ אַחַר חוֹפֵר סְבִיב עֵקְרֵי הַצְּמָחִים, וְהִיא מְלַאכָה מֵעֵין חֲרִישָׁה : **מְקַרְסֵם**. קוֹצֵץ עֲנָפִים יְבֻשִׁים מִן הָאֵילָן לְתַקּוֹנוֹ : **מְזַרְד**. זֶרְדִים לַחִים חֲדָשִׁים שֶׁל שָׁנָה זוֹ, וּפְעָמִים שֶׁהֵן מְרַבִּים וּמִתְגַּדְּלִים וּמְכַחֲשִׁים כַּח הָאֵילָן, וְקוֹצֵצִין אוֹתָן מִמֶּנּוּ **{יא}** : **אִם לְתַקּוֹן**. אֶת הָאֵילָן **{יב}** אוֹ אֶת הַקֶּרֶקַע, וְקָצְצוּ מִן הַמְּחַבֵּר : **בִּיצָה קְלָה**. כְּגֵרוּגְרַת מְבִיצַת תְּרַנְגְלַת, שֶׁהִיא קְלָה לְהַתְּבַשֵּׁל יוֹתֵר מִשָּׂאֵר בִּיצִים : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **{ט}** **החורש**. הַקְּדִים הַחֹרֵשׁ לְהַכּוֹתָב לְפִי שֶׁהוּא הַפֶּךְ הַבּוֹנָה, שְׁזָה מְמַלֵּא גִמָּא אוֹ מוֹסִיף דְּבַר עַל דְּבַר, וְזֶה חוֹפֵר וּמְחַסֵּר, וְעוֹד דְּדַמֵּן בְּשִׁעוּרָן דְּבוֹנָה וְחֹרֵשׁ שְׁנִיָּהֶם בְּכֹל שֶׁהוּא : **{י}** **כָּל שֶׁהוּא**. מְפָרֵשׁ בְּגִמָּרָא דְּחֲזִי לְזַרְע בְּתוֹכָהּ נִימָא שֶׁל דְּלַעַת. וּפְרֵשׁ רַש"י אֵף עַל גַּב דְּלַעֲנָן הוֹצֵאָה תֵּנָן וְסוּף פְּרָק ט) שְׁנִים, הֵנִי מְלִי לְעֵנָן הוֹצֵאָה, דְּכִי מִפִּיק תְּרִתֵּי מִפִּיק בְּהַדְּדִי, שְׂאִינוּ זוֹרַע אַחַת לְבִדָּה, אֲבָל לְעֵנָן חֲרִישָׁה כָּל גִּמָּא וְגִמָּא בְּאִפִּי נִפְשָׁה עֶבֶיד לֵה, דְּכֻתָּה גְּבִי מִשְׁכּוֹן שְׁכּוֹן רְאוּי לְקַלַּח אֶחָד שֶׁל סְמִנִין : **{יא}** וְחֵיב מְשׁוּם זוֹרַע. הַרְמַב"ם : **{יב}** מְשׁוּם זוֹרַע, וְלְתַקּוֹן הָאֶרֶץ מְשׁוּם חוֹרֵשׁ, וְאִם מְאֻסְפוֹ לְהַסֵּק נִקְרָא מְעַמֵּר, וְיִכְמוּ כֵן [בְּהַמְּלַקֵּט] עֲשָׂבִים. הַרְמַב"ם : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם החורש כל שהוא המנכש והמקרסם והמזרד כו' מנכש הוא החופר סביב בעקרי הגפנים והצמחים והוא ממלאכות העבודה והיא והחרישה

שוה : מקרסם הוא הקוטע ירקות הכורת מהם מה שעלה על פני הארץ : ומזרד הכורת ענפי האילנות. וזה המקרסם והמזרד כשהוא מתכוין לתועלתו במה שכרת הוא מאבות מלאכות הקוצר ואם נתכוין לתקן הצמח כדי שירבו ויגדלו כאשר יעשו בזמורות הגפנים הוא זורע. וענין אמרו לתקן לתקן הארץ לחרישה ואם היתה כוונתו בלקיטת העצים לשורפן או באסיפת העשבים לגדשן ולהאכילן לבהמתו נקרא מעמר : (רמב"ם)

פרק יב - משנה ג

הכותב שְׁתִּי אוֹתִיּוֹת, בֵּין בְּיָמֵינוּ בֵּין בְּשִׁמְאֵלוֹ, בֵּין מִשֵּׁם אֶחָד בֵּין מִשְׁנֵי שִׁמּוֹת, בֵּין מִשְׁנֵי סִמְמָנִיּוֹת, בְּכָל לְשׁוֹן, חִיָּב. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, לֹא חִיָּבוּ שְׁתִּי אוֹתִיּוֹת אֶלָּא מִשׁוּם רֶשֶׁם, שְׁכָךְ הָיוּ כּוֹתְבִין עַל קַרְשֵׁי הַמִּשְׁכָּן, לִידַע אִיזוֹ בֶּן זֹגוּ. אָמַר רַבִּי, מְצִינּוּ שֵׁם קָטָן מִשֵּׁם גְּדוֹל, שֵׁם מִשְׁמַעוֹן **[יד]** וְשִׁמּוֹאֵל, נַח מִנְּחוֹר, דָּן מִדְּנִיָּאל, גָּד מִגְּדִיָּאל :

ר"ע מברטנורה בֵּין בְּיָמֵינוּ בֵּין בְּשִׁמְאֵלוֹ. בְּאֶדָם שֶׁהוּא שׁוֹלֵט בְּשְׁתֵּי יָדָיו, דָּאֵלוּ בְּשִׁמְאָר כָּל אֶדָם כְּתִיבַת שִׁמְאֵל אֵינָה כְּתִיבָה : בֵּין מִשֵּׁם אֶחָד. שְׁתִּיָּהּ אֶלְפִין : מִשְׁנֵי שִׁמּוֹת. אֶלֶף בֵּית : מִשְׁנֵי סִמְמָנִיּוֹת. אֶחָד בְּדָיו וְאֶחָד בְּסִיקָרָא. וְאֵית סְפָרִים דְּגָרְסֵי מִשְׁנֵי סִמְמָנִיּוֹת, כְּלוּמַר מִשְׁנֵי סִמְמָנִים, כְּגוֹן שְׁכּוֹתְבִים אִי לְסִימָן אֶחָד וְבִי לְסִימָן שְׁנַיִם **[יג]** : בְּכָל לְשׁוֹן. וְכָתַב שֶׁל כָּל אֵמָה וְאֵמָה : מִשׁוּם רֶשֶׁם. סִימָן שֶׁהָיוּ עוֹשִׂין בְּקַרְשֵׁי הַמִּשְׁכָּן, מִפְּנֵי שֶׁמִּפְּרָקִים אוֹתָן, וְלִכְשִׁיקִימוּהוּ לֹא יִחְלִיפוּ סֵדֶר הַקַּרְשִׁים. וְאֵתָא רַבִּי יוֹסִי לְמִימַר דְּאֶפְלוּ לֹא כָּתַב אֶלָּא שְׁרֶשֶׁם שְׁנֵי רְשִׁימוֹת בְּעֵלְמָא לְסִימָן, חִיָּב. וְאִין הִלְכָה כְּרַבִּי יוֹסִי : מְצִינּוּ שֵׁם קָטָן. כְּלוּמַר אֶף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִגְמַר מְלֹאכְתּוֹ, שְׁנַתְּכּוֹן לְכָתַב תְּבָה גְּדוֹלָה וְכָתַב מְקַצְתָּהּ, הוֹאִיל

וְאוֹתוֹ מְקַצֵּת הַיָּא תַּבָּה וּמִתְקַיֶּמֶת בְּמִקּוֹם אַחַר חֵיב, וְכֵן הִלְכָה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [יג] דְּאִי מְרִישָׁא דְתַנְנָן בֵּין מְשַׁנֵּי שְׁמוֹת הָהּ אֲמִינָא דְוָקָא שְׁפֻתְבָן בְּיַחַד לְזוּגָן, אֲבָל כְּשִׁפְוֵתֵב שְׁנֵי שְׁמוֹת לְשְׁנֵי סִימְנֵין אִין זְוִיגָן עוֹלָה כְּלָל בְּיַחַד אֲלָא כָּל אֶחָד הוּא סִימָן בְּפָנֵי עֲצָמוֹ, אִימָא לֹא לְחֵיב, קָא מְשַׁמַּע לָן. וְעִינָן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **[יד] שֵׁם כּוֹי**. וְאָף עַל פִּי שְׁמִי"ס זֹו סְתוּמָה וְזֹאת פְּתוּחָה, לֹא נְחוּשׁ בְּכּוֹנְנָתוֹ אֲלָא בְּגִמְרַ מְלֹאכָה. וְהִרְאָה אֵלּוּ נִתְפָּן לְאָרְג בְּגַד מְעַשְׂרִים אִמָּה שְׁמִשְׁעָה שְׁאָרְג שְׁנֵי חוּטֵין חֵיב אָף עַל פִּי שְׁכּוֹנְנָתוֹ לְהַשְׁלִים אַרְיַגַת הַבְּגָד, וְכִזָּה תִּדּוֹן בְּכָל הַמְּלֹאכּוֹת. הַרְמַב"ם: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם הכותב שתי אותיות בין בימינו בין בשמאלו כו': אמרם בין בימינו בין בשמאלו רוצה לומר מי שהוא משתמש בשתי ידיו והם קורין אותו שולט בשתי ידיו אבל שאר בני אדם אינה נקראת כתיבה אלא כתיבת ימין אבל כתיבת שמאל אינו אלא רושם לא כותב: סמניות הוא לשון רבים של סימן והם סימנים כמו שכותבין בני אדם א' שיורה על אחד ובי' שיורה על שנים בכל לשון ובכל כתיבה ורבי יוסי אומר כי כותב שתי אותיות אינו חייב משום כותב אלא משום רושם ורושם אצלנו מאבות מלאכות כיון שהיה במשכן כי קרשי המשכן היו כ' מצד צפון וכ' מצד דרום וחי' מצד מערב ותכלית מה שהיו מונין שם כ' והיו כותבים על הקרש הראשון בצדו האחד א' ועל הקרש השני ב' וכך היו עושין עד הקרש האחרון שהיו כותבין עליו כ' וכיון שכן הוא כמו שאמרנו מי שכתב בקרש אחד י"א והם שתי אותיות וככה עד הי"ט חייב משום רושם ותועלת היותו משום כותב או משום רושם כי לדעת האומר משום כותב יתחייב על ב' אותיות כשכתב כתיבה בשבת בשוגג ואחר כן כתב ב' אותיות בהעלם אחת אינו חייב אלא חטאת אחת לפי שהיא מלאכה אחת והאומר משום רושם מונה רושם מאבות מלאכות יתחייב שתיים: ופירוש בן זוגו חבירו רוצה לומר שהוא בצדו בסדר ואמר ר' יהודה אם נתכוון לכתוב שמעון כיון שכתב (שמ) [שם] חייב לפי שגמר שם ואף על פי שמ"ס שם סתומה וזאת פתוחה לא נחוש אלא הלשון וזה הדבר אמת לפי שלא נחוש לכוונתו אלא בגמר מלאכה הראויה אילו נתכוין לארוג בגד מכי אמה בשבת שלא יהיה חייב עד שיגמור הכי אמה ויארוג כל השבת ויהיה פטור זה שקר אלא משעה שיארוג שני חוטים יתחייב אע"פ שכונתו להשלים אריגת הבגד ובוה תדון בכל המלאכות. ואין הלכה כרבי יוסי: (רמב"ם)

פרק יב - משנה ד

הכותב שתי אותיות בהעלם אחד, חיב. כתב בדיו, בסס, בסקרא, בקומוס ובקנקנתום, ובכל דבר שהוא רושם, על שני כתלי זוויות ועל שני לוחי פנקס, והן נהגין זה עם זה, חיב. הכותב על בשרו, חיב. המסרט על בשרו, רבי אליעזר מחיב חטאת, ורבי יהושע פוטר:

ר"ע מברטנורה בסס. אורפימניט בלע"ז: **בסקרא.** מין אבן שצובע אדום: **בקומוס.** מין עפר וצבעו שחר. פרוש אחר שרף אילן, גומ"א בלע"ז: **בקנקנתום.** זא"ג בערבי, ובלע"ז ודריאו"לי: **ובכל דבר שהוא רושם.** לאתויי מים ששרו בהם עפצים, גאלי"ש בלע"ז, שהוא רושם שרשומו מתקיים: **על שני כתלי זוויות.** אחת במזרח ואחת בצפון, סמוכות זו לזו במקצוע: **על שני לוחי פנקס.** ספר שהחנוני פותב בו חשבונותיו. ואף על גב דלאו על לוח אחד הם, אם נהגין ונקראין זה עם זה, כגון שפותבין על שני שפתי הלוחין הסמוכין זה לזה, חיב: **הכותב על בשרו.** בדיו: **והמסרט על בשרו.** בברזל עושה צורת אותיות בבשרו: **רבי יהושע פוטר.** ואפלו הוציא דם, לפי שאין דרך כתיבה בכך **{טו}**. והלכה כרבי יהושע: **במשקין.** שמשחירין, כמו מי תותים וכיוצא בהן: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {טו} ועין בפרוש הר"ב והרמב"ם ריש פרק י"ד. ועוד דהכא לא מחיב רבי יהושע כיון שפחשבתו היתה למלאכת הכתיבה, לא לחבל ולהוציא דם, וכדתנן סוף פרק ד' דכרתות: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם הכותב שתי אותיות בהעלם אחד כו': דיו ידוע כותב על הספר בדיו (ירמיה לו): וסם שם העקר איזה עיקר יהיה ורצונו בכאן עיקר צובע: סיקרא גם כן ידוע והוא כמו אבן שצובע צבע אדום: קומוס מין עפר וצבעו שחור ובערבי אלזא"ג: קנקנתום ממין הקומוס וכן נקרא בערבי קלקנתום: כל דבר שהוא רושם רוצה לומר שיתקיים רשומו: פנקס ספר רוצה לומר חשבון הסופרים: נהגין נקראין מן והגית בו (יהושע א) רוצה לומר שתהיה האות כנגד האות השניה: ואמרי מסרט על בשרו הוא שיכתוב בסריטה על שטח בשרו ואפי' הוציא דם אינו חיב חטאת לדעת רבי יהושע לפי שאין דרך כתיבה בכך והלכה כרבי יהושע: (רמב"ם)

פרק יב - משנה ה

כָּתַב בְּמִשְׁקִין, בְּמֵי פְרוֹת, בְּאַבֵּק דְּרָכִים,
בְּאַבֵּק הַסּוּפְרִים, וּבְכָל דָּבָר שֶׁאֵינוֹ מִתְקַיֵּם,
פְּטוֹר. לְאַחַר יָדוֹ, בְּרִגְלוֹ, בְּפִיו וּבְמַרְפָּקוֹ, כָּתַב
אוֹת אַחַת סָמוּד לְכָתֵב, וּכְתַב עַל גְּבִי כָתֵב,
נִתְכַּוֵּן לְכָתֵב חֵי"ת וְכָתֵב שְׁנֵי זַי"נִין, אַחַד
בְּאַרְץ {טז} וְאַחַד בְּקוֹרָה, כָּתַב עַל שְׁנֵי כְתָלֵי
הַבַּיִת, עַל שְׁנֵי דְפֵי פִנְקָס וְאֵין נֶהְגֵּין זֶה עִם זֶה,
פְּטוֹר. כָּתַב אוֹת אַחַת נוֹטְרִיקוֹן, רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן
בְּתִירָא מְחִיב, וְחַכְמֵי פוּטְרִין :

ר"ע מברטנורה **בְּמֵי פְרוֹת.** שֶׁל כָּל שְׁאֵר פְּרוֹת : **בְּאַבֵּק דְּרָכִים.** כְּגוֹן שֶׁסָּרַט
בְּאַצְבָּעוֹ צוּרַת אוֹתִיּוֹת עַל הַחֹל וְהָאַבֵּק שֶׁבְּדְרָכִים : **בְּאַבֵּק סוּפְרִים.**
עֲפֻרָתִית שֶׁל קֶסֶת הַסּוּפֵר : **לְאַחַר יָדוֹ.** עַל גַּב יָדוֹ, שֶׁאַחַז הַקְּלָמוֹס
בְּאַצְבָּעוֹתָיו וְהִפָּדַד יָדוֹ וְכָתֵב : **וּבְמַרְפָּקוֹ.** הַפֶּרֶק הָאֲמֻצָּעִי שֶׁבְּזֶרַע : **אוֹת**
אַחַת סָמוּד לְכָתֵב. אֲצֵל אוֹת כְּתוּבָה זֶנֶג לָהּ אַחַת וְהַשְּׁלִימָה לְשִׁתִּים :
כָּתַב עַל גְּבִי כָתֵב. הָעֵבִיר קְלָמוֹס עַל אוֹתִיּוֹת הַכְּתוּבִים כְּבָר וְחֻדְשָׁם :
וְכָתֵב שְׁנֵי זַי"נִין. שֶׁלֹּא נִרְאָה הֶגֶג שֶׁל חֵי"ת אֶלָּא שְׁנֵי הַרְגְּלִים נִרְאָה כְּאֵלוֹ
הֵם שְׁנֵי זַי"נִין : **עַל שְׁנֵי כְתָלֵי הַבַּיִת.** שֶׁאֵינֶן בְּמַקְצוּעַ : **עַל שְׁנֵי דְפֵי**
פִּנְקָס. שֶׁעֲשׂוּיִין עֲמוּדִים עֲמוּדִים, כָּתַב אוֹת אַחַת בְּעֲמוּד זֶה וְאוֹת אַחַת
בְּעֲמוּד זֶה, וְאֵינוֹ יָכֹל לְקַרְבֵּן אֶלָּא אִם כֹּן יַחְתֵּד מֵה שֶׁמִּפְסִיק בִּינֵיהֶן.
וְתִנָּא בְּרִישָׁא כְתָלֵי הַבַּיִת הַמְּרַחֲקִים זֶה מִזֶּה וְהִדְר תְּנִי דְפֵי פִנְקָס, וְלֹא
זוֹ אִף זוֹ קִתְּנִי : **אוֹת אַחַת עַל שֵׁם נוֹטְרִיקוֹן.** שֶׁעוֹשָׂה סִימָן נִקְדָּה עָלֶיהָ
וּמְבִינִים מֵאוֹתָהּ הָאוֹת תְּבָה שְׁלֵמָה, כְּגוֹן קו"ף קָרְבָן, מ"ם מַעֲשֵׂר, ת"ו
תְּרוּמָה {יז} : **רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן בְּתִירָא אוֹמֵר חִיב.** כִּיּוֹן שֶׁהַכֹּל מְבִינִים
מֵאוֹתָהּ הָאוֹת תְּבָה שְׁלֵמָה, כְּאֵלוֹ כָּתַב אוֹתִיּוֹת שֶׁל כָּל הַתְּבָה : **וְחַכְמֵי**
פוּטְרִין. שֶׁהֵרִי לֹא כָתַב שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת. וְהִלְכָה כְּחַכְמֵי : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {טז} **אחד בארץ**. רוצה לומר פתב אות אחת בארץ ואחת בקורה. הרמב"ם: {יז} והוא הדין בכל זמן ובכל מקום שהספיקו עליו אנשי המקום ההוא שיהיה אות פלוני סימן לתבה פלונית. ופרוש נוטריקון פתב התשבי פי בלשון יון ורומי קורין לסופר נוטארי"ו, ודרך לכתב בקצרה, לכו קורין לסימנים נוטריקון פלומר דרך סופרים: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם כתב במשקין במי פירות באבק דרכים כו': אחד בארץ ואחד בקורה רוצה לומר כתב אות אחת בארץ ואחת בקורה: ונוטריקון הוא שיכתוב אות אחת מראש המלה ויובן מאותו אות כל המלה כמו שיכתוב ק' וינקוד עליה ויהיה רמז על קרבן או יכתוב מ' ויהיה רמז על מעשר ויובן ממנו זה כפי מה שהסכימו אנשי נוף אחד או אנשי מדינה אחת רבי יהושע בן בתירא אמר כיון שהכל מבינים מאותה אות המלה כולה כאילו כתב אותיות הרבה והלכה כחכמים: (רמב"ם)

פרק יב - משנה ו

הכותב שתי אותיות בשני העלמות, אחת שחרית ואחת בין הערבים, רבן גמליאל מחיב, וחכמים פוטרין:

ר"ע מברטנורה בשתי העלמות. לאחר שכתב אות אחת בשוגג נודע לו שעבר, וחזר ונעלם ממנו ושגג וכתב אות שניה בצדה: **אחת בשחרית ואחת בין הערבים**. כיון דהוי ליה שהות בינתים כדי לידע הוה ליה כשתי העלמות {יח}: **רבן גמליאל מחיב**. דסבר אין ידיעה לחצי שעור לחלק שלא יצטרף עמו החצי האחר {יט}: **וחכמים פוטרין**. דסברי הידיעה שבין שני חצאי שעור מחלקת ביניהם, ולא נעשה כאלו היו שני חצאי שעור בהעלם אחד. והלכה כחכמים: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {יח} וקשיא לי ממה נפשך אי אירינן בזדון שבת ושגגת מלאכות הא מפרש רש"י בריש פרק ז' דאפלו ימים שבינתים לא הוי ידיעה לחלק, ואי בזדון מלאכות ושגגות שבת הא לא אמרינן התם אלא ימים שבינתים הוין ידיעה שאי אפשר שלא שמע כו', ומשמע דוקא ששת ימים שבין שבת לשבת אבל משחרית לערבית לא. והתוספות מסקי דמירי שידע בינתים,

וְאָחַד שְׁחָרִית וְאָחַד עֶרְבִית נֶקֶט לְרֵבּוּתָא, דְּאָף עַל גַּב דְּיֵישׁ עִם הַיְדִיעָה הַפְּסִיק וְשִׁהוּת גְּדוֹל בִּינֵיתִים מְחִיב רַבּוֹן גְּמְלִיאַל: [יט] טַעְמוֹ מְשׁוּם דְּכִתִּיב אוֹ הוֹדַע אֱלֹיו חֲטָאתוֹ, יְדִיעַת חֲטָאת הִיא דְּשִׁמָּה יְדִיעָה, אֲבָל יְדִיעָה דְּלֹאוֹ חֲטָאת לֹאוֹ שִׁמָּה יְדִיעָה. תּוֹסֵפוֹת: (עִיקָר תּוּי"ט).

רמב"ם הכותב שתי אותיות בשתי העלמות כו': הכוונה בזאת ההלכה כי העושה קצת מן המלאכה בשעה אחת מיום השבת ולא גמר אותה וגמרה בשעה אחרת והוא שוגג בשתי שעות אלא שנזכר בין שתי השעות כי אותה הקצת שעשה עבר ואחר כן שגג וגמר המלאכה ר"ג אומר אין ידיעה לחצי שיעור ואותה ידיעה הרי היא כאילו לא היתה ולא עשתה רושם כלל ובהעלם אחד עשה המלאכה כולה ולפיכך הוא חייב חטאת וחכמים אומרים יש ידיעה לחצי שיעור ונבדל קצת המלאכה מן הקצת בידיעה ולפיכך הוא פטור מן הקרבן אבל הוא חייב מכת מרדות על חצי שיעור כאשר בארנו כי אמרו פטור זו היא כוונתו במה דברים אמורים כשעשה חצי שיעור במזיד אבל אם היה שוגג אינו לוקה והלכה כחכמים: (רמב"ם)

יג

פרק

פרק יג - משנה א

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, הָאוֹרֵג [א] שְׁלֶשֶׁה חוּטִין בְּתַחֲלָה וְאַחַת עַל הָאֲרִיג, חֵיב. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים, בֵּין בְּתַחֲלָה בֵּין בְּסוֹף, שְׁעוֹרוֹ שְׁנֵי חוּטִין:

ר"ע מברטנורה **{א}** רבי אליעזר אומר האורג שלשה חוטין בתחלה. אם זו תחלת אריגתו של בגד אינו חייב עד שיארג שלשה חוטין, ואם מוסיף הוא על האריג שעורו באחד, דמצטרף עם השאר. ואין הלכה כרבי אליעזר: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **{א}** האורג. אף על גב דהצד צבי ומלאכותיו נשנית סמוך למלאכת הכותב, הקדים דיני אורג ודכותיה משום דדמין בשעורא, דכותב שתי אותיות חייב וכן אורג בשתיים, ואף רבי אליעזר סבירא ליה בשנים אלא דמחלק בין אלימי לקטיני כדאיתא בגמרא. ואחר [העושה] שני בתי נירין לסמכו לאינד דלית בהו פלגתא ושעורן נמי שנים. תוספות יום טוב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם רבי אליעזר אומר האורג שלשה חוטין כו': אחד על האריג הוא שארג אפילו חוט אחד על אותה מסכת הוא חייב לדברי רבי אליעזר והלכה כחכמים: (רמב"ם)

פרק יג - משנה ב

העושה שני בתי נירין בנירין, בקרוס, בנפה, בכברה ובסל **{ד}**, חייב. והתופר **{ה}** שתי תפירות, והקורע על מנת לתפור שתי תפירות:

ר"ע מברטנורה **{ג}** שתי בתי נירין. שנתן שני חוטין של שתי בניר שקורין ליצ"ש **{ב}**: בנירין. מפרש בגמרא שמרכיב שני פעמים [כל] חוט של שתי בניר ובפעם השלישית מרכיבו על חוט המרכיב על הקנה: בקרוס. יריעה ארוגה **{ג}** מסיב של דקל: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **{ב}** **{ג}** פקח עיניו וראה בנעימות דברי התוספות יום טוב: **{ד}** ובסל. הנד לאו נירין ממש, אלא משרשר ומרכיב חוט אחד בשתי למטה ואחד למעלה, ומעמיד השתי בהן כתקונו. רש"י: **{ה}** והתופר. משום דבעינן למתני הקורע בחמתו וכו', משום הכי קתני התופר וכו' הקורע וכו', אף על גב דכבר תנא לה באבות מלאכות. גמרא: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם העושה שתי בתי נירין בנירין כו': נירין הניר וכבר פירשנו אותו בפרק השביעי: וקירוס יריעה ארוגה מן הסיב: נפה ידועה: וגם כך כברה. וזכר בכאן אלו הדברים על דרך נתינת השיעורים וזכרם בפרק כלל גדול על דרך מנין אבות מלאכות: (רמב"ם)

פרק יג - משנה ג

הקורע בחמתו ועל מתו, וכל המקלקליו, פטורין. והמקלקל על מנת לתקן, שעורו כמתקן:

ר"ע מברטנורה הקורע על מתו וכו'. במת שאינו חייב לקרע עליו הוא דהוי מקלקל ופטור, אבל על מת שחייב לקרע עליו, מתקן הוא וחייב **(ו)**: ובחמתו. וכל המקלקלים פטורין. הא מתניתין אדחיא לה, והלכה שהקורע בחמתו חייב, שאף על פי שמקלקל הוא אצל הבגד, מתקן הוא אצל יצרו ודעתו מתישבת עליו בכך: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט (ו) ודקתני מתו, שמטל עליו לקברו אבל לא להתאבל ולקרע, שאינו מאותן האמורים בפרשת אמר. וכתב הרמב"ם שהקורע על מתו שחייב להתאבל שחייב משום דדעתו מתישבת בכך וחמו מתפשר כו'. וקשה לומר כן, דלדבריו כשהוא קורע על מת משכך חמתו בכך, ודבר זה נראה דאסור שהרי חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה, ופרשו בשמחה ובלב טוב ולכבש כעסו. ועוד דאם כן גם על מי שאינו חייב כו' משכך נמי חמתו בקריעתו. ועוד למה לא יתחייב במתו מטעם שעושה המצוה ומתקן חיוב המטל עליו, ואף על פי שמדרבנן הוא כמו שכתב המגיד משנה כו'. ומיהו בתוספות בשם ר"י דתקון מצוה לא חשיב תקון אלא כשמתקן גם דבר אחר מלבד המצוה, והקריעה מתקן הבגד שיוכל ללבושו ואין בו חמוס, עד כאן. לכן נראה לי שאף על פי שאין דעת החכמים במצותם כדי לשכך חמתו אלא שיקרע בטוב לב כשם כו', מכל מקום האמת כך הוא ושעל ידי זה מסתלק חמומו. ועיין תוספות יום טוב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם הקורע בהמתו ועל מתו וכל המקלקליו פטורין כו': מקלקל על מנת לתקן רוצה לומר כמי שהורס וכוונתו לבנות: ואמרו הקורע בחמתו או על

מתו פטור כשאינו חייב לקרוע על אותו המת : ואמרו בחמתו פטור סברא דחוויה היא והלכה הקורע בחמתו או על מת שחייב עליו קריעה חייב והטעם שיהיה הקורע בחמתו ועל מתו חייב מפני שדעתו מתישבת וחמומו מתפשר לאותו הקרע והוא דומה למתקן : (רמב"ם)

פרק יג - משנה ד

שְׁעוֹר הַמִּלְבֵּן {ז} וְהַמְנַפֵּץ וְהַצּוֹבֵעַ וְהַטּוֹוֶה,
כְּמֵלֵא רַחֵב הַסֵּיט כְּפוֹל. וְהָאוֹרֵג שְׁנֵי חוּטִין,
שְׁעוֹרוֹ כְּמֵלֵא הַסֵּיט :

ר"ע מברטנורה הַמִּלְבֵּן. אֶת הַצֶּמֶר, וְהַמְנַפֵּץ וְהַצּוֹבֵעַ וְהַטּוֹוֶה מִמֶּנּוּ, שֶׁהֵן כְּלוֹן אֲבוֹת מְלָאכוֹת, שְׁעוֹרָן כְּדִי שְׂיִטְוֶה מֵאוֹתוֹ הַצֶּמֶר חוּט אֶרֶץ כְּמֵלֵא רַחֵב הַסֵּיט כְּפוֹל. וְהַסֵּיט הוּא כְּדִי הֶפְסֵק שְׂיֵשׁ בֵּין אִמָּה לְאַצְבָּע כָּל מָה שְׂיִוְכַל אָדָם לְהִרְחִיבוֹ, וְכִשְׁעוֹר הַרְרוּחַ הַזֶּה שְׂתִי פְּעָמִים הוּא הַסֵּיט כְּפוֹל. וְרוּחַ שְׂבִין גָּדֵל לְאַצְבָּע פְּעַם אַחַת הוּא גַם כֵּן כְּמֵלֵא רַחֵב הַסֵּיט כְּפוֹל, מִפְּנֵי שְׂיֵשׁ בּוֹ כְּפָלִים כְּאוֹתוֹ שְׂיֵשׁ בֵּין אִמָּה לְאַצְבָּע: הָאוֹרֵג שְׁנֵי חוּטִין. שְׁעוֹרָן בְּרַחֵב הַבְּגָד כְּמֵלֵא הַסֵּיט, שְׂאָף עַל פִּי שְׂלֵא אֶרְגָן עַל פְּנֵי כָּל רַחֵב הַבְּגָד, חֵיב : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ז} הַמִּלְבֵּן. אֶף עַל גַּב דְּבָאוֹרֵג קִימִינָן, הוֹאִיל וְשְׁעוֹרָן גַּם כֵּן בְּסֵיט כְּפוֹל לְהַכִּי אֶקְדוּמִינְהוּ לְהָאוֹרֵג. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם שיעור המלבן והמנפץ והצובע והטוה כו' : רוחב הסיט שתות הזרת והוא השיעור הקרוב לדעתי שראיתי בפירוש הסיט והוא הנכון אצלי כאשר בארתי בפרק ג' ממסכת ערלה ויהיה רוחב הסיט כפול שליש הזרת וראיתי לגאון שהוא בין הגודל והאצבע כשיפתח ידו כל מה שיוכל האדם וכשילבן אדם מן הצמר וינפץ ממנו או יצבע ממנו שיעור שיטוה ממנו חוט ויהיה ארכו רחב הסיט כפול שהוא חייב והמובן לי מפירוש אלו המלות שפירשו הקדמונים כי מלא הסיט הוא שתות הזרת ומלא רחב הסיט* הוא רחוק מה שיראה בין הגודל והאצבע : (רמב"ם)

פרק יג - משנה ה

רבי יהודה אומר, הצד {ח} צפור למגדל וצבי לבית, חייב. וחכמים אומרים, צפור למגדל, וצבי לבית ולחצר ולביבין. רבן שמעון בן גמליאל אומר, לא כל הביבין שוין. זה הכלל, מחסר צידה, פטור, ושאינו מחסר צידה, חייב:

ר"ע מברטנורה **הצד צפור**. עד שהכניסו למגדל של עץ, ארמאריא"ו בלע"ז, חייב, שזו הוא צידתו, אבל אם הכניסו לבית אינו נצוד בכד: וצבי. נצוד משהכניסו לבית ונעל בפניו, אבל אם הכניסו לגנה או לחצר אין זו צידה: **ולביבין**. קרפיפות המקפים חומה שמכניסין שם חיות ונשמרים שם: **כל המחסר צידה**. שקשה לתפשו שם, כגון שאינו מגיע לו בשחיה אחת ששוחה לתפשו. והלכה כרבן שמעון בן גמליאל [דמפרש] למלתיהו דרבנן {ט}: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ח} הצד כו'. עין לעיל אות א': {ט} ואף על גב דתני ליה בלישנא דפליגי, אשכחן טובא דכותיה: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם רבי יהודה אומר הצד צפור למגדל וצבי לבית חייב כו': ביבר מקום שמכניסין בו העופות והבהמות והלכה כחכמים כאשר פירש ר"ש בן גמליאל: (רמב"ם)

פרק יג - משנה ו

צָבִי שְׁנַכְנַס לְבַיִת וְנָעַל אֶחָד בְּפָנָיו, חֵיב. נָעְלוּ שְׁנַיִם, פְּטוּרִין. לֹא יָכַל אֶחָד לְנַעַל וְנָעְלוּ שְׁנַיִם, חֵיבִין. וְרַבִּי שְׁמַעוֹן פּוֹטֵר:

ר"ע מברטנורה צָבִי שְׁנַכְנַס. מֵאֲלוֹ לְבַיִת וְנָעַל אֶחָד בְּפָנָיו, זֶה הֵיא צִידְתּוֹ: נָעְלוּ שְׁנַיִם פְּטוּרִים. דְּהוּוּ לְהוּ שְׁנַיִם שְׁעִשְׂאוּהָ: לֹא יָכַל אֶחָד לְנַעַל. אֲוֹרְחִיהָ הוּא לְנוֹעְלוֹ בְּשְׁנַיִם, וְהָרִי לְכָל אֶחָד מִלְּאֲכָה, דְּבָלְאוּ אִיהוּ לֹא מִתְעַבְדָּה: וְרַבִּי שְׁמַעוֹן פּוֹטֵר. וְאִין הִלְכָה כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן: (ר"ע מברטנורה).

רמב"ם צבי שנכנס לבית ונעל אחד בפניו חייב כו': טעם אמרם שניהם פטורין כבר קדם בתחלת המסכתא. ואין הלכה כרבי שמעון: (רמב"ם)

פרק יג - משנה ז

יָשַׁב הָאֶחָד עַל הַפֶּתַח וְלֹא מִלְּאָהוּ, יָשַׁב הַשֵּׁנִי וּמִלְּאָהוּ, הַשֵּׁנִי חֵיב. יָשַׁב הָרִאשׁוֹן עַל הַפֶּתַח וּמִלְּאָהוּ, וּבָא הַשֵּׁנִי וַיֵּשֶׁב בְּצַדּוֹ, אֵף עַל פִּי **[י]** שְׁעֵמֶד הָרִאשׁוֹן וְהִלְךְ לוֹ, הָרִאשׁוֹן חֵיב וְהַשֵּׁנִי פְטוּר. הָא לָמָּה זֶה דוּמָּה, לְנוֹעַל אֶת בֵּיתוֹ לְשִׁמְרוֹ וְנִמְצָא צָבִי שְׁמוֹר בְּתוֹכוֹ:

ר"ע מברטנורה הַשֵּׁנִי חֵיב. שֶׁהוּא צָד אוֹתוֹ: הָא לָמָּה זֶה דוּמָּה. מֵאַחַר שְׁנִצּוּד עַל יְדֵי רִאשׁוֹן: לְנוֹעַל אֶת בֵּיתוֹ לְשִׁמְרוֹ. וְלֹא לְצוּד: וְנִמְצָא צָבִי. שֶׁהוּא נִצּוּד כְּבָר **[יא]** שְׁמוֹר בְּתוֹכוֹ, כִּד זֶה אֵף עַל פִּי שְׁעֵמֶד רִאשׁוֹן אִין זֶה

אָלאַ פֿשוּמרוּ לַצְבִּי שְׁהִיָּה לּוּ מֵאֲתָמוּל. וְהִשְׁנִי פֶטוּר הָאָמוּר בְּמִתְנִיתוֹן,
פֶטוּר וּמִתָּר : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {י} אָפּ עַל פִּי כּוֹי. וְהִלֵּךְ לּוּ. כְּלוּמַר לְפָנִים אֶל תּוֹךְ הַבַּיִת, דָּאִי לֹא
תִימָא הָכִי הָאִיד אָפְשֵׁר שְׁהִשְׁנִי יִמְלֵא מְקוּמוֹ שֶׁל רֵאשׁוֹן מְבֻלִי תַת תְּחִלָּה
הַמְקוּם פְּנוּי, וְאִז הַצְבִּי אֵינּוּ נִצוּד, וְנִמְצָא כְּשֶׁהִשְׁנִי חוּזֵר אַחַר כָּד וּמִמְלֵא
הַפֶּתַח הוּא צָדוּ לְהַצְבִּי, וְלָמָּה יְהִיָּה פֶטוּר, כֵּן נִרְאֶה לִי. תּוֹסֵפוֹת יוֹם טוֹב.
וְהִמְגִין אֲבָרְהָם הַשִּׁיג בְּעֵקֶר הַדִּין דְּאָטוּ מִי שֵׁישׁ לּוּ תִרְנַגְלַת בְּבֵיתוֹ וְנִפְתַּח
הַדְּלֵת יְהִיָּה אָסוּר לְסַגְרוֹ. וּבִתּוֹסֵפוֹת חֲדָשִׁים פּוֹסֵק כְּהַתּוֹסֵפוֹת יוֹם טוֹב : {יא}
וּפְרַשׁ הַר"ן כְּגוֹן שֵׁישׁ צְבִי בְּתוֹךְ הַבַּיִת וְהַדְּלֵת מְגוּפָה וְהוּא שְׁמוּר בְּכָד, וּבֵא
זֶה וְנֶעַל עוֹד בְּמִנְעוּל, אָפּ עַל פִּי שְׁמוּסִיף לּוּ שְׁמִירָה עַל שְׁמִירָתוֹ מִתָּר, וְלֹא
אֲמַרִינּוּ הַרִי זֶה כְּאֵלוֹ צָד אֹתוֹ שְׁאֵלְמֵלֵא נֶעַל הוּא שְׁמָא הִיּוּ הַדְּלֵתוֹת נִפְתַּחוֹת
וְהַצְבִּי נִמְלֵט, כָּד שְׁנִי זֶה מִתָּר לּוּ לִישֵׁב בְּצַד הָרֵאשׁוֹן כִּיּוֹן שְׁהָרֵאשׁוֹן מְלֵא אֶת
הַפֶּתַח, אָפּ עַל פִּי שְׁלֵאֲחַר שְׁנִסְתַּלֵּק הָרֵאשׁוֹן נִשְׂאָר הַצְבִּי נִצוּד מִחֲמַת הַשְּׁנִי.
אִי נִמִּי כְּגוֹן שְׁהִיָּה צְבִי קְשׁוּר בְּבֵית זֶה וְנֶעַל, שְׂאָפּ עַל פִּי שְׁנִתָּר הַצְבִּי אִין
אוֹמְרִים לְזֶה שְׁיִפְתַּח אֶת בֵּיתוֹ, כִּיּוֹן שְׁבִשְׁעָה שְׁנֶעַל בְּהִתָּר נֶעַל, אָפּ זֶה הַשְּׁנִי
כִּיּוֹן שְׁבִשְׁעָה שֵׁישֵׁב בְּהִתָּר יָשֵׁב, אִין מְחִיבִין אֹתוֹ לְהִסְתַּלֵּק מִשָּׁם לְאַחַר
שְׁנִסְתַּלֵּק הָרֵאשׁוֹן : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם יֵשֵׁב הָאֶחָד עַל הַפֶּתַח וְלֹא מִיֵּלְאֵהוּ כּוֹי : אִמְרַם פֶטוּר בַּכָּאן הוּא פֶטוּר
וּמוֹתָר : (רמב"ם)

יד

פרק

פרק יד - משנה א

שְׁמִנָּה שְׂרָצִים הָאָמוּרִים בְּתוֹרָה, הַצָּדוֹן

וְהַחוּבֵל בְּהֶן, חֵיב. וְשָׂאָר שְׂקָצִים וּרְמָשִׁים,
הַחוּבֵל בְּהֶן פְּטוּר, הַצָּדוֹן לְצַרְדָּי, חֵיב, שְׁלֹא
לְצַרְדָּי, פְּטוּר. חֵיָה וְעוֹף שְׁבִרְשׁוֹתוֹ, הַצָּדוֹן פְּטוּר,
וְהַחוּבֵל בְּהֶן חֵיב:

ר"ע מברטנורה שְׂמֵנָה. הַחֲלָד וְהַעֲכָבֵר כּוֹי הַמְּנוּיִין בְּפִרְשֵׁת וַיְהִי בַיּוֹם
הַשְּׂמִינִי: **הַצָּדוֹן חֵיב.** שֵׁשׁ בְּמִינָן נֶצוּד: **וְהַחוּבֵל בְּהֶן חֵיב.** דִּישׁ לְהֶן עוֹר
וְהוּיָא לֵה חֲבוּרָה שְׂאִינָה חוֹזְרֵת, וְחֵיב מְשׁוּם מְפָרֵק שֶׁהִיא תוֹלְדָה דְּדָשׁ
[א]. אִי נִמְי פִּינּוֹן דִּישׁ לְהֶן עוֹר נֶצְבָּע הָעוֹר בְּדָם הַנֶּצְרָר בּוֹ וְחֵיב מְשׁוּם
צוּבַע: **וְשָׂאָר שְׂקָצִים וּרְמָשִׁים.** כְּגוֹן תּוֹלְעִים וְחִלְזוֹנוֹת וְעִקְרָבִים, הַחוּבֵל
בְּהֶם פְּטוּר, דְּאִין לְהֶם עוֹר: **שְׁלֹא לְצַרְדָּי פְּטוּר.** דְּאִין בְּמִינָן נֶצוּד **[ב]:** חֵיָה
וְעוֹף שְׁבִרְשׁוֹתוֹ הַצָּדוֹן פְּטוּר. שֶׁהָרִי נֶצוּדִים וְעוֹמְדִים הֵן: **וְהַחוּבֵל בְּהֶן
חֵיב.** דִּישׁ לְהֶן עוֹר. וְאִין הַחוּבֵל חֵיב בְּכָל הַנִּי דְתַנְיִין בְּמִתְנִיתִין אֶלָּא
בְּצָרִיד לְדָם **[ג],** אֲבָל אִם לֹא חָבַל אֶלָּא לְהַזִּיק, הָא קִימָא לּוֹ כֹּל
הַמְּקַלְקֵלִים פְּטוּרִים: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [א] לְפִי שֶׁהוּא מְפָרֵק אוֹתוֹ דְּבַר וּמְבַדִּילוֹ מִחֲבֵרוֹ: **[ב]** כֵּן כְּתִב
רְש"י. וְהַתּוֹסְפוֹת כְּתִבוּ שְׂאִינוֹ נִרְאָה, דְּאִם כֵּן אֶפְלוּ לְצַרְדָּי נִמְי לְפִטְר, אֶלָּא
יֵשׁ לוֹמֵר דְּאֶפְלוּ בְּמִינוֹ נֶצוּד פְּטוּר מְשׁוּם דְּהוּי מְלֹאכָה שְׂאִין צְרִיכָה לְגוּפָה.
וְכִתֵּב הַר"ן דְּהוּא הִדִּין נִמְי בְּרִישָׁא אִינוֹ חֵיב אֶלָּא לְצַרְדָּי, אֶלָּא שְׂאוֹתָן שְׂמֵנָה
שְׂרָצִים אִין דְּרַכּוֹן לְהַזִּיק וּלְפִיכָד כֹּל צִידְתָן לְצַרְדָּי, אֲבָל אִינְדָּי דְּרַדָּי לְצוּדוֹן שְׁלֹא
יִזְיקוּ. וּמִתְנִיתִין רַבִּי שְׁמַעוֹן הִיא דְּמְלֹאכָה שְׂאִינָה צְרִיכָה לְגוּפָה פְּטוּר,
וְתִימָה עַל הַר"ב וְהַרְמַב"ם שְׁלֹא כְּתִבוּ שְׂאִינָה הִלְכָה: **[ג]** גְּמָרָא. וְלִפְרוּשׁ
שְׁכֵתֵב מְשׁוּם מְפָרֵק נִיחָא, שְׂצָרִיד לְדָם כְּדִי לְהַאֲכִיל לְכֻלְבּוֹ. אֲבָל לִפְרוּשׁ
שְׁמִפְרֵשׁ מְשׁוּם צוּבַע, וְאִינוֹ יוֹצֵא, צְרִיד לּוֹמֵר כְּגוֹן שְׂצָרִיד וְנִיחָא לִיה שְׂיִהִיָּה
צְבוּעַ בְּעוֹרוֹ, וּדְנַקֵּט לְהַאֲכִיל לְכֻלְבּוֹ חֲדָא מִתְרַתִּי נֶקֶט. וְעַיִן תּוֹסְפוֹת יוֹם
טוֹב. וְלִפְרוּשׁ דְּמְפָרֵק הָא דְחֵיב בְּנֶצְרָר הָדָם אִף עַל פִּי שְׁלֹא יֵצֵא וְלֹא נִתְקַיְמָה
מִחֲשֵׁבֵתוֹ, עַיִן פֶּרֶק י"ב מִשְׁנָה ג': (עיקר תוי"ט).

רמב"ם שְׂמֵנָה שְׂרָצִים הַאֲמוּרִים בַּתּוֹרָה הַצָּדוֹן כּוֹי: דַּע כִּי הַחוּבֵל וְהוּא
הָעוֹשֶׂה חֲבוּרָה אִינוֹ חֵיב אֲלָא בְּשֵׁנֵי תְנַאִין הָאֶחָד שִׁיעֵשָׂה חֲבוּרָה בְּנֶפֶשׁ חֵיָה
שִׁישׁ לוֹ עוֹר וְיֵצֵא מִמֶּנּוּ דָם אוֹ שִׁיחִיָּה הַדָּם צְרוּר תַּחַת הָעוֹר כְּמוֹ שִׁיאֲרַע
מִהַכּוֹת הָאֵבֶן וְכִיוּצָא בּוֹ וְהַתְנַאִי הַשְּׁנִי הוּא שִׁיתְכוּיִן בְּאוֹתָהּ חֲבוּרָה שִׁיחֵנָה
בְּאוֹתוֹ דָם אוֹ בְּאוֹתוֹ בֶּשֶׂר לְרִפּוּאָה אוֹ לְהַאֲכִילָה לְבַהֲמָה אֲבָל אִם לֹא נִתְכוּוֹן
אֲלָא הִיזַק הַבַּהֲמָה אוֹ לְצַעֲרָה הָרִי הוּא מְקַלְקֵל וְכִבֵּר קִדָּם בְּאִמְרָם כֹּל
הַמְּקַלְקֵלִין פְּטוּרִין וְזֶה הוּא עֵינִין אִמְרָם הַחוּבֵל בְּצָרִיד לְכֻלְבּוֹ וְהַמְּבַעִיר
בְּצָרִיד לְאִפְרוֹ אִזִּי יִהְיֶה חֵיב וְהַשּׁוֹרֵף דְּבַר מִן הַדְּבָרִים וְנִתְכוּיִן לְאִפְרוֹ הוּא
מְבַעִיר הַמְּנוּיִ בְּכָל אֲבוֹת מְלֹאכּוֹת וְהַחוּבֵל וְנִתְכוּוֹן לְמָה שֶׁאִמְרָנוּ הוּא
תּוֹלְדַת דָּשׁ לְפִי שֶׁהוּא מְפָרֵק אוֹתוֹ דְּבַר וּמְבַדִּילוֹ מִחֲבֵרוֹ וְאִמְרָם בְּכָאֵן כִּי אֵלוֹ
הַחִי מִיִּנְיִן הַנְּזַכְרִים בַּתּוֹרָה לְעֵינֵי הַטּוֹמְאָה וְהֵן הַחוּלְד וְהַעֲכָבֵר וְהַצֵּב לְמִינָהוּ
וְהָאֲנָקָה וְהַכַּח וְהַלְטָאָה וְהַחוּמָט וְהַתְנַשְׁמַת (וְיִקְרָא יֵא) הֵם כּוֹלֵם בְּעַלֵּי עוֹר

ולפיכך החובל בהם כמו שהתנינו יהיה חייב וזולתם מן השרצים והרמשים אין להם עור ולפיכך החובל בהם פטור לפי שהוא מתחדש וחוזר לקדמותו וכמו כן ההורגן פטור אלא הנולד מהם מזכר ומנקבה וכבר נתברר במלאכת הרפואות כי העור כשיחבול לא ישוב כמו שהיה לעולם ולפיכך הוא חייב על כל מה שיש לו עור : (רמב"ם)

פרק יד - משנה ב

אין עושין הילמי בשבת, אבל עושה הוא את מי המלח וטובל בהן פתו ונותן לתוך התבשיל. אמר רבי יוסי, והלא הוא הילמי, בין מרבה ובין מעט. ואלו הן מי מלח המתרין, נותן שמן בתחלה לתוך המים או לתוך המלח :

ר"ע מברטנורה אין עושין הילמי. מי מלח מרבים שנותנים לתוך ירקות שפובשין אותן להתקיים: **אבל עושין**. מי מלח מעטים כדי לטבל בהן פתו או לתוך התבשיל: **והלא הוא הילמי בין מרבה בין מעט**. כלומר אם המרבים אסורים אף המעטים אסורים, דיאמרו מלאכה מרבה אסורה ומלאכה מעטת מתרת **[ד]**, אלא אלו ואלו אסורים מפני שהוא כמעבד ומתקן את האכל הנתן בתוכו כדי שיתקיים: **ואלו הן המתרים**. נותן שמן בתוך המים בתחלה קדם שיתן המלח, או נותן שמן בתחלה לתוך המלח קדם שיתן את המים, דהשמן מעכבו שאין המלח מתערב יפה עם המים ומתיש את פחו. אבל לא יתן מים ומלח בתחלה ואחר כך את השמן, דמשעה שנותן מים ומלח יחד הוא נראה כמעבד. ואין הלכה כרבי יוסי : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [ד] הכי קאמר רבי יוסי בפרייתא. ורבנן סבירא להו שאין לאסור משום מעבד אלא כשעושה כן בדבר העומד להתקיים כמו הכבשים דהשתא דמי לעבוד. אבל לצרף אכילה לשעתו לא דמי לעבוד. טור : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אין עושין הילמי בשבת אבל עושה הוא כו': הילמי הוא המים והמלח ואין בין הילמי ובין מי המלח אלא שהילמי שיעור גדול ומי מלח שיעור קטן ורבי יוסי מחמיר ואוסר אפילו מי מלח ואינו מתיר אלא כשישפוך שמן על המלח או על המים ואין הלכה כרבי יוסי: (רמב"ם)

פרק יד - משנה ג

אין אוכלין אֶזוֹב יוֹן בְּשַׁבָּת, לְפִי שְׂאִינוֹ מֵאֲכָל בְּרִיאִים, אֲבָל אוֹכֵל הוּא אֶת יוֹעֶזֶר וְשׁוֹתָהּ אֲבוֹב רוּעָה. כָּל הָאֲכָלִין **(ו)** אוֹכֵל אָדָם לְרַפּוּאָה, וְכָל הַמְּשַׁקֵּין שׁוֹתָהּ, חוּץ מִמֵּי דְקָלִים וְכוּס עֶקְרִים **(ז)**, מִפְּנֵי שֶׁהֵן לִירוּקָה. אֲבָל שׁוֹתָהּ הוּא מִי דְקָלִים לְצִמָּאוֹ, וְסָדֵךְ שְׁמוֹ עֶקְרִין **(ח)** שֶׁלֹּא לְרַפּוּאָה:

ר"ע מברטנורה אֶזוֹב יוֹן. מִין אֶזוֹב שֶׁגִּדְל בֵּין הַקּוֹצִים וּמְמִית הַתּוֹלְעִים שְׂבַמְעִים: שְׂאִינוֹ מֵאֲכָל בְּרִיאִים. וּמוֹכַחַא מִלְתָּא דְלְרַפּוּאָה אֲכִיל לִיה, וְאִסוּר לְאֲכָלוֹ בְּשַׁבָּת, גְּזֵרָה שְׂמָא יִשְׁחַק סְמֻמְנִים, דְּהוּי תּוֹלְדָה דְטוּחוֹן **(ה)**: אֲבָל אוֹכֵל הוּא אֶת יוֹעֶזֶר. דְּהִרְבָּה אוֹכְלִין אוֹתוֹ כְּשֶׁהֵן בְּרִיאִים. יוֹעֶזֶר, פּוֹלִי"ו בְּלַע"ז, וְהוּא מְכֻלָּה הַתּוֹלְעִים שְׂבַכְבָּד: אֲבוֹב רוּעָה. עֵץ שֶׁגִּדְל יַחֲדֵי וְאִין לוֹ עֲנָפִים, וְקוֹרִין אוֹתוֹ בְּעֶרְבֵי עֲצֵי רַע"י, וְהוּא טוֹב לְמֵי שְׁנִזְק עַל שִׁשְׁתָּה מַיִם מְגֻלִים: כָּל הָאֲכָלִים אוֹכֵל אָדָם לְרַפּוּאָה. כָּל דְּבָר שֶׁהוּא אֲכָל וְהַבְּרִיאִים אוֹכְלִים אוֹתוֹ, יֵכֵל אָדָם לְאֲכָלוֹ בְּשַׁבָּת אִף עַל פִּי שֶׁהוּא מִתְּפֹנֵן לְרַפּוּאָה: חוּץ מִמֵּי דְקָלִים. הֵם שְׁנֵי אֵילָנוֹת מִמִּינֵי הַדְּקָלִים שֶׁהֵיוּ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וּבִינֵיהֶם מַעַן מַיִם, וְהַשׁוֹתָה מֵהֶם כּוֹס רֵאשׁוֹן מְרַפָּה הַזָּבֵל שְׂבַמְעִיו, וְכוּס שְׁנֵי מְשַׁלְשֵׁל, וְכוּס שְׁלִישֵׁי מְנַקָּה אֶת בְּנֵי מַעֲסִים עַד שֶׁאָדָם מוֹצִיאֵם צְלוּלִים כְּדָרְךְ שֶׁהַכְּנִיסָם: וְכוּס שֶׁל עֶקְרִין. לּוֹקַחִין שֶׁרָף אֵילָן שֶׁקוֹרִין לוֹ בְּעֶרְבֵי זַא"ג אֶלְכַסְנַדְרִי"א, וְעֵשֶׂב שֶׁקוֹרִין לוֹ עֵשֶׂב"א אֶלְסִדוּ"ר, פְּרוּשׁ עֵשֶׂב שֶׁל שְׂמָחָה, וְכַרְפֵּס, וְכוּתְשִׁין אוֹתָן וְנוֹתְנִין אֶת עֶפְרוֹן בֵּינָן. וְהָאִשָּׁה זָבָה שֶׁתְּשִׁתָּה מֵהֶן שְׁלֶשֶׁה כּוֹסוֹת תִּרְפָּא:

מפני שהן לירוקה. בעל חלי הנקרא ירקון, אם ישטה מהן ירפא מחלי הירקון, אבל ישאר עקר ולא יוליד, ולכך נקרא כוס עקרין : לצמאז. אם אינו חולה : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט (ה) ומשום דאירי במי מלח שהן עשויין למתק האכל ואין דבר מאכל בעצמו נקט נמי להני שאין מאכל ממש ואגב נקט נמי איןד שיש בהן רפואה. וכתב המגיד בפרק כ"א דכל אלו הדינין הן בבריא שאינו נופל למשכב ולא חולה, דהתנן במשנה ו' פרק ח' דיומא דחושש בגרונו מטילין לו סם בתוך פיו משום ספק נפשות : **(ו)** **כל האכלין.** לאתויי טחול לשנים וכרשינין לבני מעין, כלומר שקשים להם, וסלקא דעתך אמינא דלאו אורחא למיכלינהו אי לאו לרפואה שיש בהם ומוכחא מלתא ולתסר, קא משמע לן. וכל המשקין לאתויי מי צלפין בחמץ. גמרא : **(ז)** **וכוס עקרים.** אף על גב דמרפא לזבה ולא מעקרא כדאיתא בגמרא. קרי להו אינשי בשם עקרים כדי שיהיה מפרסם בשם זה ויזהרו מהם בני אדם לשתותו וישתדלו אחר רפואה אחרת לאלו החללים : **(ח)** **שמן עקרין.** נראה שרוצה לומר שנתבשם בעקרי בשמים וירקות. רש"י פרש כן בכוס עקרים : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אין אוכלין אזוב יון בשבת לפי שאינו מאכל בריאים כו' : אזוב יון הוא בערבי אחטוברו"ם : ויועזר הוא בערבי פורניג וכיוצא בו : ואבוב רועה בערבי אצאלדע"י : ומה שאמרו כל האוכלין אוכל אדם לרפואה ענינו כי כל דבר שדרכו שאוכלין אותו הבריאים ויזונו בו שהוא מותר לאדם לאכלו על דרך רפואה כיון שהוא מזון אצל ב"א בכלל. ובארץ ישראל שני דקלים וביניהם מעין מים והשותה מהם ישלשל אותו וירפה בני מעים ואלו המים נקראים מי דקלים ואסור לאדם לשתות אספרגוס והוא סם משלשל בשבת כלל. וכוס העקרין הוא שיחברו העקרין בד בבד ודכין אותן ושותין אותן ביין ומי שהיא זבה ושותה מהם שלש כוסות תתרפא ותחיה מחליה וכששותה ממנו בעל הירקון באחד ממניי היין יתרפא ויהיה עקר ולא יוליד ולפיכך הוא נקרא כוס העיקרין : וירוקה שם החולי הנקרא ירקון ובערבי ירקא"ן ואותן העקרים הם זאג מאסכנדיא"ה ועשב סרו בערבי עשבה אלסדו"ר ופירושו עשבה שמחה וכרכום : (רמב"ם)

פרק יד - משנה ד

החושש בשניו, לא יגמע בהן את החמץ, אבל

מְטִבֵּל הוּא כְּדַרְכּוֹ, וְאִם נִתְרַפָּא נִתְרַפָּא.
הַחוּשֵׁשׁ בְּמִתְנָיו, לֹא יִסּוּדַי יִין וְחֻמְץ, אֲבָל סָדַי
הוּא אֶת הַשָּׁמֶן, וְלֹא שָׁמֶן וְרֹד. בְּנֵי מְלָכִים
סָכִין שָׁמֶן וְרֹד עַל מַכּוֹתֵיהֶן, שָׁכֵן דְרָכָם לְסוּדַי
בַּחֲל. רַבֵּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר, כָּל יִשְׂרָאֵל בְּנֵי מְלָכִים
הֵם :

ר"ע מברטנורה לא יגמע את החמץ. ויפלט, דמוכחא מלתא דלרפואה
הוא **[ט]**. ואם מגמע ובולע שפיר דמי **[י]**: לא יסוד בהם יין וחמץ. דאין
אדם סד מהן אלא לרפואה: אבל לא שמן ורוד. לפי שדמיו יקרים
ומוכחא מלתא דלרפואה קעביד: שכן דרכן לסוד. בלא מפה: רבי
שמעון אומר כו'. ואין הלכה כרבי שמעון **[יא]**: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **[ט]** דחמץ מעלי להו היכא דאיכא מפה דצמיתי, וקרא דחמץ
לשנים כן העצל לשולחיו (משלי י) דמשמע דקשה להו, מיירי דליכא מפה,
דמרפי. גמרא: **[י]** וסיפא דקתני אבל מטביל כדרכו, הוא הדין דהנה
מצי למתני במגמע ובולע, אלא אורחא דמלתא נקט. תוספות: **[יא]**
והרמב"ם כתב והלכה כרבי שמעון, וצריך שתהיה אותה המשיחה
משתמשין בה בני אדם הרבה. והכי אמר רב בגמרא דהלכה כרבי שמעון,
ולא מטעמיה, דאלו רבי שמעון אף על גב דלא שכיח שרי, ורב סבר אי שכיח
אין אי לא לא, ובאתרא דרב שכיח משחא דורדא: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם החושש בשניו לא יגמע בהן את החומץ כו': החושש בשניו לחזק
רפיון בשר השנים אסור לו לגמע החומץ ולזורקו מפיו אבל מותר לו לגמע
ולבלוע והוא אמרם לא יגמע ויפלוט אבל מגמע ובולע וגמע כמו אגמע
מגזרת הגמיאני נא (בראשית כד) והלכה כרבי שמעון וצריך שתהיה אותה
המשיחה משתמשין בה בני אדם הרבה: (רמב"ם)

פרק טו - משנה א

אלו קשרים שחיבין עליהן, קשר הגמלון וקשר הספנין. וכשם שהוא חיב על קשורו כד הוא חיב על התרו. רבי מאיר אומר, כל קשר שהוא יכול להתירו באחת מידי, אין חיבין עליו:

ר"ע מברטנורה אלו קשרים. קשר הגמלים. שנוקבים לגמל בחטמו ונותנין בו רצועה וקושרים אותה קשר עולם. וכמו כן נוקבים בראש הספינה נקב ונותנין בו חבל וקושרין אותו קשר של קימא שאינו מתירו לעולם. והוי דומיא דקושרי חוטי יריעות הנפסקים במשכן. וקשר של קימא ואינו מעשה אמן, או מעשה אמן ואינו של קימא, פטור אבל אסור, ואינו חיב עד שיהא של קימא ומעשה אמן. ושאינו של קימא ולא מעשה אמן מתר לכתחלה: **וכשם שחיב על קשורו כד חיב על התרו.** שכן צידי חלזון היו נצרכין לפרקים להתיר קשרי רשתות הקימים כדי לקצרן או להרחיבן: **שיכול להתירו.** דלא הדקיה: **אין חיבין עליו.** ואפלו עשאו לקימא. ואין הלכה כרבי מאיר: (ר"ע מברטנורה).

רמב"ם אלו קשרים שחיבין עליהן כו': העיקר שתסמוך עליו הוא זה כל קשר שהוא של קיימא חייבין עליו ושאינו של קיימא אין חייבין עליו: אבל אם היה הקשר בלולאות או בחבור קצוות ועניבתם בלבד הוא מותר לכתחלה ואם הוא קשר הוא פטור אבל אסור אם אינו של קיימא. ואין הלכה כרבי מאיר: (רמב"ם)

פרק טו - משנה ב

יש לך קשרים שאין חיבין עליהן כקשר הגמלין וכקשר הספנין. קושרת אשה מפתח חלוקה {א}, וחויטי סבכה {ג} ושל פסיקיא {ד}, ורצועות מנעל וסנדל {ה}, ונודות יין ושמן, וקדרה של בשר. רבי אליעזר בן יעקב אומר, קושרין לפני הבהמה {ז} בשביל שלא תצא. קושרין דלי בפסיקיא, אבל לא בחבל. רבי יהודה מתיר. כלל אמר רבי יהודה, כל קשר שאינו של קימא, אין חיבין עליו:

ר"ע מברטנורה יש לך קשרים שאין חיבים עליהם. חטאת, כמו שחיבים על קשר גמלים וקשר של ספנים, אלא פטור אבל אסור. ולא נזכרו קשרים הללו במשנה. ובגמרא מפרש כגון רצועה ארפה שקושרים בטבעת שבחטם הנאקה, וכמו כן חבל ארז שקושרים בחבל העשוי כמין טבעת התלוי בנקב שבראש הספינה, ופעמים מניחה שם שבווע ושבועים ומתירה. וכן כל קשר שקושרים אותו לעמד כד זמן ידוע, לא שיהיה קים לעולם, אין חיבין עליו: **קושרת אשה מפתחי חלוקה**. כעין לשונות לכאן ולכאן, וקושרים של זמין בכתף שמאל ושל שמאל בכתף ימין, דכיון דכל יומא שרי ליה לא דמי לקשר של קימא ומתיר לכתחלה {ב}: **סבכה**. מגבעת שעל הראש עשויה כעין רשת: **פסיקיא**. אזור רחב וחויטין תלויין בראשו לקשרו בהן: **ונודות יין**. של עור שפופפין פיהם וקושרין אותן. ואף על גב דאית לה תרתין איסרי {ו}, ולא אמרינן חד מניהו בטולי מבטל לה והוי קשר של קימא: **וקדרה של בשר**. פעמים שקושר בה בגד סביב לפיה. ואף על פי שיש לה דדין שיכולין להוציא המרק מהן בלא התר הקשר, אפלו הכי לא הוי קשר: **קושרין לפני בהמה**. חבל ברחב הפתח לנעל בפניה שלא תצא. וכן הלכה {ח}: **קושרין דלי בפסיקיא**. על פי הבור, שיהיה קשור ותלוי שם, דפסיקיא לא מבטל ליה התם: **אבל לא בחבל**. דמבטל ליה התם והוי קשר של קימא: **רבי יהודה מתיר**. לא התיר רבי יהודה אלא בחבל של גרדי {ט} שצריך לו למלאכתו ולא מבטל ליה התם, ורפנן סברי אי שרית ליה חבל של גרדי יקשר גמי בשאר חבלים, דחבל בחבל מיחלף. והלכה כחכמים: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [א] **מפתח חלוקה**. בגמרא, פשיטא. לא צריכא דאית לה שני פתחים, דהינו אותן לשונות שזכר הר"ב, ואם אינה מתרת אלא האחד יכולה לפושטה וללובשה בדחק, מהו דתימא חד מניהו בטולי מבטלה לה ותיהוי קשר של קימא ותרויהו ליתסרי, קא משמע לן: [ב] וחסורי מחסרא והכי קתני, ואלו הו המתרין לכתחלה. הר"ן: [ג] **וחוטי סבכה**. בגמרא, פשיטא. לא צריכא דרויחא לה ואינו מהדק בראשה, מהו דתימא מישלף שלפה לה מראשה כשהיא קשורה והוה ליה קשר של קימא, קא משמע לן דאשה חסה על שערה פן תנתק השער, ומישרא שרי ליה: [ד] **ושל פסיקיא**. איכא נמי לשנויי כהאי גונא, מהו דתימא מחתה ליה דרד רגלה ויוצאה, קא משמע לן דלא עבדי הכי משום צניעותא. רש"י: [ה] **ורצועות וכו'**. יש בגמרא הרבה צדדיו, מהן לחיוב מהן לפטור מהן להתר, והמתרים הם שקושרים אותם על הרגל בשעת מלבוש, שאלו ודאי אינן מעשה אמן ולא של קימא. הרמב"ם: [ו] ובאחת מהן יכל להוציא היין. רש"י. ונראה לי אבל בדחק, וכן בקדירה של בשר, וכמו שפרשו בכל האחרים. תוספות יום טוב: [ז] **לפני הבהמה**. בגמרא, פשיטא. לא צריכא דאית לה תרתי איסרי, פרש רש"י שני חבלים קושר ברחב הפתח זה למעלה מזה. לישנא אחרינא, תרי איסרי שקושרן היום בשני צדי הפתח ולא היתה תלויה בה מאתמול, מהו דתימא חד מניהו בטולי מבטל ויוציאנה בדחק, קא משמע לן: [ח] **מסיק בגמרא דלא פליג**, דהא דמי להנד דלעיל: [ט] שאין כלי הגרדי מקצין. הרמב"ם. והכי איתא בגמרא: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם יש לך קשרים שאין חייבין עליהם כו': קושרין דלי בפסיקיא כו': זאת המשנה יש לה שיעור וזה אמרם יש קשר שאינו חייב על קשירתו כמו שהוא חייב על קשר הגמלים והספנים ולא זכר אותו הקשר והם הקשרים שקושרים כדי שיתקיימו זמן ידוע מן הזמן כמו שקושרין קשר במתג להנהיג בו הסוס ואחר כן מתיר אותו: וחזר ואמר כי יש שם קשרים הוא מותר לקשרן לכתחלה והתחיל לזכרן ואמר קושרת אשה מפתחי החלוק והם שפתי הבגד ואפילו יהיה לבגד שתי שפתות: וחוטי הסבכה הם חוטי הכובע שעל הראש: פסיקיא חתיכה של בגד וחבלי האורג מותר לקשור בהם הבהמה לד"ה כי כלי האורג כולם חבלים ועצים וקנים כולם מותר לטלטלן בשבת לפי שהם כשאר כל הכלים והלכה כרבי אליעזר. ואין הלכה כרבי מאיר שהתיר לקשור הדלי בחבל: (רמב"ם)

מְקַפְּלִין **{י}** אֶת הַפְּלִים אֶפְלוּ אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה
פְּעָמִים, וּמְצִיעִין **{יא}** אֶת הַמְּטוֹת מִלִּילֵי שַׁבַּת
לְשַׁבַּת, אָבֵל לֹא מְשַׁבֵּת לְמוֹצָאֵי שַׁבַּת. רַבִּי
יִשְׁמַעֵאל אוֹמֵר, מְקַפְּלִין אֶת הַפְּלִים וּמְצִיעִין
אֶת הַמְּטוֹת מִיּוֹם הַכְּפוּרִים לְשַׁבַּת, וְחֻלְבֵי
שַׁבַּת קָרְבִּין בְּיּוֹם הַכְּפוּרִים. (אָבֵל לֹא שָׁל יוֹם הַכְּפוּרִים בְּשַׁבַּת).
רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר **{יד}** לֹא שָׁל שַׁבַּת קָרְבִּין **{טז}**
בְּיּוֹם הַכְּפוּרִים, וְלֹא שָׁל יוֹם הַכְּפוּרִים קָרְבִּין
בְּשַׁבַּת:

ר"ע מברטנורה מְקַפְּלִין אֶת הַפְּלִים. בְּגָדִים שֶׁפּוֹשְׁטִין מְקַפְּלִין אֶפְלוּ אַרְבָּעָה
וַחֲמִשָּׁה פְּעָמִים כְּדִי לַחְזֹר וּלְלַבָּשׁם בּוֹ בְּיּוֹם, וְלֹא שָׁנוּ אֶלָּא בְּאֶדָם אֶחָד,
אָבֵל בְּשָׁנֵי בְּנֵי אָדָם לֹא, שֶׁנֶּרְאִים כְּמַתְקַנֵּין. וּבְאֶדָם אֶחָד נִמְי לֹא אֶמְרוֹן
אֶלָּא בְּבָגָדִים חֲדָשִׁים שֶׁהֵם קָשִׁים וְאֵינָן מִמְהָרִים לְקַמֵּט, אָבֵל יִשְׁנִים
קְפוּלָן מִתְקַנְנוּ טָפִי וּמַחֲזִי כְּמַתְקַן, וּבַחֲדָשִׁים נִמְי לֹא אֶמְרוֹן אֶלָּא בְּלְבָנִים,
אָבֵל צְבוּעִים לֹא, שֶׁהַצְּבוּעִים קְפוּלָן מִתְקַנְנוּ בְּיֹתֵר. וּבְלְבָנִים נִמְי לֹא
אֶמְרוֹן אֶלָּא שָׂאִין לוֹ בְּגָדִים אַחֲרֵים לְהַחֲלִיף, אָבֵל יֵשׁ לוֹ בְּגָדִים אַחֲרֵים
לְהַחֲלִיף לְכַבּוֹד שַׁבַּת אֲסוּר לְקַפֵּל: **מִיּוֹם הַכְּפוּרִים לְשַׁבַּת**. כְּשֶׁחָל יוֹם
הַכְּפוּרִים לְהִיּוֹת בְּעָרֵב שַׁבַּת **{יב}**, לְפִי שֶׁשַׁבַּת חֲמוּר **{יג}** מִיּוֹם כְּפוּר: **וְשָׁל**
יּוֹם הַכְּפוּרִים אֵינָן קָרְבִּין בְּשַׁבַּת. דִּהְיוּ פְּעוּלַת חַל בְּשַׁבַּת: **רַבִּי עֲקִיבָא**
אוֹמֵר. שְׁוִין הוּ **{טו}** וְאִין קָרְבָּנוּ שָׁל אֶחָד מֵהוֹן קָרֵב בְּחֵבְרוֹ. וְהִלְכָה כְּרַבִּי
עֲקִיבָא: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **{י}** מְקַפְּלִין כו'. מִשּׁוּם דְּתַנִּי לְעִיל קוֹשְׁרַת אִשָּׁה מִפְּתַח חֲלוּקָה
שֶׁהֵם מַתְקוּנֵי בְּגָדֵי הָאָדָם, נִקְט נִמְי לְהַדְּ שֶׁהֵם תְּקוּנֵי הַבְּגָדִים. וְאִף עַל גַּב
דְּלֹא הוּיָן מִשּׁוּם קְשִׁירָה וְלֹא נֶאֱסָרוּ אֶלָּא מִשּׁוּם דִּהְיוּ כְּמַתְקַן מְנָא, וּכְדָרְךָ
שֶׁאֶסְרוּ טְבִילַת פְּלִים: **{יא}** וּמְצִיעִין כו'. הַצְּעוֹת בְּגָדִים עַל הַמְּטוֹת לִישׁוֹן
עֲלֵיהֶם, כְּמוֹ יְצוּעֵי עֵלָה (בְּרֵאשִׁית מַט). הַרְמַב"ם: **{יב}** וְכֵן וְחֻלְבֵי שַׁבַּת קָרְבִּין
בְּיּוֹם הַכְּפוּרִים שֶׁחָל לְהִיּוֹת בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת. רַש"י. וְאִם תֹּאמַר הָא לֹא מִיקָלַע
יוֹם הַכְּפוּרִים בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת כְּמוֹ שֶׁכְּתַבְתִּי בְּפֶרֶק ה' דְּסִפְּהַ מְשֻׁנָּה ה', הָא
מוֹקְמִינָן הֵתָם לְהַדְּ מְשֻׁנָּה כְּאַחֲרֵים דְּסַבִּירָא לְהוּ דְּכָל הַחֲדָשִׁים כְּסַדְרוֹ, אֶחָד
מִלֵּא וְאֶחָד חֲסֵר: **{יג}** כְּלוּמַר וְלִהְכִי לְמַדִּין מִשַׁבַּת לְיוֹם הַכְּפוּרִים וְלֹא מִיּוֹם
הַכְּפוּרִים לְשַׁבַּת: **{יד}** **רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר כו'**. וְטַעְמוֹ כְּדִתְנִינָא, עוֹלַת שַׁבַּת
בְּשַׁבַּתוֹ, לְמַד עַל חֻלְבֵי שַׁבַּת שֶׁקָּרְבִּין בְּיּוֹם הַכְּפוּרִים, יָכֹל אִף שָׁל יוֹם
הַכְּפוּרִים בְּשַׁבַּת, תְּלַמּוּד לּוֹמַר בְּשַׁבַּתוֹ, דְּבָרֵי רַבִּי יִשְׁמַעֵאל. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר
עוֹלַת וְגוֹי לְמַד שֶׁקָּרְבִּין בְּיּוֹם טוֹב, יָכֹל אִף בְּיּוֹם הַכְּפוּרִים, תְּלַמּוּד לּוֹמַר
בְּשַׁבַּתוֹ: **{טו}** כְּלוּמַר שֶׁהַכְּתוּב עֲשָׂאֵן שְׁוִין לְדַבֵּר זֶה. דִּהָא וְדַאי דְּשַׁבַּת חֲמוּר,

שְׁהוּא בְּסִקְלָה וְיוֹם הַפְּפוּרִים בְּכִרְתָּ: {טז} קָרְבִּין כּוֹי. וְכָל שְׁכֵן קְפוּל, דְּצָרָךְ
הִדְיוּט: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם מקפלין את הכלים אפילו ד' וה' פעמים. כו': מקפלין בכאן רוצה
לומר הבגדים שמנהג בני אדם לקפלין ולהצניען ואמרו בכאן כי זה הקפול
יש לו ארבעה תנאים ואז יהיה מותר להתיר קפולו ואלו הן שיהיה המקפל
אדם אחד ולא שיהיו המקפלים שנים ושיהיה המקופל בגד חדש ושלא יהיה
צבוע אלא לבן ושלא יהיה אצלו בגד אחר להחליף משום כבוד שבת ולפיכך
הוא מותר לקפלו ולהתיר קפולו כדי שיראה כי עתה הותר מקפולו. ומציעין
הצעות בגדים על המטות לישן עליהם והרבה יש כמו מטה מוצעת והיא
מלה עברית יצועי עלם (בראשית מט). ואין הלכה כרבי ישמעאל: (רמב"ם)

טז

פרק

פרק טז - משנה א

כָּל כְּתָבֵי הַקֹּדֶשׁ מְצִילִין אוֹתָן מִפְּנֵי הַדִּלְקָה,
בֵּין שְׁקוּרִין בְּהֶן וּבֵין שְׂאִין קוּרִין בְּהֶן. וְאֵף עַל
פִּי שְׁכֵתוּבִים בְּכָל לָשׁוֹן, טְעוּנִים גְּנִיזָה. וּמִפְּנֵי
מָה אֵין קוּרִין בְּהֶן, מִפְּנֵי בְטוּל בֵּית הַמִּדְרָשׁ.
מְצִילִין תִּיק הַסֵּפֶר עִם הַסֵּפֶר, וְתִיק הַתְּפִלִּין
עִם הַתְּפִלִּין, וְאֵף עַל פִּי שְׂיֵשׁ בְּתוֹכָן מְעוֹת.

וְלַהֲיָכֹן מִצִּילִין אוֹתָן, לְמַבּוּי שְׂאִינוּ מִפְּלֶשׁ. בְּן בְּתִירָא אוֹמֵר, אַף לְמִפְּלֶשׁ :

ר"ע מברטנורה **כל כתבי הקדש**. אֶפְלוּ נְבִיאִים וְכַתּוּבִים, מִצִּילִין אוֹתָן מִחֲצַר שְׁנַפְלָה בּוֹ הַדְּלָקָה לְחֲצַר אַחֲרַת שְׂבָאוֹתוֹ מְבוּי, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא עָרְבוּ **[א]**. וְהוּא שְׂיֵהִיו כְּתוּבִים בְּכַתֵּב אֲשׁוּרִי וּבְלָשׁוֹן הַקִּדְּשׁ : **בֵּין שְׂקוּרִין בְּהוֹן**. כְּגוֹן נְבִיאִים, שְׁמִפְּטִירִין בְּהוֹן בְּשַׁבַּת בְּבֵית הַכְּנֶסֶת : **בֵּין שְׂאִין קוּרִין בְּהוֹן**. כְּגוֹן כְּתוּבִים, דְּאֵף יַחֲדִידִים אֵין קוּרִין בְּהוֹן בְּשַׁבַּת מִפְּנֵי בְּטוּל בֵּית הַמְּדַרְשׁ כְּדִלְקָמוֹ, שְׂהִיו דּוֹרְשִׁים לְעַם בְּשַׁבַּת וּמוֹרִין לְהוֹן הַלְכוֹת אֲסוּר וְהִתֵּר, לְפִי שֶׁכָּל יָמוֹת הַחַל הֵם עֲסוּקִים בְּמַלְאכָתָן, וְאֲסֻרוּ לְקָרוֹת בְּכַתּוּבִים בְּשַׁבַּת בְּשַׁעַת בֵּית הַמְּדַרְשׁ מִשּׁוּם דְּמִשְׁכִּי לְבָא וְאֵתוּ לְאִמְנוּעֵי מִלְשֻׁמַּע הַדְּרָשָׁה : **וְאַף עַל פִּי שְׂכַתּוּבִים בְּכָל לְשׁוֹן**. וְאִיכָּא לְמֵאן דְּאָמַר דְּלֹא נִתְּנוּ לְקָרוֹת בְּהוֹן וְאֵין מִצִּילִין אוֹתָן, אֶפְלוּ הֵכִי טְעוּנִים גְּנִיזָה וְאֲסוּר לְהַנִּיחָן בְּמִקּוֹם הַפְּקָר : **לְמַבּוּי שְׂאִינוּ מִפְּלֶשׁ**. שְׂיֵשׁ לוֹ שֶׁלֶשׁ מַחְצוֹת וְלַחֵי אֶחָד בְּרוּחַ רְבִיעִית, זֶה מְבוּי שְׂאִינוּ מִפְּלֶשׁ הָאִמּוּר כָּאֵן. שֶׁלֶשׁ מַחְצוֹת בְּלֹא לַחֵי, זֶהוּ מְבוּי מִפְּלֶשׁ. וְהֵכִי מְפָרֵשׁ לֵהּ בְּגִמְרָא. וְאֵין הַלְכָה כְּבֹן בְּתִירָא : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **[א]** וּתְנֵן בְּסִיפָא לְמַבּוּי שְׂאִינוּ מִפְּלֶשׁ. וְעֲרוּבֵי חֲצֵרוֹת וְשִׁתּוּפֵי מְבוֹאוֹת תְּרוּוֹיָהוּ מִתְּקַנּוֹת שְׁלֵמָה וּבֵית דִּינּוֹ הֵם, הַלְּכָד הָא דְנִקְט אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא עָרְבוּ, הוּא הַדִּין נִמְי שֶׁלֹּא נִשְׁתַּתְּפוּ : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם **כל כתבי הקדש מצילין כו'** : מִצִּילִין תִּיק הַסֵּפֶר עִם הַסֵּפֶר וְכוּ' : כְּתַבֵּי הַקִּדְּשׁ שְׂקוּרִין בְּהֵם הֵם הַנְּבִיאִים וְשִׂאֵינָן קוּרִאִין בְּהֵם הֵם הַכְּתוּבִים וְרוּצָה לּוֹמֵר שֶׁלֹּא יִקְרָא בְּהֵם כֹּל אֶחָד וְאֶחָד בְּבֵיתוֹ כְּדִי שֶׁלֹּא יִבְטַל בְּה"מ וְלֹא אֲסֻרוּ הַקְּרִיאָה בְּהֵם אֲלֵא בְּשַׁעַת הַמְּדַרְשׁ בְּלַבַּד. וּמָה שֶׁאִמְרוּ טְעוּנִין גְּנִיזָה ר"ל בְּשֵׂאֵר יָמִים כְּשֶׁנִּקְרְעוּ אוֹ בְּלוּ אֲבֵל מִפְּנֵי הַדְּלִיקָה אֵין מִצִּילִין אוֹתָן אֲלֵא אִם הִיוּ כְּתוּבִים בְּכַתֵּב אֲשׁוּרִית וּבְלָשׁוֹן עִבְרִית. וְתִיק כְּמוֹ כִּסּוּי שֶׁל עֵץ וְזֶה הַמְּבוּי שֶׁקְרָאוּ מִפּוֹלֶשׁ אֵינוֹ מִפּוֹלֶשׁ מִבִּי רֹחוֹת כִּי הוּא רְשׁוֹת הַרְבִּים בְּלִי סֵפֶר אֲבֵל רָצָה בְּאִמְרוֹ מִפּוֹלֶשׁ מִצַּד אֶחָד וְהוּא שֶׁלֹּא יִהְיֶה לוֹ לַחֵי וְשִׂאֵינוֹ מִפּוֹלֶשׁ הוּא הַשַּׁעַר שִׂישׁ לוֹ לַחֵי כְּאִשֶּׁר הַתְּבַאֵר בְּעִירוּבִין. וְאֵין הַלְכָה כְּבֹן בְּתִירָא : (רמב"ם)

פרק טז - משנה ב

מְצִילִין מְזוֹן שְׁלֹשׁ סְעֻדוֹת **{ב}**, הָרְאוּי לְאָדָם
לְאָדָם, הָרְאוּי לְבִהמָה לְבִהמָה. כִּיצַד. נִפְלָה
דְּלָקָה בְּלֵילֵי שַׁבָּת, מְצִילִין מְזוֹן שְׁלֹשׁ סְעֻדוֹת,
בְּשַׁחֲרִית, מְצִילִין מְזוֹן שְׁתֵּי סְעֻדוֹת, בְּמִנְחָה,
מְזוֹן סְעֻדָּה אַחַת. רַבִּי יוֹסִי אֹמֵר, לְעוֹלָם
מְצִילִין מְזוֹן שְׁלֹשׁ סְעֻדוֹת:

ר"ע מברטנורה מְצִילִין מְזוֹן שְׁלֹשׁ סְעֻדוֹת. וְאִם עַל גַּב דְּבִהתְרָא קָא טָרַח
דְּהָא לֹא שָׂרוּ לֵיהּ לְאַצּוּלֵי אֶלְא לְחֻצֵר הַמְעַרְבֵת בְּלֵבָד, אֶפְלוּ הָכִי לֹא שָׂרוּ
לֵיהּ לְאַצּוּלֵי טָפִי, מִפְּנֵי שְׁאָדָם בְּהוּל עַל מְמוֹנוֹ וְאִי שְׂרִית לֵיהּ אֶתִי לְכַבּוּי
{ג}: נִפְלָה דְּלָקָה בְּלֵילֵי שַׁבָּת. קָדָם אֶכֶּלָה: שַׁחֲרִית. קָדָם סְעוּדָה: רַבִּי
יוֹסִי אֹמֵר לְעוֹלָם הוּא מְצִיל. הוּאִיל וְיוֹמָא בְּרַ הָכִי הוּא וּבִהתְרָא טָרַח.
וְאִין הִלְכָה כְּרַבִּי יוֹסִי: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **{ב}** שְׁלֹשׁ סְעֻדוֹת. לְפִי שְׁחִיב אָדָם לְאֶכֶל שְׁלֹשׁ סְעֻדוֹת בְּשַׁבָּת: **{ג}**
כְּלוּמַר שְׁמִתוּךְ בְּהִילוּתוֹ יִשְׁכַּח שֶׁהוּא שַׁבָּת, וְלִפְיֵךְ אֶמְרוּ שֶׁלֹּא יִצִּיל, וּמִעַתָּה
לֹא יִהְיֶה בְּהוּל וְלֹא יִשְׁכַּח בְּשַׁבָּת: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם מְצִילִין מְזוֹן ג' סְעוּדוֹת הָרְאוּי לְאָדָם לְאָדָם כּו': אָדָם חַיִּיב בְּשֵׁלֶשׁ
סְעוּדוֹת בְּשַׁבָּת הָאֶחָת לֵילֵי שַׁבָּת וְהַשְּׁנַי יוֹם שַׁבָּת שַׁחֲרִית וְהַשְּׁלִישִׁי בְּמִנְחָה
וְעוֹד יִתְבָּאֵר כִּי זֹאת הֵהצֵּלָה אֵינָה אֵלְא לְחֻצֵר הַמְעוֹרְבֵת מֵה שְׁחִיבֵנוּ שֶׁלֹּא
נִתִּיר לוֹ לְהַצִּיל כָּל מָה שִׁיּוּכֵל דִּילְמָא אֶתִי לְכַבּוּי לְפִי שֶׁהוּא בְּהוּל עַל אַבּוּד
מְמוֹנוֹ וְכִשְׁנֵאמַר לוֹ אִין מְצִילִין אֵלְא שֵׁלֶשׁ סְעוּדוֹת יִסְכִּים עַל אַבּוּד מְמוֹנוֹ
וְלֹא יַחוּשׁ לְכַבּוֹת הָאֵשׁ. וְאִין הִלְכָה כְּרַבִּי יוֹסִי: (רמב"ם)

פרק טז - משנה ג

מְצִילִין סַל מְלֵא כְפָרוֹת, וְאָף עַל פִּי שְׁיֵשׁ בּוֹ
מֵאָה סְעֻדוֹת, וְעִגּוּל שֶׁל דְּבִלָּה, וְחֻבִּית שֶׁל יַיִן.
וְאוֹמֵר לְאַחֲרֵיכֶם, בָּאוּ וְהִצִּילוּ לָכֶם. וְאִם הָיוּ
פְּקַחִין, עוֹשִׂין עִמּוֹ חֶשְׁבוֹן אַחַר הַשַּׁבָּת. לְהִיכֹן
מְצִילִין אוֹתָן, לְחֻצֵר הַמְּעַרְבֵּת. בֶּן בְּתִירָא
אוֹמֵר, אָף לְשֵׁאִינָה מְעַרְבֵּת :

ר"ע מברטנורה **מצילין סל מלא כפרות.** הואיל ובבת אחת הוא מציל מה
לי פורתא מה לי טובא: **ועגול של דבילה.** אף על פי שהוא גדול ויש בו
סעודות הרבה: **ואם היו פקחים.** ויודעים שאם ישאלו שְׂכָר כְּפוּעֵלִים
לאו שְׂכָר שַׁבַּת שְׁקָלִי, כִּיּוֹן דְּמַעְקָרָא לָאוּ אֲדַעְתָּא דְּשְׂכָר פְּעֵלָה בָּאוּ [ד],
עוֹשִׂין עִמּוֹ חֶשְׁבוֹן לְאַחַר שַׁבַּת. וּבִירָא שְׁמִים עֲסָקִינוּ, דְּאָף עַל גַּב
דְּמַהֲפְקִירָא קָא זָכִי וּמָה שְׁהִצִּיל דִּידֵיהּ הָוִי, מְכַל מְקוּם לֹא נִיחָא לֵיהּ
דְּלִתְהֵנִי מְאַחֲרֵיכֶם, דְּיַדְעַ דְּעַל כְּרַחֲמֵיהּ אֲפַקְרִיהּ, וּבְחֻצֵּי נְמִי לֹא נִיחָא לֵיהּ
דְּלִטְרַח, הַלְכָּד שְׁקִיל אֲגָרִיָּה : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [ד] אָבֵל לֹקְחֵי שְׂכָרָם מֵתוֹדֵד שְׁהֵם זֹכִים בְּכָל מַהֲפְקָרָא, אֶלָּא
שְׁאִינָם רוֹצִים לְזַכּוֹת בְּכָל כְּמוֹ שְׁכָתֵב הַר"ב : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם מצילין סל מלא כפרות ואע"פ שיש בו ק' סעודות כו': לפי שהסל
כלי אחד התירו לו להוציאו כולו אע"פ שיש לו יותר ממזון שלש סעודות.
ופירוש אם היו פקחין כאשר אגיד לך והוא כי כל מה שהצילו המצילים מן
הדליקה הכל הוא להם? מן הדין כי מהפקרא קא זכו אבל דבר באנשים
*חסידיים שאינם רוצים לקחת לעצמן דבר שאינם שלהם ואינם רוצים גם
כן ליגע עצמם בחנם ע"כ אמר כי אם היו המצילים פקחין רוצה לומר
מחודדין ידעו כי השכר שיקחו ממנו אחר השבת אינו שכר שבת ויהיה
אסור אלא שכר עמלם ויהיה מותר. ואין הלכה כבן בתירא: (רמב"ם)

פּרָק טז - מִשְׁנֵה ד

וְלָשֵׁם מוֹצִיא כָּל כְּלֵי תְּשֻׁמִּישׁוֹ, וְלוֹבֵשׁ כָּל מָה

שְׂיָכוֹל לְלַבֵּשׁ, וְעוֹטֵף כָּל מֵה שְׂיָכוֹל לְלַעֲטֹף. רַבִּי יוֹסִי אֹמֵר, שְׂמֹנֶה עָשָׂר כְּלִים. וְחוֹזֵר וְלוֹבֵשׁ וּמוֹצִיא {ז}, וְאֹמֵר לְאַחֲרֵים, בָּאוּ וְהִצִּילוּ עִמִּי:

ר"ע מברטנורה וּלְשֵׁם הוּא מוֹצִיא. לְתַנּוּא קָמָא לְחֻצֵר הַמְעַרְבֵת, וּלְבֹן בְּתִירָא אֶפְלוּ לְחֻצֵר שְׂאִינָה מְעַרְבֵת: כְּלֵי תַשְׁמִישׁוֹ. שְׂצָרִיכִים לוֹ לְאוֹתוֹ הַיּוֹם לְסַעוּדָה: שְׂמֹנֶה עָשָׂר כְּלִים. שֶׁהוּא רָגִיל לְלַבֵּשׁ בְּחַל בַּבַּת אַחַת וְתוֹ לֹא {ה}. וְאֵלוּ הֵן, הַסְרָבֶל הָעֲלִיּוֹן, וּמְלַבּוֹשׁ שְׂמִמְלָאִין אוֹתוֹ מוֹדֵ וְצִמְרָן גֶּפֶן בֵּין תְּפִיחָה לְתַפְיחָה שְׂקוּרִין בְּעַרְבֵי מַחֲשִׁי"א, וְחִגּוֹר רָחֵב שְׂחוּגְרָ מִמַּעַל לְמַדְיוֹ, וּבִגְד צֶר וְקָצֵר שְׂקוּרִין בְּלַעֲ"ז גּוּנִ"א, וְחִלּוּק שְׂלוּבֵשׁ עַל בְּשָׂרוֹ שְׂקוּרִין קִמִּיז"א, וְחִגּוֹר שְׂחוּגְרִים עָלֶיהָ, וְכוּבַע שְׂבֵרָאֲשׁוֹ, וּמְצַנְפֵת וְשִׁנֵּי מְנַעֲלִים שְׂבֵרָגְלִיו, וְשִׁנֵּי בְּתֵי שׁוּקִים {ו}, וְשִׁנֵּי בְּתֵי יָדַים שְׂמִלְבְּשִׁים אוֹתָם עַל הַיָּדַים וּמְכַסִּין בָּהֶן הַזְרוּעוֹת עַד הָאֲצִילִים, וְשִׁנֵּי רְדִידִים שְׂמִתְנַגֵּב בָּהֶן, וְטִלִּית קָטָן שְׂמַכְסָה בּוֹ רֵאשׁוֹ וְכַתְפָּיו, וְסוּדָר שְׂבִצְוֹאֲרוֹ וְתַלְוּיִן שִׁנֵּי רֵאשׁוֹ לְפָנָיו וְקוּרִין לוֹ בְּעַרְבֵי שִׁי"ד: בָּאוּ וְהִצִּילוּ עִמִּי. שְׂכַשְׁם שֶׁהוּא מְצִיל כֶּךָ הֵם מְצִילִים. אֲבָל לְעִיל אֵמֵר בָּאוּ וְהִצִּילוּ לָכֶם, שְׂפַעֲמִים שֶׁהוּא מְצִיל יוֹתֵר מִמֵּה שֶׁהֵם יְכוּלִים לְהִצִּיל, כְּגוֹן שֶׁהוּא לֹא סַעַד וְהוֹ סַעַדוֹ {ח}, אוֹ אִיפְכָא: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ה} וְטַעַמִּיהוּ דְאֵי לְבִישׁ טַפִּי וְנִפְיָק בָּהוּ לְרֵשׁוֹת הַרְבִּים הַיּוֹי מְשִׂאוֹי וּמְשׁוּם הַכִּי אֶפְלוּ לְחֻצֵר הַמְעַרְבֵת אֲסוּר מְשׁוּם דְכִיּוֹן דְמַטְרִיד חִישְׁיָן דְלָמָא נְפִיק בָּהוּ לְרֵשׁוֹת הַרְבִּים. הַר"ן: {ו} שְׂאִינָן מְחַבְרִין. וְעַיִן עוֹד בְּתוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב שֶׁהוּא עַל פִּי מְנַהֵג מְלַבּוֹשֵׁי הַמְדִינּוֹת: {ז} וְחוֹזֵר וְלוֹבֵשׁ וּמוֹצִיא. וְהָא דְלֹא שְׂרִינָן הַכִּי בְּאֲכָלִין וּמְשִׁקִין, מְשׁוּם דְהֵתֵם כִּיּוֹן דְבִידּוֹ הוּא מוֹצִיא מִתּוֹדֵ שְׂאָדָם בְּהוֹל כּוֹי אֲתֵי לְכַבּוּיֵי אֲבָל הַכָּא כִּיּוֹן שְׂאִין אֲתָה מְתִירוּ אֶלָּא דְרָדֵ לְבִישָׁה רְמִי אֲנַפְשִׁיהָ וּמְדַכֵּר: {ח} רוּצָה לוֹמֵר כִּיּוֹן דְלֹא קָא חֲזִי אֶלָּא שְׂלֵשׁ סַעַדוֹת, אֲבָל מְלַבּוֹשִׁים לְכֹלָא יוֹמָא חֲזִי בְשׁוּהָ: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם וּלְשֵׁם מוֹצִיא כָּל כְּלֵי תַשְׁמִישׁוֹ וְלוֹבֵשׁ כּוֹי: הֵי"ח בְּגָדִים הֵן מְנוּיִם בְּגִמְרָא מְזֹאֵת הַמְשֵׁנָה וְהֵם בְּגָד יִשְׁימוּ אוֹתוֹ עַל הָרֵאשׁ וּמְצַנְפֵת וּבְגָד יִתְכַסֵּה בּוֹ הָאָדָם בְּכַנִּיסָתוֹ לְבֵית הַמְרַחֵץ וּבִי מְנַעֲלִים וּבְגָד הַזִּיעָה כְּלוּמֵר שֶׁהוּא דְבוּק לְבִשְׂרוֹ שֶׁל אָדָם וְחִלּוּק שְׂעוּשָׁה בּוֹ מְלֹאכְתּוֹ וְחִלּוּק אַחַר רָחֵב שְׂלוּבֵשִׁין אוֹתוֹ עַל שְׁנֵי הַבְּגָדִים וּבְתֵי שׁוּקִים לְכַסּוֹת הַשׁוּקִים וּבְתֵי יָדַים מְלַבִּישִׁין אוֹתָן עַל הַיָּדַים וּמְגִיעִין עַד הַשְּׁחִי כִי אֲרַצֵם הֵיחָה קָרָה וְהֵיוּ מְכַסִּין יָדֵיהֶם תְּמִיד וְכַסּוֹת אַחַר עַל הַשׁוּקִים וְרִדִיד קָטָן יַעֲטֹף בּוֹ רֵאשׁוֹ וְכַתְפָּיו וּבִי רְדִידִים יִתְנַגֵּב בְּהֵם כְּשֶׁהוּא רוּחֵץ בְּבֵית הַמְרַחֵץ וּבְגָד נְכַבֵּד יִלְבֵּשׁ אוֹתוֹ עַל כָּל בְּגָדָיו וּמִפָּה יִנְגַב בּוֹ יָדָיו בְּעַת הַנְטִילָה וְאִזּוֹר. וְאִין הִלְכָה כְּרַבִּי יוֹסִי: (רמב"ם)

פרק טז - משנה ה

רבי שמעון בן ננס אומר, פורסין עור של גדי על גבי שדה תבה ומגדל שאחז בהן את האור, מפני שהוא מחרד. ועושין מחצה בכל הכלים, בין מלאים בין ריקנים, בשביל שלא תעבר הדלקה. רבי יוסי אסור בכלי חרס חדשים מלאין מים, לפי שאין יכולין לקבל את האור והן מתבקעין ומכבין את הדלקה:

ר"ע מברטנורה שדה. עשויה כמין ארון: תבה. קטנה של שלחנים: ומגדל. ארמאריא"ו בלע"ז, ובערבי מנשא"ר, ושלשתן של עץ: מפני שהוא מחרד. ואין האור נאחזת בו, ומציל על כלי עץ שלא שרף: בין מלאים. מים: שאין יכולין לקבל את האור. מפני שחדשים הם, וסבר רבי יוסי גרם כבוי אסור אפלו במקום הפסד ממון. ואין הלכה כרבי יוסי: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט טז. גדי. לפרוש רש"י הנזכר בפרק ד' מפרש התוספות דהכא מירי כשיחדו לשיבה. ולרבנו תם דאינו מחלק בין גסה לדקה לעיל והכא ביבשים, וביום טוב אף בלחין: מפני כו'. מודיע תועלת פרישת העור. הרמב"ם: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם רבי שמעון בן ננס אומר פורסין עור של גדי כו': שידה צורתה ידועה אצלנו והיא תיבה קטנה. וגם כן תיבה ידועה. ומגדל אוצר של עץ ידוע אצלנו ונקרא בערבי מנשא"ר: ואמרו מפני שהוא מחרד יודיעך תועלת פרישת עור של גדי כי הוא יתחרד ולא יתלהב וימנע האש מהגיע אל העץ ור' סבר גרם כבוי אסור אפי' בשעת נפילת האש. ואין הלכה כרבי יוסי: (רמב"ם)

פרק טז - משנה ו

נְכָרֵי שֶׁבַע לְכַבּוֹת, אֵין אֹמְרִים לוֹ כִּבָּה וְאֵל תְּכַבֶּה, מִפְּנֵי שֶׁאֵין שְׁבִיתתוֹ עֲלֵיהֶן, אֲבָל קָטָן שֶׁבַע לְכַבּוֹת, אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ, מִפְּנֵי שֶׁשְׁבִיתתוֹ עֲלֵיהֶן {יא} :

ר"ע מברטנורה אֵין אֹמְרִים לוֹ כִּבָּה. דְּאִמְרָה לְנְכָרֵי שְׁבוֹת: וְאֵל תְּכַבֶּה. אֵין צָרִיךְ לְמַחֹת בְּיָדוֹ, אֶלָּא יִנְיַחְנוּ וְיִכְבֶּה, מִפְּנֵי שֶׁאֵין שְׁבִיתת הַנְּכָרֵי עֲלֵיהֶם, דִּישְׂרָאֵל אֵינוֹ מְזַהֵר עַל שְׁבִיתת הַנְּכָרֵי כְּשֶׁאֵינוֹ עֹבְדוֹ: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {יא} שְׁשִׁבִיתתוֹ עֲלֵיהֶן. וְאֵף דְּקִימָא לֹן קָטָן אוֹכֵל אֲסוּר אֵין בֵּית דִּין מְצוּיִם לְהַפְרִישׁוֹ, מוֹקִי לֵה בְּגִמְרָא דְהִכָּא בְּקָטָן הַעוֹשֶׂה לְדַעַת אָבִיו, שְׁיִוְדַע שֶׁהַכֹּפֵי נוּחַ לְאָבִיו וְעוֹשֶׂה בְּשִׁבְלֵוֹ. וְדַכּוֹתִיה בְּנְכָרֵי, וְאֶפְלוּ הָכִי שְׂרִי, דְּאֵף עַל גַּב דִּיּוֹדַע דְּנוּחַ לְיִשְׂרָאֵל אֶפְלוּ הָכִי אֲדַעְתָּא דְּנַפְשִׁיה עֶבֶד וְלַהֲנַאת עַצְמוֹ, שְׁיִוְדַע שְׁלֵא לְפָסִיד: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם נכרי שבא לכבות אין אומרים לו כבה ואל תכבה כו': זה מבואר: (רמב"ם)

פרק טז - משנה ז

כּוֹפִין קְעָרָה עַל גְּבֵי הַיָּר בְּשִׁבְלֵי שְׁלֵא תִּאָּחֹז בְּקוֹרָה, וְעַל צוֹאָה שֶׁל קָטָן, וְעַל עֲקָרָב שְׁלֵא תִּשְׂדֵךְ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מַעֲשֶׂה בָּא לְפָנֵי רַבִּן יוֹחָנָן בֶּן זְכַאִי בְּעָרָב, וְאָמַר, חוֹשְׁשָׁנִי לוֹ מִחֲטָאת:

ר"ע מברטנורה **כופין קערה.** של חרס על גבי הנר, ובלבד שלא יכבה. ואף על פי שנוטל כלי להצלת קורה שאינה נטלת בשבת, הא אותיבנא מינה לרבי יצחק דאמר אין כלי נטל אלא לצרף דבר הנטל, ושני לה בצרף למקומו של כלי **(יב)**, דשרי לטלטלו לצרף מקומו: **ועל צואה של קטן.** לאו צואה של נער קטן קאמר, דהא גרף של רעי הוא ומתר לטלטלו ולהוציאו לאשפה, אלא הכי קאמר ועל צואה של תרנגולים, מפני הקטן שלא יטפח ויתלכלך בה. וכגון שצואה זו מנחת באשפה שבחצר דלא רמיא קמיה ולא גרף של רעי הוא **(יג)**, הלכך אין מתר לטלטלה ולהוציאה, אבל כופין עליה קערה בשביל הקטן שלא יתלכלך: **מעשה בא.** כפית כלי על עקרב: **בערב.** שם מקום: **חושש אני לו מחטאת.** דכיון שלא היה עקרב רץ אחריו חושש אני שמא חייב חטאת משום צידה. ולענין פסק ההלכה אותו בעלי הארס שנושכין וממיתין ודאי, כגון הנחשים השרפים וכלב שוטה, מתר להרגן מיד כשיראה אותו ואפלו שאין רצים אחריו. ואותו שאינו נושכים וממיתין ודאי, אלא פעמים ממיתין ופעמים אין ממיתין, אם רצים אחריו מתר להרגן, ואם אין רצים אחריו כופה עליהם כלי, ואם דרסו והרגו לפי תמו מתר. ולצוד נחש מפני שרוצה לצחק בו, אסור **(יד)**: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **(יב)** תימה דאין צרף לכל זה דהא לא קימא לן כרבי יצחק וכמו שכתב הר"ב בעצמו בסוף פרק ג' דטעמא דאין מבטלין כלי מהיכנו, ואם כן הקא לא קשה ולא מידי: **(יג)** לפי שאין זה מקום ישיבת בני אדם ולא ממאיס. הרמב"ם. ותימה דאם כן כי הוי גמי של נער קטן לתסר לטלטלו ולא לוקים מתניתין אלא באשפה שבחצר. ובגמרא דשל קטן שרי דראוי להאכילה לכלבים. ויש גרסא אחרת להפוסקים ואין חלוק בין צואת קטן לצואת תרנגולים, אלא להכי מוקמינן בצואת תרנגולים, דכיון שדרכם להיות בחצר אחרת שאדם מקצה להם מקום לא שרי לטלטלם משום גרף, מיהו בשביל שלא יתלכלך כופה עליה כלי, אבל של בני אדם שדרכה להיות בחצר שדרין בה, כגון של קטנים, אין צריך לכפית כלי אלא מתר לכבדה ולהוליקה לבית הפסא. ולגרסא זו אפטר שנתפון הר"ב: **(יד)** וכן כתב בפרוש הרמב"ם, ומשמע דחיובא ליכא. וטעמא נראה, לפי שהנחש מהדברים שאינן במינו נצוד, דאפלו לצרף פטור אבל אסור. אבל תימה דפרק ב' דעדיות משנה ה' הצד נחש לרפואה חייב שמע מינה שהוא מאותן שיש במינו צידה דחייב בכולהו גוני. ולשון הרמב"ם בחבורו בדברים שבמינו נצוד בין לצרף בין שלא לצרף או לשחק בהן חייב. ולכן נראה דהאי אסור דנקטי לאו דוקא, אלא הוא הדין דחייב. תוספות יום טוב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם כופין קערה על גבי הנר בשביל שלא תאחוז בקורה כו': העיקר אצלנו כי כל צואה או לכלוך תהיה בבית ישיבתו של אדם שמותר להוציאה בשבת לפי שהוא גרף של רעי כי הוא אצלנו מותר לטלטלו בשבת אבל כל מה שאמר בכאן בצואה של תרנגולים כשתהיה בבית הבשול והמלאכה יש לכוף עליה כלי במקומה גזירה שמא יכנס לשם קטן ויתלכלך בה ולפיכך קרא צואה של קטן כלומר שיצחק בה הקטן. ומן החיות המזיקות יש מהם שממיתות בהכרח כשנושכות את האדם כמו קצת מיני האפעה והנחשים

וכלב שוטה אלו כולן מותרין להרגן בשבת כשיזדמן לו ואין בזה מחלוקת כלל וזולת אלו מבעלי הארס מאותן שהן נושכות ולפעמים ממיתות ולפעמים אין ממיתות אבל הם מצערות ומכאיבות ימים. אלו ודומיהם אם רדפו אחר האדם לנושכו מותר להרגן ואם אינם רודפות אחר האדם אלא עומדות במקומן יש לכוף עליהם כלי כדי שלא ישכו ואם רצה האדם לדרסן ולהרגן בעת ההליכה הרי זה מותר והצד נחש וכיוצא בו בשבת אם צד אותו כדי לצחק בו הרי זה אסור: (רמב"ם)

פרק טז - משנה ח

נְכָרֵי שְׁהַדְלִיק אֶת הַנֵּר, מִשְׁתַּמֵּשׁ לְאוּרוֹ יִשְׂרָאֵל, וְאִם בְּשִׁבִיל יִשְׂרָאֵל, אָסוּר. מִלֵּא מַיִם לְהַשְׁקוֹת בְּהֶמְתּוֹ {טו}, מִשְׁקָה אַחֲרָיו יִשְׂרָאֵל, וְאִם בְּשִׁבִיל יִשְׂרָאֵל, אָסוּר. עֲשֵׂה גוֹי כְּבֶשׂ {טז} לִירֵד בּוֹ, יוֹרֵד אַחֲרָיו יִשְׂרָאֵל, וְאִם בְּשִׁבִיל יִשְׂרָאֵל, אָסוּר. מַעֲשֵׂה בְּרָבֵן גְּמְלִיאֵל וְזִקְנִים שֶׁהָיוּ בָּאֵין בְּסַפִּינָה, וְעֲשֵׂה גוֹי כְּבֶשׂ לִירֵד בּוֹ, וְיִרְדּוּ בּוֹ רַבֵּן גְּמְלִיאֵל וְזִקְנִים:

ר"ע מברטנורה **מלא מים**. מבור ברשות הרבים: **כבש**. עושין בספינה גדולה לירד בו מן הספינה ליבשה. ואיצטריך תנא לאשמעין נר ומים, דאי תנא נר הוה אמינא נר הוא דשרי דליכא למגזר שפא ירבה בשביל ישראל, דנר לאחד נר למאה, אבל מים דאיכא למגזר אסור. ואי אשמעין מים הוה אמינא מים הוא דבשביל ישראל אסור, אבל נר אף על גב דבשביל ישראל כיון דאיהו נמי צריך ליה שרי, דנר לאחד נר למאה, צריכא. וכבש אף על גב דדמי לנר, דכבש לאחד כבש למאה, משום מעשה דרבן גמליאל וזקנים תנא ליה, דמעשה רב: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {טו} להשקות בהמתו. אורחא דמלתא נקט, לפי שבמקום השקאת הבהמה מצויים שם ישראלים ונכרים, אבל אין הכי נמי דאפלו

מֵלֵא מַיִם בְּשִׁבִיל יִשְׂרָאֵל עֲצָמוּ אָסוּר לְיִשְׂרָאֵל לְשִׁתּוֹת, מִהֵן דְּהָא מְכַל מְקוֹם
אֶהְנוּ לִיה מַעֲשֵׂיו שְׁעַל יְדֵי מְלֹאכְתּוֹ שֶׁל אֵינוּ יְהוּדִי הוּא יְכַל לְשִׁתּוֹת מִהֵם
בְּמְקוֹם הַזֶּה. הָרִ"ן, וְרִ"י בְּתוֹסְפוֹת: {זט} כְּבֹשׁ. מְקוֹם חֶלֶק שְׁיִוְרְדִין בּוּ, וְאֵין
בּוּ מַעֲלוֹת כְּסָלָם. הָרַמְבַּ"ם: (עִיקָר תּוֹי"ט).

רמב"ם נכרי שהדליק את הנר משתמש לאורו ישראל כו': אילו השמיענו
נר בלבד היינו אומרים נר לאחד נר למאה ולפיכך אם הדליק לעצמו
משתמש אחריו ישראל אבל מים אפילו מלא לעצמו לא ישקה אחריו
ישראל ואילו השמיענו מלא מים היינו אומרים בזה בלבד אם בשביל
ישראל אסור כי נחוש שמא ירבה בשאיבת המים בשביל ישראל אבל נר
אפי' הדליק בשביל ישראל ובשבילו מותר. ואמרו כבש מקום חלק שיוורדין
בו ואין מעלות כמו בסולם ולא זכר זה אלא להשמיענו מעשה ר"ג וזקנים
ודע כי כשיהיה נכרי וישראל והוא יודעו ומכירו אסור לו להשקות בהמתו
אחריו כי מפני הכרתו וידיעתו בו שמא הרבה בשאיבת המים בשבילו ובזה
כל מה שאפשר להרבות ולהוסיף עליו יהיה אסור בו זה הענין: (רמב"ם)

יז

פרק

פרק יז - משנה א

כָּל הַכֵּלִים נִטְלִין בְּשִׁבְתָּ וְדִלְתוּתִיהֶן עִמָּהֶן, אִף
עַל פִּי שְׁנֵת־פָּרְקוֹ בְּשִׁבְתָּ {ב}. שְׁאִינָן דּוּמִין
לְדִלְתוֹת הַבַּיִת, לְפִי שְׁאִינָן מִן הַמוֹכָן:

ר"ע מברטנורה **כל הכלים**. שיש להן דלתות **[א]**: **נטלים בשבת** ודלתותיהן עמהן. ואף על פי שנתפרקו הדלתות מן הכלים קדם השבת, נטלים בשבת אגב הכלים: **ואינן דומין לדלתות הבית**. שאפלו נתפרקו בשבת אין נטליו, לפי שדלתות הבית אינן מן המוכן, כלומר לא נעשו לנטול: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [א] וטעמא שאלו מלאכתן להתיר הן ואלו בשאר כלים פליגי לקמן. הר"ן: **[ב] בשבת**. הכי קאמר, אף על פי שנתפרקו בחל נטליו בשבת. גמרא: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם כל הכלים ניטלין בשבת ודלתותיהם עמהן כו': קורנס הפטיש. וקורדום הגרזן. מגרה המשור שמנסרין בו הנגרים העץ. מגריפה מגרפות יעים. רחת לוח יזרו בה החטה וצורתה ידועה. מזלג עץ ארוך וראשו האחד מתחלק לשלשה עצים כצורת אצבעות היד יבררו בו התבן מן הזרעים. כוש עץ ארוך דק שבו טוות הנשים והוא הפלך. כרכר הוא הכישור שנותנות בפלך בעת הטויה טורטי"ר בלע"ז. מחט של יד מחט התפירה. ומאמרם ליטול בו את הקוץ יש ראייה שמוציא מה שנכנס בבשר האדם מן הקוצין והברקנים בשבת וכמו כן מותר לסחוט החבורה כדי שתצא הלחה ממנה אבל לא להרחיב הפה. ומחט של סקאין הוא המחט הגדולה שתופרין בה ריעות השער והן הנקראין שקין: (רמב"ם)

פרק יז - משנה ב

נוטל אדם קרנס לפצע בו את האגוזים, וקרדס לחתך את הדבילה. מגרה, לגרר בה את הגבינה. מגרפה, לגרף בה את הגרוגרות. את הרחת ואת המזלג, לתת עליו לקטן. את הכוש ואת הפרקר, לתחב בו. מחט של יד, לטל בו את הקוץ, ושל סקאים, לפתח בו את הדלת:

ר"ע מברטנורה קרנס. פטיש: הדבלה. לאחר שעשאה עגול היא עבה וקשה וצריכה קרדס לחתכה: מגרה. כעין ספין ארץ ויש בו פגימות הרבה: לגור בו את הגבינה. לחתכה ולחלקה לחלקים, שעל ידי פגימותיו ממהר וחותך הדבר העב: מגרפה. לגרף בה הגרוגרות מן החבית: רחת. לוח שיש לה בית יד ושתי דפנות וזרין בה את החטה: ומזלג. כלי שיש לו שלש שנים ומהפכים בו את הקש בגרן: פוש. פלך שטוות בו הנשים: פרפר. עץ של אורגים ודומה למחט של סקאין: לתחב בו. לאכל בו תותים וכל מיני פרי רך: מחט של יד. מחט קטנה שתופרים בה בגדים: לטל בו את הקוץ. שנכנס בבשרו, שמתר לטלו בשבת, כמו שמתר להפיס מורסא להוציא ממנה לחה, ובלבד שלא יתכוון לעשות לה פה: ושל סקאים. מחט גדול שתופרין בה שקין: לפתח בו את הדלת. מי שאבדה לו מפתח: (ר"ע מברטנורה).

רמב"ם נוטל אדם קורנס לפצע בו את האגוזים כו': קורנס הפטיש. וקורדום הגרזן. מגרה המשור שמנסרין בו הנגרים העץ. מגריפה מגרפות יעים. רחת לוח יזרו בה החטה וצורתה ידועה. מזלג עץ ארוך וראשו האחד מתחלק לשלשה עצים כצורת אצבעות היד יבררו בו התבן מן הזרעים. כוש עץ ארוך דק שבו טוות הנשים והוא הפלך. כרכר הוא הכישור שנותנות בפלך בעת הטויה טורטי"ר בלע"ז. מחט של יד מחט התפירה. ומאמרם ליטול בו את הקוץ יש ראייה שמוציא מה שנכנס בבשר האדם מן הקוצין והברקנים בשבת וכמו כן מותר לסחוט החבורה כדי שתצא הלחה ממנה אבל לא להרחיב הפה. ומחט של סקאין הוא המחט הגדולה שתופרין בה ריעות השער והן הנקראין שקין: (רמב"ם)

פרק יז - משנה ג

קנה של זיתים, אם יש קשר בראשו, מקבל טמאה, ואם לאו, אין מקבל טמאה. בין כף ובין כף, נטל בשבת:

ר"ע מברטנורה קנה של זיתים. קנה שעשוי לבדק הזיתים שבמעטן אם נתאסף שמנו בתוכו והגיע להיות ראויין לבית הבד: אם יש קשר בראשו. כעין פקק שבקנה, מקבל טמאה, לפי שעל ידי שהוא פקוק

בְּקֶשֶׁר מִשְׁתִּיר בּוֹ מִן הַשֶּׁמֶן הַזָּב מִן הַזֵּיתִים, וּבֹדֵק בּוֹ אִם הִגִּיעַ לְעֶצוֹר, וְהָיָה לִיהָ בֵּית קְבוּל: **וְאִם לֹא**. שְׂאִין בּוֹ קֶשֶׁר, אֶף עַל פִּי שֶׁהוּא חָלוּל אִין חָלְלוּ עֲשׂוּי לְקַבֵּל כְּלוּם **[ג]**, הַלְכָּד הָיָה לִיהָ פְּשׁוּטִי כְּלִי עֵץ וְאִינוּ מְקַבֵּל טֹמְאָה: **בֵּין כֶּךָ וּבֵין כֶּךָ נֹטֵל בְּשַׁבָּת**. דָּהָא כְּלִי הוּא וְעֲשׂוּי לְהַפְּךָ בּוֹ אֶת הַזֵּיתִים: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [ג] ומְכַל מְקוֹם בּוֹדֵקוֹן בּוֹ, שְׁמֵהֶפְכִים זֵיתִים לְרֵאוֹתוֹן אִם נִתְאַסַּף שְׁמֵן בְּתוֹכָן: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם קנה של זיתים אם יש קשר בראשו מקבל טומאה כו': עושין מקל לחבוט בו את הזיתים ומהפכין בו הזיתים כשהן בגת ועושין בראשי קצת אותן המקלות כמו רמון עגול או קשר וכשמהפכין בו הזיתים ירימו המקל ויביטו באותו רמון אם יש בו שמנונית אם לא וידמה כלי קבול ולפיכך מטמא: (רמב"ם)

פרק יז - משנה ד

רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר, כָּל הַפְּלִים נֹטְלִין, חוּץ מִן הַמָּסָר הַגָּדוֹל וְיִתְד שֶׁל מַחְרֶשֶׁה. כָּל הַפְּלִים נֹטְלִין לְצַרְדָּה וְשֵׁלָא לְצַרְדָּה. רַבִּי נַחֲמִיָּה אוֹמֵר, אִין נֹטְלִין אֶלָּא לְצַרְדָּה:

ר"ע מברטנורה **מסר הגדול**. מְגֵרָה גְדוֹלָה שְׁנוֹסְרִים בָּהּ קוֹרוֹת: **וְיִתְד שֶׁל מַחְרֶשֶׁה**. כְּלִי גְדוֹל הָעֲשׂוּי כְּסַכִּין שֶׁבּוֹ עוֹשִׂין חֲרִיץ שֶׁל תֵּלָם הַמַּעֲנָה, וְהִנָּד קָפִיד עֲלֵיהוּ וּמִיַּחַד לְהוּ מְקוֹם, דְּלֹא חֲזוּ לְמַלְאכָה אַחֲרִיתִי: **כָּל הַפְּלִים נֹטְלִים לְצַרְדָּה וְשֵׁלָא לְצַרְדָּה**. הֵכִי קֵאָמַר, כָּל הַפְּלִים שְׁמַלְאכְתוֹן לְהִתֵּר, כְּגוֹן קְעָרוֹת וְכוּסוֹת, נֹטְלִים לְצַרְדָּה גוּפוֹ וּלְצַרְדָּה מְקוֹמוֹ שֶׁל כְּלִי, וְשֵׁלָא לְצַרְדָּה, אִפְלוּ שְׂאִינוּ צְרִידָה לְגוּפוֹ וְלְמְקוֹמוֹ שֶׁל כְּלִי אֶלָּא לְטַלְטְלוֹ מִחֲמַה לְצַל אוֹ שֵׁלָא יִגְנְבוּהוּ הַגְּנָבִים, שְׂרִי בְּכִלֵי שְׁמַלְאכְתוֹן לְהִתֵּר. וּכְלִי שְׁמַלְאכְתוֹ לְאַסוּר, כְּגוֹן מְדוּכּוֹת וְרַחִים וְכוּיֹצֵא בְּהוֹן, לְצַרְדָּה גוּפוֹ וּלְצַרְדָּה מְקוֹמוֹ מִתֵּר, מִחֲמַה לְצַל אוֹ מְפָנִי הַגְּנָבִים אֲסוּר: **רַבִּי נַחֲמִיָּה אוֹמֵר אִין נֹטְלִים אֶלָּא לְצַרְדָּה**. מְפָרֵשׁ בְּגִמְרָא לְצַרְדָּה תִּשְׁמִישׁ הַמִּיַּחַד לוֹ בְּלִבָּד, וְלֹא לְצַרְדָּה דְּבַר

אַחַר, וְאַפְלוּ לְצַרְךָ גּוֹפּוֹ, כְּגוֹן סַכִּין לְחַתְךָ בּוֹ בְלִבְד שְׂרִי, וְלֹא לְסַמְךָ בּוֹ אֶת הַקְּעָרָה. וְאִין הִלְכָה כְּרַבִּי נַחְמִיָּה: (ר"ע מברטנורה).

רמב"ם ר' יוסי אומר כל הכלים ניטלין חוץ מן המסר הגדול כו': מסר הגדול הוא המגרה הגדולה שבה מגררין העץ העבה. ויתד של מחרישה ידועה ואמרו לצורך ושלא לצורך רוצה בו בין לצורך גופו בין לצורך מקומו אפי' מחמה לצל וצריך שיהיו אותן הכלים ראויין להשתמש בהם בשבת כמו הסכינין והכסאות והקערות והם נקראים דבר שמלאכתן להיתר אבל הכלים שהן דבר שמלאכתן לאיסור כמו המדוכות והרחים מותר לטלטלן לצורך גופן ולצורך מקומן אבל לא מחמה לצל וזה הוא העיקר בטלטול שבת וזכור ואל תשכח. ואין הלכה כרבי נחמיה: (רמב"ם)

פרק יז - משנה ה

כָּל הַכֵּלִים הַנִּטְלִין בְּשַׁבָּת, שֶׁבְרִיהֶן נִטְלִין עִמָּהֶן, וּבְלִבְד שְׂיֵהִיו עוֹשִׂין מֵעֵין מְלֶאכָה. שְׂבָרִי עֶרְבָה, לְכִסּוֹת בֶּהֶן אֶת פִּי הַחֲבִית. שְׂבָרִי זְכוּכִית, לְכִסּוֹת בֶּהֶן אֶת פִּי הַפֶּךְ. רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר, וּבְלִבְד שְׂיֵהִיו עוֹשִׂין מֵעֵין מְלֶאכְתָּן. שְׂבָרִי עֶרְבָה, לְצוּק לְתוֹכוֹ מְקַפָּה. וְשֶׁל זְכוּכִית לְצוּק לְתוֹכוֹ שָׁמֹן:

ר"ע מברטנורה **מעין מלאכה**. איזו מלאכה שתהיה, ואפלו אינה מעין מלאכתן הראשונה: **לצוק לתוכן מקפה**. עבה, דומיא דעסה מערבת במים. ולא פליגי אלא בנשברו בשבת, אבל נשברו מערב שבת פלי עלמא מודים דנטלים אפלו אין עושין מעין מלאכתן הראשונה [ד]. ואין הלכה כרבי יהודה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [ד] גמרא. ובריש פרקין משמע דכשנתפרקו הדלתות מן הפלי בשבת דשרי יותר לטלטל משנתפרקו בערב שבת. כתבו התוספות דלא דמי דהתם אפתי פלי הוא שעדין עומד למלאכה ראשונה וראוי להתחבר הכסוי

עם הפלי, אבל הקא לא חשיב פלי אלא מחמת שעומד למלאכה אחרת, הלכך כשנשבר בשבת אסור טפי דהוי נולד. תוספות יום טוב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם כל הכלים הניטלין בשבת שבריהן ניטלין עמהן כו': עריבה היא קערה. ומקפה תבשיל או מרק קופא והמחלוקת שביניהן הוא כשנשברו בשבת אבל אם נשברו מע"ש אפי' אינן עושין מעין מלאכתן: (רמב"ם)

פרק יז - משנה ו

האבן שבקרויה, אם ממלאין בה ואינה נופלת, ממלאין בה. ואם לאו, אין ממלאין בה. זמורה שהיא קשורה **ה** בטפית, ממלאין בה בשבת:

ר"ע מברטנורה האבן שבקרויה. דלעת יבשה וממלאים בה מים, ומתוד: שהיא קלה אינה שואבת אלא צפה, ונותנין בה אבן להכבידה: **אם ממלאין**. בקרויה: ואין האבן נופלת. שהדקה יפה בפני הקרויה, הנה פלי: **ואם לאו**. הרי היא כשאר אבנים ואין מטלטלים את הקרויה, שנעשית בסיס לאבן שנושאתה: **זמורה שהיא קשורה לטפית**. לפי קטן ששואבין בו מים מן הבור או מן המעין, ממלאים בו, דשניא להד: זמורה פלי: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **ה** קשורה. דשוב לא יבא לתקנה. אבל אינה קשורה, אף על פי שתקנה מבעוד יום ויש עליה תורת פלי, לא, דשמא למחר תהא לו ארפה יותר מדאי ויקטמנה ונמצא מתקן פלי. גמרא: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם האבן שבקרויה אם ממלאים בה ואינה נופלת כו': קרויה הוא כלי חרס ששואבין בו מים ותולים ממנו אבן כדי שיכבד וירד לתחתית המעין. טפית קומקום קטן והטעם שבעבורו לא התירו לשאוב בשבת כשאינו מתוקן גזירה שמא יחתוך ממנו בידו בשבת ויתקנהו לשאוב: (רמב"ם)

פרק יז - משנה ז

פְּקַק הַחֲלוּן, רַבִּי אֶלְיעֶזֶר אוֹמֵר, בְּזִמְן שֶׁהוּא קָשׁוּר וְתִלּוּי, פּוֹקֵקִין בּוֹ, וְאִם לָאוּ, אֵין פּוֹקֵקִין בּוֹ. וְחַכְמִים אוֹמְרִים, בֵּין כָּד וּבֵין כָּד פּוֹקֵקִין בּוֹ:

ר"ע מברטנורה פְּקַק הַחֲלוּן. כְּגוֹן לִיחַ וּמִסָּד אוֹ שְׁאָר כָּל דְּבַר שֶׁסּוֹתְמִים בּוֹ הַחֲלוּן: וְתִלּוּי. שְׁאִינוֹ נִגְרָר בְּאֶרֶץ: וְאִם לָאוּ אֵין פּוֹקֵקִין בּוֹ. שְׁאִם נִגְרָר עַל גְּבִי קֶרֶקַע כְּשֶׁהוּא שׁוֹמְטוֹ מֵעַל הָאֶרֶץ לְסִתָּם בּוֹ, מִחֲזִי כְּמוֹסִיף עַל הַבְּנָן, וְסָבַר רַבִּי אֶלְיעֶזֶר אֵין מוֹסִיפִין עַל אֶהֱל עֲרָאִי בְּשַׁבַּת: בֵּין כָּד וּבֵין כָּד. בֵּין קָשׁוּר בֵּין אֵינוֹ קָשׁוּר פּוֹקֵקִין בּוֹ, הוֹאִיל וְהִיא מוֹכֵן מֵאֲתָמוֹל לְכָד, דְּסָבְרִי רַבָּנָן מוֹסִיפִין עַל אֶהֱל עֲרָאִי בְּשַׁבַּת. וְהִלְכָה פְּחַכְמִים **(ז)**: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט (ז) וְעַיִן בְּפֶרֶק י' דְּעֲרוּבֵין מְשֻׁנָּה ח' וְי"א: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם פְּקַק הַחֲלוּן ר"א אוֹמֵר בְּזִמְן שֶׁהוּא קָשׁוּר וְתִלּוּי כּו': פְּקַק הַחֲלוּן הוּא הַמְפָּה שְׁתוּלִין כְּנֶגֶד הַחֲלוֹנוֹת כְּדִי שִׁיסְתִּיר אוֹרָם וּפִירוֹשׁ פְּקַק הַמִּסְגָּר כְּלוֹמֵר הַדְּבַר שֶׁסּוֹגְרִין בּוֹ. וְמָה שֶׁאִמְרוּ חַכְמִים בֵּין כָּד וּבֵין כָּד רוֹצֵה לֹאמַר בֵּין קָשׁוּר וּבֵין שֶׁאִינוֹ קָשׁוּר כִּיּוֹן שֶׁהוּא מִתּוֹקֵן פּוֹקֵקִין בּוֹ וְהַמְחִלּוֹקֵת הוּא בְּתוֹסֶפֶת בְּאֶהֱל עֲרָאִי רַבִּי אֶלְיעֶזֶר אוֹמֵר אֵין מוֹסִיפִין בְּאֶהֱלִי עֲרָאִי וְאִפִּי בְּיוֹם טוֹב וְחַכְמִים אוֹמְרִים מוֹסִיפִין אֶהֱל עֲרָאִי וְאִפִּי בְּשַׁבַּת וְהִלְכָה כַּחכְמִים: (רמב"ם)

פרק יז - משנה ח

כָּל כְּסוּיֵי הַכֵּלִים שֵׁישׁ לָהֶם בֵּית אַחִיזָה נְטָלִים
בְּשַׁבָּת. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, בַּמָּה דְּבָרִים אֲמוּרִים.
בְּכִסּוּי קַרְקַע, אֲבָל בְּכִסּוּי הַכֵּלִים, בֵּין כֶּף וּבֵין
כֶּף נְטָלִים בְּשַׁבָּת:

ר"ע מברטנורה בַּמָּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּכִסּוּי קַרְקַע. בְּגִמְרָא קְאָמַר
דְּבְכִסּוּי כֵּלִים כְּלֵי עֲלָמָא לֹא פְּלִיגִי דְּשָׂרִי אַף עַל גַּב דְּלִית לָהּ בֵּית אַחִיזָה,
וּבְכִסּוּי קַרְקַעוֹת כְּגוֹן כְּסוּי שֶׁל בּוֹר וְדוֹת כְּלֵי עֲלָמָא לֹא פְּלִיגִי דְּאָסוּר אֵי
לִית לָהּ בֵּית אַחִיזָה **{ז}**. כִּי פְּלִיגִי בְּכִסּוּי כֵּלִים הַמְּחַבְּרִים לְקַרְקַעוֹת,
מִרְ סָבֵר כְּקַרְקַעוֹת דְּמָן, וּמִרְ סָבֵר לָאוּ כְּקַרְקַעוֹת דְּמָן. וְהִלְכָה
כְּחַכְמִים, שֶׁהַמְּחַבֵּר לְקַרְקַע הָרִי הוּא כְּקַרְקַע: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **{ז}** דְּהוּי כְּבוֹנָה אֵי לָאוּ דְּמוֹכַחָא בֵּית אַחִיזָה דִּילִיָּה דְּלַמְשָׁקֵל
וְהַדוּרִי עֲבִיד. רַש"י: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם כֹּל כְּסוּיֵי כֵלִים שֵׁישׁ לָהֶם בֵּית אַחִיזָה נִיטְלִין בְּשַׁבָּת כּו': אֵין בִּינֵיהֶם
מַחְלֻקָּת כִּי כְּסוּי הַכֵּלִים נִיטְלִין בֵּין שֵׁישׁ לָהֶן בֵּית אַחִיזָה בֵּין אֵין לָהֶן וְכִסּוּי
קַרְקַעוֹת אֵינֶן נִיטְלִין אֲא"כּ הִיָּה לָהֶם בֵּית אַחִיזָה אֲבָל הַמַּחְלֻקָּת בְּכֵלִים
הַמְּחַבְּרִין לְקַרְקַע ר' יוֹסִי סָבֵר כִּי אֵין הַפֶּרֶשׁ בֵּין מַחְבְּרִין לָאֵין מַחְבְּרִין
נִיטְלוּ כְּסוּיֵיהֶם וְאֵע"פּ שֶׁאֵין לָהֶם בֵּית אַחִיזָה וְחַכְמִים סוֹבְרִין שֶׁהֵן כְּקַרְקַע
וְהִלְכָה כְּחַכְמִים וְהוּא הַעִיֶקֶר הָאֵמֶתִי כִּי כֹל הַמְּחַבֵּר לְקַרְקַע הָרִי הוּא
כְּקַרְקַע: (רמב"ם)

פרק יח - משנה א

מִפְּנֵי אֶפְלוּ אַרְבַּע וְחֹמֶשׁ קִפּוֹת **[ב]** שֶׁל תָּבֵן וְשֶׁל תְּבוּאָה מִפְּנֵי הָאוֹרְחִים וּמִפְּנֵי בִטּוֹל בַּיִת הַמְדָּרֶשׁ, אֲבָל לֹא אֶת הָאוֹצָר. מִפְּנֵי תְרוּמָה טְהוֹרָה, וּדְמַאי, וּמַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן שֶׁנִּטְלָה תְרוּמָתוֹ, וּמַעֲשֵׂר שְׁנִי וְהַקֹּדֶשׁ שֶׁנִּפְדּוּ, וְהַתְּרֻמוֹס הַיָּבֵשׁ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מֵאֲכָל לַעֲנִיִּים. אֲבָל לֹא אֶת הַטֶּבֶל **[ד]**, וְלֹא מַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן שֶׁלֹּא נִטְלָה תְרוּמָתוֹ, וְלֹא אֶת מַעֲשֵׂר שְׁנִי וְהַקֹּדֶשׁ שֶׁלֹּא נִפְדּוּ, וְלֹא אֶת הַלוֹף, וְלֹא הַחֶרֶדֶל. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל מַתִּיר בְּלוֹף, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מֵאֲכָל עוֹרְבִין **[ו]**:

ר"ע מברטנורה מפניו. אם צריך למקומן להושיב שם אורחין להסב בסעודה או תלמידים לשמע הדרשה, ודוקא לדבר מצוה שרי ולא חישינן לטירחא דשבת: **ארבע וחמש.** לאו דוקא, דאי בעי אפלו טובא נמי **[א]**: **אבל לא את האוצר.** כלומר ובלבד שלא יגמר את האוצר כלו עד שיגיע לקרקעיתו, דלמא אתי לאשוויי גמות: **מפני תרומה טהורה.** ואפלו ישראל דלא חזיא ליה יוכל לטלטלה ולפנותה, כיון דחזיא לכהן: **ודמאי.** דחזי לעניים, כדתנן מאכילין את העניים דמאי, ואי בעי הנה מפקיר לנכסיה והוי עני וחזי ליה, השתא נמי חזי ליה **[ג]**: **ומעשר ראשון שנטלה תרומתו.** שנטלה מפניו תרומת מעשר ולא נטלה מפניו תרומה גדולה, כגון שהקדים בן לוי ולקח המעשר בשבלין דעדן לא חלה עליה חובת תרומה, שאין הדגן חייב בתרומה גדולה עד שיתמרר בכרי, וזה שהקדים ולקח המעשר בשבלין אינו מפריש אלא תרומת מעשר בלבד, ומתיר באכילה אף על פי שלא הפרישו מפנה תרומה גדולה: **ומעשר שני והקדש שנפדו.** שפדו אותן הבעלים ונתנו את הקרון ולא נתנו את החמש, ושמעינן מהכא שהם פדויין והחמש הוי מלוה גבי בעלים: **אבל לא את הטבל.** ואפלו טבל דרבנן, כגון הזרוע בעציץ שאינו

נקוב: **ולא את מעשר ראשון שלא נטלה תרומתו**. אם הקדים בן לוי ולקח המעשר אחר שנתמרחק התבואה בכרי קדם שהפרישו ממנו תרומה גדולה, והפריש ממנו תרומת מעשר ולא הפריש תרומה גדולה, זהו מעשר ראשון שלא נטלה תרומתו האמור כאן, שפיון שנתמרחק בכרי ונתחיבה בתרומה, כשלוקח המעשר ראשון אף על פי שמפריש ממנו תרומת מעשר, כל זמן שלא הפריש ממנו תרומה גדולה טבל הוי ואסור לטלטלו בשבת: **ולא מעשר שני והקדש שלא נפדו**. כגון שנפדו אבל לא נפדו כהלכה, כגון שפדה המעשר שני על גרוטאות של כסף, ואין מעשר שני נפדה אלא במעות שיש עליהם צורה דכתיב (דברים יד) וצרת הכסף בידך. והקדש אינו נפדה בקרקע **(ה)** דכתיב (ויקרא כז) ונתן את הערפך ביום ההוא, דבר הנתן מיד ליד: **לוי**. מין קטנית שאינו ראוי חי אפלו לבהמה. ורמב"ם פרש מין ממניי הבצלים: **לעורבין**. כגון עשירים שמגדלים עורבים לגדלה. ואין הלכה כרבן שמעון בן גמליאל: (רי"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט א ובגמרא, כדאמרי אינשי, פרוש חשבון קטן תחלה, ואם יצטרף יותר יפנה יותר (עין במגיד משנה פרק כו הלכה טז ושלחן ערוך סימן של"ג) (ומשום הכי נקט ארבע ברישא והדר חמש). רש"י. ונראה לי דמספר ארבע וחמש מסריד סריד אלישנא דתשלומי ארבעה וחמשה דפרק ז' דבבא קמא, ושם בדוקא: **ב** קפות. בירושלמי, כהא דתנינן בשקלים פרק ג', קפות של שלש סאים. תוספות: **ג** בגמרא. וכתבו התוספות דהוי מצי למימר כדלעיל בתרומה פיון דחזי לכהן, אלא פיון דאשכח טעמא דאפלו לדידיה מצי חזי אמר: **ד** הטבל. דלכהן נמי לא חזי, דאסור לכהן לאכל מפרותיו בטבלו, כמו שכתב הרמב"ם בפרק א' ממעשרות: **ה** ובריש פרק ז' דברכות כתב דכתיב ונתן הכסף וגו', והכי איתא בסוגיא דהכא ודהתם. ועין תוספות יום טוב: **ו** **עורבין**. ותנא קמא דפליג משום דסבר דלא מטלטלין דבר שהוא מאכל לחיה ולעוף כל היכא דליתניהו ברשותיה, אלא אם כן דרף בני אדם לגדל אותן. תוספות יום טוב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם מפנין אפילו ארבע וחמש קופות של תבן כו': מפנין מלה עברית מן פניתי הבית (בראשית כד) ואמרו אפי' ד' וה' על דרך הרבוי כאילו אמר אפי' מנין גדול ובתנאי שלא יפנה אותו האוצר כולו עד שלא יניח שם שום דבר וזהו ענין אמרו אבל לא את האוצר והטעם בזה כי קרקע האוצר חפור וחרב ונחוש שמא ישוה קרקעו בידו והוא אמרם דילמא אתי לאשוויי גומות ולא התירו זה אלא לדבר מצוה כמו שהמשיל מפני האורחין ומפני בטול בה"מ ואם הוצרך אדם לפנות לא יפנה יותר מד' או ה' אלא כל חד וחד מפני לנפשיה. והתירו טלטול התרומה ואפי' היה ישראל כיון שהיא ראויה לכהן ובתנאי שתהיה תרומה טהורה שתהיה ראויה לאכילה וכמו כן הדמאי הוא ראוי לעניים על העיקר שהוא אצלנו מאכילין את העניים דמאי. ואמרו כי מותר להניע מעשר ראשון שנטלה תרומתו ולטלטלו ואינו רוצה במעשר ראשון כשהוציאו כמשפטו ואחר כן הוציאו ממנו מעשר מן המעשר כפי החיוב כי אינו מדבר בכיוצא בו כי לא נשאר בו טעם שימנע הנעתו וטלטולו אבל מדבר במעשר ראשון שהוציאו הישראל בשבלים קודם שיודש ויהיה

דגן ויוציאו ממנו התרומה גדולה בחיוב והודיענו כי המעשר שהוציאו על זה הדרך לא יתחייב הלוי להוציא ממנו אלא תרומת מעשר בלבד החלק שנשאר עליו אבל חלק תרומה גדולה שיתחייב בה אותו המעשר לא לפי שאותה תרומה אינה חלה אלא על החטה אחר הדישה והברירה. ואמר מעשר שני והקדש שנפדו אפי' פדה אותם לעצמו שיתחייב בתוספת חומש כיון שנתן הקרן יטלטלו אע"פ שנשאר עליו החומש. ואמרם ולא את הטבל אפי' טבל מדרבנן כשנזרע בעציץ שאינו נקוב. ואמרם ולא את המעשר ראשון שלא נטלה תרומתו אינו רוצה בו שלא הורם ממנו תרומת מעשר כי זה מבואר אבל מה שלא הוציאו ממנו חובתו מתרומה גדולה אע"פ שהוציאו תרומת מעשר וזה ראוי וחובה כשהוציאו המעשר מן הזרע אחר הדישה והברירה (ויאפילו) הוציאו ממנו תרומה גדולה מקודם. ואמרם מעשר שני והקדש שלא נפדו רוצה בו שלא נפדו כהלכה כגון שיפדה מ"ש על חתיכה של כסף וזה הפדיון אינו הגון ולא נעשה כהלכתו עד שיפדה על כסף מפותח רוצה לומר מעות מצויירים כמו שאמר הכתוב וצרת הכסף בידך ואמרו חכמים (ב"מ דף נד.) דבר שיש עליו צורה או שיחלל ההקדש על הקרקע ואין דין הקדש שיפדה אלא במטלטלין כמו שאמר הכתוב (ויקרא כז) ונתן את הערכך ביום ההוא וגו' שיהיה הדבר הנתן מיד ליד וכבר הקדמנו פירוש אלו הענינים בעצמם ובאורם בתכלית הבאור בפרק ז' מברכות ונשנו אלו העקרים במקומות רבים מסדר זרעים ומה שאמרנו בכאן מזה הענין לא היה אלא על דרך הזכרון כאשר הקדמנו. ולוף מין ממיני הבצלים בלי ספק. ואין הלכה כרבן שמעון בן גמליאל: (רמב"ם)

פרק יח - משנה ב

חֲבִילֵי קֶשׁ וְחֲבִילֵי עֵצִים וְחֲבִילֵי זָרְדִים, אִם
הִתְקִינּוּ לְמֵאֲכָל בְּהֵמָה, מְטַלְטְלִין אוֹתָן. וְאִם
לָאוּ, אֵין מְטַלְטְלִין אוֹתָן. כּוֹפִין אֶת הַסֵּל לְפָנֵי
הָאֲפֻרוֹחִים, כְּדֵי שְׂיַעֲלוּ וַיִּרְדּוּ. תִּתְּנֶנְגְּלַת
שְׂבָרָתָהּ, דּוֹחִין אוֹתָהּ עַד שְׂתִכְנֶס. מְדַדִּין {ח}
עֲגָלִין וְסִיחִין בְּרִשּׁוֹת הָרִבִּים. אֲשֶׁה מְדַדָּה אֶת
בְּנֵה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אֵימָתִי, בְּזֶמֶן שֶׁהוּא

נוטל אחת ומניח אחת, אבל אם היה גורר, אסור י :

ר"ע מברטנורה חבילי. אגדות: זרדים. ענפי האילן לחים שמזרדין אותם למאכל בהמות ז: כופין את הסל לפני האפרוחים. ומבטל כלי מהיכנו לא הוי, שאין האפרוחים עומדים עליו. והאומר אין כלי נטל אלא לצרף דבר הנטל, מוקי למתניתין בצרף למקומו של כלי: שברה. מן הבית: דוחין אותה. ביזים: עד שתפנס. ודוקא דוחין, אבל לא מדדין, לפי שהתנגלת מגבהת עצמה מן הארץ ונמצא שהוא מטלטלה. אבל אונזין ושאר עופות מדדין ט: מדדין עגלים. אוחז בצנארו ובצדדיו וגוררו ומסיעו ומנענע לו רגליו: והאשה מדדה את בנה. אוחזתו בזרועיו מאחוריו והוא מניע רגליו והולך: שנוטל אחת ומניח אחת. כשהתינוק מניע את רגליו מניח אחת ומגביה אחת: אבל גורר אסור. שנושאתו. וכל מקום שאמר רבי יהודה אימתי במשנה לא בא לחלק אלא לפרש דברי חכמים, הלכך הלכתא כותיה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט ז רוצה לומר משום דסתמיהו להסקה קימא ובעי בהו הזמנה. הר"ן: ח מדדין. היא מלה עברית כמו אדדם עד בית אלהים [תהלים מה]. הרמב"ם: ט קשה דלחלק בעופות בין תרנגלת לאונזין ושאר עופות. ולשיטת הר"ן דמחלק בין גדולים לקטנים דקטנים לא שרי אלא בחצר אבל לא ברשות הרבים וגדולים אפלו ברשות הרבים שרי נחא, דמתניתין ברשות הרבים מיירי מכח סיפא דמדדה בנה אוקמינן לה בגמרא ברשות הרבים, ולהכי תני עגלים וסוּחִים לאשמעינן דדוקא בגדולים שרינן ברשות הרבים: י אסור. ולא אמרינן חי נושא את עצמו כדלעיל משנה ה' פרק י', כיון שהוא קטן כל כך שאינו אלא גורר. הר"ן. והאי אסור נראה לי דאסור וחיב קאמר, דהא מחיב בחולה כשנשא או בריש פרקין דלקמן. ועין שם דלתוספות נראה דדוקא בחולה: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם חבילי קש וחבילי עצים וחבילי זרדים אם התקינן כו': [כופין את הכל לפני האפרוחים כו':] חבילות הם האגודות. זרדים ענפי האילנות שכורתין בשעת הזמיר וכיוצא בו. וזהו שהתירו לתת סל לפני האפרוחין ואינו מבטל כלי מהיכנו לפי שהיא אינה עומדת עליו. וסייח הוא עייר בן אתונות. ופירוש מדדין כמו מסייעין או מנהיגים ביד והיא מלה עברית אדדה כל שנתי (ישעיה לח) ויותר מבואר אדדם עד בית אלהים (תהלים מב) ובכל מקום שאמר רבי יהודה אימתי הוא מפרש דברי חכמים ולפיכך הלכה כרבי יהודה: (רמב"ם)

פרק יח - משנה ג

אין מילדין את הבהמה ביום טוב, אבל מסעדין. ומילדין את האשה בשבת, וקורין לה חכמה ממקום למקום, ומחללין עליה את השבת {יא}, וקושרין את הטבור. רבי יוסי אומר, אף חותכין. וכל צרכי מילה {יב} עושין בשבת:

ר"ע מברטנורה אין מילדין. אין מושכין הולד מן הרחם ביום טוב, דאיכא טרחא יתירא: **אבל מסעדין**. אוחו את הולד שלא יפל לארץ: **חכמה**. מילדת בקיאה: **ממקום למקום**. ואין חוששין לאסור תחומים: **ומחללין עליה את השבת**. משעה שהיא יושבת על המשבר ומתחיל הדם להיות שותת עד כל שלשה ימים אחר שילדה, בין אמרה צריכה אני בין לא אמרה צריכה אני מחללין. משלשה ועד שבעה, אמרה צריכה אני מחללין, לא אמרה צריכה אני אין מחללין. משבעה ועד שלשים, אפלו אמרה צריכה אני אין מחללין, אבל עושים צרכיה על ידי נכרי מפני שהיא כחולה שאין בו סכנה, ודבר שאין בו סכנה עושין צרכיו על ידי נכרי: **וקושרים הטבור**. של וולד שהוא ארד, ואם לא יקשרוהו ויכרכוהו יצאו מעיו. אבל אין כורתין אותו בשבת לדברי תנא קמא: **רבי יוסי אומר אף חותכין**. והלכה כרבי יוסי שחותכין אותו ומנקים אותו ונותנין עליו אבק הדס וכיוצא בו: **וכל צרכי מילה עושין בשבת**. ולקמן באידך פרקא מפרש לצרכי מילה מאי ניהו: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {יא} **את השבת**. בגמרא לאתויי הא דתנו רבנן אם היתה צריכה לגר חברתה מדלקת לה את הנר. ומהכא שמעינן דגמרא סבירא לה דאיכא אסור תחום מן התורה, וכמו שכתב הרי"ף דלכלי עלמא משתים עשרה מיל ולמעלה מדאורייתא, דאם לא כן עד השתא לא שמעינן אלא לאסור תחום מדברי סופרים. תוספות יום טוב. ועין עוד: **צרכי מילה**. {יב} **בש"ס** דף קל"ב נפקא ליה מקרא: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אין מילדין את הבהמה ביום טוב אבל מסעדין כו': מילדין הוא משיכת הולד מן הרחם. מסעדין הוא שעוזרין הבהמה בהתרת רגליה ונעורה ונענועה וכיוצא בו. וחכמה האשה המקבלת הולד וקוראין אותה בלשון עברית מילדת. ורוצים באמרם ממקום למקום כי אין משגיחין ואין חוששין לאסור תחומין. ואמרם מחללין עליה את השבת רוצה לומר שעושין לה כל צרכיה מהדלקת הנר ושחיטה והבשול ושחיקת סממנין

לשתות וקשירת החבלים במה שתתלה עצמה בעת הלידה וזולתם מכל צריכה הכל שוה בין אמרה צריכה אני או לא תאמר אבל אין מתחילין בחלול שבת עד שתשב על המשבר ויתחיל הדם להיות שותת ומאותה שעה לתשלום ג' ימים מחללין עליה את השבת בין אמרה צריכה אני בין אמרה איני צריכה ולתשלום ז' ימים מחללין עליה את השבת גם כן אלא אם אמרה אינה צריכה ולתשלום ל' יום אפי' אמרה צריכה אני אין מחללין עליה את השבת אבל עושים כל צרכה על ידי נכרי לפי שהיא כמו חולה שאין בו סכנה והעיקר אצלנו כי חולה שיש בו סכנה מחללין עליו את השבת ואין עושין חלול שבת קטנים ולא נכרים ולא עם הארץ כדי שלא ינהגו עצמם בחלול שבת ויקל עליהם כי לא ידעו שזה החילול לא התירו לעשותו אלא מפני הצורך הגדול וההכרח אבל עושין אותו גדולי ישראל ואם הוא חולה שאין בו סכנה עושין צרכיו ע"י נכרי וכן אמרו דבר שאין בו סכנה אומר לנכרי ועושה. ואומר תנא קמא שקושרין טבור הולד ומניחין אותו נתלה ממנו עד מוצאי שבת וכורתין אותו ואינה הלכה אבל כורתין אותו ומנקין אותו ונותנין עליו אבק ההדס ודומה לו וכורכין אותו בבגדים וכל זה בשבת ועוד יתבארו צרכי מילה בפרק שאחר זה והלכה כרבי יוסי כאשר זכרנו: (רמב"ם)

יט

פרק

פרק יט - משנה א

רַבִּי אֶלְיָעָזֵר אֹמֵר, אִם לֹא הֵבִיא כָּלִי מֵעָרֵב שֶׁבֶת, מְבִיאוּ בְּשֶׁבֶת {ב} מְגֵלָה. וּבִסְפָנָה, מְכַסְּהוּ עַל פִּי יְעָדִים {ג}. וְעוֹד אָמַר רַבִּי אֶלְיָעָזֵר, כּוֹרְתִין

עֲצִים לַעֲשׂוֹת פְּחָמִין וְלַעֲשׂוֹת כְּלֵי בְרֹזֶל. כָּלֵל
אָמַר רַבִּי עֶקִיבָא, כָּל מְלָאכָה שְׁאֵפְשָׁר
לַעֲשׂוֹתָהּ מֵעֶרֶב שֶׁבֶת אֵינָה דוֹחָה אֶת הַשַּׁבָּת,
וְשָׂאֵי אֵפְשָׁר לַעֲשׂוֹתָהּ מֵעֶרֶב שֶׁבֶת דוֹחָה אֶת
הַשַּׁבָּת:

ר"ע מברטנורה **רבי אליעזר אומר אם לא הביא כלי**. אֲזַמֵּל לְמוֹל אֶת
הַתֵּינוֹק **[א]**: **מביאו בשבת מגולה**. לְהוֹדִיעַ שְׁחֲבִיבָה מְצוּהָ זוֹ, שְׁמַחֲלָלִים
עָלֶיהָ אֶת הַשַּׁבָּת: **ובסכנה**. שְׁגָזְרוּ גִזְרָה עַל הַמִּילָה: **מכסהו על פי עדים**.
שִׁיעִידוּ שְׂאֲזַמֵּל שֶׁל מְצוּהָ הוּא מְבִיא, וְלֹא יִחְשְׁדוּהוּ שֶׁהוּא נוֹשֵׂא שְׂאֵר
חֻפְצָיו: **ולעשות ברזל**. כְּדֵי לַעֲשׂוֹת אֲזַמֵּל לְמִילָה: **כל מלאכה שאפשר**
לעשותה. כְּגוֹן מְכַשִּׁירֵי מִילָה, הוֹאִיל וְאֵפְשָׁר לַעֲשׂוֹתָן מֵעֶרֶב שֶׁבֶת אֵין
דוֹחִין אֶת הַשַּׁבָּת, וּפְלִיג אֲדַרְבֵּי אֵלִיעֶזֶר: **שאי אפשר לעשותה מערב**
שבת. כְּגוֹן מִילָה עֲצֻמָּה שְׂאֵי אֵפְשָׁר לָהּ לַעֲשׂוֹת, דְּזַמְנָה בְּשִׁמְיָנִי, דוֹחָה
שֶׁבֶת. וְהִלְכָה כְּרַבִּי עֶקִיבָא: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [א] וְקֹאֵי אִמְתַּנִּיתִין דְּלַעִיל דְּסָלִיק מִנִּיהּ וְכָל צְרָכֵי מִילָה עוֹשִׂין
בְּשַׁבָּת: **[ב] מביאו בשבת**. וְאִם תֵּאמַר וְיִבְיֵאוּ הַתֵּינוֹק אֶצֶל הַכְּלֵי דְּלִיכָא
אִסוּר דְּהַחֵי נוֹשֵׂא אֶת עֲצָמוֹ. וַיֵּשׁ לוֹמַר דְּלֵאחֲרֵי הַמִּילָה הִיָּה צְרִיךְ לְהַחְזִירוֹ
לְאִמּוֹ, וְאִז הוּא חוֹלָה וְהָיָה כְּפוֹת דְּאִינוּ נוֹשֵׂא עֲצָמוֹ, וְגַם אִמּוֹ מְסַכְּנָת וְלֹא
תוֹכֵל לְבֹא אֶצְלוֹ. וְעוֹד יֵשׁ לוֹמַר כִּינּוֹן דְּבִקְל יְבִיא הַכְּלֵי מְשִׁיבֵי הַתֵּינוֹק שְׂרִי
רַבִּי אֵלִיעֶזֶר לְמַהֵר הַמְצוּהָ. תוֹסְפוֹת: **[ג] עדים**. בְּגִמְרָא אֵיבְעֵי אֵי עֵדִים שְׁנַיִם
אוֹ אֵיהוּ וְחַד שְׂרָאוּי לְהַעִיד בְּמִקּוֹם אַחֵר. וְאֵין לְהַקְשׁוֹת דָּאִם כֵּן לְתַנִּי עַל פִּי
אֶחָד, דְּאֵינְצְרִיךְ לֵיהּ שֶׁהוּא וְחַד יִהְיוּ עֵדִים כְּשִׂרִים יְחַד בְּמִקּוֹם אַחֵר: (עיקר
תוי"ט).

רמב"ם רבי אליעזר אומר אם לא הביא כלי מע"ש כו': מפני זה יביא אותו
מגולה לחבובי מצוה. ויכסה אותו בשעת הסכנה ע"י עדים כדי שלא יחשדו
אותו שהוא מחלל שבת וכשפשע בסכין יביא אותו בשבת אבל דרך גגות
ור"א מתיר להביא דרך רשות הרבים ואינה הלכה כי העיקר אצלנו שכלל
שנתן ר"ע אמת והמילה א"א מערב שבת והוא לפי שמצותה בשמיני על כל
פנים: (רמב"ם)

פרק יט - משנה ב

עוֹשִׂין כָּל צָרְכֵי **{ד}** מִיֵּלָה בְּשַׁבַּת, מוֹהֲלִין, וּפּוֹרְעִין, וּמוֹצְצִין, וְנוֹתְנִין עֲלֶיהָ אֶסְפְּלָנִית וְכַמוֹן. אִם לֹא שָׁחַק מֵעֶרְב שַׁבַּת, לוֹעֵס בְּשָׁנָיו וְנוֹתֵן. אִם לֹא טָרַף יַיִן וְשֶׁמֶן מֵעֶרְב שַׁבַּת, יִנְתֵּן זֶה בְּעֶצְמוֹ וְזֶה בְּעֶצְמוֹ. וְאִין עוֹשִׂין לָהּ חֲלוּק לְכַתְחֻלָּה, אֲבָל כּוֹרֵךְ עֲלֶיהָ סְמֵרְטוּט. אִם לֹא הִתְקִין מֵעֶרְב שַׁבַּת, כּוֹרֵךְ עַל אֶצְבָּעוֹ וּמְבִיא, וְאֶפְלוֹ מִחֲצַר אַחֲרָת:

ר"ע מברטנורה מוהלין. חותך את הערלה: ופורעין. העור המכסה ראש הגיד: ומוצצים. את הדם, ואף על פי שהוא עושה חבורה, שאין הדם נתק מחבורו אלא על ידי מציצה: אספלנית. תחבשת: לוֹעֵס בְּשָׁנָיו. דכל מה דאפשר לשנות משנה: אִם לֹא טָרַף יַיִן וְשֶׁמֶן. רגילים היו שהיו טורפים בקערה יין ושמן ומערבין אותן יחד לרפואה על המילה, כדרך שטורפים ביצים בקערה: חלוק. חתיכה של בגד נקובה, ומכניסין המילה באותו הנקב כדי שלא יחזר העור ויכסה את הגיד: לֹא הִתְקִין. לא הזמין: כּוֹרֵךְ עַל אֶצְבָּעוֹ. דרך מלבוש לשנותו מדרך הוצאה בחל: אֶפְלוֹ מִחֲצַר אַחֲרָת. לא מיבעיא מבית לבית באותו חצר אף על פי שלא ערבו, אלא אפלו לחצר אחרת שאינה מערבת עמהם: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ד} עוֹשִׂין כָּל צָרְכֵי. לאתוויי הא דתנו רבנן המל כל זמן שהוא עוסק במילה חוזר בין על ציצין המעפבין כו'. גמרא. ואף על גב דבסוף פרקין דלעיל קתני לה, הקא עקר והתם אגב. תוספות: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם עוֹשִׂין כָּל צָרְכֵי מִיֵּלָה בְּשַׁבַּת מוֹהֲלִין וּפּוֹרְעִין כּו': פורעין הוא כאילו אמר קורעין הקרום שעל הערלה. אספלנית הוא כמו משיחה עבה ונקראת בערבי מרה"ם. כמון ידוע. לוֹעֵס ידוע והוא שאוכל אדם וכותש בשניו ואינו בולע. סמרטוט בגד בלוי. וחלוק הוא שיקוב חתיכה של בגד כדי שתכנס המילה באותו הנקב ויכרוך שאר הבגד על האבר ואחר כן אמר שיביא מבית לבית אפי' הם מבלי ערוב וכמו כן יביא מחצר אחרת והוא ענין אמרם אפי' מחצר אחרת: (רמב"ם)

פרק יט - משנה ג

מֵרְחִיצִין אֶת הַקֶּטָן, בֵּין לְפָנֵי הַמִּילָה וּבֵין
לְאַחַר הַמִּילָה, וּמְזַלְפִין **{ה}** עָלָיו בַּיָּד, אֲבָל לֹא
בְכָלִי. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר, מֵרְחִיצִין
אֶת הַקֶּטָן בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי שֶׁחָל לְהִיּוֹת בַּשַּׁבָּת,
שֶׁנֶּאֱמַר **(בראשית לד)** וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בְּהִיּוֹתָם
כְּאָבִים. סָפֵק וְאַנְדְרוּגִינוֹס אֵין מְחַלְלִין עָלָיו
אֶת הַשַּׁבָּת, וְרַבִּי יְהוּדָה מְתִיר בְּאַנְדְרוּגִינוֹס:

ר"ע מברטנורה מֵרְחִיצִין אֶת הַקֶּטָן. הָאֵי מֵרְחִיצִין לָאוּ כְּדַרְכּוֹ הוּא, דְּתַנָּא
סִיפָא לְפָרוּשֵׁי רִישָׁא כִּיצַד מֵרְחִיצִין כְּגוֹן לְזֻלְף בַּיָּד, אֲבָל בְּכָלִי אֶפְלוּ לְזֻלְף
אֶסוּר, וְכָל שְׂכֹן לְרַחֵץ כְּדַרְכּוֹ: **רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה כּוֹי**. פְּלִיג אֶתְנָא קַמָּא
וְסַבֵּר מֵרְחִיצִין אֶת הַקֶּטָן כְּדַרְכּוֹ בֵּין לְפָנֵי הַמִּילָה בֵּין לְאַחַר הַמִּילָה,
וּבַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי לְמִילָה נִמְי בֵּין בְּחַמִּין שֶׁהוּחֲמוּ בְּעֶרְבַת שַׁבָּת בֵּין בְּחַמִּין
שֶׁהוּחֲמוּ בַשַּׁבָּת עֲצֻמוֹ, דְּסַפְנַת נְפֻשׁוֹת הִיא, וְהִלְכָה כְּרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן
עֲזַרְיָה: **סָפֵק**. בֶּן שְׂמֹנֶה חֲדָשִׁים סָפֵק בֶּן תְּשַׁעָה. דְּאֵי בֶן שְׂמֹנֶה כְּאָבוֹ
בְּעֵלְמָא הוּא וְאֵין מִילְתּוֹ דְּוָחָה שַׁבָּת: **וְרַבִּי יְהוּדָה מְתִיר בְּאַנְדְרוּגִינוֹס**.
מְדַכְתִּיב **(בראשית טז)** הַמּוֹל לָכֶם כָּל זָכָר לְרַבּוֹת אַנְדְרוּגִינוֹס. וְתַנָּא קַמָּא,
עָרְלָתוֹ כְּתִיב, מִי שֶׁהוּא כָּלוּ עָרֵל, יֵצֵא זֶה שֶׁחֲצִיו נִקְבָּה. וְאֵין הִלְכָה כְּרַבִּי
יְהוּדָה: **(ר"ע מברטנורה)**.

עיקר תוי"ט {ה} וּמְזַלְפִין. הַזְלוּף הוּא זְרִיקַת הַמַּיִם אוּ כָּל מְשָׁקָה. הַרְמַב"ם.
וְהוּא לְשׁוֹן [אַרְמִי] יִזְקוּ מְטָר [אִיּוֹב לו] מִתְרַגֵּם יִזְלָפוֹן מְטָרָא: **(עיקר תוי"ט)**.

רמב"ם מֵרְחִיצִין אֶת הַקֶּטָן בֵּין לְפָנֵי הַמִּילָה כּוֹי: אִמְרוּ מְזַלְפִין הִיא מִפְרֵשׁ
הַרְחִיצָה שֶׁחֲזִיר עָלֶיהָ כֵּאִילוּ אָמַר בְּכֹאן כִּיצַד מֵרְחִיצִין אֶת הַקֶּטָן מְזַלְפִין
עָלָיו בַּיָּד אֲבָל לֹא בְכָלִי וְהַזְלוּף הוּא זְרִיקַת הַמַּיִם אוּ כָּל מְשָׁקָה וְחִלְקֵי ר"א
ב"ע עַל זֶה וְאָמַר כִּי מוֹתֵר לְרַחוּץ כָּל גּוֹפּוֹ בַשַּׁבָּת לְפָנֵי הַמִּילָה וְלֵאחֶר הַמִּילָה
וּבַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי לְמִילָה וְזֹאת הַרְחִיצָה הִיא הַרְחִיצָה בְּחַמִּין וְאֵין הַפְרֵשׁ בְּכֹאן
בֵּין חַמִּין שֶׁהוּחֲמוּ מֵעֶרְבַת שַׁבָּת וּבֵין שֶׁהוּחֲמוּ בַשַּׁבָּת לְפִי שֶׁהוּא סַכְנַת נְפֻשׁוֹת
וְהִלְכָה כְּרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה. וְאֵין הִלְכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה: **(רמב"ם)**

פרק יט - משנה ד

מִי שֶׁהָיוּ לוֹ שְׁתֵּי תִּינוּקוֹת, אֶחָד לְמוֹל אַחַר
הַשַּׁבָּת וְאֶחָד לְמוֹל בְּשַׁבָּת, וְשָׁכַח וּמָל אֶת שֵׁל
אַחַר הַשַּׁבָּת בְּשַׁבָּת, חַיֵּב **(ו)**. אֶחָד לְמוֹל בְּעֶרְב
שַׁבָּת וְאֶחָד לְמוֹל בְּשַׁבָּת, וְשָׁכַח וּמָל אֶת שֵׁל
עֶרֶב שַׁבָּת בְּשַׁבָּת, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְחַיֵּב חֲטָאת,
וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ פּוֹטֵר:

ר"ע מברטנורה מי שהיו לו שתי תינוקות וכו'. פליגי אמוראי בגמרא
בגרסת משנה זו, והגרסא שתפסו רבותי עקר כן היא, מי שהיו לו שתי
תינוקות, אֶחָד לְמוֹל אַחַר שַׁבָּת וְאֶחָד לְמוֹל בְּשַׁבָּת, וְשָׁכַח וּמָל אֶת שֵׁל
אַחַר שַׁבָּת בְּשַׁבָּת, חַיֵּב. אֶחָד לְמוֹל בְּעֶרֶב שַׁבָּת וְאֶחָד לְמוֹל בְּשַׁבָּת, וְשָׁכַח
וּמָל אֶת שֵׁל עֶרֶב שַׁבָּת בְּשַׁבָּת, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְחַיֵּב חֲטָאת וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ
פּוֹטֵר. וְהָכִי פְּרוּשָׁה, שָׁכַח וּמָל אֶת שֵׁל אַחַר הַשַּׁבָּת בְּשַׁבָּת חַיֵּב לְדַבְּרֵי
הַכֵּל, שֶׁהָרִי טְעָה בְּדַבֵּר מִצְוָה וְלֹא עָשָׂה מִצְוָה כְּשֶׁהִקְדִּים וּמָל אֶת שֵׁל
אַחַר הַשַּׁבָּת בְּשַׁבָּת, וּבָהָא אֶפְלוּ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ מוֹדָה: אֶחָד לְמוֹל בְּשַׁבָּת
וְאֶחָד לְמוֹל בְּעֶרֶב שַׁבָּת וְשָׁכַח וּמָל אֶת שֵׁל עֶרֶב שַׁבָּת בְּשַׁבָּת, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר
מְחַיֵּב חֲטָאת. דְּמִילָה שְׁלֹא בְּזַמְנָה אֵינָה דוֹחָה שַׁבָּת. וְאִם עַל גַּב דְּטְעָה
בְּדַבֵּר מִצְוָה שֶׁהָיָה טְרוּד בְּאוֹתוֹ שֶׁל שַׁבָּת וּמִתּוֹךְ כֵּן טְעָה בְּזָה, וְאִם בְּזָה
עָשָׂה מִצְוָה שֶׁהָיָה רְאוּי הוּא לְמוֹל אֶלָּא שְׂאִינוּ דוֹחָה שַׁבָּת, סְבִירָא לִיה
לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר טְעָה בְּדַבֵּר מִצְוָה וְעָשָׂה מִצְוָה שְׂאִינָה דוֹחָה אֶת הַשַּׁבָּת
חַיֵּב: וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ פּוֹטֵר. דְּסְבִירָא לִיה טְעָה בְּדַבֵּר מִצְוָה וְעָשָׂה מִצְוָה
שְׂאִינָה דוֹחָה אֶת הַשַּׁבָּת פְּטוּר, כִּינּוּ דְּסְבוּר הָיָה שְׁבַרְשׁוֹת בֵּית דִּין הוּא
עוֹשֶׂה. וְהִלְכָה כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **(ו)** חַיֵּב. וְאִינוּ מְקַלְקֵל שִׁיְהִיָּה פְּטוּר, וְכֵן אָמְרוּ לְגַבֵּי מִילָה מִתְקוּן
הוּא. הַרְמַב"ם: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם מי שהיו לו שני תינוקות אחד למוול אחר השבת כו': העיקר אצלנו
מילה שלא בזמנה אינה דוחה את השבת ולפיכך יחייב אותו רבי אליעזר

לפי שהוא חובל ואינו מקלקל שיהיה פטור וכן אמרו לגבי מילה מתקן הוא ומה שפטר אותו רבי יהושע לפי שהוא מל האחד שהיה חייב להמול בשבת ברשות ואמר הואיל ונתנה שבת לדחות לזה האדם ויש לו למול האחד מן הבנים לא יתחייב על האחר והחלק הראשון שהודה בו רבי יהושע שהוא חייב חטאת זה אצלו אינו חייב אלא שקדם ומל בערב שבת אותו שהיה חייב להמול בשבת ואחר כן מל בשבת אותו שהיה חייב להמול מערב שבת אז יהיה חייב לדברי הכל כי לא נתנה שבת לדחות והבן שתדחה השבת בשבילו כבר נמול בע"ש אבל אם לא קדם ומל בע"ש ונשארו שניהם ערלים ומל של ע"ש בשבת הרי זה פטור לדעת רבי יהושע הואיל ונתנה שבת לדחות והלכה כרבי יהושע: (רמב"ם)

פרק יט - משנה ה

קָטָן נִמּוּל לְשִׁמְנָה, לְתִשְׁעָה, וְלַעֲשָׂרָה, וְלֵאחַד
עָשָׂר, וְלִשְׁנַיִם עָשָׂר, לֹא פְחוֹת וְלֹא יוֹתֵר. הָא
פִּיצֵד. כְּדַרְכּוֹ, לְשִׁמְנָה. נוֹלַד לְבֵין הַשְּׁמֻשׁוֹת,
נִמּוּל לְתִשְׁעָה. בֵּין הַשְּׁמֻשׁוֹת שֶׁל עֶרֶב שַׁבָּת,
נִמּוּל לַעֲשָׂרָה. יוֹם טוֹב **[ז]** לְאַחַר הַשַּׁבָּת, נִמּוּל
לְאַחַד עָשָׂר. שְׁנֵי יָמִים טוֹבִים שֶׁל רֵאשִׁי הַשָּׁנָה
[ח], נִמּוּל לְשְׁנַיִם עָשָׂר. קָטָן הַחוּלָה, אֵין מוֹהֲלִין
אוֹתוֹ עַד שִׁיבְרִיא:

ר"ע מברטנורה נוֹלַד בֵּין הַשְּׁמֻשׁוֹת נִמּוּל לְתִשְׁעָה. שֶׁהֲרִי יוֹם שְׁמִינֵי שֶׁל
מָחָר הוּא נִמּוּל, וְשָׂמָא בֵּין הַשְּׁמֻשׁוֹת יוֹם הוּא וְנִמּוּל לְתִשְׁעֵי. הָיָה הַיּוֹם
עֶרֶב שַׁבָּת אִי אֶפְשָׁר לְמוּלוֹ בְּשַׁבָּת הַבָּא, דְּשָׂמָא תְּשִׁיעֵי הוּא וְהוּא לֵה
מִלָּה שְׁלֹא בְּזִמְנָה וְאִינָה דוֹחָה שַׁבָּת, וְצָרִיךְ לְהַמְתִּין עַד לְאַחַר הַשַּׁבָּת
שֶׁהוּא עֲשִׂירִי: **חל יום טוב להיות אחר השבת.** אֵין מִלָּה שְׁלֹא בְּזִמְנָה
דוֹחָה אוֹתוֹ, וְנִמּוּל לְאַחַד עָשָׂר: **שְׁנֵי יָמִים טוֹבִים שֶׁל רֵאשִׁי הַשָּׁנָה.**
דְּקִדְּשָׁה אַחַת הוּא, וְאֵין מִלָּה שְׁלֹא בְּזִמְנָה דוֹחָה אֶת יוֹם טוֹב הַשְּׁנֵי שֶׁל

ראש השנה, נמול לשנים עשר: **עד שיבריא**. ויעברו עליו שבעה ימים שלמים מעת לעת מיום שהבריא, ואחר כך מלין אותו: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ז} **יום טוב כו'**. ומילה שלא בזמנה אינה דוחה יום טוב, כי המילה מצות עשה ויום טוב עשה ולא תעשה, כי השם הוא צוה לשבת בו והוא אמרו שבתון, ומנע בו מן המלאכה והעקר אצלנו לא אתי עשה ודחי לא תעשה ועשה. **רמב"ם**: {ח} **ראש השנה**. וביוזרה דעה סימן רס"ו פוסק כהרא"ש דאפלו יום טוב שני של גלויות אינו דוחה (והאי תנא בארץ ישראל קאי) ועין שם בש"ד. תוספות חדשים: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם קטן נימול לחי לטי ליי ולי"ב כו' — עקרי זאת ההלכה, כי בין השמשות הוא ספק אם מן היום ספק אם מן הלילה. ומילה שלא בזמנה אינה דוחה לא את השבת ולא את יו"ט, כי המילה מצות עשה, [ושבת] וי"ט עשה ולא תעשה, כי השם הוא צוה לשבות בו, והוא אמרו "שבתון", ומנע בו מן המלאכה. והעיקר אצלנו, לא אתי עשה ודחי לא תעשה ועשה. ועוד עיקר אצלנו, כי שני ימים טובים של ראש השנה בלבד שהן קדושה אחת; ועוד יתבאר במקומו שהן כיום אחד נתנו. וכשתדע אלו העקרים, תהיה זאת ההלכה מבוארת.

ואמרו: "עד שיבריא", רוצה בו שיצא מחליו בכל ותגמר ירידת החולי, וישאר אחר ירידתו ז' ימים שלמים, והם ימי הטוהר, אז ימול. וענין אמרו "שלמים", שיהיו מעת לעת. ודע, כי מי שנולד ונסתפק אם נולד בחדש הז', שהוא בן קיימא, או בח', אע"פ כי ברוב לא יתקיים ולא יחיה, ראוי שימול ביום הח' ובשבת; כי אם הוא בן של קיימא, הרי מילתו בשבת חובה, ואם הוא נפל, לא עשה כלום, ומי שמל אותו הרי מעשיו כמחתך חתיכה של בשר, והוא אמרם: "[מחתך] בשר בעלמא הוא": (רמב"ם)

פרק יט - משנה ו

אלו הן ציצין המעכבין את המילה, בשר החופה את רב העטרה. ואינו אוכל בפתרומה.

וְאִם הָיָה בְּעַל בָּשָׂר, מִתְקַנּוּ מִפְּנֵי מִרְאִית הָעַיִן. מִלּ וְלֹא פָּרַע {י} אֶת הַמִּילָה, כְּאֵלוּ לֹא מִלּ:

ר"ע מברטנורה **ציצין**. כָּמִין נִימִין שֶׁל בָּשָׂר שֶׁנִּשְׁאַרוּ מִן הָעֶרְלָה: **עֶטְרָה**. היא שְׂפָה גְבוּהָה הַמְקַפֶּת אֶת הַגִּיד סָבִיב, וּמִמֶּנָּה מִשְׁפָּע וַיּוֹרֵד לְרֹאשׁוֹ. וּבָשָׂר הַחוּפָה אֶת רֵב הָעֶטְרָה דִּקְתָּנִי מִתְנִיתִין, לֹא תִימָא רֵב הַקֶּפֶה אֶלָּא אֶפְלוּ רֵב גְּבָהָה בְּמָקוֹם אֶחָד: **וְאִינוּ אוֹכֵל בְּתֵרוּמָה**. אִם כֹּהֵן הוּא, דְּכֹהֵן עָרַל אֲסוּר לֶאֱכֹל בְּתֵרוּמָה. נֶאֱמַר בְּפֶסַח (שְׁמוֹת י) תּוֹשֵׁב וְשָׂכִיר לֹא יֹאכֵל בּוֹ, וְנֶאֱמַר בְּתֵרוּמָה (ויקרא כב) תּוֹשֵׁב כֹּהֵן וְשָׂכִיר לֹא יֹאכֵל בּוֹ, מִה פֶּסַח אֲסוּר לְעָרַל {ט}, אִף תֵּרוּמָה אֲסוּרָה לְעָרַל: **וְאִם הָיָה בְּעַל בָּשָׂר**. שֶׁהָיָה שָׂמוֹ וְנִרְאָה בָּשָׂר שֶׁלְמַעַלָּה מִעֶרְלָתוֹ לְאַחַר שֶׁנִּטְלָה הָעֶרְלָה כִּלְהַלּוּ כְּאֵלוּ אוֹתוֹ בָּשָׂר חוּזֵר וְחוּפָה אֶת הַגִּיד: **מִתְקַנּוּ**. וּמִשְׁפָּע בְּאִזְמַל מֵאוֹתוֹ עֲבִי: **מִפְּנֵי מִרְאִית הָעַיִן**. שֶׁלֹּא יִהְיֶה נִרְאָה כְּעָרַל: **וְלֹא פָּרַע**. לֹא גָלָה: **כְּאֵלוּ לֹא מִלּ**. וַיָּשׁוּב וַיִּפְרַע, וְאֶפְלוּ סֵלֶק יָדוֹ מִמֶּנָּה. וְכָל זְמַן שֶׁהוּא מִתְעַסֵּק בְּמִילָה בְּשִׁבְתַּת חוֹתֵךְ בֵּין צִיצִין הַמְעַכְבִּין בֵּין צִיצִין שְׂאִין מְעַכְבִּין. לְאַחַר שֶׁסֵּלֶק יָדוֹ, עַל צִיצִין הַמְעַכְבִּין חוּזֵר, עַל צִיצִין שְׂאִין מְעַכְבִּין אִינוּ חוּזֵר: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ט} דְּכֹתִיב בֵּיהּ וְכָל עָרַל לֹא יֹאכֵל בּוֹ: {י} **מִלּ וְלֹא פָּרַע**. תִּימָה אֲמַאי אֵינְצִטְרִיד לְמִתְנִי הָאִי, דְּכִינּוֹן דְּכִבֵּר תִּנְיֵי דְּבָשָׂר הַחוּפָה כּוּי מְעַכְבּ וְכִי לֹא פָּרַע עֲדִין רֵב הָעֶטְרָה מְכֻסָּה. תּוֹסְפוֹת. וּלְמֵאן דְּאָמַר שֶׁלֹּא נִתְּנָה פְּרִיעָה לְאַבְרָהָם אָבִינוּ, טוֹבָא קָא מְשַׁמַּע לָן, דְּלֹא תִימָא כִּינּוֹן דְּאַבְרָהָם אָבִינוּ נִצְטוּהָ בְּמִילָה לְבַדָּה, אִף שְׂאַנְחֵנוּ בְּהִלְכָה לְמִשְׁנֵי מְסִינֵי נִצְטוּינּוּ אִף בְּפְרִיעָה, מִכָּל מָקוֹם כִּי מִלּ וְלֹא פָּרַע לֹא הוּי כְּאֵלוּ לֹא מִלּ לְגַמְרִי, קָא מְשַׁמַּע לָן דְּכָךְ נִתְחַדְּשָׁה הַהִלְכָה דְּאִם לֹא פָּרַע כְּאֵלוּ לֹא מִלּ לְגַמְרִי. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב. וְהַתּוֹסְפוֹת חֲדָשִׁים מִיִּשְׁב דְּקָא מְשַׁמַּע לָן דְּאִף דְּהַקְרוּם הַרְדָּ מְכֻסָּה עֲלֵיהּ, דְּבִתְרוּרָה לֹא נֶאֱמַר רַק יְמוּל בָּשָׂר עֶרְלָתוֹ, וּמִהִלְכָה לְמִשְׁנֵי מְסִינֵי נֶאֱמַר לָנוּ הַפְּרִיעָה: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אֵלוּ הֵן צִיצִין הַמְעַכְבִּין אֶת הַמִּילָה בְּשַׂר הַחוּפָה כּוּי: צִיצִין הֵם קְצוּוֹת הַבָּשָׂר הַחוּפָה רֹאשׁ הָאֵבֶר. וְאִמְרוּ הַחוּפָה אֶת הָעֶטְרָה רוּצָה בּוֹ רֹב גּוּבָה הָעֶטְרָה וְכ"ז שֶׁהוּא מִתְעַסֵּק בְּמִילָה יַחְתוּךְ בְּשִׁבְתַּת בֵּין צִיצִין הַמְעַכְבִּין וּבֵין צִיצִין שְׂאִין מְעַכְבִּין וּמִשְׁגַּמֵּר הַמִּילָה וְסֵלֶק יָדוֹ אֲסוּר לְשׁוּב וּלְחַתוּךְ בְּשִׁבְתַּת אֵלֹא צִיצִין הַמְעַכְבִּין בְּלַבַּד וְלִזְהָה הַעֲנִין רְמַז בְּאִמְרוֹ בְּתַחֲלַת זֶה הַפֶּרֶק עוֹשִׂין כָּל צִיצִין מִילָה וְאִמְרוּ אִינוּ אוֹכֵל בְּתֵרוּמָה אִם הוּא גְדוֹל וְנִשְׂאָר עָרַל בְּלֹא מִילָה וְהַעִיקָר אֲצִלְנוּ הָעָרַל וְכָל הַטְּמָאִים לֹא יֹאכֵלוּ בְּתֵרוּמָה כְּאִשֶׁר יִתְבָּאָר בְּשִׁמְיֵי מִיבְמוֹת. וּבַעַל בָּשָׂר אִישׁ שְׂמֵן רַפּוּי הַבָּשָׂר כִּי מִרְפִּיּוֹן הַבָּשָׂר וְדַלְדוּלוֹ וְתִלְיָתוֹ יִרְאֶה הָאָדָם עָרַל אַע"פ שֶׁהוּא מֵהוּל וְהַעִיקָר אֲצִלְנוּ בְּכָל זֶה שִׁבּוּקָר הָאָדָם בְּשַׁעָה שֶׁהוּא מִתְקַשֶּׂה אִם נִרְאֶה מֵהוּל מִנִּיחִין אוֹתוֹ כְּמוֹת שֶׁהוּא וְאִם אִינוּ נִרְאֶה מֵהוּל חוֹתְכִין הַבָּשָׂר סָבִיב עַד שִׁירָאָה מֵהוּל כְּשִׁיתְקַשֶּׂה. וְאִמְרָם כְּאֵלוּ לֹא מִלּ ר"ל שִׁישׁוּב וַיִּפְרַע בְּשִׁבְתַּת וְאַע"פ שֶׁסֵּלֶק יָדוֹ מִן הַמִּילָה. וּמִמָּה שְׂאִנִּי חַיִּיב לְהַזְכִּירךְ בְּכַאֵן שֶׁהָאָדָם כְּשֶׁעָבַר וְלֹא מִלּ אֶת

בנו או יליד ביתו וחס עליו ביום הח' עבר על מצות עשה גדולה וחמורה כי אין בכל המצות כמוה ולא יתכן לו לעולם לשלם זאת המצוה אבל זה העון קשה יותר ממי שעבר עליו חג הסוכות ולא עשה סוכה או ליל פסח ולא אכל מצה לפי שזה אחר שעבר יום הח' למילה לא נפטר מזו המצוה אבל הוא מצווה ומוכרח למולו תמיד וכל זמן שלא ימול אותו ויהיה ערל יהיה עובר על מצות עשה שהגיע זמנה וכשימול אותו תסור ממנו זאת העבירה ויעשה מצוה וכמו כן כל מי שיראה זה האדם רוצה לומר הילוד הערל ולא ימול אותו עובר על מצות עשה עד שימול אותו כאילו היה בנו וכשיגדל הילד ויגיע לזמן חיוב המצות נפטר כל אדם ממילתו ונתחייב הוא למול את עצמו מיד וכ"ז שלא ימול עצמו הוא עובר על מצות עשה עד שימול וכשימול ואפי' באחרית ימיו אז עשה מצוה וסר ממנו העון ואם מת והוא ערל אז יהיה מחוייב כרת הנזכר בתורה במי שלא ימול ואינו יודע בכל המצות מצוה כזאת רוצה לומר שלא יתחייב בה מלקות והוא מכשול גדול כדי שימות החוטא בחטאו : (רמב"ם)

כ

פרק

א

משנה

-

כ

פרק

רבי אליעזר אומר, תולין את המשמרת ביום טוב, ונותנין לתלויה בשבת. וחכמים אומרים, אין תולין את המשמרת ביום טוב, ואין נותנין לתלויה בשבת, אבל נותנין לתלויה ביום טוב:

ר"ע מברטנורה רבי אליעזר אומר תולין את המשמרת. שמסננים בה שמרי יין, ומותח את פיה לכל צד בעגול ונעשה פאהל על חלל הפלי. ואף על גב דעביד אהל, שרי ביום טוב, דסבירא ליה לרבי אליעזר מכשירי אכל נפש שאפשר לעשותן מערב יום טוב מתר לעשותן ביום טוב. אבל בשבת [תולה] לכתחלה לא, אבל אם תלויה היא נותנין לתוכה שמרים ומסננין, דאין דרך בורר בכך: אין תולין את המשמרת. דעביד אהל עראי ומחזי כמעשה חל: ואין נותנים לתלויה בשבת. דהנה תולדת בורר או מרקד. והלכה כחכמים: (ר"ע מברטנורה).

רמב"ם רבי אליעזר אומר תולין את המשמרת בי"ט כו': משמרת הוא שק שנותנין בתוכו שמרי היין והיין יורד ממנו זך וצלול והמשמרת קולטת את השמרים ואסרו חכמים לתלותה בשבת שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול והמסנן שמרים בשבת במשמרת עושה מלאכה שהיא תולדת בורר או מרקד והלכה כחכמים: (רמב"ם)

פרק כ - משנה ב

נותנין מים על גבי השמרים בשביל שיצלו, ומסננין את היין בסודרין ובכפיפה מצרית, ונותנין ביצה במסננת של חרדל, ועושין אנומלין בשבת. רבי יהודה אומר, בשבת, בכוס, ביום טוב, בלגין, ובמועד, בחבית. רבי צדוק אומר, הכל לפי האורחין:

ר"ע מברטנורה נותנים מים. בשבת על גבי שמרים הנותנים במשמרת מבעוד יום. כדי שיצלו שיהיו השמרים צלולים ויזוב כל יינם. פרוש אחר על גבי שמרים שנשארו בחבית, וקולטין המים טעם היין {א}, ומוציאין אותן בשבת ושותים אותן, ואין בזה משום בורר: את היין מפני הקמחים לבנים שמתהוים בו: בסודרין. המיחדין לכך. וליכא למגזר דלמא סחיט להו, הואיל ועשוין למלאכה זו. והוא שלא יעשה ביזו בסודר כמין גמא בפי הפלי כדי שיירד היין במדרון, שלא יעשה

כְּדָרָךְ שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בְּחַל: וּבְכַפִּיפָה מִצְרִית. סֵל הָעֲשׂוּי מִצוּרֵי הַדְּקָל. וְהוּא שֶׁלֹא תִהְיֶה הַכַּפִּיפָה גְבוּהָה מִקְרָקְעִית הַכְּלִי הַתַּחְתּוֹן טַפַּח, שֶׁלֹא יַעֲשֶׂה אֶהֱל עֲרָאִי **[ב]**: וְנוֹתְנִים בִּיצָה בְּמִסְנֶנֶת. שְׁנַתְנוּ בָּהּ חֲרָדֵל לְהַסְתִּינּוּ, שְׂרָגִילִין לְתוֹן בִּיצָה טְרוּפָה בְּדַבְרִים הָעֲכוּרִין וְהֵם מִתְלַבְּנִים וּמִזְדַּבְּכִים עַל יָדָהּ: אֲנוּמְלִין. יֵין וּדְבֶשׂ וּפְלִפְלִין: לָגִין. גְּדוֹל מְכוּס וְקָטָן מִחֲבִית: הַכֹּל לְפִי הָאוּרְחִים. אִם יֵשׁ לוֹ אוּרְחִין מְרַבֵּין עוֹשֶׂה הַרְבֵּה, בֵּין בְּשֶׁבֶת בֵּין בְּיוֹם טוֹב בֵּין בְּמוֹעֵד. וְהִלְכָה כְּתַנָּא קַמָּא שְׁעוֹשִׂין יְנוּמוּלִין בְּשֶׁבֶת כְּפִי מַה שֶׁהֵן רוֹצִים: (ר"ע מברטנורא).

עיקר תוי"ט [א] לְפִי זֶה לְשׁוֹן שֶׁיִּצְלָו מִלְּשׁוֹן צָלְלוּ פְּעוּפְרָת. וּבְדַבְרֵיהֶם, צָלְלָתָ בְּמִים אֲדִירִים (בְּבֹא קַמָּא צ.א.), כְּלוּמַר שֶׁהֵינּוּ יִהְיֶה נִנְעָר וְיִפֹּל וְיִמְשֹׁךְ לְתוֹךְ הַמַּיִם: **[ב]** רִשְׁיִי וְהַרְמַבְיִים. וְכַתֵּב הַר"ן דָּאִם כֹּן אֶפְלוּ בְּמִסְנֶן בְּסוּדְרִין נְמִי נִימָא הָכִי, אֶלֶּא וְדָאִי מְשׁוּם שְׁנוּי הוּא, וְהֵתֵם כֵּינּוֹן דָּאִיכָּא שְׁנוּי אַחֲרֵינָא דְלֹא עֲבִיד גְּמָא שְׁפִיר דְמִי. וְלִי נִרְאָה דָּאִין הָכִי נְמִי דְסַבִּירָא לְהוּ לְרִשְׁיִי וְהַרְמַבְיִים שֶׁהֵיוּ הַסּוּדְרִים מִתּוֹחִים וְנִתְּוִנִים עַל גְּבִי הַכְּלִי מִפְּעוּד יוֹם, וְתִדַּע דְּבְכַפִּיפָה עַל כְּרַחֵף בְּהָכִי מִיָּרִי כו'. תּוֹסֵפוֹת יוֹם טוֹב וְעֵין שָׁם: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם נותנין מים על גבי השמרים בשביל שיצולו כו': יצלו כמו יסננו כי הדבר הזך קוראין אותו צלול והוא הפך עכור ומסננין כמו צוללין היין בסודר ובתנאי שלא יטה בידו הבגד בפי הכלי כדי שיהיה שופך במקום משופע כדי שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול. והתנאי בכפיפה מצרית שלא תהיה גבוהה מתחתית הכלי טפח אלא פחות מזה כדי שלא יעשה אהל עראי בשבת לפי שהוא אסור כמו שבארנו. וטבע הביצים שטורפין ונותנין אותם בדברים העכורים ויזככו אותם ויבדילו העב מן הדק. ואנומלין הוא יין ודבש ופלפלין. ולגין כד: ומה שאמר רבי צדוק הכל לפי האורחין אפשר לפרשו בשני פרושים האחד מהם כי הוא חלק על ר' יהודה במאמרו ובמועד בחבית ואמר במועד הכל לפי האורחין ואפשר שיהיה מאמרו הכל לפי האורחין בין בשבת בין בי"ט בין במועד והלכה כת"ק והוא שיעשה מן האנומלין כל מה שירצה: (רמב"ם)

פרק כ - משנה ג

אין שורין את החלתית בפושרין, אבל נותן לתוך החמץ. ואין שורין את הכרשינין ולא

שָׁפִין **(ג)** אוֹתוֹ, אֲבָל נוֹתֵן לְתוֹךְ הַכְּבָרָה אוֹ לְתוֹךְ
הַכְּלָפָה. אֵין כּוֹבְרִין אֶת הַתֵּבֶן בְּכְבָרָה, וְלֹא
יִתְּנֵנוּ עַל גְּבֵי מְקוֹם גְּבוּהָ בְּשִׁבִיל שְׂיֵרֵד הַמָּץ,
אֲבָל נוֹטֵל הוּא בְּכְבָרָה וְנוֹתֵן לְתוֹךְ הָאֲבוֹס :

ר"ע מברטנורה חלתית. כָּדָּ שְׁמָה בְּעֶרְבִי, וְהִיא חֲמָה וְנוֹהֲגִין לְאָכְלָהּ
בְּמְקוֹמוֹת הַקָּרִים, וְאֵין שׁוֹרִין אוֹתָהּ בְּשַׁבָּת, דְּמַחְזִי כְּמַעֲשֵׂה חַל : אֶת
הַפְּרָשִׁינִין. מִצִּיף עֲלֵיהֶם מִים בְּכָלִי לְבָרֵר פְּסָלָתוֹ, שֶׁהַפְּסָלֵת צָף לְמַעַלָּה :
וְלֹא שָׁפִין אוֹתוֹ. בְּיַד לְהַשִּׁיר פְּסָלָתוֹ, דְּהוּא לִיָּה בּוֹרֵר : אֲבָל נוֹתֵן בְּתוֹךְ
הַכְּבָרָה. וְאָף עַל פִּי שֶׁפְּסָלָתוֹ נוֹפֵל לְפַעְמִים דְּרָךְ נִקְבֵי הַכְּבָרָה וְנִמְצָא
מִתְבָּרֵר מֵאֱלִיו : הַתֵּבֶן. שֶׁהֵיוּ עוֹשִׂים מִן הַקֶּשׁ שֶׁמְחַתְּכִין אוֹתוֹ בְּמוֹרִיגִים
וְנַעֲשֶׂה כָּל זָנֵב הַשְּׁבָלִין תֵּבֶן : מָץ. הוּא מְזֻקָּן הַשְּׁבָלֵת הָעֲלִיוֹן, וְאֵינוֹ רְאוּי
לְמֵאֲכָל בְּהֵמָה, וְכוֹבְרִים אוֹתוֹ בְּכְבָרָה שֶׁיִּפֹּל הַמָּץ : אֲבָל נוֹטֵל בְּכְבָרָה
וְנוֹתֵן לְתוֹךְ הָאֲבוֹס. וְאָף עַל פִּי שֶׁהַמָּץ נוֹפֵל מֵאֱלִיו, דְּדָבָר שֶׁאֵינוֹ מִתְכַּוֵּן
מִתֵּר כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט (ג) שפין. כְּמוֹ מְקַנְחִין אוֹ מְמַרְחִין. הַרְמַב"ם : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אֵין שׁוֹרִין אֶת הַחִילְתִּית בְּפוֹשְׁרִין כּו' : שׁוֹרִין מִלֵּה יְדוּעָה. חִלְתִּית
הִיוּ מִשְׁתַּמְשִׁים בּוֹ לְפִי שֶׁהִיתָה אֲרָצָה קָרָה. כְּרַשִּׁינִין הוּא זֶרַע הַנִּקְרָא בְּעֶרְבִי
כְּרַסְנָה וּבִלְשׁוֹן הַקּוּדֶשׁ כְּסַמַּת וּמֵאֲכִילִין אוֹתוֹ לְבַקֵּר. וְשִׁפִּין פִּירוֹשׁ כְּמוֹ
מְקַנְחִין אוֹ מְמַרְחִין בִּיד אֲבָל נוֹתֵן הוּא לְתוֹךְ הַכְּבָרָה וְהִיא מִתְקַנְחַת שֵׁם
מֵאֲלִיהָ. כֹּלְכֵלָה סַל. כּוֹבְרִין פְּעוּלָה מִן כְּבָרָה : מוֹץ הַתֵּבֶן הַדָּק. אֲבוֹס מְקוֹם
שְׁאוּבְסִין שֵׁם הַבְּהֵמוֹת אֲבוֹס בְּעֲלִיו (ישעיה א) : (רמב"ם)

פּרָק כ - מִשְׁנָה ד

גוֹרְפִין מְלַפְּנֵי הַפֶּטָם, וּמְסַלְקִין לְצַדְדֵין מְפִנֵי
הָרְעִי, דְּבָרֵי רַבִּי דוֹסָא. וְחֻכְמִים אוֹסְרִין.

נוטלין מלפני בהמה זו ונותנין לפני בהמה זו בשבת:

ר"ע מברטנורה גורפין. בשבת אבוס שלפני השור שמפסמים אותו, שלא יתערב העפרורית שבאבוס בתבן ובשעורים שנותנים לפניו ויקוץ במאכלו, ומסלקין תבן שלפניו לצדדים כשהוא רב כדי שלא ידרסנו ברגליו ויתלכלך ברעי: **וחכמים אוסרים**. אתרויהו קאי, אחד גריפת האבוס ואחד תבן שלפניו לא יסלקנו לצדדים. ולא נחלקו רבי דוסא וחכמים אלא באבוס של כלי, אבל באבוס של קרקע הכל מודים שאין גורפים, דלמא אתי לאשוויי גמות. ורבנן גזרו אבוס של כלי אטו אבוס של קרקע. והלכה כחכמים: **נוטלים מלפני בהמה זו ונותנים לפני זו**. ולא אמרינן טלטול דלא חזי הוי, אלא ודאי חזי, דאין בהמה קצה במאכל הנטל מלפני חברתה. ודוקא מלפני החמור ונותנין לפני השור וכיוצא בזה, אבל לא מלפני השור ונותנים לפני החמור, שמאכל השור מאוס ברירין היוצאים מפיו ואין החמור אוכל ממנו: (ר"ע מברטנורה).

רמב"ם גורפין מלפני הפטם ומסלקין לצררין כו': פטם השור שמשמנין אותו תרגום בריאות פטמוטא (בראשית מא). ורעי כמו ראי ובלשון עברי כמו צפיעי הבקר (יחזקאל ד) וחכמים אוסרים לגרוף מלפני הפטם ואפי' היה המספא בקופה או דומה לה אבל אם היה אבוס קרקע והמספא לשם אסור הוא לדברי הכל דילמא אתי לאשוויי גומות וכמו כן אוסרין סלוק לצדדיהן אבל לסלק מלפני הבהמה מותר אצלם ובתנאי שיסלק מלפני החמור ויתן לפני השור ולא שיסלק מלפני השור ויתן לפני החמור כי מה שהניח החמור הוא ראוי לאכילת השור ומה שהניח השור אינו ראוי לאכילת החמור כי הוא הפסידו ברירו והלכה כחכמים: (רמב"ם)

פרק כ - משנה ה

הקש שעל גבי המטה, לא ינענעו בידו, אלא מנענעו בגופו. ואם היה מאכל בהמה, או שהיה עליו פר או סדין, מנענעו בידו. מכבש

שֶׁל בַּעֲלֵי בָתִּים, מִתִּירִין, אֲבָל לֹא כּוֹבְשִׁין. וְשֶׁל כּוֹבְסִין, לֹא יִגַּע בּוֹ. רַבֵּי יְהוּדָה אֹמֵר, אִם הָיָה מִתֵּר מֵעֶרֶב שַׁבָּת, מִתִּיר אֶת כָּלֹּו וְשׁוֹמְטוֹ :

ר"ע מברטנורה הקש שעל המטה. סתמא להסקה ומקצה הוא, ובא לשכב עליו ומנענעו כדי שיהא רך וצף לשכב עליו: **לא ינענעו בידו.** דמקצה הוא, אבל מנענעו בגופו בכתפיו, דטלטול מן הצד הוא ולא שמייה טלטול: **או שהיה עליו פר או סדין.** דגלי דעתיה דאקציה לשכיבה, מעתה תורת כלי עליו: **מכבש.** שני לוחות שמשמין ביניהן הבגדים לאחר כביסתן ומתדקין הלוח העליון על הבגדים המנחין בלוח התחתון **[ד]** כדי שיהא קפולן נאה: **מתירין.** דהינו לצרף שבת לטל את הבגדים, אבל לא כובשים דהינו צרף חל: **ושל כובסים לא יגע בו.** מפני שהוא עשוי לתקן בגדים ומתדק טפי, והתרתו דומה לסתירה. ואין הלכה כרבבי יהודה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [ד] על ידי יתדות, שיש עמודים קבועים בארבע הפאות של התחתונות, והעליונות מנקבות בארבע זוויותיה, ועולה ויורדת בעמודים. ובכל מה שהוא רוצה לכבש מורידה, ותוחב יתד בנקב העמוד ואינה יכולה לעלות. רש"י: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם הקש שעל גבי המטה לא ינענעו בידו כו': נענע הוא הטלטול. כר הוא שמשמין תחת הרקה ואזן (*). סדין הרדיד הקטן הידוע אצלנו ונקרא בערבי אלחרי"ם. מכבש נקרא בערבי תכ"ת והם שני לוחות שמשמין ביניהם הבגדים המכובסים מקופלים ואח"כ קושרין הלוחות ומתדקים אותן כדי שיתיישרו הבגדים ויהיה הקפול נאה ואין הלכה כרבי יהודה: (רמב"ם)

פרק כא - משנה א

נוטל אדם את בנו והאבן בידו {א}, וכלפלה והאבן בתוכה. ומטלטלין {ה} תרומה טמאה עם הטהורה ועם החלין. רבי יהודה אומר, אף מעלין את המדמע באחד ומאה :

ר"ע מברטנורה נוטל אדם את בנו. בחצר והאבן בידו ולא אמרינן דמטלטל לאבן : כלפלה. סל : והאבן בתוכה. והוא שיהיו פרות בסל {ב}, שאם אין בו פרות נעשה בסיס לדבר האסור ואסור לטלטלו. וצריך נמי שיהיו בתוכו פרות שאם ישליכם בארץ ומאסו, כגון תותים וענבים וכיוצא בהם, אבל אם היו בו פרות כגון אגוזים ושקדים, מנער את הפרות והם נופלים {ג}. ופרות הנמאסים נמי כגון תותים וענבים, אם אפשר לסלקם לצדי הכלפלה ולנער האבן לבדה ולהשליכה, אסור לטלטלה עם האבן. ומתניתין אירי כגון שנפחת מצדי הכלפלה {ד} או שוליה והאבן דפן לה, שאי אפשר להשתמש בכלפלה בלא האבן : **תרומה טמאה עם הטהורה ועם החלין**. אגב הטהורה ואגב החלין. אבל טמאה באנפי נפשה לאו בת טלטול היא : **אף מעלין את המדמע באחד ומאה**. סאה של תרומה שנפלה במאה סאים של חלין, מתר להעלותה לסאה של תרומה מהן בשבת ויהיו כלן חלין ומתרון לזרים, ולא אמרינן מתקן הוא, דתרומה שנפלה בחלין חשבינן לה כאילו מנחת לבדה ואינה מערבת, וכשעולה באחד ומאה התרומה עצמה שנפלה עולה {ו}, הלכך לאו מתקן הוא. ואין הלכה כרבי יהודה : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {א} והאבן בידו. מוקמינן בגמרא בתינוק שיש לו געגועין על אביו. פרש רש"י שאם לא יטלנו יחלה, ולא העמידו טלטול שלא בידים במקום סכנה, ואף על גב דלאו סכנת נפש גמורה היא אלא סכנת חלי. והקשו בתוספות אמאי לא אמרינן דנישדדיה לאבן כו', ויש לומר דאם ישליכו יצעק ויבכה. ואם תאמר תבטל האבן אגב התינוק כדלקמן אגב פרות, ואמאי בעינן שיש לו געגועים, ויש לומר דאינו צריך כל כך טלטול התינוק : {ב} משמע דאפלו במניחה מדעת שרי, מפני שנעשה בסיס לדבר האסור ולדבר המתר. בית יוסף : {ג} כלומר הפרות והאבן. גמרא. ולשדינהו לפרי ונישדי לאבן ולינקטינהו. ופרש רש"י ילקטם מעל הארץ בידיו ויחזירם לכלפלה ויטלטלם : {ד} נמשך לפרוש הרמב"ם שהצריך כל השלשה תנאים ביחד. ודבריו תמוהים הן, דמכיון שהאבן נעשה דפן לכלפלה מה

צָרִיךְ עוֹד לְתַנְּאֵי אַחַר, וְהֵכִי אֵינָא בְּגַמְרָא. וְהַרְמַבְיִים בְּחַבּוּרוֹ חֲזַר בּוּ. וְעַיִן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **(ה)** וּמְטַלְטְלִין כּוֹ'. מוֹקִים לֵה נְמִי בְּגַמְרָא בְּפִרוֹת דְּמִטְנָפוּ, דְּלֹא אִפְשָׁר לִישְׁדִּינְהוּ וּלְמִשְׁקַל. וְהֵי מְלִי לְצַרְךָ גּוּפִין, כְּלוּמַר שְׂאִינוּ צָרִיךְ אֶלָּא לְתַרוּמָה טְהוֹרָה וְלֹא לְמִקּוּם הַפְּלִפְלָה הַלְּפָדָּךְ כֹּל הֵיכָא דְמַצִּי לְמִשְׁקַל לְתַרוּמָה לֹא שְׂרִי לֵיה טְפִי, אֲבָל אִם הוּא צָרִיךְ לְמִקּוּם הַפְּלִפְלָה מְטַלְטֵל אוֹתָהּ. וְהֵא דְמוֹקִי נְמִי בְּגַמְרָא בְּדַצְרִיךְ לְגוּפוֹ דְּדוֹקָא כְּשֶׁהִטְהוֹרָה לְמִטָּה אֲבָל כְּשֶׁהִיא לְמַעְלָה שְׁקִיל לֵה וְשְׁבִיק לְטְמֵאָה, כְּתַבּוּ הַתּוֹסְפוֹת דְּמִירִי כְּשֶׁמְנַחִים הִטְהוֹרָה וְהִטְמֵאָה כֹּל אֶחָד בְּפָנֵי עֲצָמָה בְּסִלִּים קְטַנִּים, וְאוֹתָם סִלִּים מְנַחִים בְּתוֹךְ כְּלֵי אַחַר גְּדוֹל, אֲבָל בְּמְנַחִים זֹו עַל גְּבִי זֹו בְּלֹא שׁוּם כְּלֵי אֵין חֲלוּק, כִּי הֵיכָא דְבְּרִישָׁא דְּמִתְנִיתִין בְּאַבּוֹן שְׁבַפְלִפְלָה הַמְּלָאָה פְּרוֹת לֹא מְחַלְקִים בְּגַמְרָא בֵּין הָאָבּוֹן לְמַעְלָה בֵּין לְמַטָּה. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **(ו)** כְּלוּמַר אֵיהוּ סְבִירָא לֵיה הֵכִי: (עִיקַר תּוּי"ט).

רמב"ם נוטל אדם את בנו והאבן בידו כו': התירו לטלטל כלכלה והאבן בתוכה בג' תנאים. האחד שיהו בכלכלה פירות אבל אם אין בה פירות נעשית בסיס לדבר האסור והתנאי השני שיהיו הפירות שדרכן להתלכלך כמו הענבים והתותים והפרישים אבל אם היו אגוזים או שקדים לא לפי שאפשר לנער מן הסל בארץ והתנאי השלישי שתהיה האבן בנקב מן הסל לסתום הנקב לפי שהוא חלק מן הסל. והמדומע הוא הדבר המעורב מחולין ותרומה ודמע שם התרומה וכבר קדמו משפטי המדומע כולם במסכת תרומות וממה שקדם זכרו כשנפל חלק אחד מתרומה במאה חלקי חולין צריך להפריש מן הכל שעור התרומה והשאר יהיה מותר כי התרומה עולה באחד ומאה ואמר רבי יהודה כי מותר להוציא אותו החלק בשבת ויהיה אותו החלק שהוציא היא התרומה שנפלה בעצמה ולולי זה הדמיון לא יהיה השאר מותר ואין הלכה כרבי יהודה: (רמב"ם)

פּרָק כּא - מִשְׁנֵה ב

הָאָבּוֹן שְׁעַל פִּי הַחֲבִית, מִטָּה עַל צְדָה וְהִיא נוֹפֶלֶת. הֵינָהּ בֵּין הַחֲבִיּוֹת, מִגְּבִיָּה וּמִטָּה עַל צְדָה וְהִיא נוֹפֶלֶת. מְעוֹת שְׁעַל הַכֹּר **(ז)**, נוֹעֵר אֶת הַכֹּר וְהוּן נוֹפְלוֹת. הֵינָהּ עָלָיו לְשִׁלְשֵׁת, מְקַנְחָה

בְּסִמְרֻטוֹ. הֵיטָה שֶׁל עוֹר, נוֹתֵנִין עָלֶיהָ מֵיָם עַד שֶׁתְּכַלֶּה :

ר"ע מברטנורה **מטה על צדה**. מטה החבית על צדה אם צריך לטל מן היין, והאבן נופלת, ולא יטל אותה בידיים: **היטה בין החביות**. ומתירא שלא תפל האבן על החביות ותשברם, מגביהה לחבית כלה ומסלקה מבין החביות, ושם מטה אותה על צדה: **נוער את הכר והן נופלות**. כשהוא צריך לכר ואינו צריך למקום הכר, אבל אם צריך למקומו מגביה הכר עם המעות שעליו. ולא אמרן אלא כששכח המעות על הכר מערב שבת, אבל הניחן שם במתכוון נעשה הכר בסיס לדבר האסור **(ח)** ואסור לטלטלו ולא לנער המעות שעליו: **לשלשת**. דבר של טנוף כגון רק או רעי או צואה: **מקנחה בסמרטוט**. ולא יתן עליה מים, דסתם כר של בגד הוא, ובגד שריתו במים זהו כבוסו: **היטה**. על כר: **של עור**. דלאו בר כבוס הוא: **נותן עליה מים**. עד שתכלה ותלך הלשלשת. אבל כבוס ממש לא, דהואיל וסתם כרים וכסתות רפים נינהו שיך בהו כבוס בעורות רפים, ומיהו שריתן לא זהו כבוסן: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **(ז)** **מעוֹת שעל הכר**. כתבו התוספות לא תקשי תרתי מתניתין למה לי, דהוי אמינא אבן ודאי שרי בשכח, שנגרעה טפי ככסוי החבית, אבל מעוֹת שעל גבי הכר אפלו בשבת הוה אמינא דאסור: **(ח)** והוא הדין לעיל בבבא דהאבן. וכן איתא בטור סוף סימן ש"ט: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם האבן שעל פי החבית מטה על צדה כו': נוער את הכר והן נופלות זה הוא כשהוא צריך לכר אבל אם הוא צריך למקום הכר נוטל את הכר והמעות עליו ובלבד אם היה שוכח אבל אם הניח המעות ע"ש על הכר הרי זה בסיס לדבר האסור ואסור לנערו. לשלשת לכלוך וטנוף. מקנח ידוע כלומר מקנח אותו הטנוף. סמרטוט בלויי הבגדים: (רמב"ם)

פרק כא - משנה ג

בית שמאי אומרים, מגביהין מן השלחן עצמות וקלפין. ובית הלל אומרים, נוטל את

הַטְּבִּילָה כְּלָה וּמְנַעֲרָה. מַעֲבִירִין מִלְּפָנֵי הַשְּׁלַחַן
פְּרוּרִין פְּחוֹת מְכַזֵּית וְשֵׁעַר שֶׁל אֶפּוֹנִין וְשֵׁעַר שֶׁל
עֲדָשִׁים, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מֵאֲכֹל בְּהֶמָּה. סְפוּג, אִם
יֵשׁ לוֹ עוֹר בֵּית אַחִיזָה, מְקַנְחִין בוֹ, וְאִם לֹא,
אֵין מְקַנְחִין בוֹ. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים בֵּין כֶּךָ וּבֵין
כֶּךָ, נִטְל בְּשַׁבַּת, וְאֵינוֹ מְקַבֵּל טַמְאָה :

ר"ע מברטנורה **בית שמאי אומרים מגביהין מעל השלחן עצמות וקלפין.**
בְּגִמְרָא קֹאמַר שְׂאִין אָנוּ סוּמְכִים עַל מְשַׁנְתָּנוּ כְּמוֹת שֶׁהִיא שְׁנוּיָה, אֲלֵא
מִחֲלַפְתַּת הַשִּׁיטָה, שְׁבִית הַלֵּל אוֹמְרִין מַגְבִּיהִין מֵעַל הַשְּׁלַחַן עֲצָמוֹת
וּקְלָפִין, וּבֵית שְׂמַאי אוֹמְרִים מְסַלֵּק אֶת הַטְּבִילָה שֶׁיֵּשׁ עָלֶיהָ תּוֹרַת כְּלֵי
אֲבָל לֹא יִטְלֹטֵל הָעֲצָמוֹת וְהַקְּלָפִין בַּיָּדִים, דְּבֵית הַלֵּל כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן וּבֵית
שְׂמַאי כְּרַבִּי יְהוּדָה. וּמִיָּהוּ לֹא שָׂרוּ בֵּית הַלֵּל אֲלֵא בְּעֲצָמוֹת וּקְלָפִין דְּחִזּוּ
לְמֵאֲכֹל בְּהֶמָּה אֲף עַל גַּב דְּלֹא חִזּוּ לְמֵאֲכֹל אָדָם, אֲבָל אֵי לֹא חִזּוּ אֲף
לְמֵאֲכֹל בְּהֶמָּה מוֹדוּ בֵּית הַלֵּל דְּאִסּוּרִים לְטַלְטֵל, דְּבִכְהֵא גִּוְנָא אֶפְלוּ רַבִּי
שְׁמַעוֹן מוֹדָה: **מעבירין מעל השלחן פרוורין פחות מכזית.** אֶפְלוּ פְּחוֹת
מְכַזֵּית, וְטַעְמָא כְּדַמְפְּרֵשׁ בְּסַמוּדָה, שֶׁהוּן רְאוּיִין לְמֵאֲכֹל בְּהֶמָּה: **ושער של
פולין.** שְׂרַבִּיטִים שֶׁהַקְּטָנִית גִּדֵּל בָּהוּן: **עור בית אחיזה.** בֵּית אַחִיזָה שֶׁל
עוֹר שֶׁיֵּאֲחִזְנוּ בוֹ: **אין מקנחין בו.** שֶׁכְּשֶׁאוֹחִזּוּ נִסְחַט בֵּין אֲצַבְעוֹתָיו וְהוּי
פְּסִיק רִישִׁיהָ וְלֹא יָמוּת, דְּמוֹדָה בֵּיהּ רַבִּי שְׁמַעוֹן: **בין כף ובין כף.** בֵּין יֵשׁ
לוֹ בֵּית אַחִיזָה בֵּין אֵין לוֹ בֵּית אַחִיזָה, נִטְל בְּשַׁבַּת כְּשֶׁהוּא נְגוּב: **ואינו
מקבל טמאה.** דְּאֵינוֹ לֹא כְּלֵי עֵץ וְלֹא בְּגָד וְלֹא שֶׁק וְלֹא מִתְּכַת: (ר"ע
מברטנורה).

רמב"ם **ב"ש אומרים מגביהין מן השלחן עצמות וקליפין כו':** מה שהרשו
בֵּית הַלֵּל טַלְטוּל הַקְּלִיפּוֹת וְהַעֲצָמוֹת לְפִי שֶׁהוּן רְאוּיִין לְמֵאֲכֹל הַבְּהֵמוֹת.
וְטַבְּלָא לוח גדול ישימו עליו השולחן כדי שיפול עליו הפרורים. ושער של
אֶפּוֹנִים הם הקליפות האפונים. וספוג ידוע והיא כמו צמר נעשה לחוף הים
וְשׁוּאף הַמִּים וּמִסְתַּפְּגִים בוֹ. וּבֵית אַחִיזָה שֶׁל הַסְּפוּג הַנּוֹזֵכַר כְּשִׁישׁ לוֹ בֵּית
אַחִיזָה וְאוֹחִזִין אוֹתוֹ בוֹ אֵינוֹ מִתְּעַצֵּר וְלֹא נִסְחַט כְּשֶׁמִּסְתַּפְּגִין בוֹ וְאִפִּי ר"ש
אוֹסֵר לְהַסְתַּפֵּג בוֹ כְּשֶׁאֵין לוֹ בֵּית אַחִיזָה לְפִי שֶׁהוּא מִתְּעַצֵּר וְנִסְחַט בַּהֲכַרַח
וְכָל דְּבַר שִׁיְהִיָּה הַכְּרַחֵי מוֹדָה בוֹ ר"ש אַע"פ שֶׁאֵינוֹ מִתְּכוּיִן כִּי ר"ש אֵינוֹ אוֹמֵר
דְּבַר שֶׁאֵינוֹ מִתְּכוּיִן מוֹתֵר אֲלֵא כְּשֶׁהַתְּפַעְלוֹת הַמְּלֹאכָה אֶפְשֵׁר שִׁיְהִיָּה וְאֶפְשֵׁר
שֶׁלֹּא יִהְיֶה כְּאִמְרַם גּוֹרֵר אָדָם מִטָּה כִּסָּא וְסַפְסַל וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִתְּכוּיִן לַעֲשׂוֹת
חֲרִיץ כִּי אֶפְשֵׁר לְגַרְרוֹ וְלֹא יַעֲשֶׂה חֲרִיץ אֲבָל דְּבַר הַכְּרַחֵי לֹא וְהוּא אִמְרַם
מוֹדָה ר"ש בְּפִסִּיק רִישִׁיהָ וְלֹא יָמוּת וּמֵאִמֵּר חֲכָמִים בֵּין כֶּךָ וּבֵין כֶּךָ רוּצָה
לוֹמֵר בֵּין שִׁיְהִיָּה לוֹ בֵּית אַחִיזָה שְׁמוֹתֵר לְהַסְתַּפֵּג בוֹ אוֹ לֹא יִהְיֶה לוֹ מוֹתֵר
לְטַלְטֵלוֹ בְּשַׁבַּת וְהַלְכָה כְּחֲכָמִים: (רמב"ם)

כב

פרק

פרק כב - משנה א

חֲבִית שֶׁנִּשְׁבְּרָה, מְצִילִין הַיְמָנָה מְזוֹן שְׁלֹשׁ סְעֻדוֹת, וְאוֹמְרִים לְאַחֲרִים, בָּאוּ וְהִצִּילוּ לָכֶם, וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יִסְפֹּג. אֵין סוֹחֲטִין אֶת הַפְּרוֹת לְהוֹצִיא מֵהֶן מִשְׁקִין, וְאִם יֵצְאוּ מֵעֲצָמוֹן, אֲסוּרִין. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אִם לְאֶכְלִין, הַיּוֹצֵא מֵהֶן מִתֵּר, וְאִם לְמִשְׁקִין, הַיּוֹצֵא מֵהֶן אֲסוּר. חֲלוֹת דָּבֵשׁ שֶׁרִסְקוֹן מֵעֶרֶב שֶׁבֶת וַיֵּצְאוּ מֵעֲצָמוֹן, אֲסוּרִין. וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר מֵתִיר:

ר"ע מברטנורה מְצִילִין מְזוֹן שְׁלֹשׁ סְעֻדוֹת. וְאֶפְלוּ בְּכֻלֵּי הַרְבֵּה, דְּאֵלוּ בְּכֻלֵּי אֶחָד אָמְרוּ בְּפֶרֶק כָּל פְּתָבֵי דְכַמָּה דְּבַעֵי מְצִיל: לָכֶם. כָּל אֶחָד מְזוֹן שְׁלֹשׁ סְעֻדוֹת: וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יִסְפֹּג. שֶׁלֹּא יֵשִׁים סְפוּג לְשֵׁאב הַיֵּין וְלַחְזוֹר וּלְהִטִּיף, וְאֵף עַל פִּי שֵׁישׁ לְסְפוּג בֵּית אַחִיזָה, דְּלִיכָא חֲשֵׁשׁ סְחִיטָה, שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה כְּדָרְדֵּךְ שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בַחֲל. וְאֶפְלוּ לְקַח בְּיָדוֹ שֶׁמֶן וּדְבֵשׁ שֶׁהֵן עֵבִים וְנִדְבָקִים וּלְקַנֵּחַ יָדוֹ בְּשֵׁפֶת הַכֵּלִי אֲסוּר, שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה כְּמַעֲשֵׂה חֵל: אֵין סוֹחֲטִין אֶת הַפְּרוֹת. דְּהוּא לִיה מְפָרֵק תּוֹלְדָה דְּדֵשׁ: אֲסוּרִין. גְּזֵרָה שְׂמָא יִסְחֹט לְכַתְּחֵלָה: רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אִם לְאֶכְלִין. הֵיוּ אוֹתָן פְּרוֹת מְכַנְּסִים,

היוצא מהן מתר, דלא ניחא ליה במה שזבו וליכא למגזר בהו שפא יסחט: **ואם למשקין**. היו מכנסין, דניחא ליה במאי דנפק מניהו, היוצא מהן אסור, גזרה שפא יסחט. ובזיתים וענבים מודה רבי יהודה לחכמים דאף על גב דכנסן לאכלים היוצא מהן אסור, כיון דדרבן לסחיטה קימי, כי אתו לידי משקה זיהב דעתיה בהכי. ובשאר מיני פרות מודים חכמים לרבי יהודה, כיון דלאו דרבן לסחיטה. לא נחלקו אלא בתותים ורמונים, דרבי יהודה מדמה להו לשאר פרות וחכמים מדמו להו לזיתים וענבים. והלכה כרבי יהודה **[א]**: **חלות דבש**. כשהן מרסקים זב הדבש מעצמו מתוך השענה ואין דרך לסחטו, הלכה רבי אליעזר מתיר, וחכמים אוסרים, גזרו אטו שאין מרסקין **[ב]**. והלכה כרבי אליעזר: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [א] הכי מוכח הסוגיא: **[ב]** כן כתב הר"י בפ"ש גאון: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם חבית שנשברה מצילין הימנה מזון ג' סעודות כו': הטעם אשר בעבורו לא יספוג שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול: ומאמר ר' יהודה אם לאכילה רוצה בו כי כשהכניס אותן הפירות לאכילה היוצא מהן מותר כי לאכילה היה מזמן אותו דבר הזב ממנו ואם הכניסם למשקין אותן המשקין אינן מותרין לפי שאין לו רשות לשתות מאותן המשקין בשבת ועיקר מחלוקת בזאת המשנה הוא בתותים ורמונים בלבד אבל ענבים וזיתים הכל מודים שהיוצא מהן אסור ושאר פירות מלבד ענבים וזיתים ורמונים הכל מודים שהיוצא מהן מותר ואפי' הכניסן למשקין ומחלקותם בתותים ורמונים כי החכמים דמו אותן לענבים וזיתים שדרך בני אדם לעצור אותם כענבים וזיתים ורבי יהודה דן כל מין ומין לעצמו כאשר תראה והלכה כרבי יהודה והלכה כרבי אליעזר: (רמב"ם)

פרק כב - משנה ב

כל שפא בחמין מערב שבת, שורין אותו בחמין בשבת, וכל שלא בא בחמין מערב שבת, מדיחין אותו בחמין בשבת, חוץ מן

הַמְּלִיחַ הַיֶּשֶׁן, וְדָגִים מְלוּחִים קֶטְנִים וְקוּלִיס הָאֶסְפָּנִי, שֶׁהִדְחָתָן זֶה הִיא גִמְר מְלֹאכְתָן :

ר"ע מברטנורה כל שבא בחמין. שנתבשל: מדיחין. דהדחתו אינה בשולו. אבל לא שורין: חוץ מן המליח הישן. דג מליח שעברה עליו שנה משנמלח: וקוליס האספנין. דג שקלפתו דקה, והדחתו בחמין הוא גמר בשולו: (ר"ע מברטנורה).

רמב"ם כל שבא בחמין מע"ש שורין אותו בחמין בשבת כו': אמר כי כל מה שנתבשל קודם השבת ואחר כך הוציאו מן המרק והצניעו שמוותר להשרותו במים חמין בשבת ומה שלא נתבשל קודם השבת שאסור להשרותו אלא מדיחין אותו בלבד חוץ מן הדג המליח ומן דג דק הקליפה והוא הנקרא קולייס האספנין לפי שאלו הדחתן מכשירתן לאכילה ויהיה כמו שבשולן בשבת: (רמב"ם)

פרק כב - משנה ג

שׁוּבֵר אָדָם אֶת הַחֲבִית לְאָכַל הַיִּמָּנָה גְרוּגְרוֹת,
וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִתְכַּוֵּן לַעֲשׂוֹת כְּלִי. וְאִין נוֹקְבִים
מְגוּפָה שֶׁל חֲבִית, דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. וְחֻכְמִים
מִתִּירִין. וְלֹא יִקְבְּנָה מְצֻדָּה. וְאִם הִיְתָה נְקוּבָה,
לֹא יִתֵּן עָלֶיהָ שַׁעוּה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְמַרְח. אָמַר
רַבִּי יְהוּדָה, מַעֲשֵׂה בָּא לְפָנֵי רַבֵּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי
בְּעָרְב, וְאָמַר, חוֹשְׁשֵׁנִי לוֹ מִחֻטָּאת :

ר"ע מברטנורה שׁוּבֵר אָדָם אֶת הַחֲבִית. מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְקַלְקֵל [ג]: וּבִלְבַד
שֶׁלֹּא יִתְכַּוֵּן לַעֲשׂוֹת כְּלִי. לַעֲשׂוֹת לָהּ פֶּה נָאָה: אִין נוֹקְבִים מְגוּפָה.
הַדְּבוּקָה בְּפִי חֲבִית, אֶלָּא נוֹטֵל אֶת כְּלָהּ, דְּכִי נִקְיב לָהּ מִתְּקוּן פְּתִחָא הוּא:
רַבִּי יוֹסִי מִתִּיר. דְּאִין דְּרַךְ פְּתַח חֲבִית בְּכַף. וְהִלְכָה כְּרַבִּי יוֹסִי: וְלֹא

יקבנה מצדה. כלומר הא דשרי רבי יוסי להיות נוקב את המגופה, לא שרי אלא למעלה בראש המגופה, דלאו אורחא למעבד פתחא התם אלא נוטל כל המגופה. אבל מצדה, זימנין דעביד ליה לנקב בצד המגופה משום פתחא ואינו רוצה לפתחה למעלה, שלא יפלו צורות או עפר ביין: **ממרח.** ויש כאן משום ממחק: **בערב.** שם מקום: **חוששני לו מחטאת.** אם מרח השענה {ד} לדבקה בדפני הכלי סביב הנקב: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ג} דאין במקלקל שום אסור. רש"י. וזה תימה דבמשנה גי פרק י"ג דתנן כל המקלקלים פטורים, לא תני דמתרין, דהינו פטורין אבל אסורין כדאיתא בגמרא סוף פרק י"ג. והר"ן כתב דכיון דבעלמא מקלקל פטור הקא משום צרף שבת שרי לכתחלה. וכתב עוד דהקא שרי דוקא בכלי קטן דלא שיף ביה בנין וסתירה אבל בכלי גדול לא. וכלי גדול כל שפחזיק ארבעים סאה. כן משמע בבית יוסף. והרא"ש מוקי למתניתין דהקא בחבית שנשברה ודבק שבירה בזפת וכן הוא בתוספות וטור: {ד} הואיל ואם מרח חייב הלכך חושש אני שמא מרח. ולא חשש ונסתפק באם מרח אי חייב אי לא דאין נראה דרבי יהודה לאיפלוגי אתנא קמא אתא. תוספות יום טוב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם שובר אדם את החבית לאכול הימנה גרוגרת כו': לא יקבנה מצדה רוצה לומר מצד החבית. ושעוה הוא הדונג. ממרח כלומר מחליק כמעט שיחייב רבי יוחנן חטאת לזה שנתן שעוה על פי הנקב והלכה כרבי יוסי: (רמב"ם)

פרק כב - משנה ד

נותנין תבשיל לתוך הבור בשביל שיהא שמו, ואת המים היפים ברעים {ה} בשביל שיצנו, ואת הצונן בחמה בשביל שיחמו. מי שנשרו כליו בדרך במים, מהלך בהן ואינו חושש.

הגיע לחצר החיצונה, שוטחן בחמה, אבל לא כנגד העם :

ר"ע מברטנורה לתוך הבור. שאין בו מים: **שיהא שמור.** שלא יסריח מחמת החם. והא קא משמע לן דלא חישינן דלמא אתי לאשוויי גמות שבקרקעית הבור כדי שיהא שנה להושיב שם הקדירה: **ואת המים היפים.** הראויים לשתיה: **ברעים.** בתוך מקוה מים רעים שאין ראוי לשתיה. ומלתא דפשיטא היא, ומשום סיפא נקט לה, דתנן ואת הצוננים [בחמה] בשביל שיחמו, מהו דתימא נגזר דלמא אתי לאטמוני ברמץ, קא משמע לן: **מי שנשרו כליו.** שנפלו במים בשבת: **מהלך עמהן ואינו חושש.** שמא יחשדו אותו שכבסן **(ו)**: **הגיע לחצר החיצונה.** הסמוכה למבוא העיר, שהוא מקום המשתמר: **שוטחן בחמה.** ליבשן: **אבל לא כנגד העם.** שיחשדוהו שכבסן. ומשנה זו דחוויה היא, שהלכה בידינו כל דבר שאסרו חכמים מפני מראית העין אפלו בחדרי חדרים אסור, הלכך אסור לשתחן אפלו שלא כנגד העם: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט (ה) ברעים. כלי מלא מים יפים לתוך מקוה מים רעים. רש"י: **(ו)** כן הוא בפרוש רש"י. והרמב"ם בפרוש, אבל לא כנגד העם, הלכך הכא נמי טעמא מפרש דקא משמע לן דלא חיש להאי חשדא. ומיהו אפתי קשה, מאי שנא ממשנה דלקמן דלא יביא בידו האלונטית שמא יסחט. והרמב"ם בחבורו כתב ואין חושש שמא יסחט. ויש לחלק דלא רצו חז"ל להצריכו להסיר בגדיו מעליו משום חששא דשמא יסחט, כי גדול כבוד הבריות, ואפלו בגד אחד מבגדיו אל ישנה מפני כן, מה שאין כן באלונטיות שאין לשום מלבוש אלא מביאם בידו גזרו בהן שלא יביאם שמא יסחט: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם נותנין תבשיל לתוך הבור בשביל שיהא שמור כו': אולי יעלה על הדעת כי אסור ליתן תבשיל לתוך הבור גזירה שמא ירד הכלי לתחתית הבור ואתי לאשוויי גומות וג"כ יעלה על הדעת שלא יתן צונן לתוך* החמין גזירה שמא יטמין ברמץ ולכך הודיענו בכאן כי מותר לעשותן ואת הדומה להם ואם הוא מבואר והוא אמרם ואת המים היפים ברעים. נשרו כליו נשרו מגזירת משרה ושורין. שוטחן אומר שמותר לשטוח בגדיו השרויים בחמה ושוטחן מלה עברית שוטח לגוים (איוב יב) משטח חרמים (יחזקאל כו) אבל לא כנגד העם כדי שלא יחשדוהו שרחצן בשבת וזה הסתם דחוי ואין היתר לשוטחן כי העיקר אצלנו כ"מ שאסרו חכמים מפני מראית העין אפי' בחדרי חדרים אסור: (רמב"ם)

פרק כב - משנה ה

הַרוּחַץ בְּמִי מְעָרָה {ז} וּבְמִי טְבַרְיָא וְנִסְתַּפַּג, אֶפְלוּ בְעֶשֶׂר אֱלוֹנְטִיאוֹת, לֹא יְבִיאִם בְּיָדוֹ {ט}. אֲבָל עֶשְׂרָה בְּנֵי אָדָם מִסְתַּפְּגִין בְּאֱלוֹנְטִית אַחַת פְּנִיָהֶם יְדִיָהֶם וְרַגְלֵיהֶם, וּמְבִיאִין אוֹתָהּ בְּיָדוֹ:

ר"ע מברטנורה ונסתפג. וקנח {ח}: אֶפְלוּ בְעֶשֶׂר אֱלוֹנְטִיאוֹת. סְדִינִים שְׁמֻקְנָחִים בְּהוֹן, וְנִסְתַּפַּג בְּהוֹן זֶה אַחֲרֵי זֶה, אִף עַל גַּב דְּלֹא נְפִישֵׁי מִיָּא בְּכָל חַד וְחַד, אֶפְלוּ הָכִי לֹא יְבִיאִם בְּיָדוֹ לְתוֹךְ בֵּיתוֹ, אֶפְלוּ עַל יְדֵי עָרוֹב, שְׂאִין כְּאִן אֲסוּר הוֹצָאָה אֶלָּא גִזְרָה שְׂמָא יִשְׁכַּח וְיִסְחָטִם בְּבֵאוֹ: אֲבָל עֶשְׂרָה בְּנֵי אָדָם. הוֹאִיל וּמְרַבִּין הֵם מִדְּכָרֵי אֶהְדָּדִי. וְאֶפְלוּ חֲדָא אֱלוֹנְטִית לְעֶשְׂרָה בְּנֵי אָדָם, דְּהִשְׁתָּא נְפִישֵׁי בְּהָ מִיָּא, אֶפְלוּ הָכִי מְבִיאִין אוֹתָהּ בְּיָדָם וְלֹא גִזְרִינֵן שְׂמָא יִסְחָטוּהָ הוֹאִיל וּמְרַבִּים הֵן: פְּנִיָהֶם יְדִיָהֶם וְרַגְלֵיהֶם. אוֹרְחָא דְמַלְתָּא נְקֻט, וְהוּא הַדִּין לְכָל גּוֹפָן. וְאִין הִלְכָה כְּמִשְׁנָה זֹו, אֶלָּא אֶפְלוּ אַחַד מְבִיא בְּיָדוֹ אֱלוֹנְטִית שְׁנִסְתַּפַּג בְּהָ, וְלֹא חִישִׁינֵן שְׂמָא יִסְחָט: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ז} בְּמִי מְעָרָה כו'. מוֹקְמִינֵן בְּגַמְרָא דְּמִי מְעָרָה חֲמִין דּוּמִיָּא דְּמִי טְבַרְיָא, וְלֵהֲכִי קִתְּנֵי הַרוּחַץ דִּיעֵבֵד, דְּלִכְתַּחֲלָה לֹא יְרוּחַץ בְּחֲמִין, אֲבָל בְּמִי טְבַרְיָא רוּחַץ לְכַתַּחֲלָה, וְלֹא תְּנִי לֵהּ הֲכָא אֶלָּא לְגַלוּנֵי אֲמִי מְעָרָה דְּחֲמִין הוּן, וְרוּצָה לומר חֲמִי הָאוּר שְׁהוּחֲמוּ מְעָרַב שְׁבַת. תּוֹסַפּוֹת. וְעִין תּוֹסַפּוֹת יוֹם טוֹב: {ח} וְהוּא מְלִשׁוֹן מְטַפַּחַת הַסְּפּוּג דְּמִשְׁנָה ג' פָּרָק ט' דְּכִלְאִים. וְכַתְּבַת הַר"ן דְּוִנְסְתַּפַּג דְּמִשְׁמַע דִּיעֵבֵד לָאוּ דְּוִקָּא, דְּאֶפְלוּ לְכַתַּחֲלָה מִסְתַּפַּג כְּדִקְתְּנֵי סִיפָא כּו' מִסְתַּפְּגִים כּו', וְלֹא מִשְׁמַע לְחַלְקָא בֵּין אָדָם אַחַד לְעֶשְׂרָה בְּנֵי אָדָם אֶלָּא לְעִנְיֵן הַבָּאָה. וְכַתְּבַת עוֹד וְלֹא גִזְרִינֵן שְׂמָא יְבִיא לְיַדֵּי סַחֲיָטָה, שְׂכִינֵן שְׂכָל הַרוּחָצִים מִסְתַּפְּגִים אִם אֵתָהּ אוֹסֵר עֲלֵיו לְהִסְתַּפַּג אִף אֵתָהּ אוֹסֵרוּ בְּרַחֲצָה, וְאִין הַדְּבָר עוֹמֵד כְּדִאֵיתָא בְּפָרָק פִּירָה. עַד כָּאן. וְאִם תֵּאמַר וְהָאִין שְׂרִינֵן לְהִסְתַּפַּג בְּבִגְדָא, הָא תִּנְן בְּפָרָק כ"א מִשְׁנָה ב' הִיתָה עֲלֵיו לְשַׁלְּשֵׁת מְקַנְחָה, וּפְרַשׁ הַר"ב דְּלֹא יִתֵּן עֲלֵיהָ מִים מְשׁוּם דְּשְׂרִיתוֹ זֶה כְּבוֹסוֹ, וּמִיָּהוּ הֵתֵם כְּתַב הַר"ן כּו' וּמְסִיק דְּדוּקָא בְּבִגְדָא מְטַנֵּף אֲמַרִינֵן שְׂרִיתוֹ הוּא כְּבוֹסוֹ. סִפָּר הַתְּרוּמָה: {ט} לֹא יְבִיאִם בְּיָדוֹ. שְׂאִם נִתִּיר לוֹ לְהַבִּיאִם יֵשׁ לְחוּשׁ שְׂיִסְחָט כְּדִי לְהַבִּיאוֹ וְהוּא יְבֵשׁ, אֲבָל כְּשֶׁנֶּאמַר לוֹ כִּי אִין דְּרָךְ לְהוֹצִיא זֶה הַבְּגָד שְׁנִסְתַּפַּג

ממקום רחיצתו, יניחו שם ולא יחוש לו, בין שיהיה יבש או שרוי. הרמב"ם:
(עיקר תוי"ט).

רמב"ם הרוחץ במי מערה ובמי טבריא ונסתפג כו' — זאת הרחיצה אינה אלא במקום שמותר לו לטלטל ממנו לביתו ומביתו לאותו מקום, כמו שיהיה בחצר או במדינה ויהיה שם ערוב, ולא נשאר להחמיר עליו אלא שמא יסחוט הבגד שמסתפג בו כשנשרה ואז יוציאנו והוא יבש, וכשנאמר לו כי אין דרך להוציא הבגד שנסתפג בו ממקום רחיצתו, יניחנו שם, ולא יחוש לו בין שיהיה יבש או שרוי. ואמר כי אפילו נסתפג בעשר רדידים, והם הנקראים אלונטיות, כי האלונטית האחרונה בלי ספק אין בה מים שיצטרך לסחוט אותה, ואפילו סחט אותה לא יצא ממנה דבר, אעפ"כ לא יביאם בידו, גזירה שמא יביא הראשונה ויסחוט אותה. ואם הרוחצים רבים, בטלה הגזירה, לפי שהם מזכירין אלו את אלו, ולפיכך יביא הרדיד שמסתפגין בו ואפילו הוא שרוי, לפי שרבים נסתפגו בו. וזאת המשנה דחויה, והפסק כי אפילו אחד יביא הרדיד שנסתפג בו בידו: (רמב"ם)

פרק כב - משנה ו

סָכִין וּמִשְׁמָשִׁין בְּבָנֵי מַעִים, אֲבָל לֹא מִתְעַמְלִין וְלֹא מִתְגַּרְדִּין. אֵין יוֹרְדִין לְקוֹרְדִימָה, וְאֵין עוֹשִׂין אֶפְקִטוּזִין, וְאֵין מְעַצְבִּין אֶת הַקָּטָן, וְאֵין מַחְזִירִין אֶת הַשֶּׁבֶר. מִי שֶׁנִּפְרָקָה יָדוֹ וְרָגְלוֹ, לֹא יִטְרַפֵּם בְּצוּנָן, אֲבָל רוּחַץ הוּא כְּדַרְכּוֹ, וְאִם נִתְרַפָּא נִתְרַפָּא:

ר"ע מברטנורה סכין שמן בשבת: **וממשמשין** ביד על כל הגוף להנאה: **אבל לא מתעמלין** לשפשף בלח [י]: **ולא מתגרדין** במגרדת, ודומה לו (איוב ב) ויקח לו חרש להתגרד בו, משום דהוי כעבדא דחל: **אין יורדין לפולימא** [יא]. בקעה מלאה מים ותחתיה טיט כמו דבק, ויש בה מקומות שגיטבע הרוחץ שם באותו טיט וידבק בו, ואינו יכל לעלות עד שיתקבצו בני אדם ויעלוהו בקשי גדול ובדחק. פרוש אחר, בקעה שטיט

שְׁלֵחַ מַחְלִיק וְהַרוֹחֵץ שֶׁם נוֹפֵל וּבִגְדָיו נִשְׁוֹרִים בְּמַיִם, וְאֵתִי לִיְדֵי סְחִיטָה: **אֶפְקִטוּזִין**. לְהַקִּיא. וּפְרוּשׁוֹ אֶפִּיק טוּי זָיִן, כְּלוֹמַר לְהוֹצִיא הַמְזוּן מִמְּקוֹם בְּשׂוּלוֹ שֶׁהִיא הָאֶצְטוּמָכָה. אֶפִּיק, מוֹצִיא. טוּי, מִתְבַּשֵּׁל, צְלִי אֲשֶׁ מִתְרַגְמֵינָן טוּי נוֹר. זָיִן, מְזוּן. וְדוֹקָא לְשִׁתּוֹת מְשָׁקָה שֶׁמְבִיאֻ אוֹ לְהַקִּיא הוּא שְׁאֶסוּר בְּשִׁבְתָּ [יב], אֲבָל לְהַכְנִיס אֶצְבָּעוֹ לְתוֹךְ פִּיו כְּדֵי לְהַקִּיא מִתֵּר. וְהִיכָא דְאִית לִיה צַעְרָא וְאִם יִקִּיא יִתְרַפָּא, מִתֵּר אֶפְלוֹ עַל יְדֵי מְשָׁקָה: **וְאִין מְעַצְבִּין אֶת הַקֶּטָן**. לְתַקְנֵהוּ וּלְיִשֵּׁב עֲצָמוֹתָיו וְחוּלְיוֹת שְׂדָרְתוֹ, מִשׁוּם דְּמַחְזִי כְּבוֹנָה. וְלֹא אֶמְרָן אֶלָּא לְאַחַר זְמַן, אֲבָל בְּיוֹם לִידָה שְׂרִי. מְעַצְבִּין, לְשׁוֹן יְדִידָה עֲצָבוֹנִי וְיַעֲשׂוֹנִי (שֵׁם ט): **וְאִין מַחְזִירִין אֶת הַשֶּׁבֶר**. עֲצָם שְׁנִשְׁבֵּר. וְאִין הַלְכָה כְּמִשְׁנָה זֹ, אֶלָּא הַלְכָה מַחְזִירִין אֶת הַשֶּׁבֶר בְּשִׁבְתָּ: **שְׁנַפְרָקָה יָדוּ**. שְׂיָצָא הָעֲצָם מִן הַפָּרָק שְׁלוֹ: **לֹא יִטְרַפֵּם**. לְשׁוֹן בִּיצִים טְרוּפוֹת בְּקַעְרָה, שְׁמִשְׁתַּטֵּף [בְּצוּנָן] עַל מְקוֹם הַשֶּׁבֶר, דְּמַחְזִי דְלַרְפוּאָה קַעְבִּיד: (ר"ע מברטנורה).

עֵיקַר תוּי"ט [י] וְנִרְאָה דְטַעְמָא כְּמוֹ שֶׁפִּרְשׁ בְּלֹא מִתְגַּרְדִּין דְּהוּי כְּעַבְדָּא דְחַל. וְהַרְמַב"ם מִפְּרֵשׁ בְּדָרְךְ אַחֲרֵת, אֵיזָה הוּא מִתְעַמֵּל זֶה שְׂדוּרְסִין עַל גּוּפוֹ בְּכַח עַד שְׂיִגַע וְיָזִיעַ, אוֹ שְׂיִהַלְךְ עַד שְׂיִגַע וְיָזִיעַ, שְׁאֶסוּר לְיַגַע אֶת עֲצָמוֹ עַד שְׂיָזִיעַ בְּשִׁבְתָּ, מְפַנֵּי שֶׁהִיא רְפוּאָה: [יא] וּבְכָל שְׁאָר הַנְּסַחָאוֹת הַגְּרָסָא לְקוּרְדִּימָה, וּפִרְשׁ רַש"י שֵׁם הַנְּהָר. וְכֵן הוּא גְרָסֵת הַרְמַב"ם, וּפִרְשׁוֹ בּוֹר הַמַּיִם וְיֵשׁ בּוֹ חֲמִימוֹת לְפִי שְׁהַמַּיִם מְכַנְסִים בּוֹ, וְהַנְּכַנְס לְשֵׁם יָזִיעַ, וְהַזִּיעָה בְּיוֹם שִׁבְתָּ אֶסוּרָה: [יב] וּפִרְשׁ רַש"י דְדָמִי לְרְפוּאָה וְגָזוּר מִשׁוּם שְׁחִיקַת סְמָנִין: (עֵיקַר תוּי"ט).

רַמְב"ם **סְכִין וּמִשְׁמֵשִׁין בְּבִנֵי מַעֲיִים אֲבָל לֹא מִתְעַמֵּלִין כּו': סְכִין** — כְּלוֹמַר מוֹשַׁחִין בְּשֵׁמֶן. **וּמִשְׁמֵשִׁין** הוּא מַגְזֵרֵת "מִשֵּׁה מִשִּׁיתִּיהוּ" (שְׁמוֹת ב), וְעַנְיֵינוּ מִשִּׁיכָה וְגִרִירָה, כְּלוֹמַר כְּשִׁמוֹשְׁכִין וְגוֹרְרִין הַיָּדִים עַל בֶּשֶׂר הָאָדָם בַּחוּזָק.

מִתְעַמֵּלִין — כְּמוֹ "מִתִּיגְעִין", וְהוּא מַגְזֵרֵת "עַמֵּל", "שִׁיעֵמוֹל הָאָדָם" (קַהֲלַת א), "עַמְלוֹ בּוֹנִיו בּוֹ" (תְּהִלִּים קכז), וְהוּא הָעַמֵּל וְהִיגִיעָה.

מִתְגַּרְדִּין — מַגְזֵרֵת "לְהַתְּגַרְדַּ בּוֹ" (אִיּוֹב ב), וְכִמּוּהוּ בְּלִשׁוֹן חַכְמִים "מִתְחַכְכִּין".

לְפִלוּמָה — קוּרְדִּימָא, בּוֹר הַמַּיִם וְיֵשׁ בּוֹ חֲמִימוֹת, לְפִי שֶׁהַמַּיִם מְכוֹנְסִין בּוֹ וְהַנְּכַנְס לְשֵׁם יָזִיעַ, וְהַזִּיעָה בְּיוֹם הַשִּׁבְתָּ אֶסוּרָה.

אֶפִּיקִטוּזִין — פִּי הַקִּיא, וְהִיא מֵלָה מוֹרְכַבֵּת מִמְּלוֹת אַרְמִיּוֹת: "אֶפִּיק טוּי זָיִן", פִּירוּשׁ: הוֹצֵאת הַלְחָם מִן הַבְּשׂוּל, ר"ל שִׁיקִיא הַלְחָם וְיוֹצִיאֵנוּ מִן

האיסטומכא קודם שיתעכל. ובתנאי שישתה סם מקיא, וזהו האיסור, אבל להכניס אצבעו לתוך פיו מותר.

מעצבין — הוא השבת חליות השדרה ועריכתן, וזהו כמו בונה; אבל כריכת הולד בבגדים וחתולו מותר.

ואמרם **אין מחזירין את השבר** אינה הלכה; והפסק, מחזירין את השבר.

נפרקה ידו — כלומר, נשמט פרק היד או הרגל: (רמב"ם)

כג

פרק

פרק כג - משנה א

שׁוֹאֵל אָדָם מִחֵבְרוֹ כַּיְדֵי יַיִן וְכַיְדֵי שֶׁמֶן, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יֵאמַר לוֹ הַלּוֹנִי, וְכֵן הָאִשָּׁה מִחֵבְרָתָהּ כְּפָרוֹת **{א}**. וְאִם אֵינּוּ מֵאֲמִינּוּ, מְנִיחַ טְלִיתוֹ אֶצְלוֹ וְעוֹשֶׂה עִמּוֹ חֲשִׁבוֹן לְאַחַר שַׁבָּת. וְכֵן עָרַב פָּסַח בִּירוֹשָׁלַיִם שֶׁחָל לְהִיּוֹת בְּשַׁבָּת **{ג}**, מְנִיחַ טְלִיתוֹ אֶצְלוֹ וְנוֹטֵל אֶת פְּסָחוֹ, וְעוֹשֶׂה עִמּוֹ חֲשִׁבוֹן לְאַחַר יוֹם טוֹב:

ר"ע מברטנורה **שואל**. ובלבד שלא יאמר הלוגי. דהלוגא לזמן מרבה משמע, וקימא לן סתם הלוגא שלשים יום, הלכך אתי מלוג לכתב על פנקסו כך וכך הלוגית ללוגי, כדי שלא ישכח: **מניח טליתו אצלו**. אם אינו מאמינו ולוקח אותו ומקדישו בשבת, דחובות שקבוע להו זמן כולין להקדיש בשבת **{ב}**: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {א} כפרות. בגמרא אמרינן אפלו תימא מתניתין כהלל דמשנה ט' פרק ה' דבבא מציעא, דסבירא ליה דאף בחל אסור להלוות כפר בכפר שמא יקרו חטין ובאות לידי רבית, דהקא באתרא דקיץ דמיה. ולפיכך תני וכן האשה, לאשמעינן דאפלו להלל כי קיץ דמיה שרי. ועין תוספות יום טוב: **{ב}** לאפוקי חובות שאין קבוע להו זמן, דאין מקדישין ביום טוב, קל וחמר בשבת. גמרא: **{ג} בשבת**. ולא נזכר מערב שבת לקנות. רש"י ור"ן: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם שואל אדם מחבירו כדי יין וכדי שמן כו': הטעם לאסור שיאמר אדם הלוגי גזירה שמא יכתוב ויתר הדברים מובנים ומבוארים: (רמב"ם)

פרק כג - משנה ב

מונה אדם את אורחיו ואת פרפרותיו מפיו, אבל לא מן הכתב. ומפיס עם בניו ועם בני ביתו על השלחן, ובלבד שלא יתכון לעשות מנה גדולה כנגד קטנה, משום קביא **{ט}**. ומטילין חלשים **{י}** על הקדשים ביום טוב **{יא}**, אבל לא על המנות:

ר"ע מברטנורה **פרפרותיו**. מיני מעדנים: **אבל לא מן הכתב**. אם כתב מערב שבת כך וכך אורחים כדי שלא ישכחם, לא יקרא באותו כתב בשבת, גזרה שמא ימחק **{ד}**. אי נמי שמא יקרא בשטרי הדיוטות, ואין מתר לקרות בשבת אלא בתורה שבכתב, ובתורה שבעל פה לאחר שכתבוה, ובפרושיהו, אבל בשאר דברים או בספרי חכמות שאינו

מַדְבְּרֵי נְבוּאָה אוּ מַפְרוּשֵׁיהֶן, אֲסוּרִים : מַפִּיס . מֵטִיל גּוֹרֵל **[ה]** לְחַלֵּק לְמִי יִגִּיעַ כָּל מָנָה וּמָנָה : עִם בְּנֵיו וְעִם בְּנֵי בֵיתוֹ . שֶׁהֵן סְמוּכִים עַל שְׁלֹחָנוֹ , שְׂאִין כָּאֵן קִפְדָּא . אַבָּל עִם אַחַר לֹא , דְּבַנֵי חֲבוּרָה הַמִּקְפִּידִים זֶה עַל זֶה שְׂאִינן מוֹחְלִין וְאִינן מוֹתְרִים זֶה לְזֶה עוֹבְרִים **[ו]** מִשּׁוּם מָדָה וּמִשּׁוּם מְשַׁקֵּל וּמִשּׁוּם מִנְּגוֹן וּמִשּׁוּם לֹוּן וּפּוֹרְעִין דְּגָזְרוּ בְּהוּ רַבְּנָן שְׂמָא יִכְתְּבוּ : וּבְלִבָּד **שְׂלֹא יִתְּכוּן וְכוּ'** . מִתְּנִיתִין חֲסוּרֵי מַחֲסָרָא וְהַכִּי קִתְּנִי , מַפִּיס אָדָם עִם בְּנֵיו וְעִם בְּנֵי בֵיתוֹ עַל הַשְּׁלֹחַן , וְאֶפְלוּ מָנָה גְדוֹלָה כִּנְגַד מָנָה קְטָנָה , וְדוּקָא עִם בְּנֵיו וְעִם בְּנֵי בֵיתוֹ **[ז]** אַבָּל עִם אַחַר לֹא , וּבְלִבָּד **שְׂלֹא יִתְּכוּן** לַעֲשׂוֹת מָנָה גְדוֹלָה כִּנְגַד מָנָה קְטָנָה , וְאִזּוּ הוּא דְּבִיוִם טוֹב אֲסוּר **[ח]** וּבַחֹל שְׂרִי , אַבָּל אִם נִתְּכוּן לַעֲשׂוֹת מָנָה גְדוֹלָה כִּנְגַד מָנָה קְטָנָה אֶפְלוּ בַּחֹל אֲסוּר , מִשּׁוּם קְבִיא , דְּגָזַל הוּא וְאִסְמַכְתָּא לֹא קְנָיָא , וְהַאי אִסְמַכְתָּא הִיא , דְּסָמִיד עַל הַגּוֹרֵל אִם יִפֹּל לוֹ הַגּוֹרֵל עַל הַמָּנָה הַגְּדוֹלָה יִזְכֶּה בָּהּ , וְלְפִיכָד תִּלָּה עֲצָמוּ אֶף לְגוֹרֵל הַקְּטָנָה עַל הַסֶּפֶק , וְאֶלוּ יָדַע מִתְּחִלָּה שְׂכוֹן , לֹא הָיָה מִתְּרַצָּה : חִלְשִׁים . גּוֹרֵלוֹת , כְּמוֹ חוֹלֶשׁ עַל גּוּיִם (יִשְׁעֵיהּ יד) : **עַל הַקְּדָשִׁים בְּיוֹם טוֹב** . שֶׁנִּשְׁחָטוּ בְּיוֹם טוֹב , לְחַלֵּק אוֹתָם בֵּין הַכֹּהֲנִים : אַבָּל לֹא עַל הַמְּנוֹת . שֶׁל קְדָשִׁים שֶׁל אֶתְמוּל : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [ד] מן האורחים, שִׁירָאָה שְׂלֹא הַכִּין כָּל צָרְכוֹן וַיִּתְחַרֵּט וַיִּצְוָה לְשֹׁמֵשׁ שְׂלֹא לְקוֹרְתָם . רַשִׁי : **[ה]** שְׂכוֹן הוּא בִּתְרָגוּם , גּוֹרְלָד תַּפִּיל בְּתוֹכְנוּ (מְשַׁלֵּי א), פִּיסָד אַרְמֵי בֵּינְתָנָא . וְנִרְאָה לִי שֶׁעֲנִינוּ כְּלִשׁוֹן לְהַתְחַנֵּן לוֹ (אַסְתָּר ד) שְׂתַרְגָּם לְפִיֶסָא לִיהּ , שְׁעַל יְדֵי גּוֹרֵל מִתְּפִיֶסִין וּמִתְרַצִּין זֶה לְזֶה , לְפִי שֶׁהָשׁוּוּ הַמְּדוּת וְאִין קְנָאָה וּמַחְלַקֵּת : **[ו]** כְּלוּמַר קְרוּבִים לְבֹא לִידֵי כָּד שְׂעִיעֲבוּ מִשּׁוּם מָדָה , שְׁעַל יְדֵי שְׂמַקְפִּידִים זֶה לְזֶה וּרְגִילִים לְקַח בְּמָדָה זֶה מְזָה גַם בְּיוֹם טוֹב יַעֲשׂוּ כָּד כּוּי וְכוּן בְּמִשְׁקַל וּמִנְּגוֹן יְבֹאוּ לִידֵי מְשַׁקֵּל וּמִנְּגוֹן מִפְּנֵי קְפִידָתָן , וּמִשּׁוּם לֹוּן וּפּוֹרְעִין , דְּלִשׁוֹן הַלְוָאָה אֲסוּר כְּדַלְעִיל , וְהֵם שְׂמַקְפִּידִים יִזְכְּרוּ לְשׁוֹן הַלְוָאָה לְפִי שְׂיֵאמַר הַשּׂוֹאֵל אִם אֲזָכִיר לְשׁוֹן שְׂאֵלָה מִשְׁמַע דְּהַדְרָה בְּעִינֵיהּ , לְכָד אִמַר לְשׁוֹן הַלְוָאָה . תּוֹסַפּוֹת : **[ז]** מִשּׁוּם דְּכִינוּן דְּהַכָּל שֶׁל בְּעַל הַבֵּית לִיכָא קִפְדָּא כָּלִל : **[ח]** סִירְכָא דְּלִישְׁנָא דְּגַמְרָא לְעִיל בְּבַנֵי חֲבוּרָה כּוּי וּמִשּׁוּם לֹוּן וּפּוֹרְעִין בְּיוֹם טוֹב (דְּבַבִּיָּה הִם שְׁנוּיִין) , אַבָּל הֵכָא בְּשִׁבְתָּ הִיא : **[ט]** **קְבִיא** . שֶׁם נוֹפֵל עַל כָּל מֵינֵי שְׁחוֹק שְׂיַקַּח אָדָם מְמוֹן חֲבֵרוֹ בְּהַסְכַּמַּת אוֹתוֹ הַשְּׁחוֹק : **[י]** **חִלְשִׁים** . מִין מוֹן הַגּוֹרֵלוֹת : **[יא]** **בְּיוֹם טוֹב** . הַר"ן בְּשֶׁם הַרְמְבִי"ם כְּתַב שֶׁהַטַּעַם כְּדִי לְחַבֵּב אֶת הַמַּצּוֹה . וּבַסִּיפָא כְּתַב אַבָּל לֹא עַל הַמְּנוֹת , שֶׁל חַל , קְדָשִׁים שֶׁל אֶתְמוּל , כִּינּוּן דְּהָיָה אֶפְשָׁר לְמַעַבַּד מֵאֶתְמוּל . אַבָּל הַרְאָב"ד וְהַמַּגִּיד מִשְׁנָה פִּרְשׁוּ דְּבְכָל קְדָשִׁים אֶפְלוּ דְּאֶתְמוּל מִתִּיר בְּיוֹם טוֹב מִשּׁוּם חֲבוּב מַצּוֹה , דְּהוֹאִיל וּמַצּוֹה יֵשׁ מַה לִּי דְּאֶתְמוּל מַה לִּי דְּהִיוּם . וּמְנוֹת רוּצָה לוּמַר שֶׁל חֲלִין . וְעִין תּוֹסַפּוֹת יוֹם טוֹב : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם מונה אדם את אורחיו ואת פרפרותיו מפיו כו' : טעם מה שאסרו למנות מן הכתב גזירה שמא יקרא אגרת שלום בשבת והוא אסור כי לבד ספרי הנבואות או פירושיהם אסור לקרות בשבת או ביי"ט ואפי' הי' אותו הספר בחכמה מן החכמות. ומפיס פירושו מטיל גורלות ושיעור זאת המשנה כך ומפיס עם בניו ועם בני ביתו על השולחן בשבת אבל לא עם אחר ובחול מותר להפיס עם אחר ובלבד שלא יתכוין לעשות מנה גדולה כנגד

מנה קטנה משום קוביא וקוביא שם נופל על כל מיני שחוק שיוסכם עליו שיקח אדם ממון חבירו בהסכמת אותו השחוק כמו הפספסין והנרדישים וזולתם מן הדומים להם. וחלשים מין מן הגורלות והוא שיקבצו דברים שלא ידמה אחד מהם לחברו כמנין האנשים ויפרוש כל אחד מאותן האנשים דבר אחד מאותן הדברי' ואותן החפצים לעצמו ויתנו אותן לאיש אחד נכרי שיבא במקרה וישים אותם החפצים חפץ אחד על כל מנה ומנה ממנות הקדשים ונוטל כל אחד ואחד מנתו כפי גורלו והתירו החכמים לעשות זה ביום טוב לפי שהזריזות באכילת קדשים ולטול מהם מנה גדולה ויפה מצוה. ומה שאמרו אבל לא על המנות ר"ל מנות של חולין שאין מטילין חלשים עליהם ביי"ט ומלת חלשין מלה עברית חולש על גוים (ישעי' (יד) : (רמב"ם)

פרק כג - משנה ג

לא ישכר אדם פועלים בשבת, ולא יאמר אדם לחברו לשכר לו פועלים. אין מחשיכין **(יד)** על התחום לשכר פועלים ולהביא פרות, אבל מחשיך הוא לשמר, ומביא פרות ביזו. כלל אמר אבא שאול, כל שאני זכאי באמירתו, רשאי אני להחשיך עליו :

ר"ע מברטנורה **לא ישכר אדם פועלים**. דכתיב (ישעיה נח) ממצא חפץך ודבר דבר **(יב)** : **ולא יאמר אדם לחברו כו'**. לדיוקא נקטיה **(יג)**, לא יאמר לחברו שכר לנו פועלים, אבל אומר לו הנראה שתעמד עמי לערב, כלומר עכשיו נראה אם תבא אלי לכשתחשך, ואף על פי ששניהם יודעים שעל מנת לשכרו לפעלתו הוא מזהירו, כיון דלא מפרש ליה שכירות בהדיא שרי, דקימא לן דבור אסור הרהור מתר : **אין מחשיכין על התחום**. לקרב עצמו בשבת עד סוף התחום ולהחשיך שם שיהא קרוב למקום הפועלים או לפרדס להביא פרות, דכל דבר שאסור לעשותו בשבת אסור להחשיך עליו, אבל מחשיך הוא להיות קרוב לצאת ולשמר פרותיו, דזה דבר המתר בשבת לשמר פרותיו : **ומביא**

פירות בידו. הואיל ועקר מחשבתו לא היתה לכך: **כלל אמר אבא שאול.** אתנא קמא פליג, דאסר כל החשכה ולא מפליג בין החשכה של מצוה להחשכה של רשות, ואתא איהו ואמר דהחשכה של מצוה שריא [טו], שכשם שמותר לומר לחברו בשבת תהיה מזמן לילך לאחר חשכה להביא ארון ותכריכים למת, כך מותר להחשיך על התחום כדי שיהיה מזמן לאחר חשכה להביא ארון ותכריכים. וסיפא דתנן מחשיכים על התחום [לפקח] על עסקי כלה ועל עסקי המת, אבא שאול היא. והלכה כמותו: (רי"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [יב] וכתוב לעיל מניה אם תשיב משבת רגלך וגוי מעשות דרכיך ממצא וגוי: **[יג]** דאי לגופיה פשיטא, מאי שנא הוא ומאי שנא חברו. גמרא. ופרש רש"י דהא ישראל כמותו הוא ולא מצי לאוגרינהו, והשולחו עובר משום ולפני עור כו'. והקשו בתוספות ונימא אלמחר קאי, ותרו דאם כן מאי אריא חברו, אפלו הוא נמי לא מצי למימר אשכר למחר: **[יד]** אין מחשיכין. שהרי נמצא הלוכו בשבת לעשות חפציו. הרמב"ם: **[טו]** כדאיתא בגמרא משדכין על התינוקות כו', אמר קרא ממצא חפצך ודבר דבר, חפצך אסור, חפצי שמים מותר: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם לא ישכור פועלים בשבת ולא יאמר אדם לחבירו כו': הכל מודים כי מותר לאדם שיאמר לחברו שמור לי פירותי שבתחומך ואשמור לך פירותיך שבתחומי וכמו שמותר לצוות חברו בשמירה כך מותר לו שיחשיך לשמור וזהו ענין אמרם כל שאני זכאי באמירתו רשאי אני להחשיך עליו וענין להחשיך על התחום שילך בשבת עד סוף תחום שבת וישב בסוף התחום עד שיצא שבת ויעשה דבר פלוני וכבר ידעת כי אסור לנו בשבת הדבור והעצה וההשתדלות בשום דבר שנעשה אותו לאחר השבת מן הדברים שהן אסורין לעשות בשבת כמו שפירש ואמר ממצוא חפצך ודבר דבר וכתוב עשות חפצך ביום קדשי מלבד אם הוא דבר מצוה ויהיה דבור חפצי שמים כגון שידבר בו אדם בשדוכי הנערים והנערות ולמוד הבנים תורה או כתב או מלאכה כי השתדלות באלו הדברים כולם מצוה: (רמב"ם)

פרק כג - משנה ד

מחשיכין על התחום לפקח על עסקי כלה, ועל עסקי המת להביא לו ארון ותכריכין. גוי

שְׁהִיָּא חֲלִילִין בְּשַׁבָּת, לֹא יִסְפַּד בְּהֵן יִשְׂרָאֵל,
אֵלֹא אִם כֵּן בָּאוּ מִמְּקוֹם קָרוֹב. עָשׂוּ לוֹ אַרְוֹן
וַחֲפְרוּ לוֹ קֶבֶר, יִקְבֵּר בּוֹ יִשְׂרָאֵל {יח}, וְאִם
בְּשַׁבִּיל יִשְׂרָאֵל, לֹא יִקְבֵּר בּוֹ עוֹלָמִית :

ר"ע מברטנורה לְפַקַח עַל עֵסְקֵי כֻלָּה. לְעֵינֵי וְלַחְקוֹר בְּצַרְכֵי הַכֶּלֶה : חֲלִילִין.
כְּלִי נֶגוֹן חֲלוּלִין שְׁקוּלָן מְעוֹרֵר הַבְּכִי : לֹא יִסְפַּד בְּהֵן יִשְׂרָאֵל. קִנְסָא הוּא
מְשׁוּם דְּמוּכְחָא מִלְתָּא שְׁבַשְׁבִּיל יִשְׂרָאֵל הוּבָאוּ {טז} : אֵלֹא אִם כֵּן בָּאוּ
מִמְּקוֹם קָרוֹב. אֵלֹא אִם כֵּן נוֹדַע לָנוּ בְּבִירוֹר שְׁבָאוּ מִמְּקוֹם שְׁבַתוֹד
הַתְּחוּם {יז} וְלֹא הֵבִיֵּאָם מִחוּץ לַתְּחוּם : אַרְוֹן. לְעֵצְמוֹ שְׁיִקְבֵּר בּוֹ נְכָרִי, אוֹ
לְמַכְר : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {טז} דְּאִין דְּרַךְ לְהִבִּיא חֲלִילִין אֵלֹא בְּשַׁבִּיל מֵת. רַשִׁי. וְהַרְ"ב לֹא
פִּרְשׁ עַד אֵימַתִּי לֹא יִסְפַּד בְּהֵן, נִרְאָה שְׁדַעְתּוֹ דְּבַכְדִּי שְׁיָבֵאוּ, וְהִינוּ דְּתֵנָן אֵלֹא
אִם כֵּן בָּאוּ מִמְּקוֹם קָרוֹב, וּמִסְתַּמָּא כִּי בָאוּ מִמְּקוֹם קָרוֹב יֵשׁ בּוֹ שְׁעוֹר זֶה
קָדָם שְׁיִסְפַּד, שְׁאִין מְסַפִּידִין מִיַּד מִשְׁתַּחֲשָׁף. וְכֵן כְּתַב הַר"ן דְּהַחֲלוּק בֵּין
חֲלִילִין לְאַרְוֹן וְקֶבֶר, דְּאַרְוֹן וְקֶבֶר בְּמִקְוֹם פְּרַהֲסִיָּא הֵן מִן הַסְּתָם וְאוֹשָׁא
מִלְתָּא טוּבָא וְיִגְנָאֵי הוּא לְמַת, אֲבָל חֲלִילִין מִסְתַּמָּא בְּצִנְעָא מוּבָאִים, וְאִין
הַכִּי נִמְי דְּאַרְוֹן וְקֶבֶר שְׁנַעֲשׂוּ בְּצִנְעָא דְשָׂרִי בְּכַדִּי שְׁיַעֲשׂוּ, וְחֲלִילִין שְׁהוּבָאוּ
בְּפְרַהֲסִיָּא אֲסוּרִין עוֹלָמִית, אֵלֹא דְמִשְׁנַתְּנוּ דְּבִרָה בַּהוּזָה לְהָא כְּדָאִיתָא וְלְהָא
כְּדָאִיתָא. וְעֵינֵי תוֹסְפּוֹת יוֹם טוֹב : {יז} רַשִׁי. וְהַקְשׁוּ בְּתוֹסְפּוֹת דְּהִלָּא עִם כָּל
זֶה הֵבִיֵּאָם דְּרַךְ רְשׁוֹת הַרְבִּים וּמַה לִּי אַרְוֹן וְקֶבֶר שְׁנַעֲשָׂה בְּשַׁבָּת וּמַה לִּי
חֲלִילִין שְׁהוּבָאוּ דְּרַךְ רְשׁוֹת הַרְבִּים, וְיֵשׁ לוֹמֵר דְּהִבִּיא מִמְּקוֹם קָרוֹב לֹא מְהִנִּי
כָּל כֵּן הַבָּאָתוּ. וְלִשְׁיטַת הַר"ן צָרִיךְ לְהַמְתִּין עַד כְּדִי שְׁיָבֵאוּ מִרְשׁוֹת הַרְבִּים,
מִמְּקוֹם שְׁבָאוּ : {יח} יִקְבֵּר כּו'. מִיַּד, וְאִין צָרִיךְ לְהַמְתִּין בְּכַדִּי שְׁיַעֲשָׂה.
וְלַרְשִׁי טַעְמָא כְּדָאִיתָא בְּגִמְרָא דְּמוֹקִים לֵה בְּעוֹמֵד בְּאַסְרְטָיָא, פִּרְשׁ רַשִׁי
שְׁאִין דְּרַךְ יִשְׂרָאֵל לְקֶבֶר שָׁם, דְּוַדָּאֵי לֹא נַעֲשָׂה בְּשַׁבִּיל יִשְׂרָאֵל. וְאַרְוֹן מוֹקִי
בְּמַטְל עַל קֶבֶר שֶׁל נְכָרִי בְּאַסְרְטָיָא, וְלַהַרְ"ן מִיָּרִי דְּהַדְבָּר יְדוּעַ שְׁעֲשָׂה לוֹ
לְעֵצְמוֹ, וְאִין צָרִיךְ הוֹכְחָה מִתּוֹדַת הַמַּעֲשָׂה, אֵלֹא שְׁיִהָא נוֹדַע שְׁעֲשָׂאוּ לְעֵצְמוֹ :
(עיקר תוי"ט).

רמב"ם מחשיכין על התחום לפקח על עסקי כלה כו' : לפקח פירושו בזה
המקום לשאול ולחקור. עסקי כמו צרכי. ארון ארון עץ. תכריכין ידוע והם
הבגדים שבהם נקבר המת. חלילין כלים חלולין עושין בהם קול ידוע לעורר
הבכי והאבל. ואמרם ממקום קרוב מתוך המדינה אבל אם לא היו עמו
במדינה אסור לעשות אבל בהן גזירה שמא מחוץ לחומה באו שהוא רשות
הרבים ואמרו בארון וקבר אם בשביל ישראל לא יקבר בו עולמית לפרסום
הדבר אצל כל בני המדינה וכל מה שהתירו ממה שעשו הנכרים בשבת אינו
מותר אלא עד שימתין למוצאי שבת בכדי שיעשה וכן אלו החלילים אע"פ
שראינום שבאו מן המדינה : (רמב"ם)

פרק כג - משנה ה

עוֹשִׂין כָּל צָרְכֵי הַמֵּת, סָכִין וּמְדִיחִין אוֹתוֹ, וּבִלְבָד שְׁלֵא יִזְיִזוּ בּוֹ אֲבָר. שׁוֹמְטִין אֶת הַכֹּר מִתַּחְתּוֹ וּמְטִילִין אוֹתוֹ עַל הַחֵל בְּשֶׁבִיל שְׂיִמְתִּין. קוֹשְׂרִים אֶת הַלְּחִי, לֹא שְׂיַעֲלָה, אֲלָא שְׁלֵא יוֹסִיף. וְכֵן קוֹרָה שְׁנִשְׁבְּרָה, סוֹמְכִין אוֹתָהּ בְּסַפְסָל אוֹ בְּאַרְכּוֹת **[כב]** הַמָּטָה, לֹא שְׂתַעֲלָה, אֲלָא שְׁלֵא תוֹסִיף. אֵין מְעַמְצִין **[כג]** אֶת הַמֵּת בְּשַׁבָּת, וְלֹא בְּחֵל עִם יְצִיאַת נַפֶּשׁ. וְהַמְעַמֵּץ עִם יְצִיאַת נַפֶּשׁ, הֵרִי זֶה שׁוֹפֵךְ דָּמִים:

ר"ע מברטנורה סכין. בשמן: ומדיחין. במים. ופוקקין נקביו **[יט]**, סותמין נקביו העליונים והתחתונים בבגד או בשום דבר כדי שלא תכנס בהם הרוח ויתפח: **ובלבד שלא יזיזו בו אבר.** שלא יטלטל ויגביה לא ידו ולא רגלו ולא ריסי עיניו, שאסור לטלטל המת או אבר מאבריו, אף על פי שמתר לגע בו. וכן כל מקצה **[כ]** מתר בנגיעה ואסור בטלטול. וביצה שנולדה בשבת או ביום טוב אסורה אפלו בנגיעה, שמפני כדוריתה נגיעתה זהו טלטולה: **ושומטים את הכר מתחתיו.** ונמצא מטל על החל, אבל לא מטלטלין להניחו על החל, דהא תנא רישא ובלבד שלא יזיז בו אבר: **בשביל שימתין.** שלא יסריח **[כא]** מחמת חם הסדינים והפרים: **קושרים את הלחי.** של מת שהיה פיו הולך ונפתח: **ולא שיעלה.** להסגר מה שנפתח, דהינו מזיז אבר, אלא שלא יוסיף להפתח: **סומכים אותה בספסל.** שהרי תורת כלי עליו: **ולא שתעלה.** דהנה ליה בונה: **אין מעמצין.** את עיניו בשבת אפלו לאחר יציאת נפש, דהנה ליה מזיז אבר: **שופך דמים.** שבדבר מעט מקרב מיתתו: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {יט} לישנא דבריתא בגמרא הוא: {כ} ואם תאמר דבפרק י"ח משנה ב' דדוחין לתרגלת אבל לא מטלטלין, ואמאי דוחין שנמצא שמטלטל מקצתו, והכא אסרינו אפלו לזוז מקצתו. ונראה דלעיל משום צער בעלי חיים נגעו, ודוקא בשצריכין לכך, אבל בשאין צריכין לכך לא. הר"ן: {כא} וענינו כאן שיתלחח. כמו בריש פרק לא יחפר [בבא בתרא דף יח], מתונה קשה לפתל: {כב} בארכות. בכ"ף גרסינן במשנה ח' פרק קמא דסכה. והם הלוחות שבצדדי המטה שהם ארכין: {כג} אין מעמצין. כמו עוצם עיניו [ישעיה לג]. והלשון מהפך כמו כבש כשב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם עושין כל צרכי המת סכין ומדיחין אותו כו': כששומט אדם מה שתחת המת מן הבגדים נמצא מוטל על החול וזו היא כוונתו באמרו ומטילין אותו על החול לא שיזיזוהו ממקומו ויטילו אותו על הארץ כי זה כבר התנה ברחיצתו ואומר בלבד שלא יזיזו בו אבר לפי שטלטול המת בשבת אסור. ומעמצין עצימת העינים וסתימתם: (רמב"ם)

כד

פרק

פרק כד - משנה א

מי שהחשיך בדרך, נותן פיסו לנכרי, ואם אין עמו נכרי, מניחו על החמור. הגיע לחצר החיצונה, נוטל את הפלים הנטלין בשבת, ושאינו נטלין בשבת, מתיר את החבליים, והשקין נוטלין מאליהם:

ר"ע מברטנורה **מי שהחשיך**. נותן כיסו לנכרי. מבעוד יום **{א}**. ואף על גב דשלוחו של ישראל הוא לשא את כיסו בשבת, קים להו לרבנן דאין אדם מעמיד עצמו על ממונו, ואי לא שרית ליה אתי לאתויי ארבע אמות ברשות הרבים **{ב}**: **ואם אין עמו נכרי כו'**. הא יש עמו נכרי, לנכרי יהיב ליה, מאי טעמא, חמור אתה מצוה על שביתתו, נכרי אי אתה מצוה על שביתתו. וכשמניח כיסו על החמור משתחשך מניחו עליה פשהיה מהלקת, כלומר לאחר שעקרה רגליה לילך, דלא עבדה עקירה, וכשרוצה הבהמה לעמד נוטלו מעליה **{ג}**, ולאחר שתחזר ותעקר רגליה לילך יניחנה עליה, כי היכי דלא תעביד הבהמה עקירה והנחה, דאי שביק לה למעבד עקירה והנחה והוא מחמר אחריה ומנהיגה נמצא מחמר אחר בהמתו בשבת ואסור, אף על פי שאינה טעונה אלא כל דהו, דכתיב (שמות כ) לא תעשה [כל] מלאכה אתה ובהמתך, איזו היא מלאכה שנעשית בין האדם והבהמה, הוי אומר זה מחמר: **הגיע לחצר החיצונה**. מלתא באנפי נפשה היא ולא בדיון כיסו קא מיירי: **לחצר החיצונה**. של עיר, שהוא מקום המשתמר ראשון, כשיבא לפרק החמור נוטל בידו מעליו פלים הנטלין בשבת: **ושאינם נטלים מתיר את החבלים**. של אכף שהן קשורים, והשקין נופלים: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **{א}** וכן פרש רש"י. ויש להקשות דלקמן גבי מניח כיסו על החמור מפרש הר"ב משתחשך, והקא בעינן מבעוד יום. והרא"ש הקשה דמה צריך לטעם דנכרי אי אתה מצוה כו', הא בית הלל מתירין מבעוד יום על ידי קציצת שחר, ומסיק דאין הכי נמי דהקא משתחשך מיירי. וכתב בית יוסף סימן רס"ו דאף על פי שהמעות מקצין הם במקום פסידא לא גזרו: **{ב}** ולהכי אי לית ליה לא נכרי ולא חמור עשו חז"ל עוד תקנה אחרת, שמוליכו בעצמו בפחות פחות מארבע אמות, אלא שחכמי המשנה לא רצו לגלות תקנה זו מפני שנאמר [משלי כה] כבוד אלהים הסתר דבר, דלמא אתי לאתויי ארבע אמות ברשות הרבים: **{ג}** פרוש קדם שתעמד, דלא תעשה הנחה, כמו שכתב הרמב"ם. וכתב עוד דכשיגיע לפתח ביתו יטלנו מעליו פשהיה מהלך ויזרקנו לתוך ביתו בלאחר יד, כדי שלא יהא מכניס מרשות הרבים לרשות היחיד: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם מי שהחשיך בדרך נותן כיסו לנכרי כו': התרנו לו שיתן כיסו לנכרי מפני שאדם בהול על ממונו ואי אפשר שיזרוק כיסו ולולי זאת ההתרה היה מביא אותו הוא בעצמו ומה שאמרו מניחו על החמור בתנאי שיניחנו על החמור בשעת הלוכו וכשיעמוד שיטלנו מעליו כדי שלא יעשה הנחה וכשיחזור לילך מחזירו עליו עד שיגיע לפתח ביתו ויטלנו מעליו כשהוא מתהלך ויזרקנו לתוך ביתו בלאחר יד כדי שלא יהיה מכניס מרה"ר לרה"י ומה שהטרחנו אותו להניחו על הבהמה כשהיא מתהלכת כדי שלא יהיה מחמר ומחמר הוא הנותן דבר על הבהמה ומנהיג אותה או ינהיג אותה במשאה וימהר אותה ללכת אע"פ שלא נתן עליה דבר ואפילו יהיה המשא דבר מועט ופסק ההלכה המחמר בשבת פטור וכבר הודעתך כי פטורי שבת פטור אבל אסור. ואם אין עמו לא בהמה ולא נכרי הוא עצמו מביא אותו

וילך בו פחות מארבע אמות. ומה שאמרו הגיע לחצר הראשונה אינו נקשר
בדין הכיס : (רמב"ם)

פרק כד - משנה ב

מתירין פקיעי עמיר לפני בהמה, ומפספסים
את הפפיו, אבל לא את הזרין. אין מרסקין
לא את השחת ולא את החרובין **ה** לפני
בהמה, בין דקה בין גסה. רבי יהודה מתיר
בחרובין לדקה :

ר"ע מברטנורה פקיעי עמיר. קשין של שבליים שאגדו **ד**, מתירין אותן,
דכל זמן שהן קשורין לאו אכלא נינהו, ומתירין אותן לישוינהו אכלא,
אבל פספוס, לפזרו פדרד שרגילין לפזר עשבים לפני בהמה כדי שתריח
ריחו ויהיו יפין לה לאכלו, אסור בפקיעי עמיר, דמאחר דאתעבידו
אכלא בהתר הפקיעין, והפספוס אינו אלא לתענוג בעלמא, ומטרח
בדבר שהוא כבר אכל לא טרחינן: **ומפספסים את הפפיים.** ענפים לחים
של ארז, מפזרים ושוטחים אותן לפני הבהמה שתריח ריחו, דבלאו
פספוס לא הוו אכלא: **אבל לא את הזרין.** הן הן פקיעי עמיר, אלא
שהפקיעין יש להן שני קשרים, אחד בראשן ואחד בסופן, והזרין יש
להן שלשה קשרים, קשר אחד יתר באמצעו. וקאמרה מתניתין שאין
מפספסים את הזרין ואף על פי שהן דחוקים זה בזה ומתחממים
והבהמה קצה בהן, אלא מתיר שלשה אגדיהן בלבד, דהתרת אגדיהן
משוי לה אכלא פפקיעין: **אין מרסקין את השחת.** אין מחתכין עשב
של תבואה, והיא אספסתא, משום דטרחא שלא לצרד הוא: **רבי יהודה**
מתיר בחרובין לבהמה דקה. ששניה דקות, וקשין לה. ואין הלכה כרבי
יהודה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט ד ואגד אין בו קשר האסור להתיר בשבת: **ה** החרובין.
דומיא דשחת דרפיכא. ומשום הכי אין מחתכין, דמטרח באכל לא
מטרחינן: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם מתירין פקיעי עמיר לפני בהמה כו': פקיעין וזרין הם אלומות עמיר אלא שהפקיעין הן קטנות והם משתים שתים והזרין הן גדולות משלשה שלשה. ואמרו אבל לא את הזרין ר"ל אין מפספסין את הזרין אבל להתיר האגודות מותר. ופ"י מפספסין כמו מפרכין והוא שמחככין אותן בין שתי הידים. וכיפין מין מן הפקיעין ומרסקין כמו מחתכין. ושחת ידוע ובלשון עברי גז אחר גזי המלך (עמוס ז) ואין הלכה כרבי יהודה: (רמב"ם)

פרק כד - משנה ג

אין אובסין ⁽¹⁾ את הגמל, ולא דורסין, אבל מלעיטין ⁽²⁾. ואין ממרים את העגלים, אבל מלעיטין. ומהלקטין לתרנגולין. ונותנין מים למרסן, אבל לא גובלים. ואין נותנין מים לפני דבורים ולפני יונים שבשבך, אבל נותנין לפני אוזים ותרנגולים ולפני יוני הרדסיות:

ר"ע מברטנורה אין אובסין. [אין] מאכילין אותו על פרחו ותוחבים לו בגרונו, ופרוש אובסין, עושין לה אבוס בתוך מעיה: ולא דורסים. שדורס המאכל לתוך גרונה. ומיהו לא הוי כמו אובסין: אבל מלעיטים. שתוחב לו המאכל למקום שיכול להחזיר: אין ממראין. מפטמין, לשון וחלב מריאים (ישעיה א). ופרוש המראה, שתוחב לו המאכל לפניו מבית הפליעה במקום שאינו יכל להחזיר: ומהלקטין לתרנגולין. שתוחב המאכל לתוך פיו במקום שיכול להחזיר: אבל לא גובלין. אין לשין אותו במים: אין נותנין מים לפני דבורים. שאין מזונותיהן עליו, שיוצאין ואוכלין בשדה ומים מצויין להם באגמים: דורסיות. יונים שגדלים בפתים. ונקראים דורסיות על שם הורדוס המלך שהיה מגדל מהן בארמונו: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט ⁽¹⁾ אין אובסין. לשון הרמב"ם, אין מאכילין בהמה חיה ועוף פדרך שהוא מאכיל בחל, שמא יבא לידי כתישה או לישה: ⁽²⁾ מלעיטין. לשון הלעיטני נא [בראשית כח]: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אין אובסין את הגמל ולא דורסין אבל מלעיטין כו': אבוס שם המקום שמשימים בו המספא לבהמה וענין אמרם אין אובסין שלא יאכילנה מזון ימים רבים והוא אמרם אין עושין לה אבוס בתוך מעיה. ודורסין הפירוש הקרוב אצלי שלא ישימו בחזקה הגמל על המאכל כדי שיאכל הרבה. מלעיטין נתינת המאכל לתוך פי האוכל. ממרין זריקת המאכל למעי הבהמה עם המים. ואמרם מלעיטין למקום שיכולה להחזיר ואמרם ממרין למקום שאינה יכולה להחזיר ושתייהן מלות עבריות מלעיטין מגזרת הלעיטני נא (בראשית כה) וממרין מענין הפטום שור ומריא. מהלקטין שישים האוכל בידו והם לוקטין אותו. מורסן ידוע. גובלין כמו לשין. דורסיות יוני הבית והם מיוחסות להורודוס שהיה מגדל אותן בהיכלו: (רמב"ם)

פרק כד - משנה ד

מִחֲתָכִין אֶת הַדְּלוּעִין לְפָנֵי הַבְּהֵמָה, וְאֶת הַנְּבֵלָה לְפָנֵי הַכְּלָבִים. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אִם לֹא הִיָּתְהָ נְבֵלָה מֵעֶרְב שַׁבָּת, אֲסוּרָה, לְפִי שְׂאִינָה מִן הַמוֹכֵן:

ר"ע מברטנורה מִחֲתָכִין אֶת הַדְּלוּעִין. הַתְּלוּשִׁין {ח} לְפָנֵי הַבְּהֵמָה, וְאֵף עַל גַּב דְּסִתְמָן לָאוּ לְמֵאֲכַל בְּהֵמָה קִיָּמִי אֲלֵא לְאָדָם: וְאֶת הַנְּבֵלָה. שְׁנֵתְנֵבֵלָה הַיּוֹם, וְאֵף עַל גַּב דְּבִין הַשְּׂמֻשׁוֹת הִיָּתְהָ עוֹמְדָת לְאָדָם וְלֹא לְבְּהֵמָה {ט}: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ח} הַתְּלוּשׁ מֵאֲתָמוֹל, דְּמַחְבֵּר פִּיּוֹן דְּלֹא לְקִטּוֹ מִבְּעוֹד יוֹם אֲקַצִּינָהּ מִדְּעֵתִיהָ. בֵּית יוֹסֵף: {ט} וַתְּמִיחָהּ דְּהָא אֵף לְאָדָם לֹא קִיָּמִי בִּין הַשְּׂמֻשׁוֹת [לש"ח], מִסְפֵּק שַׁבָּת. וּבְגִמְרָא פְּסָחִים דְּרַף נִיּוֹ קְאָמַר מְהֵד מְשֻׁנָּה דְּלְרַבִּי יְהוּדָה מוֹכֵן לְאָדָם לֹא הוּי מוֹכֵן לְבְּהֵמָה. וּפְרָשׁוּ הַתּוֹסְפוֹת דְּמוֹכֵן לְאָדָם הֵינּוּ שְׁעוֹמְדָת לְאֲכִילַת אָדָם וְלֹא הַקְּצוּיָה שְׂלֵא יְהֵנָה בְּהָ אָדָם, אֲלֵא שְׂאִסוּרָה מִחֲמַת אֲסוּר שַׁבָּת, וְהַלְּפָדָּ אִי לָאוּ דְּאֲמַרִּינָן מוֹכֵן לְאָדָם לֹא הוּי מוֹכֵן לְכְּלָבִים הוּי שְׂרִי לִתּוֹ לְכְּלָבִים, דְּלְכְּלָבִים רְאוּי אֲפֵלוּ חַיִּים כְּגוֹן עוֹפוֹת. וְעֵינָן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: (עיקר תוי"ט).

פרק כד - משנה ה

מִפִּירִין נְדָרִים בְּשַׁבָּת, וְנִשְׁאָלִין לְדַבְרִים שֶׁהֵן לְצַרְךָ הַשַּׁבָּת. פּוֹקְקִין אֶת הַמָּאֹר, וּמוֹדְדִין אֶת הַמְטָלִית וְאֶת הַמְקֹוֹה. וּמַעֲשֶׂה בִימֵי אָבִיו שֶׁל רַבִּי צְדוֹק וּבִימֵי אָבִא שְׁאוּל בֶּן בְּטַנִּית, שֶׁפָּקְקוּ אֶת הַמָּאֹר בְּטַפִּיחַ, וְקִשְׂרוּ אֶת הַמְקֹדָה בְּגָמִי, לִידַע אִם יֵשׁ בְּגִיגִית פּוֹתַח טַפַּח אִם לֹא. וּמְדַבְּרִיהֶן לְמַדְנֹו, שֶׁפּוֹקְקִין וּמוֹדְדִין וְקוֹשְׂרִין בְּשַׁבָּת:

ר"ע מברטנורה **מפירין**. בעל לאשתו ואב לבתו: **ונשאלין**. לחכם **[י]**: שֶׁהֵן לְצַרְךָ הַשַּׁבָּת. כְּגוֹן שֶׁנֶּדֶר שֶׁלֹא יֵאָכַל הַיּוֹם. וְאִנְשְׁאָלִין דְּוָקָא קָאִי, דְּאֵלוּ בְּעַל אוֹ אֵב מִפִּר בֵּין נְדָרִים שֶׁהֵן לְצַרְךָ הַשַּׁבָּת בֵּין נְדָרִים שֶׁאֵינֶן לְצַרְךָ הַשַּׁבָּת, כִּיּוֹן שֶׁאֵינֶן יָכֹל לְהַפֵּר אֶלָּא בְּיוֹם שֶׁמְעוּ בְּלִבָּד. וְנְדָרִים שֶׁהֵן לְצַרְךָ הַשַּׁבָּת אֶפְלוּ הִיָּה לוֹ פְּנָאִי לְהַשְׁאֵל עֲלֵיהֶם קֹדֶם הַשַּׁבָּת נִשְׁאָלִין עֲלֵיהֶם בְּשַׁבָּת: **ופוקקין את המאור**. החלון שֶׁמִּמֶּנּוּ הָאֹרֶה נִכְנָסֶת, סוֹתֵמִין אוֹתוֹ בְּלוּחַ אוֹ בְּשָׂאֵר כָּל דְּבַר שֶׁרְגִילִים לְסוֹתֵםּ בּוֹ: **ומוודדין את המטלית**. כְּגוֹן אִם הִיתָה טַמְאָה וְנִגְעָה בְּטְהוֹרוֹת, מוֹדְדִין אוֹתָהּ אִם יֵשׁ בָּהּ שְׁלֹשׁ אֶצְבָּעוֹת עַל שְׁלֹשׁ אֶצְבָּעוֹת לִידַע אִם נְטִמָּאוּ הַטְּהוֹרוֹת אִם לֹא, דְּמְטָלִית פְּחוּתָה מְשֻׁלֵּשׁ עַל שְׁלֹשׁ אֵינָהּ לֹא מְטַמְאָה וְלֹא מְטַמְאָה **[יא]**: **ואת המקוה**. לִידַע אִם יֵשׁ בָּהּ אֵמָה עַל אֵמָה בְּרוּם שְׁלֹשׁ אַמּוֹת. שֶׁאֵלוּ מְדִידוֹת שֶׁל מְצוּהָ הֵן, לְפִיכָךְ מִתֵּר לְמַדְד אוֹתוֹן בְּשַׁבָּת: **שפוקקו את המאור**. אֶת הַחֲלוֹן. וְקִרְוֵי מָאֹר, שֶׁמִּמֶּנּוּ הָאֹרֶה נִכְנָסֶת: **בטפוח**. פֶּדָה שֶׁל חָרֶס: **מקדה**. כָּלִי חָרֶס: **בגמי**. לְהַכִּי נִקֵּט גָּמִי, שֶׁרְאוּי לְמַאֲכַל בְּהֵמָה וְלֹא מְבַטֵּל לִיָּה לְהִיּוֹת קֶשֶׁר שֶׁל קִימָא: **לידע אם יש בגיגית פותח טפח**.

כַּמִּין שְׁבִיל קָטָן הָיָה בֵּין שְׁנֵי בְּתִים שְׁלֵא הָיָה מְקוּרָה, אֲלֵא שְׁגִיגִית מִנַּחַת עַל גִּבּוֹ, וְהָיוּ חֲלוּנוֹת פְּתוּחוֹת מִן הַבְּתִים אֶל הַשְּׁבִיל, וְהָיוּ חוֹשְׁשִׁין שְׁמָא יָמוּת מִת בְּבֵית אֶחָד וְיִתְהַא הַטְּמָאָה בָּא מִן הַחֲלוּן אֶל הַשְּׁבִיל וּמִן הַשְּׁבִיל אֶל הַבְּתֵי הָאֲחֵר דְּרָךְ הַחֲלוּן הַפְּתוּחַ, לְפִיכָךְ פְּקִיבֵי אֶת הַחֲלוּן הַפְּתוּחַ לְבֵית שְׁהַטְּמָאָה בְּתוֹכוֹ **[יב]** בְּטַפִּיחַ שֶׁל חָרֵס וְגִבּוֹ לְצַד הַשְּׁבִיל, וְכִלֵּי חָרֵס אֵינּוּ מְטַמְּא מִגִּבּוֹ, וְחוּצָא, כִּי חֲשָׁשׁוּ שְׁמָא אֵין בְּסֻדָּק הַגִּיגִית פּוֹתַח טַפַּח וְנִמְצָאֵת הַגִּיגִית מְאֵהֶלֶת עַל הַשְּׁבִיל וְהַטְּמָאָה בָּאָה דְּרָךְ הַשְּׁבִיל מִבֵּית זֶה לְבֵית זֶה. אַחֲרַי כִּדְ הַצָּרְכוֹ לְפִתּוּחַ הַחֲלוּן וְלִטַּל אוֹתוֹ טַפִּיחַ הַפְּקוּק בַּחֲלוּן, וּבָאוּ לִידַע אִם יֵשׁ בְּאוֹתוֹ סֻדָּק שֶׁל גִּיגִית פּוֹתַח טַפַּח וְאֵין שָׁם אֵהֶל בְּאוֹתוֹ שְׁבִיל לְהַבִּיא אֶת הַטְּמָאָה, שְׁהַטְּמָאָה יוֹצֵאָה מִן הַשְּׁבִיל דְּרָךְ סֻדָּק שְׁבִיגִית **[יג]** כְּלַפִּי מַעְלָה. אוֹ אֵין בְּסֻדָּק שֶׁל גִּיגִית פּוֹתַח טַפַּח, וְנִמְצָאֵת הַשְּׁבִיל כְּאֵהֶל וּמְבִיאָה אֶת הַטְּמָאָה מִבֵּית לְבֵית. וּמְדַדּוּ מְקַדָּה שֶׁל חָרֵס וּקְשָׁרוּהָ בְּגָמִי וְהוֹשִׁיטוּהָ כְּלַפִּי מַעְלָה, לְרְאוּת אִם הָיָה בְּסֻדָּק הַגִּיגִית פּוֹתַח טַפַּח אִם לֹא: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [י] לְפִי שֶׁהִנָּדָר הַמִּתָּר עַל יְדֵי חֲכָם צָרִיךְ חֻקִּיָּה עַל הַחֲרָטָה אִם הִיא מְעַקְרָא וְעַל הַפְּתַח אִם פּוֹתַחִין בָּהּ, לְכַד תִּנְי נִשְׁאָלִין, שְׁהַחֲכָם שׁוֹאֵל בְּהוּן. אֲבָל הַפְּרָה דְּלֵאשָׁה הַנִּיחוּ בְּלִשׁוֹן הַכְּתוּב, הִפְר יִפְר [במדבר ל], שְׁאֵינּוּ צָרִיךְ שְׁאֵלָה: **[יא]** פְּרוּשׁ אִם הָיְתָה מִתְחַלְּהָ שְׁלֵשׁ עַל שְׁלֵשׁ וְנִטְמָאֵת, וְנִפְתַּחְתָּהּ, שׁוּב אֵינָה מְטַמְּאָה: **[יב]** פְּרוּשׁ הַפְּתוּחַ כִּנְגַד הַבְּתֵי שְׁהַטְּמָאָה בְּתוֹכוֹ. וְלְכַד נִתְּנוּ הַטְּפִיחַ גִּבּוֹ מוּל הַשְּׁבִיל, כְּדִי שְׁלֵא יִקְבַּל טְמָאָה מִהֵמֶת שְׁבִיבֵית, שְׁהַטְּמָאָה יוֹצֵאָה מִמֶּנָּה וּמִתְפַּשְׁטֵת תַּחַת הַגִּיגִית עַד לְטַפִּיחַ. וּמִשׁוּם הַכִּי לֹא פִרַשׁ שְׁפִקְוֵי הַחֲלוּן שֶׁל הַבְּתֵי שְׁהֵמֶת בְּתוֹכוֹ, דְּמִסְתַּמָּא אוֹתוֹ שְׁחוּשֵׁשׁ פֶּן יִתְטַמָּא הוּא שְׁפִקְוֵי וְלֹא אוֹתוֹ שְׁכַבֵּר טְמָא, דְּמָאִי אֲכַפֵּת לִיה. תּוֹסְפּוֹת יוֹם טוֹב: **[יג]** וְצָרִיךְ לוֹמַר שְׁבִשְׁנֵי צִדֵי הַסֻּדָּק לֹא הָיָה בְּרַחֵב שׁוּם אֶחָד מִהוּן טַפַּח. דְּאֵי לֹא הַכִּי אֲפִתִי יֵשׁ אֵהֶל טַפַּח הַמְּבִיא הַטְּמָאָה לְבֵית שְׁנֵי. תּוֹסְפּוֹת יוֹם טוֹב: **[יד]** וְכִתְבוּ הַתּוֹסְפּוֹת דְּפִקִּיקָה לֹא בְּעֵינֵן שֶׁל מְצוּהָ, כְּלוּמַר דְּשֶׁל מְצוּהָ לֹא מַעְלָה וְלֹא מוֹרִיד בְּפִקִּיקָה, דְּדוֹקָא מְדִידָה שְׁאֵינָה אֲסוּר כָּל כִּד אֲלֵא מִשׁוּם דְּהוּי כְּעֵבְדָא דְּחַל מִהֵנִי שֶׁל מְצוּהָ, אֲבָל פִּקִּיקָה דְּמִשׁוּם תּוֹסְפַת אֵהֶל דְּדָמִי לְבִנְיָן לִיכָא לְמִשְׁרִיָּה מִשׁוּם מְצוּהָ. וְהָאֵרִיךְ הַתּוֹסְפּוֹת יוֹם טוֹב וּמְסִיק, כְּלָלוֹ שֶׁל דְּבַר, מְדִידָה שְׁאֵינָה אֲלֵא כְּעֵבְדָא דְּחַל שֵׁיךְ גְּבַהּ לוֹמַר הוּאִיל וְשֶׁל מְצוּהָ הִיא שְׂרִי. וּפִקִּיקָה שְׁיֵשׁ בָּהּ מִשׁוּם בְּנִין לֹא שֵׁיךְ לוֹמַר גְּבַהּ דְּמִשׁוּם מְצוּהָ נִתִּיר, אֲלֵא שְׁאֵם נִתִּיר יֵשׁ לְהַתִּיר אֶף בְּלֹא מְצוּהָ. וּקְשִׁירָה דְּלֹא נִכְר בּוֹ בֵּין שֶׁל קִימָא לְאֵינָה שֶׁל קִימָא וְאֵיכָא לְמִרְאִית עֵין מְלֵאכָה דְּאוּרִיתָא, לֹא הַתִּירוּהָ אֲלֵא דְּוִקָא בְּמְצוּהָ: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם מְפִירִין נְדָרִים בְּשַׁבַּת וְנִשְׁאֲלִין לְנִדְרִים כּו': הַהִפְרָה שִׁיפֵר הַבַּעַל אוֹ הָאֵב כְּאִשְׁרֵי יִתְבַּאֵר בְּמִסְכַּת נְדָרִים וְשֵׁאלָה הוּא שִׁיתְחַרְט וְיִשְׁאֵל לְחַכָּם וְיִתִּיר לוֹ נִדְרוֹ וְהַהִפְרָה מוֹתֵרֶת בֵּין לְצוּרֵךְ שַׁבַּת בֵּין שְׁלֵא לְצוּרֵךְ שַׁבַּת אֲבָל שֵׁאלָה אֵינָה מוֹתֵרֶת אֲלֵא לְצוּרֵךְ שַׁבַּת. וּפּוֹקִקִין אֶת הַמְּאוּר הוּא שִׁיִּסְתַּמוּ אֶת הַחֲלוּן שְׁמַמְנוּ תַּכְנֵס הָאוּרָה בְּכִלֵי מִן הַכֵּלִים אֲבָל לְסַתְּמוּ בְּבַגְד תְּלוּי כְּמוֹ

מסך כבר נתפרש דינו בפרק י"ז. ומטלית חתיכה של בגד מודדין אותה לידע אם יש בה שלש אצבעות על שלש אצבעות ואם יש בה יותר היא מקבלת טומאה כאשר יתבארו אלו העקרים במסכת כלים ואם היא פחותה מזה השיעור אינה מקבלת טומאה. וכמו כן ימדדו המקוה לידע אם יש שם שיעור מקוה והיא אמה על אמה ברום שלש אמות אם לא. וטפיח קיתון. מקידה לוח קטן. גמי גומא. גיגית קערה. ועלת זה המעשה כי כשיש מת בבית אחד ויש בין אותו בית ובית אחר חלון אם יש באותו חלון טפח על טפח או יותר נטמא הבית השני כי העיקר אצלנו טפח על טפח מביא את הטומאה כאשר נבאר במקומו במסכת אהלות ובאותו זמן היה בין שני בתים חלון ובאותו חלון קערה של זכוכית כמו שמשית ונשבר באותו השמשית שבר וקשרו לוח אחד בעץ וקשרו אותו הלוח בגמי להניח אותו הלוח על מקום השבר הפתוח בשמשית ואח"כ מדדו הלוח אם היה בו טפח על טפח יביא את הטומאה ואם הוא פחות אינו מטמא הבית האחר בטומאת האחד ומה שהתרנו מדידה בשבת בתנאי שתהיה מדידה של מצוה וכמו כן קשירה של מצוה ותנאי השני בקשירה שלא תהיה קשירה של קיימא אלא בגמי ודומה לו כאשר המשיל:

סליק פירוש המשניות להרמב"ם ממסכת שבת (רמב"ם)

